

تہفسیری رہوان

بۇ تېگە يىشتى قورۇن

بہرگی [۱۲]

نووسینہی

میں نے اسے چھوڑ دیا کہ لالہ بی بی

جزومی ۲۴

تەفسیری رەوان

بۆ تیگەیشتنی قورئان

بەرگی بیست و چوارەم

نووسینی

مەلا مەحموودی گەلاڤەیی

جزمی (۲۴)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تەفسىرى رەۋان بۇ تېگە يىشتى قورئان. ھ

نوسىنى : مەلا مەحمۇدى گەلا ئەلى. ھ

چاپى يەكەم. ھ

چاپخانەى ئۆفسىتى تىشك. ھ

تىراز: (۵۰۰) دانە. ھ

ژمارەى سپاردن: (۶۳۵) ى سالى ۲۰۰۲ ھ

مافى چاپکردنەۋەى پارىژراۋە تەنھا ھى نووسەرە. ھ

هه ره شه له وانده ی پیغه مبه ران به در و ده خه نه وه و مزگینی بو نه وانده ی
شوینیان ده که ون

﴿فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَّبَ بِالصِّدْقِ
إِذْ جَاءَهُ ۖ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ﴾ (۳۲) ﴿وَالَّذِي
جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ ۖ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾ (۳۳) ﴿لَهُمْ
مَا يَشَاءُونَ عِندَ رَبِّهِمْ ۚ ذَٰلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ﴾ (۳۴) ﴿لِيُكَفِّرَ
اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهم أَجْرَهُمْ
بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (۳۵) ﴿أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ
عَبْدَهُ ۖ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ ۚ وَمَنْ يُضْلِلِ
اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ﴾ (۳۶) ﴿وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُّضِلٍّ
أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انْتِقَامٍ﴾ (۳۷)

له وه پیش پهروه ردگار هه ره شه ی توندی له کافره کان کرد، په ندو
نه زیله و نمونده ی له سهر بی بناغهی بیرو باوه ریان هیئایه وه، نه جار
لیره دا ناشیرینتر بیرو باوه رو هه لوئسیستان رون ده کاته وه: که برییتییه
له درو مه لبه ستن به دهم خواوه هاوه لدانان و مندال بو دانان و به درو
خستنه وه ی پیغه مبه ره که ی و ره تکرده وه ی پیامه که ی: هه ره شه یان
لی ده کاو ده یانترسینی له ناگری دوزه خ.

ئه‌جار واده‌ی به‌هشت دده‌ا به‌خودا په‌رستان و له‌ تاوانیان خوش ده‌بی
ئه‌گه‌ر تۆبه‌بکه‌ن.

ده‌فرموی: ﴿فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَبَ بِالْصِّدْقِ إِذْ جَاءَهُ﴾ کئ‌ له‌وکه‌سه‌ سته‌مکارتره: که‌ درۆ له‌سه‌ر خودا هه‌لده‌به‌ستی،
په‌غه‌مبه‌ری راستگۆو دئ‌سۆز بۆ ئاین و بۆ ئه‌وان به‌ درۆ ده‌خه‌نه‌وه، واته‌:
که‌س له‌و که‌سه‌ تاوانبارتر نیه‌ که‌ درۆ بۆ خودا هه‌لده‌به‌ستی: هاوه‌لئ‌ بۆ
بریار دده‌ا، مندائئ‌ بۆ به‌ره‌وا ده‌زانن، به‌ پیچه‌وانه‌ی فه‌رمان و
جله‌وگیره‌کانئ‌ ئاین و حه‌رام و حه‌لال دیاریی ده‌که‌ن، بانگه‌وازی
په‌غه‌مبه‌ر بۆ یه‌کته‌په‌رستی ره‌تده‌که‌نه‌وه، درۆ له‌سه‌ر خودا هه‌لده‌ به‌ستن و
په‌غه‌مبه‌ره‌که‌شی به‌درۆ ده‌خه‌نه‌وه، ئه‌وه‌بوو به‌ بی‌تئ‌فکرین و بیر کردنه‌وه
قوره‌یشیه‌کان په‌یامی په‌غه‌مبه‌ریان ره‌تکرده‌وه، هه‌ر له‌گه‌ل هاته‌ سه‌ریان
و بانگه‌وازی خۆی راگه‌یاند خیرا و گۆزو گومه‌ت به‌درۆیان خسته‌وه،
ئه‌مه‌ش به‌لگه‌یه‌کی تره‌ له‌سه‌ر نه‌قامی و نه‌زانیان.

ئه‌جار به‌شوئ‌ن راگه‌یاندنی ئه‌و حال و وه‌زع و هه‌لۆسته‌یان دا
هه‌ره‌شه‌ی توندیان ئاراسته‌ ده‌کا، ده‌فرموی: ﴿أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى
لِّلْكَافِرِينَ﴾ نایا له‌دۆزه‌خ دا بۆ ئه‌و کافره‌سه‌ره‌قانه‌ شوئ‌نی هه‌وانه‌وه‌نیه‌؟
واته‌: ئه‌وانه‌ شوئ‌نیان دۆزه‌خه‌و جیگا‌و مه‌کانیان دیاریکراوه،
ئ‌یستیفهامه‌که‌ بۆ ته‌ق‌ریرو چه‌سپاندنه‌! ئه‌جار واده‌و مزگئ‌نی دده‌ا
به‌خودا په‌رستان و ده‌فرموی:

﴿وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ، أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾ ئه‌و که‌سه‌ی
به‌راستی په‌غه‌مبه‌ره‌و په‌یامی حق و راستی هئ‌ناوه، په‌وانه‌کراوی خودا
بۆ سه‌ر ئاده‌میزادو دوا په‌غه‌مبه‌رو پیشه‌ وایانه، هه‌روه‌ ها ئه‌وانه‌ش که‌
شوئ‌ن ئه‌و په‌غه‌مبه‌ره‌ که‌وتون و ئیمانیان پی‌هئ‌ناوه‌و دئ‌نیان له‌وه‌ قورئ‌ان
که‌لامی خودایه‌ و به‌رنامه‌ی ژبان‌ه‌و چرای رپیازی به‌خته‌وه‌ری و به‌ مرار

گه‌یشتنه، هۆی سهرفرازی دونیاو قیامه‌ته، ئەوانه ئەوکه‌سانه
له‌خواترس و خۆپاریز له‌هاوه‌لدانان بۆ په‌روه‌ردگارو دژ به‌بته‌رستین.

پاداشی ئەوانه‌لای خودایه ﴿لهم مايشاؤون عند ربهم﴾، ذلك جزاء
المحسنين ﴿هه‌رچی داوا‌بکه‌ن له‌به‌هشت وای خودا بۆیان ئاماده‌یه،
چییان بۆی له‌به‌هشت دا له‌پله‌وپایه‌ی به‌رزو خۆشی بۆ کۆسپ و
لیخۆشبون له‌تاوان و ده‌سته‌به‌ری بوونی په‌زامه‌ندی خودا بۆیان ده‌سته‌به‌ر
ده‌بی، نازو نیعمه‌تی وایان ده‌دریتۆ هیچ چاوێک نه‌ی بینویه و به‌سه‌ردلی
که‌س دا تینه‌ په‌رتۆه، به‌خه‌یالیش که‌س ته‌سه‌وری نه‌کردوه، ئا ئەو
پاداشه‌ زۆر و هه‌مه‌ جۆره‌ پاداشی چاکه‌ کارانه، ئەوانه‌ی: خوداپه‌رستیان
به‌جۆرێک بووه‌ وه‌کوو بلی‌ی چاویان له‌خودا به‌وه، خو ئەگه‌ر چاویان
له‌خودا نه‌بووبۆ دلتیا بوون له‌وه‌ی که‌ خودا چاوی لێیان، ئەم پاداشه‌
به‌رزو پی‌رۆزه: که‌ خودا بۆی ئاماده‌ کردون و واده‌ی پێ داون:

﴿ليکفر عنهم اسوأ الذي عملوا ويجزيهم أجرهم بأحسن ما كانوا
يعملون﴾ بۆ ئەوه‌ به‌خراپ‌ترین خراپه‌کارییه‌کانیان بی‌خۆشی؛ پاداشیان
به‌گوێره‌ی کرده‌ی باشیان بداته‌وه، کام کردوه‌یه‌یان باش و په‌سنده‌ ئەوه‌یان
بۆ ده‌کاته‌ نموونه، هه‌موو کرده‌وه‌ باشه‌کانی تریان به‌گوێره‌ی ئەو کرده‌وه‌
باش‌تره‌ بۆ حسیب ده‌کا.

چاکه‌ له‌کرده‌وه‌ خراپ خراپه‌کانیان خۆش بۆی هه‌لبه‌ته‌ له‌هه‌موو
تاوانی‌کیان خۆش ده‌بی، هیچ تاوانی‌کیان له‌ نه‌ستۆ نامی‌نی. ده‌که‌ونه
ژیانی به‌خته‌وه‌ری و سهرفرازییه‌وه‌.

ئەوانه‌ بۆ خودا صولحاو به‌خوچاراو بوون و، به‌راستی به‌ندایه‌تی
خودایان کرده‌وه‌ ﴿أليس الله بكاف عبده؟﴾ تایا خودا به‌س نیه‌ بۆ
به‌نده‌که‌ی؟ پی‌غه‌مبه‌ر: که‌ خودای له‌پشت بۆ پی‌ویستی به‌که‌سی‌تره‌یه‌؟!
نه‌خه‌یر!

به‌لئی هه‌ر که‌سی به‌راستی به‌ندایه‌تی بۆ خودا بکاو پشستی پی‌به‌ستی
خۆب‌خاته په‌نای، خودای به‌سه‌و هه‌وێج‌ه‌ی به‌ که‌سی تر نیه، ناخۆشی
وته‌نگ و چه‌له‌مه‌ی رۆژی قیامه‌تی لی دوور ده‌خاته‌وه‌و هه‌رچی به‌هوی
ده‌یداتی. له‌ دونیاش دا سه‌ربه‌رزو سه‌رفرازه‌و شابه‌سه‌پانی خۆی نازانی.

﴿وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر! ئه‌و موشریک و
نه‌مامانه هه‌ر شه‌ت لی ده‌که‌ن به‌ته‌کانیان، ده‌لێن: ئه‌گه‌ر موحه‌مه‌د
وازنه‌هێنی له‌ دژایه‌تیکردنی خودا کائمان و به‌رده‌وام بی له‌سه‌ر په‌خنه
لی گرتنیا ن ئه‌وه توشی ناخۆشی و ته‌نگ و چه‌له‌مه‌ی ده‌که‌ن، شی‌ت و
ویتی ده‌که‌ن، ئه‌ونه‌فامانه بره‌وان و ابو ئه‌وبتانه هێزو توانای له‌بن
نه‌هاتوین هه‌یه، هه‌ر که‌سی دژیان بدوی تووشی کاره ساتی ده‌که‌ن،
ده‌گێر نه‌وه: که پیغه‌مبه‌ر ﷺ خالیدی نارد بۆ ئه‌وه‌ی بتی (العزی) بشکینێ
کا‌برای مح‌دورو ساده‌نی وتی: ده‌ترسم تووشی شتی‌کت بکا، چونکه ئه‌م بته
هێزو توانایه‌کی هه‌یه که‌سی ناویریتی، به‌لام خالید گو‌ی پی نه‌داو به
ته‌وره‌که‌ی وردو خاشی کرد.

﴿وَمَنْ يَضِللِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ، وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ﴾
که‌سی‌ک خودا بره‌وانی گوم‌را‌بوونی بۆ دابی له‌به‌ر ئه‌وه‌ی بۆ خۆی ئاماده
باشی گوم‌را‌بون و تاوانکاری تێدابی. که‌س نیه به‌توانی هیدایه‌تی بدا،
که‌سی‌کیش خودا هیدایه‌تی بدا، چونکه بۆ خۆی ئاماده باشی هیدایه‌ت
وه‌گرتنی تێدایه، ئه‌وه که‌س نیه به‌توانی گوم‌رای بکا. واته گوم‌را‌کردن و
هیدایه‌تدان به‌ ده‌ست خودایه، ئه‌و به‌دییه‌ته‌ریانه که‌سی تر جگه له‌خودا
رۆلی تێدا نابینن.

﴿أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انتِقَامٍ﴾ ئایا خودا به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌ک دا بالا
ده‌ست و خاوه‌ن توانایه؟ ئایا خودا خاوه‌نی سزای سه‌خت و دژواریه؟
نیستفه‌امه که بۆ ته‌قریرو ئیسباته، واته به‌لئی خودا خاوه‌نی تواناو

دهسه‌لاتی ره‌هایه عه‌زابی سه‌خت و دژواری هدیّه، ههرکه‌سی پنه‌ای بو
به‌ری پنه‌ادراوه‌و که‌س ناتوانی زیانی لی‌بدا.

بوژدانی بته‌رسته‌کان و هه‌ره‌شه لی‌کردنیان

وَلِئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ
مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ
أَوْ أَرَادَنِيَ بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِيَ
اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٣٨﴾ قُلْ يَتَقَوْمِ اعْمَلُوا
عَلَىٰ مَكَانِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾
مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٤٠﴾

له‌وه‌پیش په‌روه‌ردگار هه‌ره‌شه‌ی له‌ موشریکه‌کان کردو واده‌ی
به‌هه‌شتی به‌یه‌کتا په‌رستان دا، نه‌جار لی‌زه‌دا به‌لگه‌ له‌سه‌ر پوچی بیرو
باوه‌ری بته‌رسته‌کان ده‌هیئتیه‌وه، موشریکه‌کان بو‌خو‌یان دان به‌وه
داده‌نین: که‌ خودا ناسمانه‌کان و زه‌وی به‌دی هی‌ناون، نی‌عتیراف به‌وه‌ش
ده‌که‌ن: که‌ نه‌وبتانه‌ دارای خیره‌و شه‌رین ده‌فه‌رموی:

﴿وَلِئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ﴾ ته‌گه‌ر
په‌سیار له‌ و موشریکه‌نه‌ بکه‌ی بلی‌تی کی‌ به‌دی‌هینه‌ری ناسمانه‌کان و
زه‌وییه، خیره‌ ده‌لین: خودا به‌دی‌هینه‌ریانه‌. له‌وکاته‌دا بت و سه‌نه‌م

ده پهرستن، دان به ودها دهنين: كه خدا به ديهينره، دهى چون عه قل و ناوه زيان نه وه قبول ده كا عياده تى غه يري خدا بكن و هاوه ل بؤ خدا دابنين، له كاتيك دا نه وپه رستراوانه داراي هيچ شتيكيان نيه، نه زيان ده گه يهنن نه سود به خشن.

﴿قل: افرأيتم ماتدعون من دون الله ان ارادنى الله بضر هل هن كاشفات ضره، او ارادنى برحمة هل هن مكات رحمة؟﴾ نهى موحه مده بهو موشريكانه بيژه، نه گهر نيوه به دده مى خوتان دافه به وها دينن. كه خدا به ديهينره و هه موشتيك هه ره نهو دروستى كرده، ده سا هه والم بدهنى دهر باره ي بته كانى خوتان، نايا ده توانن قه زاو قه دهرى خدا ره تبكه نه وه. ده توانن تنگ و چه له مه قه لاچؤ بكن، يان نه گهر خدا بيه وي خيرو بيړيكم به نسيب بى، له خيرو خوشى دا زيان به سر به رم نايات نه وانه ده توانن ببنه كوښپ و له مپه رو نه هيلن نهو خيرهم به نسيب بى؟!

﴿قل: حسبي الله، عليه يتوكل المتوكلون﴾ نهى پيغه مبه ر: بلى: خودام به سه، له هه موو كاريكم دا، به مه رجى خدا له پشتم بى، حه ويجه م به كه سى ترنيه، نهوم به سه بؤ خير پى گهيانندن و زيان لى دوور خستنه وه، نيتر چ باكم له بت و صه نه مه كانى نيوه نيه زيانم پى بگه يهنن، جگه له خدا له كهس ناترسم، هه ر پشت به خدا ده به ستم و به تده ما يارمه تى نهوم، خاوه ن باوه ران هه ر پشت به نهو ده به ستم و چاويان له كه ره مى نه وه.

وه كوو له سه رزمانى حه زره تى هو د له گه ل گه له كه مى دا، ده فه رموى: ﴿ان نقول: الا اعتراك بعض آلهتنا بسوء، قال: اني اشهد الله واشهدوا اني بريئ مما تشركون، من دونه فكيدوني جميعا ثم لا تنظرون. اني

توكلت على الله ربى وربكم، ما من دابة الا هو آخذ بناصيتها ان ربي على صراط مستقيم ﴿هود/۵۴-۵۶﴾ .

پیشه‌وایانی وه‌کوو ئیمامی نه‌حمه‌دو تیرمیذی و حاکیم و ئیینو
ئه‌بی‌حاتهم له‌عه‌بدوللای کورپی عه‌باسه‌وه ﴿ده‌فرمووی: رۆژیک له‌دوا
پیغه‌مبه‌ره‌وه بووم فه‌رموی: (یاغلام، انی أعلمک کلمات: احفظ الله
یحفظک، احفظ الله تجده تجاهک، اذا سألت فاسأل الله، واذا استعنت فاستعن
بالله واعلم ان الأمة لو اجمعت على أن ينفعوك بشئ لم ينفعوك الا بشئ
قد كتبه الله لك، وان اجتمعوا على أن يضروک بشئ لم يضروک الا بشئ
قد كتبه الله عليك، رفعت الأقلام وجفت الصحف و اعمل لله بالشکر فی
الباقین. واعلم أن فی الصبر على ما تکره خیرا کثیرا وأن النصر مع الصبر،
وأن الفرج مع الكرب وان مع العسر يسرا)

عه‌بدوللای کورپی عه‌بیاس ده‌فرمووی: رۆژیک له‌پاشکۆی
پیغه‌مبه‌ره‌وه بووم، فه‌رموی: ئه‌ی کورپه‌ لاوه، من چه‌ند
ئامامۆژگاریه‌کت ده‌که‌م له‌دلیان بگره‌و له‌بیرت نه‌چه‌وه سه‌رفراز ده‌بی،
هه‌میشه‌ خودات له‌یاد بێ، خوداش تۆی له‌بیره‌و پشتیوانته، خودات
له‌یاد بێ، ده‌بینی بۆ هه‌موو کاریکت خودا له‌گه‌لت دایه، نه‌گهر داوای
شتیکیت کرد هه‌ر له‌خودا داوابکه، نه‌گهر پشتت به‌که‌سیک به‌ست
پشت هه‌ر به‌خودا به‌سته، باش بزانه و دلیابه، نه‌گهر هه‌موو
ئاماده‌میزاد کۆبینه‌وه له‌سه‌ر ئه‌وه سودیکت پی‌ بگه‌یه‌نن، نه‌گهر
ویستی خودای له‌سه‌ر نه‌بی و خودا له‌چاره‌ی نه‌نوسیبی، ناتوانن
خیره‌که‌ت پی‌ بگه‌یه‌نن ..

نه‌گهر هه‌موویان کۆبینه‌وه له‌سه‌ر ئه‌وه زیانیکت لی‌ بده‌ن،
ناتوانن مه‌گهر خودا له‌چاره‌ی نووسیبی، له‌له‌و حوله‌ه‌ حفاظ دا
هه‌موو شتیک بپاوه‌ته‌وه، قه‌له‌م هه‌لگیراوه‌ته‌وه و مه‌ره‌که‌بی سه‌ر
کاغه‌ز وشک بۆ ته‌وه. ئه‌ی کورپی خۆشه‌ویستم شوکرو سوپاسی

خودا بکە بەراستى و دلسۆزى، بزانه و دلتيابه: که سەرەنجامى خۆگرى و پشوو دريژى له سەر ناخۆشى خيرو فەرى زۆره، سەرکەوتن له گەل صەبرو پشوو دريژى دا دەستەبەر دەبى، رزگار بون و سەرکەوتن دواى ناخۆشى و تەنگانە دەينه کايەوه. دوا تەنگانە فەرەحى يە.

ئيبنو ئەبى حاتم له ئيبنو عەبباسەوه رىوايەت دەکا، دەلى: پيغەمبەر ﷺ فەرموويهتى: کەسيك پىي خۆش بى لههەموو کەس بەهيتزتر بى، باپشت بەخودا ببهستى، کەسيك ديهوى دەولەمەندترينى خەلک بى واتە: دل دەولەمەندبى، با متمانهى بهوى لای خودا هەيه زياتر بى لهوى که له دەست خۆى دايە، کەسيك ديهوى بەريتزترينى نادەمیزاد بى، باتەقواى خودا بکا.

﴿قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مِنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ، وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ﴾
ئەى پيغەمبەر! بەقورەيشيەکان بلى: ئەى گەل و هۆزم ئيۆه بەويستى خۆتان چى دەکەن بيکەن، چۆنتان دەوى هەلوئىستى خۆتان بەرانبەر پەيامەكەم بنويئن، بەئارەزۆى خۆتان دزايەتى بانگەوازيى يەكەم بکەن، بەهيتزو تواناي خۆتان بنازن، جۆره هافرت و فيل و بيانوو بهيتنەوه، دلتيابن من لەسەر بىرو باوەرى خۆم و تۆزقاليك له هەلوئىستى خۆم نايەمه خوار، سوور دەبم لەسەر بانگەوازيى بۆ يەکتاپەرستى و بلاو کردنەوى شايىنى خودا بە ناو خەلک دا، لەوه بەولاولە دەزانن کى عەزابى سەختى دژوار ديتە سەرى و چۆن زەليل و بيچارەدەکەوى و چۆن عەزابى بەردەوام نازل دەبيتە سەرى و رۆژى قيامەت يەخەى دەگرى !!

دیارده کانی به توانایی خود او زانیاری ره های

إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدَىٰ
فَلَِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
بِوَكِيلٍ ﴿٤١﴾ اللَّهُ يُتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي
لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ
وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ
لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾ أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ
قُلْ أُولَٰئِكَ كَانُوا لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٣﴾
قُلْ لِلَّهِ الشَّفَعَةُ جَمِيعًا لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ
إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٤٤﴾ وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ
قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ
دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٥﴾ قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ عَلِيمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ
فِي مَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٤٦﴾ وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا

مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِثْلَهُ مَعَهُ لَا فُتُورَ بِهِ مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ
يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ ﴿٤٧﴾
وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ
يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٤٨﴾

له وه پیش به لگهی له سمر تاك ته نهایی خودا هیئانه وه، نیشانه ی
دهسه لاتی ره هاو بی سنووری پهروه دگار پراگه یاند، پوچی مهز هب و بیرو
بوچونی هاوه لاندانه رانی خسته پرو، واده ی خوئی بو چاکه کاران راگه یاندو
هه ره شه ی توندی له خراپه کاران کرد.

ته مجار لیتره دا دلته وایی پیغه مبهری کردو دلخوئی دایه وه: که به یمان
نه هیئانی گه له که ی په ست نه بی؛ پی زاناندو بوئی دوپات کرده وه: که
قورثانی پیروز به حق نازل بووه بوته وه ی سود به ثاده میزاد بگه یه نی و
نامه ی هیدایه ته بویان، ته مهش یه کیکه له دیارده ی به توانایی
پهروه دگار، ته مجار به شوین نه وه دا دوو جوړ له دیارده کانی دهسه لاتی
ره های په ووه دگار راده گه یه نی، یه کیکیان وهرگر تنه وه ی گیانه کانه
له کاتی ته و ابوونی ماوه ی ژبانی بو دیاریکراویان، دووه میان نه وه یه: که
هر خودا خوئی خاوه نی شه فاعه ته و هر نه شه فاعه ت وهرده گری و
ریگه ی شه فاعه ت ده دا.

ته مجار وه صفی په ووه دگار ده کا به چهند صیفه تیک: که به دیهینانی
بونه ووه ره زانیاری یه به سمر هه موو شتیک دا، دوا به دوا ی نه وه هه ندی
دیمه نی قیامت راده نوینی.

ده‌فهرموی: ﴿انا انزلنا عليك الكتاب للناس بالحق﴾ نهای پیغه‌مبه‌ر
 هه‌ر ئیمه‌ خوداین، هه‌ر ئیمه‌ خاوه‌نی شکۆ مه‌ندی و به‌ دیه‌ینه‌ری
 بونه‌وه‌رین، ئیمه‌ قور ئانمان به‌ حه‌ق و پاستی بۆ سه‌رنازل‌کردوی بۆ ته‌وه‌ی
 ئاده‌میزاد و هه‌روه‌ها جندۆکه‌ پێی به‌هه‌ره‌مه‌ند ببن، بپیته‌ به‌رنامه‌ی
 ژیا‌نیان و هۆی به‌خته‌وه‌ریی دونه‌یاو قیامه‌تیان، نه‌رکی سه‌رشانیان
 به‌رامبه‌ر خۆیان خودایان بۆ پون بکاته‌وه‌، مزگینه‌ی‌دا به‌چاکه‌کاران و
 خراپه‌کاران بترسینه‌ی، هه‌لیان بنی بۆ خوداپه‌رستی و دوورکه‌وتنه‌وه‌ له‌
 تاوان و خراپه‌کاریی، من خودای بونه‌وه‌رم و به‌دییه‌ینه‌ری هه‌موو شتی‌کم،
 هیچ پێویستیم به‌که‌س نه‌یه‌، هه‌موو که‌س موحتاجی منه‌.

﴿فمن اهتدى فلنفسه، ومن ضل فانما يضل عليها﴾ جا که‌سی‌ک
 به‌ویستی خۆی رێبازی هیدایه‌تی هه‌لبژارد سه‌رفرازه‌، که‌سی‌کیش رێبازی
 گومرایی ره‌چاو کرد به‌ده‌به‌خت و چاره‌ ره‌شه‌.

تۆ نهای پیغه‌مبه‌ر: به‌ر په‌رسیارنی ئاخۆ ئیمان ده‌هینن یان نا،
 هیدایه‌ت‌دانیان به‌ده‌ست تۆنیه‌، تۆ ته‌نها راگه‌یانندی په‌یامه‌که‌ت له‌سه‌ره‌ و
 به‌ رێک و پێکیش نه‌رکی سه‌رشانی خۆت جی به‌ جی کردوه‌. وه‌کوو
 له‌شوێنی‌کی‌تردا ده‌فهرموی: ﴿انما انت نذیر، والله على كل شیئ وکیل﴾
 (هود/۱۲). یان ده‌فهرموی: ﴿فذکر انما انت مذكر، لست عليهم
 بمصیطر﴾ (الغاشیه‌ ۲۱/۲۲).

نه‌جار په‌روه‌ردگار دیاردیه‌کی ده‌سه‌لاتی‌خۆی نمایش ده‌کا و ده‌فه‌موی:
 ﴿الله يتوفى الأنفس حين موتها، والتي لم تمت فى منامها﴾ واته‌،
 بێگومان هه‌ر خودا گیانه‌کان وه‌رده‌گریته‌وه‌ له‌کاتی مردنیان‌دا، فریشته‌ی
 تاییه‌ت ده‌نێری و گیان ده‌کێشی، په‌یه‌ه‌ندی نیوان جه‌سته‌و گیان
 ده‌په‌چرینه‌ی، گیان وه‌ر ده‌گریته‌وه‌ جه‌سته‌ ده‌رژینه‌ی پاش مردنیش جارێکی
 تر دروستان ده‌کاته‌وه‌ و نه‌ گیانتان به‌ به‌ردا ده‌کاته‌وه‌.

هه‌ربه و جوّره گیانه‌کان و هه‌رده‌گریته‌وه له‌وانه‌ی خه‌ویان لی ده‌که‌وی و ماوه‌ی ژیانیان له‌دونیا ماوه‌ی ماوه‌ی نه‌جه‌لیان نه‌هاتووه؛ چونکه خه‌ولی که‌وتنیش جوّره مردنیکه‌و زیندو بی ناگاده‌کاو له کاروپیشه‌و بیر‌کردنه‌وی داده‌بپی، هه‌ر نه‌وه‌نده هه‌یه گیانه‌که‌ی له جه‌سته‌دا ده‌میئی. جا: که په‌روه‌ردگار گیانه‌کان و هه‌رده‌گریته‌وه ﴿فیمسک التی قضی علیها الموت، ویرسل الأخری الی أجل مسمی﴾ نه‌و گیانه‌ی مردنی له‌سه‌ر بریار داوه و هه‌ری ده‌گریته‌وه و نای‌گریته‌وه بو جه‌سته‌که‌ی، گیانه‌نووستووه‌که‌ده گپ‌ریته‌وه بو جه‌سته‌که له کاتی‌کا به ناگادیته‌وه، هه‌ر به‌و جوّره به‌رده‌وام ده‌بی و خه‌وی لی ده‌که‌وی و به ناگادیته‌وه تاده‌گاته کاتی مردنی حه‌قیقی و کوّایی به ژیانی دی.

﴿ان فی ذلک لآیات لقوم یتفکرون﴾ بینگومان له‌م خه‌ولی‌خست و گیان و هه‌رگرتنه‌وه‌دا، هه‌روه‌ها له‌دیاردی خه‌ولی‌که‌وتن و مردن دانیشه‌ی سه‌ر سوپه‌ینه‌رو سه‌رنج پاکیش هه‌ن له‌سه‌ر به‌ده‌سه‌لاتی خودا و کار دروستی بو گه‌ل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک بیر بکه‌نه‌وه‌و هه‌ول به‌دن خودا بناسن و به‌ندایه‌تی بو بکه‌ن.

غوونه‌ی نه‌م نایه‌ته نایته‌کی تره ده‌فه‌رموی ﴿وهوالذی یتوفاکم باللیل ویعلم ما جرحتم بالنهار ثم یبعثکم فیه لیقضی أجل مسمی﴾، ثم الیه مرجعکم، ثم ینبئکم بما کنتم تعملون، وهو القاهر فوق عباده، ویرسل علیکم حفظة حتی اذا جاء أحدکم الموت توفته رسلنا وهم لا یفرطون﴾ (الانعام ۶۰/۶۱).

نه‌جارماوه‌ته‌وه نه‌و بزاندیری نایا نه‌فس و روح دوو ناوون بو‌یه‌ک شت، یان نه‌فس شتی‌که‌و روح شتی‌کی تره.؟ له‌م باره‌وه ناشارو ریوایات و بیروپای جوّرا و جوّره هه‌ن.

ئیبنو عه بباس فەرموویه تی: ئادمیزاد نهفس و روحی تیدایه، له نیتوانیان دا تیشکیك ههیه وه کوو تیشکی خۆر، نهفس سه رچاوه ی عه قل و به راورد کردن وشت لیک جیا کردنه وهیه، به هۆی گیانه وه جم و جول و هه ناسه دان دهسته بهر ده بن، که ئاده میزاد نووست خودا نه فسی لیه ورده گریتته وه، به لام گیانه که ی له جهسته دا ده هیلتته وه^(۱)، به لام به مردن نهفس و روح هه ردوکیان له جهسته دا نامینن.

ئیمامی رازی ده فەرموئ: نهفسی ئاده میزاد جه وهه ریکی گیانی پوناك که ره وهیه، هه ر کاتی په یوه ندی بکابه جهسته وه پوناکی ده خاته ناو هه موو نه ندامه کانی په وه، نهو پوناکیه ژیا نه، گیان تیدا بوونه، له کاتی مردن دا نهو جه وهه ره گیانییه له جهسته جیا ده بیتته وه، هه چ په یوه ندیییه کی ظاهر ی و باطنی پیوه نامینن، به لام له کاتی نووستن دا پوناکی نهو جه وهه ره له ظاهر ی به رده ن ده پچری په یوه ندی باطینی ده میئن، که وابوو مردن و نووستن به کیکن وه لی مردن بریتیه له پچرانی په یوه ندی نهو پوناکییه: له جهسته به ته واوی^(۲)

له صه حیخی بوخاری و مسلم دا فەرمووده یه که له نه بو هوره یه وهه ریوایه ت کراوه ده فەرموئ (اذا أوى أحدکم الى فراشه فلينفذه بداخله ازاره فانه لا يدري ما خلفه عليه، ثم ليقل: باسمك ربی وضعت جنبي، وبك أرفعه، أن أمسكت نفسي فارحمها، وان أرسلتها فاحفظها بما تحفظ به عبادك الصالحين)^(۳)

۱- تهفسیری قورطوبی ج ۸/ (۱۹۰) ۴۳۷۴ .

۲- تهفسیری رازی ج ۲۶/ ۲۸۶ .

۳- رواه البخاري في الدعوات (۶۳۲۰) بساب (۱۲) ورواه مسلم في الذكر و الدعاء (۲۷۱۴) باب مايقوله عند النوم . ریوایه ته کان رسته کانیان جوداوازیان تیدایه به لام مانا که یان یه که .

نیمای بوخاری له حوزه یفہوہ ریوایت دہکا دہلی: پیغہ مبہر ﷺ: کہ
شہو دہچوہ سہر جیگای نووستنی دہستی دہخستہ ژیر کولمییہوہ نہجار
دہیفرموو: (اللهم باسمك أموت واحيا) کہ بہ ناگا دہہاتہوہ دہیفرموو:
(الحمد لله الذي أحيانا بعد ما أماتنا واليه النشور)^(۱).

نہجار پەرہردگار زہمی موشریکہکان دہکا، لہسہر نہوہ: کہ لہ
جیاتی خودا بت و صدنہم دہپرستن و ئەو دارو بەردہ بی گیان و ہستانہ
بہبی بەلگہ دہکەنہ ہاوشانی خوداو بہخودایان لہ قہلہم دہدہن.
دہفرموی: ﴿أَمْ أَخَذُوا مِنْ دُونِهِ شَفَعَاءَ﴾ بەلکوو ئەوانہ لہجیاتی خودا
چەند شتیکیان کردوہ بہ ہاوشانی خواو بہتہما شفاعەتیانن ؟؟

واتہ بارانہکەن و ئەوہ بیرو باوہرو ہەلسویتیان نہبی. ﴿قُلْ أَوْ
لَوْ كَانُوا لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلَا يَعْقِلُونَ﴾ ئەوی پیغہ مبہر! پییان بلی: بہچ
عہقلیک ئیوہ ئەو بت و صدنہمانہ دہکەنہ ہاوشانی خوداو بہتہما
شہفاعەتیان بہندایەتیان بۆ دہکەن؟ خو ئەوان دارای شہفاعەت نین، نازانن
شہفاعەتکردن چیہ و چ نیہ، تەنانەت ہست بەوہ ناکەن: کہ ئیوہ
دہیانپەرستن. دہی بہ چ عہقلیک ئیوہ شتیك دہپرستن دارای ہیچیان نیہ
تەنانەت ہستیان نیہ ناگاداری بہندایەتیکردنہ کہ شتان بن بویان!!

نہجار پەرہردگار ہەندی لہ نیشانہو دیاردہی خودایەتی خو
رادہگەینہنیو دہفرموی: ﴿قُلْ لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا﴾ ئەوی موحدەد پییان
بلی: شہفاعەت بہ ہەموو لایەنیکہوہ ہەرۆ خودایہ، شہفاعەت
لہلاکراو شہفاعەت وەرگرو رێگەدان بہشہفاعەتکردن تاییہتہ بہ خوداوہ و
ہیچ کەسی تر نیہ: چونکہ ہەر ئەو خودایہ و ئەو دارای ئەو شتانہیہ.

﴿لِلَّهِ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ خاوەنیہتی و
ملک و سەلتەنەتی ئاسمانەکان و زەوی ہەر ہی خودایہو ئەو بہرپوہبەرۆ

هه‌لسورپینه‌ریان، زهره‌رو زیان به‌ده‌ست نه‌وه، سه‌ره‌نجام گه‌رانه‌وه تان هه‌ر بۆلای نه‌وه، پاداش و سزاتان به‌گویره‌ی کرده‌وه‌کانتان ده‌داته‌وه، که‌وابیج پیویسته له سه‌رتان عیبادت هه‌ر بۆ نه‌وبکه‌ن و هه‌ر نه‌وه به‌خودا بزائن، چونکه هه‌ر نه‌وه شیای خودایه تییه.

نه‌بجار هه‌ندی له‌ره‌وشت و هه‌لس و که‌وتی موشریکه‌کان باس ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِذَا ذَكَرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ﴾ بڕیک له هه‌لسوکه‌وتی ناشیرینی موشریکه‌کان نه‌وه‌یه: که‌پییان بگوترێ: هه‌ر (الله) خودای بوونه‌وه‌ره‌و هیچ خودای تر نین جگه له نه‌وه، دلایان ده‌گیری و ته‌نگه تاو ده‌بن و هه‌لده‌تیزینن، پشت هه‌لده‌که‌ن ڕووه‌ر ده‌گیژن، چونکه بریایان به‌هه‌بوونی خودایه‌کی تاک و ته‌نها نیه، به‌ته‌ما زیندو بوونه‌وه‌و ڕابوونی قیامت نین !!

که‌چی ﴿وَإِذَا ذَكَرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ﴾ که‌ناوی بت و صه‌نه‌مه‌کانیان دی، باسی خودا درۆزنه‌کانیان ده‌کری، ڕوخۆش ده‌بن و ده‌گه‌شینه‌وه! به‌کورتی: که‌ناوی خودا به‌ته‌نها به‌یترێ ته‌نگه تاو ده‌بن و چاویان لی ده‌چیته‌پشتی سه‌ر، که‌له ته‌ک خودا دا باسی (اللات) و (العزی) و (مناة) بکری که‌یف خۆش ده‌بن، نه‌وه‌ش نیشانه‌ی نه‌فامی و نه‌حه‌قییانه، چونکه بیرو باوه‌ری به‌کتا په‌رستی و ناو هیئانی خوداو وتنی (لا اله الا الله) دل خۆش ده‌که‌ن و ئارامی ده‌به‌خشن به‌گیان..

وه‌کوو له شوێنیکی تردا ده‌فه‌رموی ﴿إِلَّا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ (الإشتمزاز) که‌چاوی (اشم‌از) یه نه‌وه په‌ری توپه‌یی و ته‌نگه تاوی ده‌گه‌یه‌نی. هه‌روه‌کوو چۆن (اشت‌بشار) که‌چاوی (یست‌بشرون) یه نه‌وه په‌ری خۆشی و ته‌ر ده‌ماخی ده‌گه‌یه‌نی: که‌وابوو له نیوان (اشم‌از) (یست‌بشرون) (مقابله) و به‌رامبه‌ری هه‌یه ته‌مه‌ش جوړیکه له‌به‌لاغه دواي لۆمه‌کردنی موشریکه‌کان فه‌رمان به‌پیغه‌مبه‌ر ده‌کا: که هه‌موو کاتی

په‌نا به‌خودابه‌ری و هاوار له زاتی پاکی بکا بۆ ئه‌وه‌ی له خراپه‌و شوومی ئه‌وان بیپاریزی.

ده‌فه‌رموی: ﴿قل: اللهم فاطر السموات والأرض، عالم الغيب والشهادة انت تحكم بين عبادك فيما كانوا فيه يختلفون﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر رۆبکه‌ره خوداو هاواری لی بکه‌و هانای بۆ‌به‌ره‌و بلی: ئه‌ی خوداو‌هن‌دی بوونه‌وه‌ر، ئه‌ی به‌ده‌یه‌ینه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وی، ئه‌ی زاناو ئاگادار به‌سه‌ر هه‌موو نه‌ینێ و ئاشکرایه‌ک دا، هه‌ر ئه‌تۆ رۆژی قیامه‌ت کێشه‌و نیزاعی ناو به‌نده‌کانت یه‌کالا ده‌که‌یته‌وه‌، پاداشتی چاک به‌چاکه‌که‌ر ده‌ده‌یته‌وه‌، سزای تاوانبار ده‌ده‌ی له‌سه‌ر تاوانه‌کانی، حه‌ق و به‌تال جودا ده‌که‌یه‌وه‌، کێشه‌و نیزاعی ژیا‌نی دونیا‌یان ناهێلی.

ئیمام موسلیم و ئه‌بو داود و ه‌ی‌ت‌ریش فه‌رموده‌یه‌کیان له‌ خاتو عانیشه‌وه‌ ر‌ی‌وا‌یه‌ت کرده‌، ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ که‌ شه‌و هه‌ل‌ده‌ستایه‌وه‌ بۆ شه‌و نوێژ نوێژه‌کانی به‌م دوعایه‌ ده‌ست پێ ده‌کرد (اللهم رب جبريل وميكائيل واسرافيل، فاطر السموات والأرض عالم الغيب والشهادة انت تحكم بين عبادك فيما كانوا فيه يختلفون اهدنی لما اختلف منه من الحق باذنك انک ته‌دی من تشاء الی صراط مستقیم)^(۱).

ئیمامی ئه‌حمه‌د ئه‌و فه‌رموده‌یه‌ی پیشه‌وه‌ی ر‌ی‌وا‌یه‌ت کرده‌ که‌ فه‌رمویه‌تی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: هه‌ر که‌سی به‌ د‌ل‌سۆزی بلی: (اللهم فاطر السموات والأرض، عالم الغيب والشهادة انی اعهد الیک فی هذه الدینا انی اشهد أن لا اله الا انت وحدک لا شریک لک، وأن محمدا عبده و رسولک، فانک ان تکلنی الی نفسی تقریبی من الشر و تباعدنی من الخیر وانی لا اثق الا برحمتک فاجعل لی عندک عهدا توفینیه يوم القیامه انک لاتخلف الميعاد) ئیلا خودا رۆژی قیامه‌ت به‌فریشته‌کانی ده‌فه‌رموی: ئه‌و به‌نده‌یه‌م عه‌ده‌یه‌یانی له‌ ته‌ک دا‌کرد‌وم واده‌ی منی بۆ جی به‌ جی بکه‌ن ئیتر ده‌بخه‌نه‌ به‌هه‌شته‌وه‌.

۱- رواه مسلم في صلاة المسافرين (۷۷۰) باب (۲۶) الدعاء فی صلاة اللیل و قیامه‌.

حه‌زره‌تى نه‌بویه‌کر ده‌فرموی: پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ فرمانی پی‌ کردم‌که‌به‌یانی‌و
ئیواری وکاتی نووستنم به‌شهو بی‌ژم (اللهم فاطر السموات والأرض، عالم
الغیب والشهادة لا اله الا انت رب کل شیئ وملیکه اعوذ بك من شر نفسي و
شر الشیطان و شرکه او اقترف علی نفسي سوءا او أجره علی نفسي).
نه‌جبار په‌روه‌ردگار به‌ سن‌شپوه‌هه‌په‌شه‌ناراستنه‌ی موشریکه‌کان ده‌کاو
ده‌فرموی:

۱- ﴿ولوان للذین ظلموا ما فی الأرض جمیعاً ومثله معه لا فتنوا به من
سوء العذاب یوم القیامة﴾ نه‌گه‌ر له‌فه‌پزی مه‌حال دا نه‌و کافرو
موشریکانه، نه‌و سته‌مکارو مله‌وران‌ه، هه‌موو گه‌نج و خه‌زینه‌ی
زه‌ویان هه‌بی و نه‌وه‌نده‌ی تریشیان بیته‌ سهر و زیاتریش، هه‌موویان
ده‌کرده‌ فیدییه و قوربانی بۆ نه‌وه‌ی له‌ سزای سه‌ختی پۆژی قیامت
پزگاریا بی، به‌لام بی سوده‌و هیچ شتی‌ک پزگاریان ناکا. بی‌گومان
نه‌مه‌هه‌په‌شه‌یه‌کی توندو تیژه‌ له‌ کافره‌کان و نا هومید کردنیانه‌ له‌
په‌حه‌متی خودا.

۲- ﴿وبداهم من الله ما لم یکنوا یحتسبون﴾ پۆژی قیامت به‌و جوړه
دیمه‌نی ترسناکی سزای سه‌خت و دژواریان بۆ ده‌رده‌که‌وی، عه‌زابی
واده‌بینن به‌خه‌یالیش به‌سهردلّیان دا رانه‌بردوه‌و له‌حیساب و مه‌زنده‌یان
دا جیگای نه‌بوته‌وه. هه‌روه‌کوو به‌هه‌شتی‌یه‌کان نازو نیعمه‌تی
وه‌هاده‌بینن هیچ چاوێک نه‌یدیوه‌و به‌سهر دلّی که‌س دا رانه‌بردوه‌و).

۳- ﴿وبدا لهم سیئات ما کسبوا، وحق بهم ما کانوا به‌ یسته‌ژئون﴾
جوړه‌ها: سزای کرده‌وه‌کانیان ده‌رده‌که‌وی نه‌و عه‌زاب و سزایه‌ی له‌
دونیا دا گالته‌یان پی ده‌هات و به‌ته‌مانه‌بوون تووشیان بی له‌هه‌موو
لایه‌که‌وه‌یه‌خه‌یان ده‌گری و ده‌وریان ده‌دا، نه‌و کات له‌هه‌لویست و
کرده‌وه‌ی خویان په‌شیمان ده‌بنه‌وه، به‌لام چ سود؟! کار له‌ کارترازوه‌و
هیچ مه‌جالێک نه‌ماوه.

په‌نا به‌خودابه‌ری و هاوار له زاتی پاکی بکا بۆ ئه‌وه‌ی له خراپه‌و شوومی ئه‌وان بیپاریزی.

ده‌فه‌رموی: ﴿قُل: اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر ڕوبکه‌ره خوداو هاواری لی بکه‌و هانای بۆ‌به‌ره‌و بلی: ئه‌ی خوداو‌هن‌دی بوونه‌وه‌ر، ئه‌ی به‌ده‌یه‌ینه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وی، ئه‌ی زاناو ئاگادار به‌سه‌ر هه‌موو نه‌ینێ و ئاشکرایه‌ک دا، هه‌ر ئه‌تۆ ڕۆژی قیامه‌ت کێشه‌و نیزاعی ناو به‌نده‌کان‌ت یه‌کالا ده‌که‌یته‌وه‌، پاداشتی چاک به‌چاکه‌که‌ر ده‌ده‌یته‌وه‌، سزای تاوانبار ده‌ده‌ی له‌سه‌ر تاوانه‌کانی، حه‌ق و به‌تال جودا ده‌که‌یه‌وه‌، کێشه‌و نیزاعی ژیا‌نی دونیا‌یان ناهێلی.

ئیمام موس‌لیم و ئه‌بو داود و ه‌ی‌ت‌ریش فه‌رموده‌یه‌کیان له‌ خاتو عائیشه‌وه‌ ر‌یوایه‌ت کرده‌، ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ که‌ شه‌و هه‌ل‌ده‌ستایه‌وه‌ بۆ شه‌و نوێژ نوێژه‌کانی به‌م دوعایه‌ ده‌ست پێ ده‌کرد (اللهم رب جبریل ومیکائیل واسرافیل، فاطر السموات والأرض عالم الغیب والشهادة انت تحکم بین عبادک فیمَا کانوا فیه یختلفون اهدنی لما اختلف منه من الحق باذنک انک ته‌دی من تشاء الی صراط مستقیم)^(۱).

ئیمامی ئه‌حمه‌د ئه‌و فه‌رموده‌یه‌ی پێشه‌وه‌ی ر‌یوایه‌ت کرده‌ که‌ فه‌رمویه‌تی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: هه‌ر که‌سی به‌ د‌ل‌سۆزی بلی: (اللهم فاطر السموات والأرض، عالم الغیب والشهادة انی اعهد الیک فی هذه الدینا انی اشهد أن لا اله الا انت وحدک لا شریک لک، وأن محمدا عبده و رسولک، فانک ان تکلنی الی نفسی تقربنی من الشر و تباعدنی من الخیر وانی لا اثق الا برحمتک فاجعل لی عندک عهدا توفینیه یوم القیامه انک لاتخلف الميعاد) ئیلا خودا ڕۆژی قیامه‌ت به‌فریشته‌کانی ده‌فه‌رموی: ئه‌و به‌نده‌یه‌م عه‌ده‌یه‌یانی له‌ ته‌ک دا‌کرد‌وم واده‌ی منی بۆ جی به‌ جی بکه‌ن ئیتر ده‌بخنه‌ به‌هه‌شته‌وه‌.

۱- رواه مسلم في صلاة المسافرين (۷۷۰) باب (۲۶) الدعاء في صلاة الليل وقيامه.

نەبوۋنى بەسەردا دى، ھا نا بۆخودا دەبا، لىي دەپارېتەو، دەلالتەو،
بۆئەۋى ئەو ناخۆشى يەى لەسەر لاباۋ لەو تەنگانە پزگارى بكا،
جگەلەخودا كەسى تر بەخودا نازانى، ھاۋار ناكاتە كەسى تر.

كەچى كە لەو تەنگانەو نەخۆشى يە پزگارمان كرد، نازو نىعمەتەن
پىيەخشى جەستەى ساغ بوو، مال و سامانمان پى دا، پلەو پاىەى
وەرگرت بوغرا دەبىو خۆى لەخۆ دەگۆرى، دەلى نازايەتى وليھاتوۋىي
خۆمە ئەم شتانەم بۆدستە بەربوۋ، ئەو شام ھەلى دەگرى و شياۋى
ئەوہم بۆيە پىم دراۋە!

بەلام ئەوانە بەھەلەچون، وانيە ۋەك ئەوان بۆى چون، بەلكو ئەو
دەۋلەمەندى و لەشساغى يەى تى يدايە، ئەو پلەو پاىەى پىي دراۋە،
تاقىكردنەو نىمتەخانە، بۆئەۋىيە دەرى بخەين ناخۆ سوپاسگۈزارى يان
سپلەو ناشكورى كارى، فەرمانبەر دارى پەورەدگارى يان ياخى و
سەرپىچىكارى. ھەرچەند خودا پىش ۋەخت ھەموو شتىك دەزانى،
پاۋردوۋ ئىستاد ھاۋاتوۋ لاي ئەو چۈنەكەو پىۋىستى بە تاقىكردنەۋىيە،
بەلكوۋ بۆئەۋىيە ئادەمىزادەكان خۆيان خۆيان بۆدەر بىكەۋى و
ھەلۋىست و كەدەۋىيە خۆيان بەچاۋى خۆيان بىيىن.

﴿ولكن اكثر الناس لا يعلمون﴾ ۋەلى زۆرىيە زۆرى ئادەمىزاد نازان:
كە نازونىعمەت پىدان ئىستىدراج و تاقىكردنەۋىيە بۆيان و بۆئەۋىيە
خۆيان بۆيان دەرېكەۋى ناخۆ شوكرانە ژمىرن يان سپلە و پىنەزانن.

ئەجار ئەو رۈن دەكاتەۋە: كە ئەم سپلە و پىنەزانىيە دياردەيەكى
كۆنى خودا نەناسانەو تايىبەت نىيە بەموشرىكەكانى عدەبەۋە. دەفەرمۈى:
﴿قد قالها الذين من قبلهم، فما أغنى عنهم ما كانوا يكسبون﴾ ئەم
قسەيەى: كە ساماندارو نازونىعمەت پىدراۋ دەيلىن و دەلىن: ئىمە
بەليھاتوۋىيە خۆمان ئەۋەمان بۆخۆمان دەستە بەر كەدوۋە ۋەيەكى كۆن و

له‌میژینه‌ی مله‌وران و ساماندارانی میژووه، زۆر به‌یان ئەم وتە نابەجییه‌یان کردوه، به‌دریژایی میژووی که‌و نارای ئاده‌میزاد ده‌وله‌مەندو قەراله‌کانی وه‌کوو قارون ئەم قسه‌یه‌یان کاویژکردۆته‌وه، به‌لام ساماندارێ و له‌شساعی، پاشایه‌تی و فرمان‌په‌وایی دادی نه‌دان و نای‌دا.

﴿فأصابهم سيئات ما كسبوا﴾ تۆله‌و عه‌زایی توندی ئیعه‌ له‌ سه‌ر به‌ دکاری و بوغ‌پرایان یه‌خه‌ی گرتن و بواری نه‌دان، تیکیانه‌وه‌ پێچان و بوونه‌ په‌ندی زه‌مانه‌، هه‌ندیکیان له‌ دونیادا به‌خۆی و به‌ سامان و قه‌سرو باله‌ خانه‌یه‌وه‌ به‌ناخی زه‌ودا رومان چواند، پۆژی قیامه‌تیش ئاگری دۆزه‌خی بۆ ناماده‌ کراوه‌.

وه‌کوو له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌رباره‌ی قارون ده‌فه‌رموی: ﴿قال: انما اوتيته على علم عندي، او لم يعلم ان الله قد اهلك من قبله من القرون من هو اشد منه قوة واكثر جمعاً، ولايسأل عن ذنوبهم المجرمون﴾ (القصص/۷۸).

ئه‌جار په‌روه‌ردگار هه‌په‌شه‌ی توند ئا‌پاسته‌ی موشریکه‌کانی مه‌که‌ ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿والذين ظلموا من هؤلاء سيصيبهم سيئات ما كسبوا وما هم بمعجزين﴾ ئەوانه‌ی سته‌مکارن له‌ و کافرو موشریکانه‌ی سه‌رده‌م به‌ موشریکه‌کانی قورپه‌شیشه‌ وه‌، تۆله‌و سزای کرده‌وه‌کانیان دیته‌وه‌ پێ و له‌دونیادا توشی ته‌نگانه‌ی نا هه‌موارو کوشتن و دیلی و مالتوێرانی ده‌بن، خودا مۆله‌تیان ده‌دا، ئیهمالیان نا‌کا، هه‌رکاتی ویستی تۆشیان بکا‌و تۆله‌یان لی به‌ستی‌ئێ ئەوان له‌ چنگ غه‌زه‌ب و قاری خوداده‌ره‌ناچن، هه‌لاتن له‌ ده‌ست خودا نا‌کری، هه‌موو که‌س پۆژی قیامه‌ت بۆ لای خودا ده‌گه‌ڕیته‌وه‌، هه‌رکه‌س و به‌گوێره‌ی کرده‌وه‌ی دونیا، پاداش و سزاوه‌ ده‌گه‌ڕیته‌وه‌، بێگومان په‌روه‌ردگار به‌ سه‌ر هه‌موو شتێک دا بالاده‌ست و خاوه‌ن توانایه‌، هه‌یچی لی‌ یاخی نابێ.

﴿اولم يعلموا ان الله یبسط الرزق لمن یشاء ویقدر ان فی ذلك
 لآیات لقوم یؤمنون﴾ نایا نهو موشریکانه نابینن: که خودا بهویستی
 خوی رزق و پوزی بهرفراوان دهبهخشی بهکه سانیک و له هندیکی تریش
 دهگریتموه، بیگومان لهم دهولهمنند کردنهی هندی ئادهمیزادو ههژار
 کردنی هندیکی تریان، بهلگهی به هیزو گهوره ههه لهسهر به دهسهلاتی
 خوداو تاك و تنهایی له تهصهروفرکردندا. بۆ کهسانیك پروایان به خودا
 ههبی، خاوهن بیرو باوهپی راست و دروست بن. بۆیه به تاییهتی ناوی
 نیماندارانی هینا، چونکه ههرتهوانه سود لهنیشانهو نایاتی خودا
 وهردهگرن .

خودا له تاوان خووش دهبی نهگهر تاوانكار توبه بكاو به دلسوزی
 نهركی سههشانی نههجام بدا

قُلْ یَعْبَادِیَ الَّذِیْنَ اَسْرَفُوا عَلٰی اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ
 رَّحْمَةِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ یَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِیْعًا اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِیْمُ
 ﴿۵۳﴾ وَاَنْبِیْوْا اِلٰی رَبِّكُمْ وَاَسْلِمُوْا لِلّٰهِ مِنْ قَبْلِ اَنْ یَّاتِیَکُمْ
 الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُوْا ﴿۵۴﴾ وَاتَّبِعُوْا اَحْسَنَ مَا اُنْزِلَ
 اِلَیْکُمْ مِنْ رَبِّکُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ یَّاتِیَکُمْ الْعَذَابُ
 بَغْثَةً وَّاَنْتُمْ لَا تَشْعُرُوْنَ ﴿۵۵﴾ اَنْ تَقُوْلَ نَفْسٌ بِحَسْرَتٍ
 عَلٰی مَا فَرَطْتُ فِیْ جَنْبِ اللّٰهِ وَاِنْ کُنْتُ لِمِنَ السَّخِرِیْنَ ﴿۵۶﴾

أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٥٧﴾
 أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةً فَأَكُونَ
 مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٨﴾ بَلَىٰ قَدْ جَاءَ تِلْكَ أَيْتِي فَكَذَّبْتُ بِهَا
 وَأَسْتَكْبَرْتُ وَكُنْتُ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٥٩﴾

ده‌رباره‌ی سده‌ب نزولی نایه‌تی ژماره (۵۳) ﴿قل یا عبادی الذین
 أسرفوا.....(الآیه) همدرد پیری فەرمووده بوخاری و موسلیم، همدروه‌ها
 نه‌بودادو نه‌سائی له ئیبنوعه‌باسه‌وه ریوایه‌تیان کردوه؛ که کۆمه‌لێک
 له‌موشریکه‌کان زۆریان موسولمان شه‌هید کردبوون، زۆریان داوینیسسی
 کردبوو، پاشان هاتنه‌ خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر و وتیان: نه‌وه‌ی تو بانگه‌وازی بو
 ده‌که‌ی زۆر باشه، نایا پیمان ده‌لێی ریگای تۆیه‌مان هه‌یه؟ بو کردوه
 خراپه‌کامن قه‌ره‌ بوو کردنه‌وه هه‌یه؟! ئیتر نایه‌تی ﴿والذین لا يدعون مع
 الله الهاً اخر...﴾ تاده‌گاته ﴿وكان الله غفوراً رحیماً﴾ (الفرقان ۶۸-۷۰).
 همدروه‌ها نایه‌تی ﴿قل: یا عبادی الذین أسرفوا... (لآیه)﴾ نازل بوو.

ئیمامی نه‌حمده له‌ئەوبانه‌وه ریوایه‌ت ده‌کا؛ ده‌لێ له‌ پیغه‌مبه‌رم ژنه‌وت
 ده‌یفەرموو: ئەم نایه‌ته‌م پێ له‌ هه‌موو دونیا خۆشه‌ویسته‌ره. که ده‌فەرموی:
 ﴿قل: یا عبادی الذین أسرفوا علی أنفسهم..(الآیه)﴾. پیاوێک هه‌لێ دایه
 وتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! نه‌ی نه‌گه‌ر نه‌و که‌سانه‌ هاوه‌لێان بو خودا
 دانابی؟ پیغه‌مبه‌ر ﷺ بی‌ده‌نگ بوو، پاشان فەرموو: به‌لێ که‌سی‌کی‌ش
 هاوه‌لێ بو خودا دانابی. سێ جار نه‌مه‌ی فەرموو. واته: هاوه‌ل دانه‌ریش
 نه‌گه‌ر تۆبه‌ بکاو بگه‌ریته‌وه خودا لی‌ی خوش ده‌بی.

ئىبنوجەريرو ئىبنو مەردەوہىيى لہ ئىبنوعەبباسەوہ رىوايەتیان کردوہ
فەرموى: دانىشتوانى مەككە وتیان: موحمەد پىي واىە: كەسێك بت
پەرستى، ھاوڤل بۆ خودا دابنى، بەناپەوا ئادەمیزاد بكوژى خودا لى
خۆش نابى، دەى چۆن ئىمە كۆچ بکەين و موسولمان بين؟ لەكاتێك دا
ئىمە بتمان پەرستووہ، ئادەمیزادەمان كوشتون، ھاوڤل بۆ خودا دادەنێين!
ئىتر نایەتى ﴿قل: يا عبادي...الآية﴾ نازل بوو.

پەيوەندى ئەم كۆمەڵە نایەتە بە ھەى پێشەوہ لەم پەووەیە:

لەوہ پێش پەروەردگار ھەرپەشەى توندی ئاراستەى موشرىكەكان كرد،
ئەجار بە شوپن ئەوہدا باسى كەمالتى پەرھەت و بەزەبى خۆى دەكا بۆ
بەندە خاوەن باوہرەكانى، فەضل و چاكەى خۆى بۆ خوداپەرستان
رادەنوتى، بەوہ ئەگەر تۆبە بكەن و بۆلاى خودا بگەرێنەوہو بەدڵسۆزى
ئەركى سەرشانى خۆیان ئەنجام بەدەن خوادا لە تاوانیان خۆش دەبى،
پاداشتى باشیان پى دەبەخشى، ئەمەش بەمەبەستى ھەلنانى كافرەكان بۆ
ئەوہى واز لە كوفرو بێدینى بێتن، پروبەنە ئىسلام و ئیمان بەیتن.

ئەبو حەبیبیان دەفەرموى: نایەتى ﴿قل يا عبادي...﴾ ھەموو كافرىك
دەگرتتەوہ ئیمان بەیتنى و پروبكاتە خودا، ھەرۋەھا ھەموو موسولمانىكى
گوناھبار دەگرتتەوہ كە تۆبە بكاو واز لە تاوانكارى بێنى.

دەفەرموى: ﴿قل: يا عبادي الذين أسرفوا على أنفسهم لا تقنطوا من
رحمة الله، ان الله يغفر الذنوب جميعاً، انه هو الغفور الرحيم﴾
ئەى پێغەمبەر! بەو خەلكە بلى: ئەى بەندەكانى خودا ئەوانەى
زێدەپەروسیان كردوہ لەتاوانكردن و سەرپێچىكارى فەرمانى خودا،
ھەرگیزاو ھەرگیز لە پەرھەتى خودا ناوئىمىدەبن، ئەى تاوانباران لە
لێخۆشبوونى خوا ناوئىمىدەبن. چونكە بێگومان خودا لە ھەموو
تاوانىك خۆش دەبى. مەگەر ھاوہلدانان بۆ خودا ولىشى ژىوان نەبێتەوہ،

چونکه هاوه‌لدانه‌ریش نه‌گهر ژتیوان بیته‌وهو تۆبه بکا له‌وانه‌یه خودا لیتی
خۆش بی، به‌لام که‌سیتک هاوه‌ل بۆ خودا دابنئی و تۆبه نه‌کا به‌هیچ
شی‌وه‌یه‌ک خودا لی‌ئی خۆش نابئی. وه‌کوو له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی:
(ان الله لا یغفر ان یشرک به و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء)
(النساء/۴۸).

ئهمه ره‌حه‌متی خودایه، به‌شی هه‌موو شتی: ده‌کا، هه‌موو تاوانی:
داده‌پۆشی، بانگه‌وازییه بۆ گه‌رانه‌وه له‌ تاوان و تۆبه له‌سه‌ر پی‌چیکردن،
بانگکردنی سه‌رلیش‌یاوو گوم‌پرایانه بۆسه‌ر پێ‌بازی راست، بانگیان ده‌کا
بۆ ئه‌وه‌ی هومێدو بتمان‌ه‌یان به‌لی‌خۆش‌بوونی خودا هه‌بی.

په‌روه‌ردگار خاوه‌نی په‌حم و به‌زه‌یی به‌رفراوانه بۆ به‌نده‌کانی، خۆی
دروستی کردون و ده‌زانی سروشتیان چی تێدا‌یه، ده‌زانی نه‌فس و شه‌یتان
چ کاریگه‌ریه‌کیان هه‌یه به‌سه‌ریان‌ه‌وه، ده‌زانی: که شه‌یتان سوپای له‌دژیان
ده‌نگ داوه، به‌هه‌موو شی‌وه‌یه‌ک و له‌ هه‌موو پێ‌بازی‌که‌وه بۆیان ده‌چی، به‌و
په‌ری لی‌برانه‌وه دژیان ده‌هه‌ستی و هه‌ولێ له‌ خشته‌ بردن‌یان ده‌دا، ده‌زانی
کیانی ئهم ئاده‌میزاده چهند لا‌وازو بی و هه‌جه، هه‌ر کاتی ده‌ستی له‌ ناینی
به‌ربوو، یسان نه‌یتوانی ده‌ستی پێ‌وه بگه‌ری چۆن سه‌ره‌نگه‌ری ده‌بی و
ده‌که‌ویته‌ زلکاوی گوم‌پراییه‌وه، ده‌زانی ئهم ئاده‌میزاده له‌ناخی‌دا
چهند هه‌زو ئاره‌زوی جیا‌جیا هه‌ن و چهن به‌ خێرای پوه‌تی تێک
ده‌چی و ته‌وا‌زونی خۆی له‌ ده‌ست ده‌داو ده‌که‌ویته‌ ئهم به‌رو ئه‌وه‌به‌رو
په‌رکێشی تاوان و سه‌تمه‌کاری ده‌کا، ده‌که‌ویته‌ زلکاوی گوم‌پراییه‌وه و
تی‌یدا نو‌غره‌ ده‌بی!

په‌روه‌ردگار بۆ خۆی به‌نده‌کانی خۆی ده‌ناسی و ده‌زانی چیان له‌ باردا‌یه،
بۆیه ده‌ستی هاریکاریان بۆ درێژ‌ده‌کا، ده‌رگای په‌حه‌مت و لی‌خۆش‌بوونیان
بۆ ده‌کاته‌وه، له‌سه‌ر تاوان نایانگه‌ری تاهه‌موو پێ‌بازی‌کی باشیان پیشان

نەداو ھەموو بیانویکیان نەبێ، ئەجار ئەگەر سەرباری ئەو ھەموو بانگەوازی کردن و ھومێد بەرناو و ھەولدان لەگەڵیان دا ھەرسووریوون لەسەر تاوان و سەریپچیکردن و ھاوہێیان بۆ خودا دانائو شەریعت و بەرنامە ی خودایان پاشگۆی خست ئەوکاتە بەسزادەیانگری و لەسەر تاوانیان بەئاگری دۆزەخ عەزاییان دەدا.

ئێبنوکەئیر دەفەرموی: ئەم ئایەتە بانگەوازیکردنی ھەموو تاوانبارانە بەکافرو بەموسولمانی تاوانکارەو، بانگەوازیان دەکا بۆ تۆبەکردن و گەرآنەوہ بۆ لای خودا، ھەواییان دەداتی: کە پەرورەدگار لە ھەموو تاوانیکیان خۆشی دەبی ئەگەر تۆبە بکەن، ھەر چەندە تاوانەکانیان گەورەو زۆربەن، تەنانت ھاوہل دانانیش ئەگەر تۆبە ی لی بکری لیخۆشبوونی خودا دە یگریتەوہ، بەلام ئەگەر، تۆبە ی لی ئەکا، خودا بۆ خۆی پریاری داوہ: کە لی ئی خۆش نەبی^(۱).

ئیمامی شەوکانی دەفەرموی: ئەم ئایەتە لە قورئان دا لەھەموو ئایەتیک زیاتر جیگای ھیوایە، چونکە گەورەترین مژدە ی لە خۆگرتووە، لەسەرتاوہ پەرورەدگار بەندکانی وە پال خۆی دان و بەوشە ی (عبادی) خیطابی لی کردن، بۆ ئەوہ پێژداریان بکاو زیاتر مژدە کە کاریان تی بکا، ئەجار وەصفی کردن بە زیدەرۆ لەتاوانکردن دا، دوا بەدوای ئەوہ نەھی لی کردن لەوہ ی ناھومێد نەبن لە پەجمەتی خودا، جا لەکاتیک دا نەھی بکا لەموسریف و زیدەرۆکان کە لە پەجمەتی خودا ناھومێد نەبن، دیارە دەبی ئەوانە ی زیدە پەوی ناکەن لە تاوان داو تاوانی گەورە یان ئەنجام نەداوہ زیاتر ھومێدیان بەپەجمەتی خودا ھەبی و چاوہروانی لیخۆشبوون بن.

۱- تەفسیری ئێبنوکەئیر ج ۴/ ۱۶۲۱ .

دهرگای ره‌جمه‌تی خودا به‌رفراوانه و هه‌موو شتیکی تیوه ده‌چی. وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿اَلَمْ يَعْلَمُوا اَنْ اَللّٰهُ هُوَ یَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ﴾ (التوبة/۱۰۴).

یان ده‌فرموی: ﴿وَمَنْ یَعْمَلْ سِوَاءَ اَوْ یَظْلِمْ نَفْسَهُ، ثُمَّ یَسْتَغْفِرِ اللّٰهُ یَجِدِ اللّٰهُ غَفُورًا رَحِیْمًا﴾ (النساء/۱۱۰).

نه‌جار په‌روه‌ردگار لی‌خۆشبووێش خۆس پابه‌ند کدوه به دووه‌رج: ۱- ده‌فرموی: ﴿وَأَنبِیَوا اِلٰی رَبِّکُمْ وَأَسْلَمُوا لَهُ مِنْ قَبْلِ اَنْ یَّاتِیَکُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصِرُوْنَ﴾ بگه‌رتنه‌وه بۆ لای خودا تۆیه بکه‌ن و به‌ندایه‌تی خۆتان به‌ته‌واوی پابگه‌یه‌ن، خۆ له‌تاوان و خراپه‌کاری بیاریزن، گه‌ردنگه‌چی فه‌رمان و جله‌و گیریه‌کانی بن، پیش نه‌وه‌ی مردن یه‌خه‌تان بگری، نازارو نه‌شکنجه‌ی جو‌راو جو‌ر بچیژن و پاشان که سئ نه‌بی به‌هاناتانه‌وه بی و عه‌زایی دۆزه‌ختان لی‌دوور بخاته‌وه.

۲- مه‌رجی دووه‌م شوێنکه‌وتنی قورئانه، ده‌فرموی: ﴿وَاتَّبِعُوا اَحْسَنَ مَا اُنْزِلَ اِلَیْکُمْ مِنْ رَبِّکُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ یَّاتِیَکُمُ الْعَذَابُ وَ اَنْتُمْ لَا تَشْعُرُوْنَ﴾ شوێن په‌یامی قورئان بکه‌ون، هه‌رچی قورئان به‌حه‌لالی بزانی به‌حه‌لالی بزائن، نه‌و شته‌ی جله‌و گیری لی‌کردن خۆتانی لی‌بیاریزن. پابه‌ندی فه‌رمان و جله‌و گیریه‌کانی بن، نه‌و نامه‌ ئاسمانیه‌ بکه‌نه به‌رنامه‌ی ژیا‌نتان و په‌یره‌وی بکه‌ن. نه‌مه‌ش پیش نه‌وه‌ی به‌ناگه‌هان عه‌زابتان بۆ بی و ئیوه‌لی غافل بن و هه‌ستی پی‌ته‌که‌ن.

نه‌جار په‌روه‌ردگار ئاده‌میزاد ده‌ترسینی له‌وه‌ی رۆژی قیامه‌ت بکه‌ونه‌ حاله‌تی په‌شیمان بوونه‌وه‌و خۆزگه‌خواستن به‌وه‌ی وایان بکهدایه‌و وایان

نه‌کردایه، نه‌وکاته خۆزگه‌خواستن هیچ سودی نیه و (ذاری بریا به‌ری نه‌گرتوه). ده‌فه‌رموی:

۱- ﴿إِنْ تَقُولْ نَفْسُ: يَا حَسْرَتَا عَلَىٰ فِرطتٍ فِي جَنبِ اللَّهِ وَإِنْ كُنْتَ لِمَنِ السَّخَرِينَ﴾ په‌له بکه‌ن له تۆیه‌کردن و نه‌نجامدانی کرده‌وهی چاک، بترسن له‌وهی بکه‌ونه حاله‌تیکه وه نه‌فسی تاوانبار و سه‌رکه‌شتان بلی: نای په‌شیمانی بۆ خۆم و مالویران خۆم، بۆ که‌مته‌رخه‌میم کردو ئیمانم به‌خودا نه‌هیتا، بۆچی پابه‌ندی فه‌رمان و جله‌وگیریه‌کانی قورشان نه‌بووم؟ نایی چیم به‌خۆم کردو چۆن خۆم مالویران کرد، نای: که‌ په‌شیمانم له‌وهی: که‌ له‌ دونیادا گالتهم ده‌هات به‌نایینی خودا، به‌ قورشان، بپروام به‌ هیچ نه‌بوو!

۲- ﴿أَوْ تَقُولْ: لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ﴾ یان بلی: نه‌گه‌ر خودا هیدایه‌تی بدامایه له‌ پێری خودا په‌رستان ده‌بووم و خۆم له‌تاوان و سه‌مه‌کاری ده‌پاراست و شیایو عه‌زابی دۆزه‌خ نه‌ده‌بووم

۳- ﴿أَوْ تَقُولُ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ: لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةً، فَأَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ یان له‌وکاته‌دا: که‌ عه‌زابی دۆزه‌خ ده‌بینی بلی: خۆزگه‌ من جاریکی دی ده‌گه‌رامه‌وه بۆ ژیا‌نی دنیا و نه‌و هه‌له‌م بۆ هه‌لده‌که‌وته‌وه، ئیتر له‌ پێری ئیمانداران ده‌بووم، یه‌کتا‌په‌رست ده‌بوم و کارو پێشهم چاکه‌ کاری ده‌بوو. واته‌: کارێک مه‌که‌ په‌شیمانی له‌دوابی، خۆت مه‌خه‌ره مه‌وقیفیکه‌وه پۆژی قیامه‌ت ئاواته‌ خوازیی بت‌گێڕنه‌وه بۆ ژیا‌نی دنیا بۆ نه‌وه‌ی کاری چاک نه‌نجام به‌دی.

گه‌رانه‌ له‌ژیا‌نی قیامه‌ته‌وه بۆ ژیا‌نی دنیا هیواو ئاواتیکه‌ پێی ناگه‌ی، که‌ ژیا‌نی دنیا ته‌واو بوو، ئیتر جاریکی تر ناگه‌ری‌یته‌وه بۆ نه‌م ژیا‌نی دنیا‌یه، که‌وابی ئیستا وائیوه هه‌لتان به‌دست که‌وته‌وه له‌ ژیا‌نی

دونیادان و کاتی نه‌نجامدانی کرده‌وی چاکه، دهی نه‌م هه‌له له‌کیس خۆتان مه‌دهن، که له‌ده‌ستتان چوو تازه جاریکی دی ناگه‌ریته‌وه.

نه‌جار په‌روه‌ردگار ره‌ددی نه‌م قسه‌ بی‌جی و هه‌لویتست و ناواته خوازیانه یان ده‌داته‌وه ده‌فه‌رموی: ﴿بلی قد جاءتک آیاتی فکذبت بها، واستکبرت، وکنت من الکافرین﴾ به‌تی: بی‌گومان ته‌ی به‌نده‌ی په‌شیمان له‌هه‌لویتست و کرده‌وی جیهانت، ته‌ی نه‌وکه‌سه‌ی ئیستا به‌هه‌له‌ی خۆت زانیوه خۆزگه ده‌خوازی بت‌گێڕنه‌وه بۆ ژیا‌نی دنیا و کاری باشی تیدا بکه‌ی، تازه نه‌و ناواته‌ت نایه‌ته‌ دی، هه‌لیکه و له‌کیس خۆت داوه...

ئیمه له‌ ژیا‌نی دونیات دا نایاتی قورئانمان بۆ ناردی، به‌لگه و نیشانه‌ی جو‌راو جو‌رمان نیشان دای، بیانومان ب‌ری، ئیقامه‌ی حوججه‌یه‌مان له‌سه‌رکردی، وه‌لی تۆپه‌یامی ئیمه‌ت ره‌تکرده‌وه، قورئان و پیغه‌مبه‌رت به‌درۆخستنه‌وه، لوتبه‌رزیت نواندو ئینکاریت کرد، ده‌توانی ئیمان به‌یئنی و ئیمانته‌هینا، هه‌لت بۆ هه‌لکه‌وت و له‌کیست دا، تازه به‌تازه ناواته‌ خوازی جاریکی دی بگه‌ریته‌وه بۆ ژیا‌نی دنیا؟! دلنیا‌به، نه‌و ناواته‌ت نایه‌ته‌دی، خۆ له‌ فه‌رزی مه‌حال دا بشگێڕدرینه‌وه ئیوه هه‌ر هه‌لویتستی پی‌ش‌بووتان ده‌بی و ئیمان ناهینن و په‌ند نامیز نابن، وه‌کوو له‌ نایه‌تیکی‌تردا ناماژه به‌وه ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿ولو ردوا لعادوا لما نه‌وا عنه﴾ (الانعام/۲۸).

وه‌زع و حالی موشریکه‌کان و خودایه‌رستان له‌ رۆژی قیامه‌ت دا

وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ

تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وَجُوهُهُمْ مُسْوَدَّةٌ أَلَيْسَ فِي

جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٦٠﴾ وَنَجِّی اللّٰهُ الَّذِیْنَ اتَّقَوْا
بِمَقَارَتِهِمْ لَا یَمْسُهُمْ الشُّوْءُ وَلَا هُمْ یَحْزَنُونَ ﴿٦١﴾

له‌وه‌پیش په‌وه‌ردگار هه‌ره‌شه‌ی توندی له‌موشریکه‌کان کرد و بری
دیمه‌نی سامناکی قیامه‌تی راناندن، واده‌ی لیخوشبون و به‌خشینی نازو
نیعمه‌تی به‌هه‌شتی دا به‌خودا په‌رستان، به‌جوړیک هه‌ست و شعوری
ئاده‌میزادانی به‌و پۆژه‌وه په‌یوه‌ست کرد، خستنیه‌سارای مه‌حشره‌وه و
ته‌رازوی حق و حیساب دانراو به‌نده‌کان خانه‌به‌ر لیکوئینه‌وه و
لیپرسینه‌وه، نه‌جار دیمه‌نی پیری تاوانباران راده‌نوینی، حال و وه‌زعی
خودا په‌رستان نمایش ده‌کا، موشریکه‌کان پوره‌ش و یه‌کتا په‌رستان ده‌م و
چاو گه‌ش و پوخوش.

ده‌فرموی: ﴿وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وُجُوهُم
مَسْوَدَةٌ، الْيَسْ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌را!
هه‌واڵیکی گرنه‌گ به‌و خه‌لکه رابگه‌یه‌نه‌و دیمه‌نیکی تری پۆژی قیامه‌تیان
بو باس بکه، نه‌وه‌ش بریتییه‌ له‌وه‌ی: که تو له‌ پۆژی قیامه‌ت نه‌و
که‌سانه‌ ده‌بینی: که هاوه‌لیان بو خودا داناوه‌ منداڵ و خیزانیان وه‌ پال
داوه، ده‌یانینی رویان ره‌ش هه‌لگه‌راوه، له‌عه‌یبه‌تان، له‌ترسان
له‌په‌شیمانی له‌کارو هه‌لویستی دونیا‌یان، غه‌مبارو سه‌ر شوپ و
غه‌زه‌ب لیگیراو، له‌هه‌موو لایه‌که‌وه‌ عه‌زایی دۆزه‌خ ده‌وره‌ی داو،
هیچ شتیک شک نابهن‌ پزگاریان بکا. نایا دۆزه‌خ جیگای لوتبه‌رزو
سته‌مکاران نیه‌؟!

به‌لێ بینگومان له‌ دۆزه‌خدا شوینی هه‌وانه‌وه‌ی نه‌وانه‌ هه‌یه: که
له‌ناستی به‌ندایه‌تیکردن بو خودا لوتبه‌رزی ده‌نوینن، حق ژیر ده‌خه‌ن و
به‌تال روکه‌ش ده‌که‌ن و بانگه‌وازی بو ده‌که‌ن. ئیمامی نه‌مه‌دو تیرمیزی

له عەبدوللای کوری عومەرەوێ رێوایەتیان کردووە دەفرموی: پێغه مەبەر ﷺ
 فەرموی: (یحشر المتکبرون يوم القيامة كأمثال الذر في صور الرجال
 يغشاهم الذل من كل مكان يساقون الى سجن جهنم) لوتبەرزو
 خۆبەزلزانیەکان پۆژی قیامەت وەکوو گەردیلە بچوک دەکرێنەو و لە
 شێوەی پیاوێدا حەشریان دەکری، لە هەموو لایەکەوێ زەلیلە و ریسوایی
 داپۆشیون، بەرەو دۆزەخ راپێچ دەکرێن.

﴿وينجي الله الذين اتقوا بمغازتهم، لايمسهم السوء و لا هم يحزنون﴾
 حال و هەزعی پێری دووهم: کە پێری خودا پەرستانە جوداوازە لە حالێ
 موشریکەکان، لە کاتیەک دا: کە موشریک و تاوانباران بەرەو دۆزەخ راپێچ
 دەکرێن، خودا پێری خودا پەرستان و تەقوا کاران لە عەزابی دۆزەخ پزگار
 دەکا، بەمرازی خۆیان دەگەینێ، کە چوونە ناو بەهەشتی پازاوێ، هێچ
 ناخۆشییەکی پۆژی قیامەت نابینن، خەم و خەفەت بۆ ژیاڵی دۆنیایان
 ناخۆن، لە هەلۆتست و کردەوێ رابوردوێان پازین، دلخۆشن بەوێ پێیان
 دراوێ لەبەهەشت دا.

لەمانای ئەم نایەتەدا فەرموودەوێکی پێغه مەبەر ﷺ هەبێ ئەبۆ هورەیرە
 رێوایەتی کردووە.

دەلی: پێغه مەبەر ﷺ فەرموی: (یحشر الله مع كل امرئ عمله، فيكون
 عمل المؤمن معه في أحسن صورة واطيب ريح، فكما كان رعب أو خوف قال
 له لا ترع فما أنت بالمراد به، ولا أنت بالمعني به، فاذا كثر ذلك عليه قال
 فما أحسنك! فمن أنت؟ فيقول: أما تعرفني أنا عمك الصالح، حملتني على
 ثقلی، فوالله لأحملنك و لأدفعن عنك فهي التي قال الله: ﴿وينجي الله الذين
 اتقوا بمغازتهم... الآية﴾^(۱).

به‌لگه‌ی تاک و ته‌نهایی و خودایه‌تی په‌روه‌ردگار

الله

خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿٦٢﴾ لَّهُمْ مَقَالِيدُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِعَايَةِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ
هُمْ الْخَاسِرُونَ ﴿٦٣﴾ قُلْ أَغْفِرَ اللَّهُ تَأْمُرُونِي أَعْبُدُ أَيُّهَا
الْجَاهِلُونَ ﴿٦٤﴾ وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ
أَشْرَكَتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٥﴾ بَلِ اللَّهَ
فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٦﴾ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ
وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَالسَّمَوَاتُ
مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٧﴾

له‌وپیش په‌روه‌ردگار هه‌په‌شه‌ی له‌ کافره‌کان کردو واده‌ی به‌ هه‌شتی
پازاوه‌ی به‌ خودا په‌رستان دا، نه‌جار دیته‌وه‌سه‌ر رانواندن و به‌یانکردنی
به‌لگه‌ له‌سه‌ر خودایه‌تی په‌وه‌ردگارو تاک و ته‌نهایی له‌ ذات و له‌
صیقاتی دا، نه‌جار ناره‌زامه‌ندی خوی له‌ هه‌لویست بیرو باوه‌ری کافره‌کان
پاده‌گه‌یه‌نی له‌م پوه‌وه: که داوا یان له‌ پیغه‌مبه‌ر کردوه بت به‌رستی بو
خو‌شیان بت ده‌به‌رستن، وه‌کوو پتویست خو داناناسن، چونکه نه‌گه‌ر
خودایان بناسیایه دارو به‌ردی داتاشراویان نه‌ده‌کردن به‌هاوه‌ل و هاو شانی!

ده‌فرموی: ﴿الله خالق کل شیئ، وهو علی کل شیئ وکیل﴾ خدا به دیهینهری هم‌موو شتیکه، هرچی له‌دونیاو قیامت دا هه‌بی، خدا به‌دی هیناوه، خاوه‌نیه‌تی و هه‌لی ده‌سورپینی، به‌پویه ده‌باو پاریزگاریه‌تی. هم‌موو شتیك ئاتاجی خودایه له په‌یدابون و مانه‌وه‌ی دا، هه‌رشتیك خدا دروستی نه‌کا دروست نابی، هرچی خدا نه‌یهیلتیه‌وه نامینیتیه‌وه، خدا به‌دیهینهر و راگرو پاریزگاری بونه‌وه‌ره. فرمانپه‌واو به‌پویه‌به‌ری هم‌موو شتیکه هه‌ر له زپره‌نامه جه‌پره .

﴿له مقالید السموات والأرض﴾ کیل و کۆنترۆلی ئاسمانه‌کان و زه‌وی ئه‌وه‌ی تییان دایه، هم‌مووی هی ئه‌وه‌و به‌ده‌ست ئه‌وه، ئه‌و خاوه‌نیانه و به‌پویه‌یان ده‌با. هه‌ر ئه‌و رزق و رۆزیده‌ره، هه‌ر ئه‌و به‌خشنده‌و میهره‌بان و کاردروست و فرمانپه‌وایه، چی بوی و چۆنی بوی ئاوا بونه‌وه‌ر به‌پویه ده‌با.

ئیبنو ئه‌بی حاتم له عوسمانی کوری عه‌فانه‌وه ریوایه‌ت ده‌کا ده‌لی عوسمان ده‌باره‌ی ته‌فسیری نایه‌تی ﴿له مقالید السموات والأرض﴾ پرسپاری له پیغه‌مبه‌ر ﷺ کرد، پیغه‌مبه‌ر له‌وه‌لام دا فرموی: ئه‌ی عوسمان! پیش تۆکەس له‌م باره‌وه پرسپاری لی نه‌کردوم، ته‌فسیری ئه‌م نایه‌ته به‌م جوړه‌یه: ﴿لا اله الا الله والله اکبر، وسبحان الله وبحمده، استغفر الله، لاحول ولا قوة الا بالله، هو الاول و الاخر و الظاهر و الباطن، بیده الخیر یحیی و یمیت و هو علی کل شیئ قدیر﴾ مه‌به‌ستی پیغه‌مبه‌ر ﷺ ته‌وه‌بوو بیژهری ئه‌م دو‌عا‌یه خه‌زینه‌ی ئاسمانه‌کان و زه‌وی بۆ والا ده‌کری، خیری بیریکی زۆری توش ده‌بی، پاداشی گه‌وره‌ی ده‌دریتیه‌وه.

﴿والذین كفروا بآيات الله أولئك هم الخاسرون﴾ واته ئه‌وانه‌ی نینکاری نایاتی خدا ده‌که‌ن، په‌یامی قورتان ره‌تده‌که‌نه‌وه، هه‌موو ئه‌و نیشانه‌و دیارده جو‌راو جو‌رانه‌ی ناو بوونه‌وه‌ره: که هه‌موو یان ئاماژه

به‌تاك و ته‌نهایی خودا ده‌كهن، به‌ناشكرا شه‌وه ده‌گه‌یه نن: كه خودا خاوه‌نی بوو نه‌وره، خاوه‌نی ده‌سه‌لا‌تی ره‌هایه، جا شه‌وانه‌ی ٲینکاری شه‌م راستیانه ده‌كهن شه‌وانه خۆیان له‌ده‌ست داوه، بوونه سوتهمه‌نی دۆزه‌خ، خه‌ساره‌تمه‌ندی حه‌قیقی شه‌وانه‌ن..

شه‌جار په‌وره‌دگار فرمان به‌پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌كا: كه‌به توندی سه‌رزه‌نشتی موشریكه‌كان بكا له‌پاساوی شه‌وه‌دا كه‌ داویان له‌پیغه‌مبه‌ر كرد بت بپه‌رستی. ده‌فهرموی: ﴿قل افغیر الله تأمرونی اعبدا ایها الجاهلون﴾ شه‌ی پیغه‌مبه‌ر! به‌موشریكه‌کانی نه‌ته‌وه‌ك‌ت بلی: كه‌داوات لی‌ده‌كهن هاریکاریان بكه‌ی له‌بتپه‌رستی داو ده‌لین: شه‌وه نایینی باوك و باپیرائته، پییان بلی: شه‌ی نه‌فامینه شه‌وه داوام لی‌ده‌كهن جگه‌ له‌خودا شتی‌تر بپه‌رستم؟ پاش شه‌وه به‌لگه‌ی ناشكراو به‌هیزم لاهه‌ن له‌سه‌ر تاك و ته‌نهایی خودا فرمانم پی‌ده‌كهن دارو به‌ردی دا‌ناشراو بكه‌م به‌هاوشانی خودا؟ ئیوه به‌هه‌له‌ چون كه‌رپگه‌ به‌خۆتان ده‌ده‌ن فه‌رمانی له‌و جوړه به‌من بكه‌ن!

به‌یه‌قی له‌كتیپی (الدلائل) دا له‌حه‌سه‌نی به‌صری نه‌قل ده‌كا ده‌لی: موشریكه‌کانی مه‌كه‌ به‌ پیغه‌مبه‌ریان گوت: شه‌وه چۆن تۆ شه‌ی موحه‌مه‌د! باوك و باپی‌ری خۆت به‌گومرا ده‌زانی و دژی خودا‌کانی ئیمه‌ ده‌دوی؟ ئیتر نایه‌تی ﴿قل افغیر الله تأمرونی... الآية﴾ نازل بوو.

ئیبنو شه‌ی حاتم له‌ئیبنو عه‌بباسه‌وه ریوایه‌ت ده‌كا ده‌فهرموی موشریكه‌كان له‌به‌ر نه‌فامی و نه‌زانییان بانگه‌وازی پیغه‌مبه‌ریان کردو و تیان؛ وهره شه‌تۆ خودا‌کانی ئیمه‌ بپه‌رسته ئیمه‌ش له‌تك خودا‌کانی خۆمان دا خودای تۆ ده‌په‌رستین، ئیتر نایه‌تی ﴿قل افغیر الله تأمرونی اعبدا... الآية﴾ نازل بوو. به‌راستی موشریكه‌كان نه‌فام بوون، كه‌ شه‌م جوړه فرمانه‌یان به‌پیغه‌مبه‌ر كرده‌ موساوه‌مه‌یه‌کی سه‌یرو مامه‌له‌و

سەوداىە کى کەس نە کردەيان کردو، شياوى ئەو بون کە بەنەفام
خىطابيان ئاراستە بکرى .

نه مجار په وروږدگار له سمر زمانی هه موو پیغه مېسره ان هه ږه شه
 له بټه پرسته کان ده کاو ده فرموی: ﴿وَلَقَدْ أَوْحَى إِلَيْكَ وَالِى الدِّينِ
 مِنْ قَبْلِكَ لَنْ أَشْرَكَتَ لِيَحْبُطَ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾
 بېگومان له خوداوه نیگاو سړوش کړاوه بۆ تۆ نهی پیغه مېسره، هه وروها بۆ
 هه موو نهو پیغه مېسره اندهی له پیش تۆوه هاتوون نیگامان بۆ
 کړدون، بهوه نه گهر ته ناندت تۆیش نهی پیغه مېسره! هاوېل بۆ خودا
 دابنۍ هه موو کړده وهیه کی چاکت مایه پوچ ده بۍ. هه
 کړده وهیه کی خپرو باش نه نجام بدهی، صیلهی په حم به جی بېنۍ،
 یارمه تی هه ژارو لیتقه و ماوان بدهی، هیچ پاداشتیان له سمر
 وروناگریته وه، ده چپته ناو پیړی نه وانه وه: که خه ساره تمه ندی دونیواو
 قیامت بوون.

بەم شێوە بە ھەموو پێغەمبەرانی پراگەیاندراوو پێیان گوتراو: ئەگەر ھاوڵاتی بۆ خودا دابنێن ھەموو کردوویەکی باشتان پوچ دەکێتەو و خەسارەتمەندی دۆنیاو قیامەت دەبن. جا ئەگەر لە فەرزیک دا ھاوڵدانان بۆ خودا کردووی پێغەمبەرانی بەو دەردە بەری، ئەوێ حالی غەیری ئەوان چۆن بێ؟ ئەجار پەرورەدگار فەرمان بە پێغەمبەر دەکا: کە بەھیچ شێوەیک گوی بۆ فەرمانی موشریکەکان نەگری و داواکیان پەت بکاتەو. دەفەرموی:

﴿بل الله فاعبد﴾ به لکړو هر خدا بپه رسته و هر شو به خدا بزانه و هر ملکه چی نه و به، خوت و شويتکه و توانت جگه له خدا که سی تر به خدا مه زانن. ﴿وکن من الشاکرين﴾ له پیږی نه وانه به که

سوپاسگوزاری نیعمه‌ته‌کانی خودان، سوپاسی خودا بکه له‌سه‌ر نه‌وه هیدایه‌تی داوی بۆ ئیسلام و پله‌ی پیغه‌مبه‌ریتی پی به‌خشیوی.

ئه‌جار په‌روه‌ردگار نا‌په‌زاه‌مندی خۆی راده‌گه‌یه‌نی. له‌م په‌روه‌ه: که نه‌وه موشریکانه‌ ریزی خودا ناگرن و مافی خودایه‌تی ناده‌نی، دان به‌گه‌وره‌یی و شکۆمندی خودا دانانین، دارو به‌ردی داتاشراو ده‌که‌نه‌هاوشانی، ئای که نه‌فام و که‌م ناوه‌زن، که‌م‌ده‌ن و که‌م‌شعوون، ۱.

عه‌بدوللای کورپی مه‌سعود ده‌فه‌رموی: مالیک له‌ماله‌کانی جوله‌که‌هاته‌ خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر ﷺ و‌تی: نه‌ی موحه‌مه‌د ئیمه‌ له‌کتیبه‌کانی خۆماندا ده‌بینین په‌روه‌ردگار ئاسمانه‌کان ده‌خاته‌ سه‌ر په‌نجیه‌کی ده‌ستی قودره‌تی، جه‌وت ته‌به‌قه‌ی زه‌وی ده‌خاته‌ سه‌ر په‌نجیه‌کی تری، دره‌خت ده‌خاته‌ سه‌ر په‌نجیه‌کی ئاوو گل ده‌خاته‌ سه‌ر په‌نجیه‌کی، باقی مه‌خلووقات ده‌خاته‌ سه‌ر په‌نجیه‌کی، ئه‌جار ده‌فه‌رموی: من پاشاو خاوه‌ن و فه‌رمان‌په‌وام!

پیغه‌مبه‌ر ﷺ پیکه‌نینیکی هات و دانی ده‌رکه‌وتن، بۆ پشتگیری و به‌راست دانانی و ته‌ی ماله‌که، ئه‌جار پیغه‌مبه‌ر ﷺ نایه‌تی ﴿وما قدروا الله حق قدره والارض جميعاً قبضته يوم القيامة.. الآية﴾ خۆینده‌وه^(۱).

موسلیم و بوخاری و نه‌سائی و ئیبنو ماجه له‌کۆمه‌لێکه‌وه له‌عه‌بدو للای کورپی عومه‌ره‌وه، ده‌فه‌رموی: رۆژێک پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌سه‌ر دوانگه‌ نایه‌تی ﴿وما قدروا الله حق قدره.. والارض جميعاً قبضته يوم القيامة والسموات مطويات بيمينه﴾ خۆینده‌وه به‌ده‌ستی ئاماژه‌ی بۆ نه‌و تواناو ده‌سه‌لاته‌ی خوا ده‌کردو ده‌ستی ته‌م دیوو نه‌ودیو ده‌کردو ته‌مجیدو په‌سنی خودای راده‌گه‌یانندو ده‌یفه‌رموو: خودا

۱- أخرجه الترمذي في التفسير (۳۲۳۸) باب (۴۰) ومن سورة الزمر و البخاري في التفسير أيضاً (۴۸۱۱) باب (۲) و ماقدروا الله...

ده‌فرمووی: ﴿أنا الجبار، أنا المکبر، أنا المملک، أنا العزیز، إنا الکریم﴾، پیغه‌مبەر ﷺ له‌سەر دوانگه‌که ده‌له‌رزى به‌جۆرێک له‌دلى خۆماندا وتمان ناها ئیستا نایستا ده‌که‌ویته‌ خوارى^(۱).

﴿والأرض جمیعاً قبضته یوم القیامة والسموات مطویات بیمینه، سبحانه وتعالی عما یشرکون﴾. واته: زه‌وى هه‌مووی له‌ژێر ده‌سه‌لاتی پره‌های په‌روه‌ردگاردايه، چۆنى بوی وای لی ده‌کا، جگه‌ له‌ ئه‌و که‌سى تر تۆزقالێک ده‌سه‌لاتی به‌سهردا نیه، ئاسمانه‌کانیش ملک‌ه‌چی تواناو ده‌سه‌لاتی خودان، چۆنى بوی ئاوا ده‌یان پیچیته‌وه‌و گۆرانکاریان تیدا ده‌کاوه‌یچ شتیکى لی یاخى نابى.

خودا به‌رزو پیرۆزه‌و پاک و خاویته‌ له‌وه‌ی که‌ هاوه‌لى بو داده‌هێنه‌، به‌رای زانایانی سه‌له‌ف ته‌فسیری ئه‌م جۆره‌ ئایه‌تانه‌ ده‌بى له‌سەر شیوه‌ی حه‌قیقه‌ت بکری و ته‌مثیل و مه‌جازی تیدا نه‌وه‌ خودا چۆنى ئایه‌ته‌که‌ فەرمووه‌ ده‌بى ئاوا ئیمانمان پى‌ی هه‌بى و له‌چۆنیه‌ته‌که‌ی نه‌کۆلینه‌وه‌، سه‌فیانی کورپی عویه‌ینه‌: که‌ یه‌کیکه‌ له‌زانایانی سه‌له‌ف ده‌فرمووی: هه‌ر شیوه‌یه‌ک خودا له‌قورئان دا وه‌صفی خۆی پى‌کردبى ته‌فسیره‌که‌ی ئه‌وه‌یه‌ بیخوینه‌وه‌، له‌چۆنیه‌تی ماناکه‌ی بێده‌نگ به‌.

زانایانی خه‌له‌ف ده‌لێن: ئه‌م ئایه‌تانه‌ ته‌مثیل و مه‌جازن ئاماژه‌ به‌ده‌سه‌لات و قودره‌تی خودا ده‌که‌ن مه‌به‌ست به‌(قه‌بزه‌)و (یه‌مینه‌) ده‌سه‌لات و توانایه‌ به‌سه‌رشتدا!!

۱- ته‌فسیری مه‌راغی ج ۳۱/۲۴. رواه البخاري في التفسير (۴۸۱۲) باب (۳) ﴿والأرض جمیعاً قبضته﴾. وأطرافه في (۶۵۱۹) (۷۳۸۲) (۷۴۱۳) ورواه مسلم في صفات المنافقين (۴۷۸۷).

له‌صه‌حیحی بوخاری و موسلیماً فەرمووده‌یه‌ک هه‌یه‌ نه‌بوهوره‌یره
 ریوایه‌تی کردووه، ده‌فرمووی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فەرمووی: (یقبض الله
 الأرض يوم القيامة ويطوى السماء بيمينه، ثم يقول أنا الملك أين
 ملوك الأرض؟) ^(۱).

په‌روه‌ردگار رۆژی قیامت هه‌موو زه‌وی ده‌پیتچیتته‌وه‌و ده‌یخاته‌ چنگی
 خۆیه‌وه‌و ناسمانه‌کان ده‌پیتچیتته‌وه‌و نه‌جار ده‌فرمووی: من پاشام، کوان
 فەرمان‌په‌راو پاشاکانی دنیا؟.

رابوونی قیامت و یه‌کالا کردنه‌وه‌ی کیشه‌کان و
 سزاو پاداش وه‌رگرتنه‌وه

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ
 إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ
 ۶۸ وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِئَ
 بِالنَّبِيِّنَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ
 ۶۹ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ ۚ ۷۰

له‌وه‌ پێش په‌روه‌ردگار به‌لگه‌ی له‌سه‌ر شکۆمه‌ندی و گه‌وره‌یی خۆی
 هه‌تایه‌وه، نه‌وه‌ی راگه‌یانده‌، که‌ هه‌ر خۆی به‌دهیه‌تته‌رو هه‌لسورپه‌تته‌ری
 بوونه‌وه‌ره، نه‌جا لی‌ره‌دا باسی پێشه‌تاو رابوونی قیامت ده‌کا؛ که‌ نه‌م
 رابوونه‌ش خۆی یه‌کیکه‌ له‌ نیشانه‌کانی ده‌سه‌لاتی په‌های په‌روه‌ردگار...

۱- رواه البخاري في التفسير (٤٨١٢) باب (٣) ورواه مسلم في صفات المنافقين (٢٧٨٧).

پیش رابوونی قیامت فوو ده‌کری به‌که‌په‌نای صووردا به‌م فوو
پیدا‌کردنه هم‌وو گیانله‌به‌ران ده‌مرن جگه له‌خودا که‌س نامی‌نی، نه‌مه
فوو پیدا‌کردنی جاری یه‌که‌مه، نه‌جار بۆ جاری دووهم فوو ده‌کری به
که‌له‌شاخی صووردا بۆ زیندوو بوونه‌وه، نه‌جار ته‌رازووی کرده‌وه‌کان
داده‌نری و حق و حساب لیک جیا ده‌کری‌ته‌وه، هم‌وو که‌س سزاو
پاداشی خۆی وهرده‌گری‌ته‌وه.

ده‌فرمووی: ﴿ونفخ في الصور فصعق من في السموات ومن في
الأرض إلا من شاء الله ثم نفخ فيه أخرى فإذا هم قيام ينظرون﴾، بۆ
یه‌که‌جار فوو ده‌کری به‌که‌له‌شاخی صووردا، واته‌ ئیسرافیل به‌فرمانی
خودا فوو ده‌کا به‌که‌په‌نای صووردا، هه‌رچی زینده‌وه‌ر هه‌یه له‌ترسان
ده‌س به‌جی زنده‌قی ده‌چی و ده‌مری، له‌ئاسمانه‌کان و زه‌وی‌دا جگه
له‌خودا که‌س به‌زیندوویی نامی‌نی‌ته‌وه، جگه له‌وانه‌ی خودا نایه‌وی
له‌وکاته‌دا بمرن و دوایی ده‌یاغری‌نی، قه‌تاده ده‌فرمووی: نازاندری
نهم چهرتکراوانه کین!

نه‌جار پاش ماوه‌یه‌ک که‌خودا خۆی ده‌زانن چهنده‌ جاریکی تر فوو
به‌شاخی صووردا ده‌کری بۆ زیندوو بوونه‌وه، ئیتر ده‌س به‌جی هه‌موو
مه‌خلوقات به‌فرمانی خودا گۆر هه‌لده‌ته‌کینن و زیندوو ده‌بنه‌وه له‌سه‌ر
قاچ راده‌وه‌ستن، سه‌یری دیمه‌ن و کاره‌ساتی نه‌و رۆژه ده‌که‌ن، چاوه‌پوانن
چیان پی ده‌گوتری و چیان له‌گه‌ل ده‌کری، له‌چهند نایه‌تیکی تردا ئاماژه
به‌وه ده‌کاوه‌ده‌فرمووی: ﴿فإنما هي زجرة واحدة، فإذا هم بالساهرة﴾
(النازعات/۱۳-۱۴). یان ده‌فرمووی: ﴿يوم يدعوكم فتستجيبون بحمده
وتظنون إن لبثتم الا قليلا﴾ (الاسراء/۵۲). یان ده‌فرمووی: ﴿ومن آياته
ان تقوم السماء والأرض بأمره، ثم إذا دعاكم دعوة من الأرض، إذا انتم
تخرجون﴾ (الروم/۲۵).

نه‌جار په‌روه‌دگار بری دی‌ه‌نی پژوی قیامت پاده‌نویتی و ده‌فرموی:
 ۱- ﴿وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا﴾، زه‌وی سارای مه‌حشر به‌نووری
 خودا پرووناك ده‌بی، نووری ته‌جه‌لی خودای لی ده‌ده‌ک‌ه‌وی،
 عه‌داله‌تکاری خودا له‌وی‌دا به‌رجه‌سته ده‌بی، حه‌ق و حیساب به‌پرئک و
 پیکی له‌ناو مه‌خلووقاتدا یه‌کالاده‌کریت‌ه‌وه!

۲- ﴿وَوُضِعَ الْكِتَابُ﴾ نامه‌ی نه‌عمال داده‌نری له‌به‌رده‌م ئاده‌میزاددا،
 هه‌رکه‌سه نامه‌ی کرده‌وه‌کانی ده‌دریته ده‌ستی راستی یان ده‌ستی چه‌پی،
 وه‌کو له‌شوینیکی تردا نامه‌زه به‌وه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿وَكُلَّ إِنسَانٍ
 أَلَمْنَاهُ طَائِفًا فِي عَنَقِهِ، وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مِنْشُورًا﴾
 (الاسراء/۱۳). یان ده‌فرموی: ﴿مَا لِهَذَا الْكِتَابِ لَا يَغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا
 كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا﴾ (الكهف/۴۹).

۳- ﴿وَجِئَیْ بِالنَّبِیِّیْنَ وَالشَّهَدَاءِ﴾ پیغه‌مبه‌ران نامه‌ی مه‌وقیف
 ده‌کرین، پرسیارپان ئاراسته ده‌کری ئاخو نه‌ته‌وه‌کانیان چییان وه‌لام
 داونه‌وه، چون به‌ره‌وپیری بانگه‌وازیه‌کیان چون و چ هه‌لویت‌ستیکیان
 نواندوه؟ وه‌کو له‌نایه‌تیکی تر نامه‌زه به‌ته‌وه ده‌کا ده‌فرموی: ﴿فَكَيْفَ
 إِذَا جُنَّا أَكْلًا مِّنْ أَمَةٍ بِشَهِیدٍ، وَجُنَّا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِیدًا﴾ (النساء/۴۱).

هه‌روه‌ها شایه‌تی تریش دینینه سارای مه‌حشره‌وه بو ته‌وه‌ی شایه‌تی
 له‌سه‌ر گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کان بدن وه‌کو له‌نایه‌تیکی تردا نامه‌زه به‌مه ده‌کاو
 ده‌فرموی: ﴿وَجَاءَ كُلُّ نَفْسٍ مَّعَهَا سَائِقٌ وَشَهِیدٌ﴾ (ق/۲۱).

هه‌موو که‌سیک: که ده‌هیندری بو سارای مه‌حشر دوو فریشته‌ی
 له‌گه‌لدان، فریشته‌یه‌ک کیشی ده‌کا بو حیساب و لی‌کولینه‌وه، فریشته‌یه‌کیش
 بو شایه‌تیدان له‌سه‌ری.

هه‌روه‌ها ئوممه‌تی ئیسلامیش ده‌بنه شایه‌ت به‌سه‌ر گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کانی
 تره‌وه، شایه‌تیان لی ده‌ده‌ن به‌وه‌ی: که پیغه‌مبه‌ره‌کانیان چون په‌یامیان

پی گه‌یاندوون و نه‌وانیش چۆن وه‌لامیان داونه‌وه، و د‌ک‌ر له‌ئایه‌تیکی تردا
 ناماژه به‌وه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا
 شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ﴾ (البقرة/۱۴۳).

هه‌روا شه‌هیدانی ر‌ی‌بازی پاکی خودا په‌رستی ده‌ه‌ین: شه‌راندی له‌پ‌ینار
 ئایینی خودادا شه‌هید بوون، د‌ین و شایه‌تی ده‌د‌ن له‌سه‌ر شه‌وه‌ی گ‌ه
 پ‌یغه‌مبه‌ران و داعیانی ئیسلام په‌یامی خ‌ز‌یان گ‌ه‌یاندووه و
 پ‌ی‌راگ‌ه‌یاندراوانیش چۆنیان وه‌لامداوه‌شه‌ره‌و چ هه‌لو‌یست‌یک‌یار نراندووه!!
 شه‌جار شه‌وه ر‌اده‌گ‌ه‌یه‌نی: که هه‌م‌وو حه‌ق و حیساب‌یتک یه‌کالا
 ده‌کر‌یت‌ه‌وه، هه‌رکه‌سه سزاو پاداشی خ‌وی و در ده‌گر‌یت‌ه‌وه، ده‌فرموی:

۱- ﴿وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ﴾ داد‌گایی نیوان مه‌خلورقات ده‌کر‌ی و
 هه‌رکه‌سه سزاو پاداشی خ‌وی به‌عه‌داله‌ت پی ده‌در‌ی و به‌شه‌ندازه‌ی
 گ‌ه‌ردیله‌یه‌ک سته‌م له‌که‌س ناک‌ری.

۲- ﴿وَهُمْ لَا يَظْلَمُونَ﴾ نه‌وان به‌هیچ ج‌وری سته‌میان لی ناک‌ری، نه
 له‌پاداشیان که‌م ده‌کر‌یت‌ه‌وه، نه له‌تاوانیان زیاد ده‌کر‌ی: به‌ل‌ک‌ر پاداش و
 سزایان به‌گ‌و‌یره‌ی کرد‌وه‌کانیانده. و د‌ک‌رو له‌ئایه‌تیکی تردا شه‌م مانایه
 دوباره ده‌کاته‌وه ده‌فرموی: ﴿وَنُضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا
 تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَأَنْ كَانْ مِنْ ثِقَلٍ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا
 حَاسِبِينَ﴾ (الانبیاء/۴۷).

جاری وایش ده‌بی خودا به‌فه‌زلی خ‌زی له‌پاداش زیاد ده‌کا، و د‌کوو له
 نایه‌تیکی تردا ناماژه به‌وه ده‌کا ده‌فرموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ
 وَإِنْ تَكْ حَسَنَةٌ يَضَاعَفْهَا وَيُؤْتِ مَنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ (النساء/۴۰).

۳- ﴿وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ﴾ هه‌م‌وو گ‌ه‌سی پاداش و سزای
 کرد‌وه‌کانی د‌ونیای و در ده‌گر‌یت‌ه‌وه. چاکه به‌چاکه و خ‌راپه به‌خ‌راپه.

﴿وَهُوَ اعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ﴾ خدا لد همه سوو شایدت و کرده نووس و چاو دیریک زاناره به کرده بی بهنده کانی، پیویسی به نامدی شه عمال و فریشته دی چاو دیو ره قیب نید، که نامدی کرده تیدا نووسراو دادندی و پیغه مبهرا و شهیدان و فریشته کان دهکا به شایهت و نامادیان دهکا و شایهتی ددهن، بۆ بۆردان نیکمالی حوجهیه، بۆ بیانو و برین و چه سپاندنی حق و عدالته. بۆ شهویه بزانی: خودا و پرای زانیاری تهوای به کرده دی بدنده کانی به حق و عدالته حوکم دهکا و به نهندازی گهر دیله و بچوکتیش هله له حساب و لیکن لینه ده دا رونادا و به هیچ جورئ ستم له کس ناکا!!

حال و ددعی خودا په رستان و کافران له رۆژی قیامت دا دیه نی بهرئ کردنی به شهشتیان و رایج کردنی دۆزه خیان

وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا ۚ إِذَا جَاءُوهَا
فُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ
يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ
هَذَا ۚ قَالُوا بَلَىٰ وَلَٰكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ
﴿٧١﴾ قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِمَا نَفْسُ مَثْوَى
الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٢﴾ وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى
الْجَنَّةِ زُمَرًا ۚ إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ

خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ ﴿٧٢﴾
 وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقْنَا وَعَدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ
 نَتَّبِعُوا مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَمِلِينَ ﴿٧٣﴾
 وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ
 رَبِّهِمْ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٥﴾

له‌وه پیئش به‌کور تی حال و وه‌زعی شه‌لی قیامه‌تی رو‌نکرده‌وه
 فەر‌مووی ﴿ووفیث کل نفس ما عملت﴾ شه‌جار له‌م کۆمه‌له‌ نایه‌ته‌دا
 به‌دریژی حال و وه‌زع و دیمه‌نی خوداپه‌رستان و کافره‌کان نایش ده‌کاته‌وه
 دیمه‌نی سه‌رسوره‌ینه‌ری فریشته‌کان راده‌نوینی که‌به ده‌وری عه‌رش به‌رزی
 کرد‌گادا نا‌پوره‌یان دا‌وه، سه‌رگه‌رمی ته‌سبیح و ته‌قدیسن، ده‌فه‌رموی:
 ﴿وسیق الذین کفروا الی جهنم زمراً﴾ له‌ سارای مه‌حشه‌ردا لی‌کۆلینه
 وه‌و حق و حیساب شه‌نجام ده‌دری، خوداپه‌رستان له‌ کافران جیاده‌کرینه‌وه
 دۆزه‌خی و به‌هه‌شتی دیاری ده‌کرین.

شه‌جار کافره‌کان به‌ره‌ر دۆزه‌خ راپیچ ده‌کرین، کۆمه‌ل کۆمه‌ل و پی‌پر پی‌پر
 ملی ریشان پی ده‌گیری و بو‌ناو دۆزه‌خ به‌زه‌خت و پال پی‌وه‌نان
 لی‌یان ده‌خو‌رن، راه‌ستان و پشه‌وودان نیه، ناو‌ردانه‌وه‌و خو‌باش‌دان
 نا‌کری، هه‌ر کۆمه‌له‌ و سه‌رکرده‌که‌ی دونیایان له‌ پی‌شه‌وه‌یه، چۆن له‌ ژیا‌نی
 دونیادا پی‌شه‌نگ و راه‌ریان بو‌وه بو‌گو‌م‌رای‌ی و سه‌رلی شی‌وان،
 له‌ ورۆژه‌ش دا‌پی‌شه‌نگیانه به‌ره‌و دۆزه‌خ و شو‌ینی به‌دبه‌ختی هه‌تا هه‌تایی
 پی‌شه‌نگی تا‌قمیک فیرعه‌ونه‌و هی تا‌قمیک‌کی تر نه‌مردوو هی پی‌ری‌کی
 که‌ شه‌بو جه‌هل و هی کۆمه‌لی‌کی تر مار‌کس و هی ده‌سته‌یه‌کی تر لی‌نینه،

پیڑیک نه‌تاتورک پی‌شه‌نگیانه‌و وه‌جیه‌یه‌کی تر تیتوو حیزیکی تر عه‌فله‌ق رابه‌ریانه!...هتد.

دیمه‌نه‌کان تابلئی ترسناک سهرنج راکیشن. پیست گرزده‌کاو موچورکه به‌جسته‌دا دینی، مروّف سهرسام ده‌کا، دلّ داخوریتنی پال پیوه‌نان و راپیچکردنیکه ههر مه‌پرسه‌و وه‌صف ناکری! وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ناماژه به‌و ده‌ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿یوم یدعون الی نارجهنم دعا﴾ (الطور/۱۳).

﴿حتی اذا جاؤوها فتحت أبوابها﴾ هه‌تا ده‌گه نه‌ده‌رگا‌کانی دۆزه‌خ، خیراو ده‌ست له‌عاست ههرحه‌وت ده‌رگا‌کانی ده‌کرینه‌وه بۆ‌ئه‌وه‌ی یه‌کسهر تاوانبارانی راپیچکراو بچنه‌ناوییه‌وه‌و خیرا به‌سزای شیایو خۆیان بگن.

﴿وقال لهم خزنتها: ألم یأتکم رسل منکم یتلون علیکم آیات ربکم، وینذرونکم لقاء یومکم هذا؟﴾ به‌ر پرس و کاربه‌ده‌ستانی دۆزه‌خ به‌شیوه‌ی سهرزه‌نشتکردن و لۆ‌مه‌وه پییان ده‌لّین: ئه‌وه داوه‌شین بۆچی واتان له‌خۆکردو خۆتان تووشی ئه‌م سزا سامناکه کرد؟ چما پیغه‌مبه‌ران له‌ره‌گه‌زو نژادی خۆتان نه‌هاتنه‌سهرتان و بانگه‌وازیان نه‌کردن؟ نایاتی ئیمه‌یان بۆ‌نه‌خویندنه‌وه؟ له‌عه‌زابی سه‌ختی ئه‌م رۆژه‌نه‌یان ترساندن؟ بۆچی شوینیان نه‌که‌وتن و ئیمان‌تان پی‌نه‌هینان؟!

﴿قالوا: بلی، ولكن حقت کلمة العذاب علی الکافرین﴾ کافره‌کان به‌ناچاری و له‌وه‌لامیان دا ده‌لّین: به‌لّی پیغه‌مبه‌ران هاتنه‌سهرمان و بانگه‌وازیان کردین، به‌لگه‌و نیشانه‌ی راستی پیغه‌مبه‌رایه‌تی خۆیان نیشانداین، به‌لام ئیمه‌به‌درومان خسته‌نه‌وه، سه‌ریپیچی فره‌مانه‌کانیا‌مان کرد شیایو ئه‌وه بووین بریاری عه‌زاب بمانگریته‌وه.

لهو كه سانه بين: كه خودا دهر باره يان فەرمويەتى: ﴿لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ﴾ (هود/۱۱۹). و دكوو له نايەتتەكى تردا ئەم ماناىا دوباره دەكاتەووە دەفەرموى: ﴿كَلِمَاتٍ لِّقِي فِيهَا قَوَّحٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتَكُمْ نَذِيرٌ، قَالُوا: بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا: مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ وَقَالُوا: لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾ (الملك/۸-۱۰).

ئەجار: كه ناوا بەو جۆره دان بەتاوانى خۆيان دا دەنن، بەو ئەمىكى گورچەكى و ئەلام دەدرنەووە، و ئەمىك كەبەريارى خوداى لە خو گرتووە بە توردانىان بۆ ناو دۆزەخ! دەفەرموى:

﴿قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا، فَبُئْسَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ﴾
پێيان دەگوترى: بپۆنه ناو دۆزەخەووە، خێرا هەركۆمەلەو خۆبەدەرگایەك دا بكا. فریشتەى بەرپرسى ناو دۆزەخ تێيان راد خوون و پێيان دەلێن: دەى خێرا بچنە ناو دۆزەخەووە، بۆ هەتا هەتایی تى بىدا بپننەووە، بپاریكەو لە خوداوە دەرچوووە، ئەو شۆینە جیگای ئیویدە و لى دەرنانچن، بەردەوام ئیو سوتەمەنى دۆزەخن و دۆزەخ سوتینەرى ئیویدە، سزا دانتان بە كۆتانایە، بەراستى جیگایەكى خراپ و ناخۆشە ئەو شۆینەى بۆ ئیو دانراوە، بە دترین شۆینی هەوانەى بۆ ئیو بپار دراوە، ئەمەش بە هوى خۆبەزلزانیولوتبەرزیتان و پشت هەلکردنتان لە پەيامى حەق و شۆینكەوتنى، ئەویدە ئیو و ئالى كردووە ئەو عەزابە بچێژن، سوچ لە خۆتانەویدە و بەدەستى خۆتان خۆتان بە فەتارە بردووە.

ئەجار دیتە سەریاسى حال و وەزعی خودا پەرستان: كه بەو پەرى رێژووە بەرەو بەهەشت بەرپى دەكرین، دەفەرموى: ﴿وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا﴾ ئەوانەى لە ژيانى دونیايان داخودا پەرست بوون لە لایەن فریشتەكانەووە بەرپى و حورمەتەووە بەرەو بەهەشت بەرپى دەكرین،

کۆمەل کۆمەل و یەك بەدوايەك دا بەگوێرەي پەلو پایەي ناو بەهەشتیان،
بەپێ دەکرێن، پێری پیغه‌مبەرەن ئەجار راستگۆیان و لە دوا ئەوان
شەهیدان بە دوايان دا زانایانی نایینی، هەر تاقمە و بەجیا دەنێردرێن!
﴿حتى اذا جاؤوها و فتحت أبوابها﴾ هەتا بەسەر پردی سیراڤدا
تێپەرین و گەیشتنە بەردەم ئێمە. دەرگاكانی بەهەشت دەرگاكانیان بۆ
کراوەتەوه بەپێژەوه پیشوازییان لی دەکری.

لە صەحیحی موسلیماًدا لە ئەنەسەوه فەرمودەیهك ریاوەت کراوه،
دەئێ: پیغه‌مبەر ﷺ فەرموي: (وانا أول من يقرع باب الجنة). من یەكەم
کەسم کە تەقوالبابی دەرگای بەهەشت دەکەم.

ئیمامی بوخاری و موسلیم لەئەبو هورەیرەوه لە پیغه‌مبەرەوه ﷺ
فەرمویه‌تی (یدخل الجنة من امتی زمرة هم سبعون الفاً تضیی وجوهم
اضاءة القمر ليلة البدر) واتە تاقمێک لە ئومەتی من دەچنە بەهەشتە وه
ژمارەیان هەفتا هەزاره، دەم و چاویان وه‌کوو مانگی شەوی چوارده
دەدرەوشیته‌وه، عوکا‌شەي کۆری مو‌حصین راست بووه وتی: ئەي
پیغه‌مبەري خودا! بۆم لەخودا داواکە من لەوتاقمەبم، پیغه‌مبەر ﷺ
فەرموي: (اللهم اجعله منهم) خودایە ئەم بخەرە پێری ئەوانەوه، پاشان
کابرایەکی ئەنصاری وتی: ئەي پیغه‌مبەري خودا دو‌عام بۆکە من
لەوانەبم، پیغه‌مبەر ﷺ فەرموي: (سبقك بها عكاشة) عوکا‌شە دەست
پیشخەري لی کردی.

لەصەحیحی موسلیم دا لە عومەري کۆری خەتتابەوه فەرمودەیهك
هەیه دەفەرموي: پیغه‌مبەر ﷺ فەرمویه‌تی (ما منکم من أحد فیبلغ أو
فیسیغ الوضوء، ثم یقول اشهد أن لا اإله إلا الله وأن محمدا عبده ورسوله إلا
فتحت له ابواب الجنة الثمانية، یدخل من أيها شاء^(۱)).

۱- ذکره في الطهارة (۲۳۴) باب الذکر المستحب عقب الرضوء ورواه أبوداود في الطهارة
(۱۶۹) و (۱۷۰) باب ما یقول إذا توضأ

هه‌ریه‌کی له ئیوه جوان ده‌سنوێژ بشواو پاشان شایه‌تومان بیئێ و
بلی (اشهد ان لا اله الا الله وان محمدا عبده ورسوله) ئیلا هه‌ر
هه‌شت ده‌رگا‌کانی به‌هه‌شتی بۆ ده‌کړینه‌وه، به‌ویستی خۆی له‌کامیانه‌وه
بیه‌وی بچیتته ژوری ده‌چیتته ژوری.

ئیمامی ئەحمەد له (الحسن) هه‌و له‌مه‌عازه‌وه ریا‌یه‌ت ده‌کا ده‌لی:
پیغه‌مبه‌ر ﷺ فەرموویه‌تی: (مفتاح الجنة شهادة ان لا اله الا الله) کللی
به‌هه‌شت شایه‌تیدانه به‌وه‌ی: که هیچ خودانین جگه له (الله) هه‌رنه‌و
خودایه‌و هه‌رنه‌و شیای پهرستش بۆ‌کردنه.

﴿وقال لهم خزنتها: سلام عليكم طبتم فادخلوها خالدين﴾
به‌رپرس و ده‌رگه‌وانانی به‌هه‌شت به‌خودا‌په‌رستان ده‌بیژن سلاو تان لی بی،
له هه‌موو ناخۆشی و غه‌م و په‌ژاره‌یه‌ک به‌دورن، چاکتان کرد له‌دنیا‌دا
خودا‌په‌رستی و یه‌کتا‌په‌رستیتان کرد، هاوه‌ل و هاوه‌شتان بۆ خودا
به‌په‌وه‌انه‌زانی، به‌قسه‌و به‌کرده‌وه خودا‌په‌رست و گوی رایه‌ل بوون، پا‌دا‌شتان
باشه‌و لی پازی ده‌بن.

﴿وقالوا: الحمد لله الذي صدقنا وعده، و أورثنا الأرض
نبتوا من الجنة حيث نشاء، فنعم أجر العاملين﴾ موسو‌ل‌مانه
خودا‌پیدا‌وه‌کان، خاوه‌ن برپا‌په‌وه‌و کرده‌وه باشه‌کان: که چاویان به
به‌هه‌شت ده‌که‌وی و نازنیمه‌ته‌کانی ده‌بینن، له خۆشیان ده‌بیژن
سو‌پاسی هه‌میشه‌یی و شو‌کری به‌رده‌وام بۆ نه‌و خودایه‌یه
واده‌ی خۆی به‌جی هیتا، نه‌و به‌لێن و واده‌ی له سه‌ر زوبانی
پیغه‌مبه‌رانی، پی‌تی‌دا بووین هیتانیسه‌ دی. زیندوی کردینه‌وه
به‌هه‌شتی پی به‌خشین نه‌و دوعا‌و پارانه‌وه‌یه‌ی له دنیا‌دا
نه‌نجامان دا وه‌رگیترا: که ده‌مان‌گوت ﴿ربنا آتنا ما وعدتنا على رسلك

ولا تخزنّا يوم القيامة، انك لا تخلف الميعاد ﴿آل عمران/۱۹۴﴾
گیرابوو هاته‌دی .

ئیت‌ر له خوشیان په‌رده‌ی بی‌ده‌نگی ده‌شکینن ﴿وقالوا:
الحمد لله الذي اذهب عنا الحزن ان ربنا لغفور شكور، الذي احلنا دار
المقامة من فضله، لا يمسنا فيها نصب ولا يمسنا فيها لغوب﴾
(فاطر/۲۴-۳۵) به‌هه‌شتی رازاوه‌ی پیّ به‌خشیوین، به‌ ئاره‌زوی
خۆمان تی‌یدا ده‌گوزهرینین، چۆمان بسوی کویمان بسوی لی‌ی ده‌ی
گوزهرینین، به‌راستی په‌روه‌ردگار پاداشی باشی داوین‌ه‌وه،
نازو نیعمه‌تی تا بلئی نایابه و هیچ چاویک نه‌یدیوه و به‌سه‌ر دئی
که‌س دا رانه‌بردوه .

﴿وترى الملائكة حافين من حول العرش يسبحون بحمد
ربهم وقضي بينهم بالحق، وقيل الحمد لله رب العالمين﴾ نه‌تۆ ده‌بینی
ئه‌ی به‌هه‌شتی به‌خته‌وه‌ر، ئه‌ی خودا پیداوو به‌نازگه‌بیش‌تو!
ده‌بینی فریشته‌کان کۆمه‌ل کۆمه‌ل به‌ده‌ه‌وری عه‌ره‌شی به‌رین دا
گردبوونه‌وه، سه‌رگه‌رمی ته‌سبیح و ته‌مجیدی خودان، سوپاسی ده‌که‌ن،
له‌ پاسای نیعمه‌ته‌کانی دا شوکرانه ژمیرن هه‌ر ده‌بیژن (سبحان الله
وبحمده) حال وه‌زع وایه .

کی‌شه‌ی نیتوان به‌نده‌کان یه‌کالا کراوه‌ته‌وه، هه‌رکه‌س به‌ پاداشی
خۆی گه‌بیش‌تووه و سزای عادلانه‌ی وه‌رگرتۆته‌وه، به‌هه‌شتی
خراونه ناوبه‌هشتی رازاوه و به‌رینه‌وه، تاوانباران و به‌دبه‌خته‌کان
تورپ‌دراونه ناو دۆزه‌خی قول و بئی ئامانه‌وه . موسولمانان و
فریشته‌کان تیکرا ده‌لین: هه‌مدو سوپاس په‌سنی و پی‌رۆزی بو
خودای بوونه‌وه‌ره .

په‌نا به‌خودابه‌ری و هاوار له زاتی پاکی بکا بۆ ئه‌وه‌ی له خراپه‌و شوومی ئه‌وان بیپاریزی.

ده‌فه‌رموی: ﴿قل: اللهم فاطر السموات والأرض، عالم الغيب والشهادة انت تحكم بين عبادك فيما كانوا فيه يختلفون﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر رۆبکه‌ره خوداو هاواری لی بکه‌و هانای بۆ‌به‌ره‌و بلی: ئه‌ی خوداو‌هن‌دی بوونه‌وه‌ر، ئه‌ی به‌ده‌یه‌ینه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وی، ئه‌ی زاناو ئاگادار به‌سه‌ر هه‌موو نه‌ینێ و ئاشکرایه‌ک دا، هه‌ر ئه‌تۆ رۆژی قیامه‌ت کێشه‌و نیزاعی ناو به‌نده‌کانت یه‌کالا ده‌که‌یته‌وه‌، پاداشتی چاک به‌چاکه‌که‌ر ده‌ده‌یته‌وه‌، سزای تاوانبار ده‌ده‌ی له‌سه‌ر تاوانه‌کانی، حه‌ق و به‌تال جودا ده‌که‌یه‌وه‌، کێشه‌و نیزاعی ژیا‌نی دونیا‌یان ناهێلی.

ئیمام موس‌لیم و ئه‌بو داود و ه‌ی‌ت‌ریش فه‌رموده‌یه‌کیان له‌ خاتو عانیشه‌وه‌ ر‌ی‌وایه‌ت کرده‌، ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ که‌ شه‌و هه‌ل‌ده‌ستایه‌وه‌ بۆ شه‌و نوێژ نوێژه‌کانی به‌م دوعایه‌ ده‌ست پێ ده‌کرد (اللهم رب جبریل ومیکائیل واسرافیل، فاطر السموات والأرض عالم الغيب والشهادة انت تحكم بين عبادك فيما كانوا فيه يختلفون اهدنی لما اختلف منه من الحق باذنک انک ته‌دی من تشاء الی صراط مستقیم)^(۱).

ئیمامی ئه‌حمه‌د ئه‌و فه‌رموده‌یه‌ی پیشه‌وه‌ی ر‌ی‌وایه‌ت کرده‌ که‌ فه‌رمویه‌تی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: هه‌ر که‌سی به‌ د‌ل‌سۆزی بلی: (اللهم فاطر السموات والأرض، عالم الغيب والشهادة انی اعهد الیک فی هذه الدینا انی اشهد أن لا‌اله الا‌نت وحدک لا‌ش‌ریک لک، وأن محمدا عب‌دک و رسولک، فانک ان تکلنی الی نفسی تقریبنی من الشر و تباعدنی من الخیر وانی لا‌ اثق الا‌ برحمتک فاجعل لی عندک عهدا توفینیه‌ یوم القیامه‌ انک لا‌ تخلف المیعاد) ئیلا خودا رۆژی قیامه‌ت به‌فریشته‌کانی ده‌فه‌رموی: ئه‌و به‌نده‌یه‌م عه‌ده‌یه‌یانی له‌ ته‌ک دا‌کرد‌وم واده‌ی منی بۆ جی به‌ جی بکه‌ن ئیتر ده‌بخه‌نه‌ به‌هه‌شته‌وه‌.

۱- رواه مسلم فی صلاة المسافرين (۷۷۰) باب (۲۶) الدعاء فی صلاة اللیل وقیامه‌.

سورەتی (غافر) و ھەر ھەوت ھامیمەکان مەککەیین ، واتە :
لە مەککە نازل بوون ، ئەمانیش وەکوو باقی سورەتە مەککەییەکان
لایەنی بیرویاوەریان لە خۆگرتووە ، گرنگی دەدەن بە بنەماکانی
عەقیدە ، بۆیە بە شێوەیەک زەق باسی یەکتاپەرستی و
خودا پەرستی دەکا ..

چارەسەری کێشەیی ھەق و بەتال دەکا . قەضیی کوفرو
ئیمان یەکلادەکاتەوە ، چۆنیەتی بانگەوازی پێغەمبەرمان و باغوازان
نایینی خودا پەسەندو ھەلس و کەوت و بەپێرەوچوونی گەل و نەتەوەکان
بۆ پەیدامی پێغەمبەرمان نەیش دەکا ، دیاردەیی لوتبەرزی و
خۆبەزلزانی ملھوپران و بوغرایانی گەل و نەتەوەکان رادەنویستی ،
ناکام و سەرەنجامیان شی دەکاتەوە ، لەنیۆ راناندنی ئەم کێشەو
رودوانەدا ھەلۆیستی موسولمانانی راستال و بەخۆچاراوو بۆ خوا
صولحاو رون دەکاتەوە ، باسی یارمەتی خودا بۆیان و داوای
لیتخۆشبوون بۆیان لەلایەن فریشتەکانەوە و نازو نیعمەتی ناو
بەھەشتیان دەکا .

کەوابوو دەتوانین بڵێین : ناوھێژکی سەرلەبەری سورەتەکە باسی
کێشە و بەرەیی نیوان ھەق و بەتالە ، بەرامبەری و مەعرەکەیی نیوان
کوفرو ئیمانە ، راناندنی ھەلۆیستی ملھوپران و سەرەنجامیان
بەدەست عەزابی بێ نامانی خوداوە . ناو بەناوەش بەبۆنەیی
باسی موسولمانان و بۆ خودا صولحاووانەو باسی شەنە بای
رەھمەت و لیتخۆش بوونی خودا دەکا . بۆ ئەوەی ئادەمیزادانی
ئۆمەتی پێغەمبەری ئیسلام پەند و ھەرگرن و بێ لە داھاتووی
خۆیان بکەنەوە .

سهرچاوهی قورنان و حال و و مزع و هه لویتستی بی پروایان له ناستی دا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدٌ ۞ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۞ غَافِرِ
 الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
 إِلَهُهُ الْمَصِيرُ ۞ مَا يَجْدِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا
 فَلَا يَغْرُرُكَ تَقْلُبُهُمْ فِي الْبِلَادِ ۞ كَذَبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ
 نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِنْ بَعْدِهِمْ وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ
 لِيَأْخُذُوهُ وَجَدَلُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ فَأَخَذْتُهُمْ
 فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ۞ وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى
 الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ۞

ئەم کۆمەڵە نایەتە سەرچاوهی قورنان بەیان دەکەن ئەو دەچەسپێنن:
 کە ئەم کەلامە بەرزو پێرۆزە لەخوداوە هاتوو، بی پروایان بەناهەق کێشەو
 جەدەل دەربارەی ئەنجام دەدەن، بی بەلگە ئەو پەیامە ئاسمانیە رەت
 دەکەنەو، دەفەرموی: ﴿حَم﴾ یەکیەکە لەو پیتە پچرپچراندە لەسەر تە
 هەندێ سۆرەتدا هاتوون و لەو پیتە لەشوتنی خۆیان مانای ئەم جوۆرە
 وشەو پیتانەمان روون کردۆتەو...

ئەوێمان بە پەسەندزانی کە ئەمە تەحەدداو بۆردانی عەرەب و ناعەرەب بێ، بەلکو تەحەددا بێ لەئینس و جین کە بتوانن لەو پیتە عەرەبیانە کەلامیکی وەکوو قورئان بخەنە روو .

﴿تنزيل الكتاب من الله العزيز العليم﴾ نازلکردنی قورئان لەلایەن خودای بالادەست و زاناوێه . زاتی پاکی بەسروش بەفریشتەتی تایبەتی دا ناردووەتی بۆ حەزەتی موحەممەد ﷺ بۆ ئەوێ بەخەلکی رابگەینێ و ئەوانیش پەیرەوی بکەن ، کەلامیکی هەق و راستەو درۆی تێدا نیە، خودایەکی خاوەن دەسلالت و زانا بەهەموو نەیتی و ناشکرایەك نازلی کردووە .

﴿غافر الذنب و قابل التوب شديد العقاب، ذي الطول لا اله الا هو، إليه المصير﴾ ییگومان ئەو خودایە قورئانی نازل کردووە ئەو لەتاوانی بەندەکانی خۆش دەبێ ئەگەر تۆبە لێ بکەن، قەبولی تۆبە و پەشیمانی دەکا، تۆلەو عیقابی بەشیددەتە، کەسیکی پەنادا و لەتاوانی خۆش بوو ، دەبجاتە نازو نیعمەتی بەهەشتی رازاوێه ، کەسیکیش بگری و بیهوی سزای بدا ، عەزابی بەزەبرە، خاوەنی نازو نیعمەتی هەمیشە نەپراوێه، بێتاتاجە، پتووستی بەکەس نیە، بەمەحسۇ ئیحسان و چاکەکاری خۆی دەبەخشی و نازو نیعمەت دەدا . هیچ خودا نین جگە لە ئەو ، هەر ئەو خودایەو گەڕانەوێ هەموو کەس هەر بۆلای ئەو .

ئەجار دڵنەوایی پیغەمبەر دەکا و دەفرموی: ﴿ما يجادل في آيات الله الا الذين كفروا ، فلا يغفر لك في البلاد﴾ کێشە و دەمەدەمی ناکا دەربارە ئایاتی خودا و پەيامی هەق رەت ناکاتەوێ ئیلا ئەوانە نەبێ کە کافرو بێ پڕوان، ئەوانە بەناھەق جەدەل دەکەن، دەیانەوێ هەق بکوژێننەو، دەمیك دەلێن: قورئان شیعرە ؟ چەلێك دەبیژن: سیحرە ، کاتی وایش هەیه دەلێن: چیڕۆکە کۆن و ئەفسانەیه ! ئەو پیغەمبەر !

تۆ بەو ھەلۋىست و قسانەيان دلتەنگ مەبە ھەروەھا ئەى موسولمانىنە ئىتوہ بەوہ خەفەت مەخۇن: كە بى پروايان لەنازونيەمەتدان و مامەلەو پىشەسازيان پىشكەوتووە و لات و ھەرىميان بەپىت و فەرە، قازانچ و سوديان يەكاويەك و دوچەندانەيە، ئەوانە خودا مۆلەتى داون بۆ كساتىكى ديارى كراو زۆرى پىتاجى كۆتايى بەنازو نيەمەتيان دى و تۆلەى خودا دەيانگرىتەوہو سەرەنجامىشيان ناگرى دۆزەخە...

و ھەكوو لە ئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿لَا يَغْرُذُكَ تَقْلُبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ، مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَاوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ﴾ (آل عمران/ ١٩٦ - ١٩٧) يان دەفەرموى: ﴿نَمَتَّعَهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ﴾ (لقمان/ ٢٤).

ھەلبەتە جەدەل و گفتوگۆ دان و سان دوو جۆرە، جۆرىكيان بۆ سەلماندى ھەق و چەسپاندنى راستىيە، بۆرونکردنەوہى ھەق و گەيشتن بەراستىيە، ئەم جۆرە لىكۆلئىنەوہو جيدالە پىرۆزو پەسەندە، پىتويستە موسولمان و داعى و نەسىحەتكارو رابەرو مامۆستا و پەرورەدكار لەو بارەوہ خۆيان چەكدار بکەن، فىرى بەلگەو لىكۆلئىنەوہ بىن، بۆ ئەوہى بتوان ھەق وانىشان بەدەن خەلکى شوپنى بکەوى، بچىتە دليانەوہ بيسەلئىنن و بىچەسپىتن.

جۆرىكى تريان جەدەلى پوچ و بىبناغەيە، ئىنكەبەرىو سەررەقى و مل نەدانە، ھەولدانە بۆ شاردنەوہى ھەق و بەدەرخستنى بەتال لەشپوہى پەسەنددا. بۆ ھەلخەلەتاندن و لەخستەبردنى خەلکىيە، ئەم جۆرە جەدەلە ناپەسەندەو نەھى لىگراوہ، کات بەفپۆدان و زيان گەياندنە بەتاک و کۆمەل نەخۆى سودى لىدەبينى و نەكەسانىدى، كارىكى خراب و زيانە خرۆيە. ھەركەسى جيدالى بەتال بکا كارىكى كوفرئامىز شەنجام دەدا، ھەركەسى كىشەو جيدال دەربارەى قورئان بکا پىتى كافر دەبى.

بۆیه ئه‌بۆلعالیه ده‌لی: دوو نایه‌ت هه‌ن له‌قورئاندا زۆر به‌ره‌قی دژی
ئه‌وانه‌یه: که ده‌رباره‌ی قورئان جیدال به‌ریا ده‌که‌ن، یه‌که‌میان نایه‌تی:
﴿ما یجادل فی آیات الله الا الذین کفروا﴾ (غافر/٤) دووه‌میان نایه‌تی:
﴿وان الذین اختلفوا فی الکتاب لفي شقاقٍ بعید﴾ (البقرة/١٧٦).

ئه‌جار دلته‌واپی پیغه‌مبه‌ره‌که‌ ده‌کا: که ره‌ت کردنه‌وه‌ی په‌یامی حق و
به‌درۆخسته‌نه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ره‌ان هه‌ر تاییه‌ت نیه به‌قوره‌یشیه‌که‌نه‌وه، به‌لکو و
داب و نه‌ریتی هه‌موو گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کانی رابوردو بووه، ده‌فه‌رموی:

﴿کذبت قبلهم قوم نوح و الأحزاب من بعدهم﴾ واته: له‌پیش
قوره‌یشیه‌که‌ندا گه‌لی نوح (نوح) عليه السلام کانیان به‌درۆخسته‌وه، (ئه‌م زاته
که‌یه‌که‌م پیغه‌مبه‌ره‌ بووه خودا ناردویه‌تی بۆ سه‌ر گه‌له‌که‌ی:
که‌ جله‌وگیری بکا له‌به‌تپه‌رستی) هه‌روه‌ها ئه‌و گه‌ل و نه‌ته‌وه‌و تاقم و
پێرانه‌ش له‌دوای گه‌لی نوح هاتونه‌ته‌ گۆره‌پانیی ژیا‌نه‌وه‌و
گه‌له‌ که‌مه‌کیان له‌ پیغه‌مبه‌ره‌کانیان کردووه و په‌یامی حه‌قیان
ره‌تکردۆته‌وه، بۆ نمونه‌ گه‌لی عاد و شه‌مود و قه‌ومی لوط و قه‌ومی
فیرعه‌ون .. هتد ... پیغه‌مبه‌ره‌انی خودایان به‌درۆخسته‌وه‌و گوئیان
به‌بانگه‌وازیه‌که‌یان نه‌داو سووریوون له‌سه‌ر کوفرو ئیلحادی خۆیان،
سه‌ره‌نجامیان نه‌وه‌بوو خودا به‌سزای جۆراوجۆرو ریشه‌کێشکه‌ره‌ له‌ناوی
بردن و توشی عه‌زایی هه‌تاهه‌تایی بوون!

﴿وهمّت کلّ امة برسولهم لیأخذوه و جادلوه بالباطل لیدحضوا به
الحق﴾ هه‌موو گه‌ل و نه‌ته‌وه‌یه‌کی رابووردو که پیغه‌مبه‌ریان بۆ سه‌ر
ره‌وانه‌کراوه: که پیغه‌مبه‌ره‌که‌یان بانگه‌وازیی کردوون بۆ یه‌که‌تپه‌رستی
پشتیان لی‌کردووه‌و « بریاریان داوه و سووریوون له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی زیان به
پیغه‌مبه‌ره‌که‌یان بگه‌یه‌نن، به‌ندی بکه‌ن بیکوژن، چیان بۆ بکری
له‌ئه‌زیه‌تدان و ده‌ستدریژی‌کردنه‌ سه‌ری ئه‌نجامی بده‌ن، هه‌یانبووه

په‌نا به‌خودابه‌ری و هاوار له زاتی پاکی بکا بۆ ئه‌وه‌ی له خراپه‌و شوومی ئه‌وان بیپاریزی.

ده‌فه‌رموی: ﴿قُل: اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر رۆبکه‌ره خوداو هاواری لی بکه‌و هانای بۆ به‌ره‌و بلی: ئه‌ی خوداو هندی بوونه‌وه‌ر، ئه‌ی به‌ده‌یه‌ینه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وی، ئه‌ی زاناو ئاگادار به‌سه‌ر هه‌موو نه‌ینێ و ئاشکرایه‌ک دا، هه‌ر ئه‌تۆ رۆژی قیامه‌ت کێشه‌و نیزاعی ناو به‌نده‌کانت یه‌کالا ده‌که‌یته‌وه‌، پاداشتی چاک به‌چاکه‌که‌ر ده‌ده‌یته‌وه‌، سزای تاوانبار ده‌ده‌ی له‌سه‌ر تاوانه‌کانی، حه‌ق و به‌تال جودا ده‌که‌یه‌وه‌، کێشه‌و نیزاعی ژیا‌نی دونه‌یا‌ن ناهێلی.

ئیمام موسلیم و ئه‌بو داود و ه‌ی‌ت‌ریش فه‌رموده‌یه‌کیان له‌ خاتو عائیشه‌وه‌ ر‌ی‌و‌ایه‌ت کردوه‌، ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ که‌ شه‌و هه‌ل‌ده‌ستایه‌وه‌ بۆ شه‌و نوێژ نوێژه‌کانی به‌م دوعایه‌ ده‌ست پێ ده‌کرد (اللهم رب جبریل ومیکائیل واسرافیل، فاطر السموات والأرض عالم الغیب والشهادة انت تحکم بین عبادک فیمَا کانوا فیه یختلفون اهدنی لما اختلف منه من الحق باذنک انک ته‌دی من تشاء الی صراط مستقیم)^(۱).

ئیمامی ئه‌حمه‌د ئه‌و فه‌رموده‌یه‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ ر‌ی‌و‌ایه‌ت کردوه‌ که‌ فه‌رمویه‌تی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: هه‌ر که‌سێ به‌ د‌ل‌سۆزی بلی: (اللهم فاطر السموات والأرض، عالم الغیب والشهادة انی اعهد الیک فی هذه الدینا انی اشهد أن لا اله الا انت وحدک لا شریک لک، وأن محمدا عبده و رسولک، فانک ان تکلنی الی نفسی تقریننی من الشر و تباعدنی من الخیر و انی لا اثق الا برحمتک فاجعل لی عندک عهدا توفینیه یوم القیامه انک لا تخلف المیعاد) ئیلا خودا رۆژی قیامه‌ت به‌فریشته‌کانی ده‌فه‌رموی: ئه‌و به‌نده‌یه‌م عه‌ده‌یه‌یانی له‌ ته‌ک دا‌کرد‌وم واده‌ی منی بۆ جی به‌ جی بکه‌ن ئیتر ده‌بخه‌نه‌ به‌هه‌شته‌وه‌.

۱- رواه مسلم في صلاة المسافرين (۷۷۰) باب (۲۶) الدعاء في صلاة الليل وقيامه.

﴿وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ﴾
 هەر بهو جۆزه‌یه سزاو عه‌زایی هه‌موو جۆره کافرو مولحیدیك ، واته
 هه‌روه‌کوو چۆن بریاری خودای تۆ به‌عه‌زابدانی گهل و نه‌ته‌وه
 به‌درۆخه‌روه‌کان چه‌سپاوه‌له‌ناومان بردن و له‌روژی قیامه‌تیشدا تورده‌درینه
 ناو ناگری دۆزه‌خه‌وه . بهو شیوه‌ش بریاری نیمه چه‌سپاوه له‌سه‌ر ئه‌وانه‌ی
 بره‌وا به‌په‌یامی تۆ ناکه‌ن ئه‌ی موحه‌مه‌د ، به‌ناهق و به‌تال دژت ده‌وه‌ستن
 و گه‌له‌ کۆمه‌کیت لی‌ده‌که‌ن، ئایینی پیروژت ره‌تده‌که‌نه‌وه ئه‌وانه‌ش شیای
 ناگری دۆزه‌خن و ئه‌و عه‌زابه‌یان پی‌ده‌چیژین !

تیپینی:

ده‌رباره‌ی لی‌خۆشبون له‌تاوان و قبول‌کردنی تۆبه ، نۆدسه‌رگۆزه‌شته‌و
 ریوايات هه‌ن .

ئیبنو نه‌بو حاته‌م و ئیبنو جه‌ریر له‌ئه‌بو ئیسحاقی سوبه‌یعیه‌وه ریوايه‌ت
 ده‌کا: ده‌لی: پیاویك هات بۆ لای عومه‌ری كورپی خه‌تتاب سه‌زای خودای
 لی‌بی- وتی: ئه‌ی فه‌رمانه‌وه‌ی موسوڵمانان ! من پیاویك كوشتوه ،
 ئایا بۆم هه‌یه تۆبه بکه‌م؟ ئیتر ئیمامی عومه‌ر سه‌زای خودای لی‌بی-
 ده‌ستی‌کرد به‌خویندنی ئه‌م نایه‌تانه ﴿حم ، تنزیل الکتاب من الله العزیز
 العلیم، غافر الذنب ، و قابل التوب ، شدید العقاب﴾ نه‌جار پیی
 فه‌رموو: تۆبه بکه‌و ناھومید مه‌به .

ئیبنو نه‌بی حاته‌م و (الحافظ) نه‌بونه‌عیم له‌یه‌زیدی كورپی (الأصم) ده‌وه
 ریوايه‌ت ده‌کا: كه ده‌لی: پیاویكی خه‌لكی شام به‌هیزو ده‌سه‌لات بوو،
 زۆرجار دیدنه‌ی حه‌زهره‌تی عومه‌ری ده‌کرد ، پاش ماوه‌یه‌ك كه‌متر
 هاتوچۆی عومه‌ری ده‌کرد ، حه‌زهره‌تی عومه‌ر هه‌وائی پرسی و چاوی بۆ
 گێړا و وتی: ئه‌وه فلانی كورپی فلان چ ده‌كاو بۆ دیار نیه؟ وتیان: ئه‌ی
 فه‌رمانه‌وه‌ی موسوڵمانان ملی ناوه‌ته‌ شه‌راب خواره‌نه‌وه و هه‌میشه

سهرخۆشه. حه‌زهره‌تی عومهر بانگی له‌میرزای تایبه‌تی خۆی کرد .
 فهرمووی: بنووسه: له (عومهری کوری خه‌تتاب) وه‌ بۆ فلانی کوری فلان!
 سلاوت لی‌یی نه‌من سهرنجت راده‌کیشم بۆ سوپاسکردنی نه‌و خودایه‌ی
 جگه‌ له‌نه‌و خودای‌ترین، ﴿غافر الذنب و قابل التوب، شدید العقاب ،
 ذي الطول لا اله الا هو اليه المصير﴾ پاشان حه‌زهره‌تی عومهر به‌هاوه‌لانی
 فهرموو له‌خودا بپارێنه‌وه‌ براكه‌تان به‌دل ده‌ست له‌تاوانه‌کانی هه‌لبگرئ و
 خودا تۆبه‌ی لی‌وه‌ربگرئ ...

..که‌نامه‌که‌ی عومهر گه‌یشه‌ ده‌ستی پیاوه‌که‌ چهند جارێک
 خۆیندیوه‌ نیت هه‌روا سه‌یری ده‌کردو ده‌خۆینده‌وه‌ و ده‌یگوت: ﴿غافر
 الذنب و قابل التوب شدید العقاب﴾ له‌عه‌زابی خودا ترساندومی ،
 واده‌ی لی‌خۆشبوونیشی پی‌داوم، نیت به‌و جوړه‌ هه‌ر ده‌خۆینده‌وه‌و
 دووباره‌ی ده‌کرده‌وه‌، پاشان ده‌ستی کرد به‌گریان ، نیت به‌ته‌واوی وازی
 له‌و تاوانه‌ هێنا.

جا که‌ نه‌م هه‌واله‌ به‌حه‌زهره‌تی عومهر گه‌یشه‌وه‌ فهرمووی: هه‌رکاتێک
 دیتان براهه‌کتان لای داو که‌وته‌ هه‌له‌وه‌ هه‌ولێ له‌گه‌لدا بده‌ن، بیه‌نه‌ سه‌ر
 رێبازی راست و بیروپاوه‌ری دا به‌هه‌زیننه‌وه‌، داواکه‌ن له‌خوا تۆبه‌ی
 لی‌وه‌ربگرئ ، مه‌بن به‌یارمه‌تیده‌ری شه‌یتان له‌سه‌ری .

زانایانی که‌لام ده‌فهرموون: واده‌بی خودا به‌تۆبه‌کردن و
 به‌بی‌تۆبه‌کردنیش له‌تاوانه‌ بچوکه‌کان خۆش ده‌بی، ظاهیری نایه‌تی ﴿غافر
 الذنب﴾ نه‌وه‌ ده‌گه‌یه‌نی که‌ خودا پێش تۆبه‌کردنیش واده‌بی له‌تاوانی
 گه‌وره‌ خۆش ده‌بی، به‌لام قبولکردنی تۆبه‌و لی‌خۆشبوون له‌تاوان به‌فه‌ضل و
 ئیحسانی خودا خۆیه‌تی و له‌سه‌ری پتویست نیه‌.

فریشته هه لگه ره کانی باره گای نه قده س (حملة العرش)

موسولمانانیاں خوش دهوین و یارمه تیان دهدهن

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ

وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ

لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا

فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْحَرِيمِ ﴿٧﴾

رَبَّنَا وَادْخُلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ

مِنْ آبَائِهِمْ وَازْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ

الْحَكِيمُ ﴿٨﴾ وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ

يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٩﴾

له وه پیش هه لویستی کافره سه رپه ق و دلپه قه کانی رونکرده وه،
 حه قیقه تی مه عره که ی نیوان حق و به تالی رونکرده وه، گۆره پان و کات و
 زه مانی نهو به گۆیه کدا چوونه ی به یانکرد ، وینه ی کیشان و راینواندن بو
 نه وه ی له دلدا جیگیربن و بانگخوازانی نیسلام ، داعیانی ریتیازی
 به خته وه ری هه ردوو جیهان نهو حه قیقه ته بزائن و دلیابن: که له هه موو
 کات و شوینیك حه ق حه ق و به تال به تاله و لیکیان جیابکه نه وه باو هه
 به حه قدا بکه ن و له به تال به ته کنه وه، توری بده ن و قیزی لی بکه ن، باش

په‌نا به‌خودابه‌ری و هاوار له زاتی پاکی بکا بۆ ئه‌وه‌ی له خراپه‌و شوومی ئه‌وان بیپاریزی.

ده‌فه‌رموی: ﴿قُل: اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر ڕوبکه‌ره خوداو هاواری لی بکه‌و هانای بۆ‌به‌ره‌و بلی: ئه‌ی خوداو‌هن‌دی بوونه‌وه‌ر، ئه‌ی به‌ده‌یه‌ینه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وی، ئه‌ی زاناو ئاگادار به‌سه‌ر هه‌موو نه‌ینێ و ئاشکرایه‌ک دا، هه‌ر ئه‌تۆ ڕۆژی قیامه‌ت کێشه‌و نيزاعی ناو به‌نده‌کان‌ت یه‌کالا ده‌که‌یته‌وه‌، پاداشتی چاک به‌چاکه‌که‌ر ده‌ده‌یته‌وه‌، سزای تاوانبار ده‌ده‌ی له‌سه‌ر تاوانه‌کانی، حه‌ق و به‌تال جودا ده‌که‌یه‌وه‌، کێشه‌و نيزاعی ژيانی دونیا‌یان ناهێلی.

ئیمام موسلیم و ئه‌بو داود و ه‌ی‌ت‌ریش فه‌رموده‌یه‌کیان له‌ خاتو عائیشه‌وه‌ ر‌یوایه‌ت کردوه‌، ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ که‌ شه‌و هه‌ل‌ده‌ستایه‌وه‌ بۆ شه‌و نوێژ نوێژه‌کانی به‌م دوعایه‌ ده‌ست پێ ده‌کرد (اللهم رب جبریل ومیکائیل واسرافیل، فاطر السموات والأرض عالم الغیب والشهادة انت تحکم بین عبادک فیمَا کانوا فیه یختلفون اهدنی لما اختلف منه من الحق باذنک انک ته‌دی من تشاء الی صراط مستقیم)^(۱).

ئیمامی ئه‌حمه‌د ئه‌و فه‌رموده‌یه‌ی پیشه‌وه‌ی ر‌یوایه‌ت کردوه‌ که‌ فه‌رمویه‌تی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: هه‌ر که‌سی به‌ د‌ل‌سۆزی بلی: (اللهم فاطر السموات والأرض، عالم الغیب والشهادة انی اعهد الیک فی هذه الدینا انی اشهد أن لا اله الا انت وحدک لا شریک لک، وأن محمدا عبده و رسولک، فانک ان تکلنی الی نفسی تقریننی من الشر و تباعدنی من الخیر و انی لا اثق الا برحمتک فاجعل لی عندک عهدا توفینیه یوم القیامه انک لا تخلف المیعاد) ئیلا خودا ڕۆژی قیامه‌ت به‌فریشته‌کانی ده‌فه‌رموی: ئه‌و به‌نده‌یه‌م عه‌ده‌یه‌یانی له‌ ته‌ک دا‌کرد‌وم واده‌ی منی بۆ جی به‌ جی بکه‌ن ئیتر ده‌بخه‌نه‌ به‌هه‌شته‌وه‌.

۱- رواه مسلم في صلاة المسافرين (۷۷۰) باب (۲۶) الدعاء في صلاة الليل وقيامه.

پیغهمبهر ﷺ فرمویه‌تی: (إذا دعا المسلم لأخيه بظهر الغيب قال الملك: آمين، ولك بمثل) : که موسولمان پاشمله دوعای بۆ برای موسولمانی کرد، فریشته‌ش ده‌لین ئامین، خدا ئه‌وه‌نده‌ش پاداشت بۆ تۆ بنووسی، ئهم فرموده له‌صه‌حیحی موسلیم دا ریوایه‌ت کراوه.

پیویسته ئاماژه‌ش به‌وه بکه‌ین که ئیمه ده‌بی باوه‌رمان به‌عرش هه‌بی و چۆنیه‌تیه‌که‌ی هه‌واله‌ی خودا بکه‌ین ، ئیمه دیمه‌نیکمان له‌به‌رچاو نیه بلین عهرش وه‌کوو ئه‌و وایه، ناشزانین هه‌لگرتنه‌که‌ی چۆنه، هه‌روه‌ها نازانین ئه‌وانه‌ی به‌ده‌وریه‌وه‌ن چۆن و چۆن به‌ده‌وریه‌وه‌ن ، چه‌ندیکیش له‌وه بکۆلینه‌وه بی‌سووده و چه‌ندیک خۆمان به‌وه‌وه ماندو بکه‌ین ناگه‌ینه ئه‌نجام ، چونکه زانیاری و هه‌سته‌کانی ئیمه‌ی ئاده‌میزاد ناتوانن ده‌رکی ئه‌و غه‌یبیا تانه بکه‌ن ، هه‌ر ده‌بی پروامان به‌وه هه‌بی که عهرش هه‌یه و کۆمه‌لی فریشته هه‌لیان گرتوه و کۆمه‌لیکیش به‌ده‌وریه‌وه‌ن و هه‌موویان تیکراو به‌رده‌وام خه‌ریکی ته‌سبیحات و هه‌مدو سوپاسی خودان .

ئه‌گه‌ر بگوتری وه‌صفکردنی فریشته به‌ئیمانداریی چ سودیکی هه‌یه؟ خۆ عاده‌ته‌ن تا ئیمان نه‌بی هه‌مدو ئه‌نا نابێ . له‌وه‌لام دا ده‌گوتری: مه‌به‌سته‌که ده‌رخستنی ریزو نرخی ئیمان هه ، بۆ ئه‌ویه بزانی ئیمان شیاوی ئه‌ویه ته‌نانه‌ت فریشته‌شی پی‌وه‌صف بکری. بۆ ئه‌ویه ئاده‌میزادان هه‌لبنی بۆ وه‌ده‌ست هینانی؛ هه‌روه‌کوو چۆن ئیمان کراویشه به‌صیفه‌تی پیغهمبهران ، وه‌کوو له‌شوینیکی تر دا ده‌فرموی: ﴿ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا﴾ (البلد/۱۷) . ده‌شتوانری بگوتری: صیفه‌تی ئیمان بۆ پیغهمبهران و فریشته صیفه‌تی مادیه‌یه، صیفه‌تی کاشیفه نیه .

شیوه‌ی ئیستیغفاری فریشته بۆ ئاده‌میزادان به‌م شیوه‌یه ده‌بیژن: ﴿رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ

وَقِهِم عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿۱﴾ نەى پەرورەدگارى ئیمە رەحمەت و زانیاریت بەشى ھەموو شتێك دەکا، بەلکوو لەھەموو شتێك زیادە، کەوابوو تاوانی ئەوانە بپۆشە کە تۆبە لەتاوانەکانیان دەکەن، روو دەکەنە خوداپەرستی و پەیرەوی ئایینی ئیسلام دەکەن ، خودایە لەعەزایی دۆزەخ بیانپاریژە .

خەلەفی کورێ ھیشامی (البنار القاری) دەڵێ: قورئانم بۆ سەلیمی کورێ عیسا دەخوێند: کە گەیشتمە نایەتی ﴿وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا﴾ دەستی کرد بەگریان و وتی: نەى خەلەف ! سەیر بکە موسولمان چەند لای خودا ریزدارە ، لەسەر جیگای خۆی دەنوێ و فریشتە داوای دوای خیری بۆ دەکەن!

﴿رَبَّنَا وَاَدْخُلْهُمْ جَنَّاتِ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمِنْ صَلَاحٍ مِنْ اَبَائِهِمْ وَارْزُقْهُمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ پەرورەدگارا؛ ئەو خوداپەرستانە بخەرە ناو بەھەشتی رازاوەو ؛ ئەو بەھەشتەى خۆت لەسەر زوبانی پیغەمبەرەن وادەت پێداون، خودایە خۆیان و باوک و دایکی صالح و ژن و منداڵی بەخۆچاراویان بخەرە تەکیانەو بەکۆمەڵ پیاغەرە ناو بەھەشتی رازاوە، ئەو بەھەشتەیان پێپەوا ببینە و پێیان ببەخشە! ھەرکەسێ لەوان خاوەن ئیمان و یدەکتاپەرستە لەناو بەھەشتدا بەیەکتریان شاد بکەرەو ، چونکە چاوپێکەوتن و بەیەك شادبوونەوێ خزم و کەس و کاریش یەکیکە لە نیعمەتە ھەرە بەنرخەکان و تەواوکەری خۆشی بەھەشتن، ھەرۆکو لەدونیادا دیدەنی و بینینی خزم و کەس و کار چاو فێنک کەرەو و فەرەحبەخشی دڵن .

بێگومان ئەتۆ نەى خودایە توانات بەسەر ھەموو شتێکدا ھەیە، داناو کار دروستی لێزان و کارامەى لە ھەموو گوفتارو کردارو شەریعەت و یاسایەکتدا .

نمونه‌ی نهم نایه‌ته نایه‌تیکی تره که ده‌فرموی: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتَهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ، وَمَا أَلَتْنَا مِنْهُمْ مِنْ شَيْءٍ كُلٌّ امْرَأٌ بِمَا كَسَبَ رَهِيْنٌ﴾ (الطور/٢١) .

سه‌عیدی کوری جوبه‌یر ده‌فرموی: موسولمان: که چسوه ناو به‌هسته‌وه پرسیار له‌باوک و دایک و له‌کورو له‌برای ده‌کاو ده‌لی: له‌کوین و چییان به‌سهر هاتووه؟ پیتی ده‌گوتری: نه‌وان پله‌یان به‌ته‌ندازه‌ی پله‌ی تو به‌رز نیه‌و ناگه‌نه ناستی تو! ده‌لی: من بو خۆم و بو نه‌وان تی‌کو‌شام ده‌بی بیته ناستی من، نیت داخوازه‌که‌ی جی‌به‌جی ده‌بی، نه‌جار سه‌عیدی کوری جوبه‌یر بو پشتگیری قسه‌که‌ی خۆی نایه‌تی: ﴿رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ﴾ (الآیه) ی خوینده‌وه^(١) .

نه‌جار فریشته‌کان درێژه به‌دوعاو پارانه‌وه‌که‌یان ده‌ده‌ن و ده‌بیژن: ﴿وَقَهُم السَّيِّئَاتِ، وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ، وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ خدایه‌ خاوه‌ن باوه‌ران و خوداپه‌رستان بیاریزه له‌ناخۆشی و مه‌ینه‌تی دونیا و قیامت، له‌تاوانی گه‌وره‌و بچوکیان خۆش به‌ه، بی‌گومان که‌سی‌ک تو رۆژی قیامت بیاریزی له‌سزاو عه‌زابی نه‌ده‌ی نه‌وه ره‌حم‌تی‌کردووه، خستۆته‌ ناو به‌هه‌شتی خۆته‌وه، نه‌مه‌ش نه‌په‌ری به‌مرازگه‌یشتن و خۆشی‌یه، هیچ خۆشی و فەضل و ریزی‌ک نایگاتی!!

لی‌ره‌دا تی‌بینیه‌ک هه‌یه نه‌ویش نه‌وه‌یه: زانایانی ئیسلام له‌نایه‌تی ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ ...﴾ (الآیه) نه‌وه‌یان وه‌رگرتووه که فریشته له‌ئاده‌میزاد ریزدارترن، چونکه فریشته که له‌حه‌مدو ثنا ده‌بنه‌وه داوای لی‌خۆش‌بون بو ئاده‌میزادانی خاوه‌ن باوه‌ر ده‌که‌ن، نه‌مه‌ش نه‌وه ده‌گه‌یه‌نی که خۆیان تاوان ناکه‌ن و بی‌تاج‌ن له‌ ئیستیغفار کردن بو خۆیان، چونکه نه‌گه‌ر پتو‌یستیان به‌داوای لی‌خۆش‌بون له‌تاوانی خۆیان هه‌بوايه، ده‌بوايه

١- ته‌فسیری ئیبنو که‌ثیر ج ٤/ ١٦٣٣ .

سهرتا خوْیان پِیش بختایه، نه‌مه‌ش ناماژه به‌و فرمانه‌ی که‌خودا
 ناراسته‌ی پیغه‌مبه‌ری ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿فاعلم انّهُ لا اِلهَ اِلاَّ اللهُ و
 استغفر لذنبک و للمؤمنین و المؤمنات﴾ (محمد/۱۹) نه‌وه‌تا به‌روونی
 فرمانی به پیغه‌مبه‌ر ﷺ کردوه: که سهرتا داوای لیخوشبوون بۆتساوانی
 خوْی بکا نه‌جار بۆ تاوانی موسولمانان!

کافره‌کان روْزی قیامت دان به‌تاوانی خوْیان دا ده‌نین و خوْیان
 به‌شیای سزادان ده‌زانن

إِنَّ
 الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادُّونَ لِمَتِ اللَّهُ أُكْبَرُ مِنْ مَّقْتِكُمْ
 أَنْفُسَكُمْ إِذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ ﴿١٠﴾
 قَالُوا رَبَّنَا أَتَيْنَا أَسْثَيْنِ وَأَحْيَيْتَنَا أَتْنَتَيْنِ فَأَعْرَفْنَا بِذُنُوبِنَا
 فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ مِنْ سَبِيلٍ ﴿١١﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ
 اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَإِنْ يُشْرَكَ بِهِ تَوَّأْتُمْ أُولَئِكَ
 أَعْلَى الْكِبَرِ ﴿١٢﴾ هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُنَزِّلُ
 لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَنْ يُنِيبُ ﴿١٣﴾
 فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿١٤﴾
 رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ

يَسَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِنُذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ ﴿١٥﴾ يَوْمَ هُمْ بَرْزُورٌ لَا يَخْفَى
 عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿١٦﴾
 الْيَوْمَ تُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ
 اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٧﴾

له‌وه‌پیش په‌روه‌ردگار حال و وه‌زعی کافره کیشه‌کاره‌کانی روون
 کرده‌وه، نه‌جار لی‌ره‌دا باسی نه‌وه ده‌کا: که نه‌و خودا نه‌ناسانه‌ی روژی
 قیامت دان به‌تاوانی خو‌یان دا ده‌نیشن و داوا ده‌که‌ن بیانگیرینه‌وه بو
 ژیانی دنیا بو نه‌وه‌ی قهره‌بوی تاوانی له‌وه پیشیان بکه‌نه‌وه !!
 نه‌جار باسی نیشانه‌کانی قودره‌تی خودا ده‌کاو به‌لگه‌ی جو‌راو جو‌ر
 ده‌هینیتته‌وه له‌سه‌ر خودایه‌تی و به‌توانایی و له‌سه‌ر باراندنی باران و نیگا
 ناردن بو نه‌و به‌ندان‌ه‌ی هه‌لیان ده‌بژی‌ری بو پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی.. نه‌جار
 ترساندن‌ی ناده‌میزادان له‌عه‌زابی قیامت ...

ده‌فرموی: ﴿إِنَّ الدِّينَ ينادون لمقت الله أكبر من مقتكم أنفسكم إذ
 تدعون الى الإيمان فتكفرون﴾ بی‌گومان نه‌وانه‌ی له‌دو‌نیادا کافرو
 مولحیدن و له‌سه‌ر نه‌و حاله‌ ده‌مرن ، روژی قیامت له‌ناو دۆزه‌خدا زۆر
 رکیان له‌خۆده‌بیته‌وه و خو‌یان ده‌بوغزینن به‌و په‌ری بوغزاندن « چونکه
 به‌ده‌ستی خو‌یان خو‌یان تووشی نه‌و نا‌ره‌حه‌تی و عه‌زابه‌ کردوه ، جا له‌و
 حاله‌دا بانگیان لی‌ده‌کری نه‌ی به‌ده‌خته‌کانی شیاو بو نه‌و عه‌زابه
 بی‌تامانه ، نه‌ی نه‌وانه‌ی جیگاتان بو هه‌تا هه‌تایه دۆزه‌خه و لی‌ی ده‌رناچن
 نیستا نیوه چهند رقتان له‌خۆتانه دل‌نیابن نه‌و کاته‌ی بانگه‌وازیی کران بو

ئیمان‌هیتان و پشتتان هه‌لکردو ئیمانتان نه‌هیتا خودا زۆر زیاتر رقی لیتان هه‌لسا و پتر بوغزاندانی!

﴿قَالُوا رَبَّنَا أَمَتْنَا اثْنَتَيْنِ وَأُحْيَيْتَنَا اثْنَتَيْنِ، فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا، فِئْلُ إِلَىٰ خُرُوجٍ مِنْ سَبِيلٍ﴾؟ کافره‌کان له‌ناو دۆزه‌خدا وه‌لام دده‌ده‌وه ده‌ئین: خودایه! دووجار مردوو بوین: جارێکیان که دئۆبه ئاوێک بووین له‌پشتی باوکماندا، جارێکیش که دواژيانی دنیا مردنت به‌سه‌ر هینان، دووجاریش ژيانت پی‌به‌خشین جارێکیان له‌ژيانی دنیا داو جارێکیش که له‌قیامت زیندوت کردینه‌وه، و‌ه‌کو له‌ نایه‌تیکی تردا دده‌هرموئ: ﴿كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَ كُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَيْنَاكُمْ، ثُمَّ يَمِيتْكُمْ ثُمَّ يَحْيِيكُمْ﴾ (البقرة/۲۸).

خودایه ئیمه ئیستا دان به‌تارانه‌کانی خۆمان دا ده‌ئین، ئیمه پهیامی پیغه‌مبه‌رانمان روت کرده‌وه هاره‌لمان بۆ خودا دانا، باردرمان به‌زیندوو‌بو‌نه‌وه نه‌برو، ئیمه ئیستا وا که‌رتوینه‌ شه‌م حاله‌ته‌وه خۆمان به‌تاوانبار ده‌زانین، پی‌گومان زاتی پاکت ده‌توانی رزگارمان بکسا و له‌م عه‌زابه وه‌درمان نی، ئایا ریگا چاره‌یه‌که هیه بۆ نه‌وه‌ی ئیمه له‌م عه‌زابه رزگارمان بی و بگه‌رتینه‌وه بۆ ژيانی دنیا بۆ شه‌دی کرداریک بکه‌ین تۆ لیسی رازی بی، هه‌ل‌ئ‌یست و بیر به‌وه‌ریک پ‌دی‌وه‌ بکه‌ین لای تۆ په‌سند بی!

وه‌کو له‌ نایه‌تیکی تردا ناماژد به‌رد ده‌کاوه‌ ده‌هرموئ: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْاِحْرَمُونَ نَاكِسُوا رُؤُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ، رَبَّنَا ابْصُرْنَا و سَمْعَنَا فَاَرْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ﴾ (المعجده/۱۲) یان ده‌هرموئ: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ وَقَفُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا: يَا لَيْتَنَا نُرَدُّ وَلَا نَكَذَّبُ بِآيَاتِ رَبِّنا وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ (الانعام/۲۷).

لەژێر تارمایی ئەم ھەلۆیستە بێھومییدیەیان دا، لەکاتیئێکدا ئەوان چاوەڕێی ھەڵامەن و ھەڵامێکی جەرگەریان دەدرێتەو، بەجۆرێک کە بۆ ھەتاهەتایە ھیوا براو دەبن!

دەفەرموی: ﴿ذَلِكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ ، وَإِنْ يُشْرَكَ بِهِ تَوَمَّنُوا فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ﴾ ، واتە: ئێوە بەو حالەو دەمێننەو بۆ ھەتاهەتایە ئەو شوێن و جێگاتانە، ناشگێردرێنەو بۆ ژيانى دۇنيا ، ئەگەر لەفەرزیکیشتا بگێردرێنەو ھەمان ھەڵس و کەوت دەنوێنن، ھەمان کردەو رەچاودەکەنەو کە لەو پێش رەچاوتان کردووسوون! وەکوو لە ئایەتێکی تردا ناماژە بۆ ئەو دەکاو دەفەرموی: ﴿وَلَوْ رَدُّوا لَعَادُوا لَمَّا نَهَوْا عَنْهُ﴾ (الانعام/٢٨).

کەوابێ تازە گەرانەوتان بۆ ژيانى دۇنيا مەحالە، لەناو دۆزەخدا دەمێننەو چونکە ئێوە لەدۇنيادا حال و ھەلۆیستتان وابوو: کە بانگەوازیی دەکران بۆ ئیمانھێنان و یەکتاپەرستی ئێوە سوور دەبون لەسەر کوفر و ئیلحاد و ھاوئەلدانان بۆ خودا، ئەگەر بت و صدەم بکرانایە ھاوئەلى خودا و بانگەوازیتان بکرایە بۆ ئەو بیروباوەرە خێرا بەبێ سۆ و دوو بپرواتان دەکردو شوێن بانگەوازییەکمەر دەکەوتن ، بۆیە ئێستا خودا بپاری داو بەو شیوە عەزاب بدرێن، حوکم و بپاری تەواویش ھەر بۆ خودایە و بەس، ھەموو حوکم و بپاریشی بەگوێرەى حیکمەت و دادپەرورەییە ، بێ ھاوئەلى و بێ وێنەى لەزات و لەصیفات دا، بەرزو پیرۆزە و دوورە پەرێزە لەوێ مندال و خێزانی ھەبێ.

﴿هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُنْزِلُ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا ، وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَنْ يُنِيبُ﴾ پەرورەدگار خودایەکی و ھاىە نیشانەى خودایەتى خۆیتان نیشان دەدا ، بەلگەى جۆراو جۆر رادەنوێنێ لەسەر تاك و تەنھایی و بەدەسەلاتى خۆی ، ئەو ھەتا لەبەر زایییەو باران دەبارێنێ و دەیکاتە ھۆی

رزق و روژی بۆ ئۆتۈد، بەھۆی ئۇ باراندۇدە جۆردەھا دانەرىئەو مېرەجاتان
بۆ وددەست دېئى، گژو گىيا و دارو درەخت دېرۆئىئى، شېۋە و رەنگ و
تام و بۆن و بەراميان لىك جودايە، ھەرچەندەبەيەك ئار ئاردەدرىن و
لەيەك زەۋى دا دېرۆئىن، و لەيەك كەش و ھەۋادا پىدەگەن. وەئى كەسىك
ووردېن و ملەكەچى خۇدا نەبى بەو ئايەت و نىشانانە پەند ئامىز ئابى و
عسەرەت وەرناگرى.

﴿فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ، وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾ به دل سوژی
خود ایدرستی و یه کتابه رستی شه عجام بدهن، پیچه راندهی موشریکه کان
هه لسو کهوت بکن، پدیردوو پرۆگرامیته ره چاو بکن که شه ریازی
هاوئلدانهران جودا بی، هرچه نده کافردکان به هه لویست و
بیروباوهرتان قه لاس بن نیود گوئیان پی مه دهن، لییان بگه رپین با
له خهفته تان شهق بهرن!!

عبداللہ کی کوری زوبہیر دہلوی: پیغمبر ﷺ سے دوا کی توثیق فرزند کان
 تم درغایہی دہخویند (لا الہ الا اللہ وحده لا شریک لہ، لہ الملک و لہ الحمد
 و هو علی کل شیء قذیر، لا حول و لا قوۃ الا باللہ، لا الہ الا اللہ و لا نعبد الا اہنام
 لہ النعمۃ و لہ الفضل و لہ الثناء الحسن، لا الہ الا اللہ مخلصین لہ الدین و لہ
 کرہ الکافرون).

ٲيبنو ٲه بي حاتم له ٲه بهوړد د يړدود ر يو ايت ده كا ده لي: ٲيغدم بهر ځي
 فهر مو وي: له خودا بيا ٲيڼدوه به د ليكي ٲر هي سواوه ، ٲيٲان وا بي ګڼد
 دوعا ګه تان ګيراده بي. باش بز انن خودا دوعا يه ګ د ورسا ګري له د ليكي
 غافلوه هه لقولا بي .

نهجار بدردردگار سنی صینه تی جه لالهت و شکر مه ندیر بی خوری
د دج سپینتی و د ددر سویی: (رفع الکرجات) ، فو العرش: یاقی المرحوم
من امدو علی من یشاء من عبادو لیست یسوق التلاقی بسور در دگار نه

نیشانه‌و نایاتی خۆی نیشانی ئیوه ده‌دا، صیفاتی به‌رزو پیروزی هه‌ن، شکۆمه‌ندو به‌عه‌ظه‌مه‌ته، خاوه‌نی عه‌رشى به‌رینه به‌ویستی خۆی چۆنى بوئى ئاوا بوونه‌وهر هه‌لده‌سوپرتنى.

ئهم صیفه‌تانه هه‌موویان نیشانه‌ی شکۆمه‌ندین دیارده‌ی گه‌وره‌یی و ده‌سه‌لاتی ره‌هاو بی‌سنوورینی، خودایه‌کی وه‌هایه نیگا ده‌نیئری بۆ سه‌ر به‌نده هه‌لبژارده‌کانی، ئهو به‌ندانه‌ی هه‌لیان ده‌بژیرى بۆ فروستاده‌یی و راگه‌یاندننى نیگا و سروش، ئه‌رکی پێغه‌مبه‌رایه‌تیان ده‌خاته سه‌رشان و ئهو پله‌و پایه به‌رزو پیروزه‌یان ده‌داتى . بۆ ئه‌وه‌ی ئاده‌میزادان بترسن له‌روژی قیامت، له‌عه‌زاب و روداوی ئهو روژه‌ی هه‌موو ئه‌هلی ئاسمانه‌کان و زه‌وی، به‌رین و دوایینیان کۆده‌بنه‌وه و له‌سارای مه‌حشه‌ردا گرد ده‌کرتنه‌وه.

مانای (يلقي الروح) یانی (يلقي الوحي) وشه‌ی (روح) ی بۆ وه‌حی به‌کاره‌یتناوه، چونکه ئاده‌میزاد به‌هۆی نیگاوه دل‌یان زیندوو ده‌بیته‌وه ، له‌مردویی کوفر رزگاریان ده‌بی، چۆن جه‌سته به‌هۆی گیانه‌وه زیندوه دل‌ه‌کانیش به‌هۆی نیگا و سروشه‌وه زیندوو ده‌بنه‌وه .

قورئانی پیروژ له‌چهند شویتنی‌تردا له‌شوینى وشه‌ی (وحي) وشه‌ی (روح) ی به‌کاره‌یتناوه، وه‌کوو ده‌فه‌رموی: ﴿يُنْزِلُ الْمَلَائِكَةُ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ﴾ (النحل/ ۲) یان ﴿وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ﴾ (الشعراء/ ۱۹۳-۱۹۵).

دیارده‌و صیفاتی روژی قیامت زۆرو هه‌مه جه‌وره‌و پسر ترس و سامناکن، هه‌ندى له‌صیفاتی ئهو روژه ئه‌وه‌یه ﴿يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ لَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ، لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ﴾ روژی قیامت روژیتکه هه‌موو ئاده‌میزاد تیی‌دا به‌ده‌ره‌وه‌ن و هیچ شتیک نیه

بیانشیریتتهوه، سارای مه‌حشر ده‌شتیکی کاکي به‌کاکي‌یه و هیچ چال و گردۆلگه‌ی تیدا نیه، هه‌موو ئاده‌میزاد له‌گۆره‌کانیان دینه‌ده‌روهه‌ه‌روانی برپاری یه‌زدانین، هیچ شتیکیان له‌خودا نه‌یینی نیه، هه‌رچی کردویانه‌و گوتویانه به‌ناشکراو به‌نه‌یینی له‌نامه‌ی نه‌عمالیان دا نویساگه و لای په‌روه‌ردگار عه‌یانه، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَىٰ مِنْكُمْ خَافِيَةٌ﴾ (الحاقة/۱۸) .

له‌و رۆژه‌دا له‌و مه‌وقیف و دیمه‌ده‌دا په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموی: نه‌مپۆ سه‌لته‌نەت و ده‌سه‌لات ه‌ی کێیه؟ کێ فه‌رمانه‌واو بالاده‌سته؟ که‌س نیه زات بکا وه‌لام بداته‌وه، ئیتر په‌روه‌ردگار بۆ خۆی وه‌لامی پرسپاری خۆی ده‌داته‌وه ده‌فه‌رموی: نه‌مپۆ سه‌لته‌نەت و خودایه‌تی بۆ (الله)یه، تاك و ته‌نها و فه‌ردو سه‌مه‌ده‌ه، به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا ده‌ست رۆیش‌توو بالاده‌سته‌و گیانه‌به‌رانی به‌مردن ملکه‌چ کردوه، هه‌موانیان ده‌مه‌ری‌نێ، هه‌موانی‌شیان زیندوو ده‌کاته‌وه، حیساب و لی‌کۆلینه‌وه له‌گه‌ل به‌نده‌کانی ده‌کا و به‌گۆیره‌ی کرده‌وه‌کانیان پاداش و سزا وه‌رده‌گره‌وه .

﴿لِيَجْزِيَ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ، لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ، إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ رۆژی قیامه‌ت رۆژی‌که هه‌موو که‌س به‌گۆیره‌ی کرده‌وه‌ی خۆی مامه‌له‌ی له‌گه‌ل ده‌کری . رۆژی سزاو پاداش و هه‌ق و عه‌داله‌ته، رۆژی دادگایی کردن و یه‌کلاکردنه‌وه‌یه، مۆله‌تدان و دواخستنی تیدا نیه، شکۆمه‌ندیی په‌روه‌ردگار هه‌یه‌یه‌تیک به‌جه‌وو مه‌وقیفه‌که ده‌به‌خشی بێده‌نگی و ترس و خۆف سارای مه‌حشر داده‌گری مه‌خلوقات هه‌موویان گوێ قولاخن، چاره‌روانی سه‌ره‌نجام و ئاکامن، سته‌م له‌که‌س ناکری، له‌تاوانیان زیاد ناکری و له‌چاکه‌یان که‌م ناکریتتهوه .

خودا زوو حیساب و لی‌کۆلینه‌وه له‌گه‌ل به‌نده‌کانی ده‌کا، هیچی لی‌تیک ناچی حیساب کردنی له‌گه‌ل نه‌م، له‌حیساب کردنی له‌گه‌ل یه‌کی‌کی‌تر

بی‌ئاگای ناکا، دادگایی کردنی هه‌موو ئاده‌میزاد لای خودا وه‌کوو
دادگایی کردنی نه‌فسێک وه‌هایه، وه‌کوو له‌ نایه‌تیکی تردا ئاماژه به‌وه
ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿ما خلقکم و لا یبعثکم الا کنفس واحدہ﴾ (لقمان/٢٨)
یان ده‌فرموی: ﴿وما امرنا الا واحدہ کلمح بالبصر﴾ (القمر/٥٠).
خودا زانا و ئاگاداره به‌سهر هه‌موو نه‌یتی و ئاشکرایه‌کدا، هه‌ر له‌ زه‌پره
تا مه‌جه‌رره لای خودا چون یه‌که «ده‌سه‌لاتی به‌سهر هه‌موویان دا
وه‌کوو یه‌که وایه».

ئیمامی موسلیم له‌صه‌حیحی خۆیدا فرمووده‌یه‌کی ریاوایه‌ت کردووه،
فرمووده‌که به‌حه‌دیشی قودسی مه‌شه‌وره «ئه‌بوزه‌ر له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه
ریاوایه‌تی کردووه: که له‌په‌روه‌ردگار هه‌ گێپراویه‌تیه‌وه ده‌فرموی:
﴿یا عبادي اِنِّي حرمت الظلم علی نفسي و جعلته بینکم محرما،
فلا تظالموا... یا عبادي اِنما هی اعمالکم احصیها علیکم ثم اوفیکم
اینها، فمن وجد خیرا فلیحمد الله تبارک و تعالی و من وجد غیر
ذلك فلا یلومن الا نفسه﴾.

ئه‌ی به‌نده‌کانم من سته‌مم له‌خۆم یاساغ کردووه و له‌ناو ئیه‌وه‌شدا
یاساغم کردووه. که‌واته سته‌م له‌یه‌که‌تر مه‌که‌ن... تا ده‌گاته ئه‌وه که
ده‌فرموی: ئه‌ی به‌نده‌کانم! ئه‌وه کرده‌وه‌کانتان ئه‌نجامیان ده‌ده‌ن و
له‌سه‌رتان ده‌نوسین، پاشان پاداش و سزاتان به‌گوێره‌ی کرده‌وه‌کانتان
ده‌ده‌ینه‌وه، جا که‌سیک خیری هاته‌ پیش باسوپاسی خودا بکات،
وه‌که‌سیکیش شه‌ری توش هات باسه‌رزه‌نشتی خودی خۆی بکات.

نایه‌ته‌کان به‌گشتی و به‌چوپ نهم خالانه‌یان له‌خۆ گرتوون:

١- په‌روه‌ردگار خیری بو به‌نده‌کانی ده‌وی و پی‌ی ناخۆشه‌ توشی
شه‌ر بن.

۲- زۆرىمى زۆرى زانايانى ئىسلام ئايەتى ﴿أَمَّا اثْنَتَيْنِ وَ أَحْيَتْنَا اثْنَتَيْنِ﴾
يان كىرگۈزگەن بەلگە لەسەر ھەببونى غەزەبى ناو گۆر، ئەمەش
بەگۈيرەى ئەو راقە كىرگەن ئىمامى (السدي) بۇ ئەم ئايەتەى كىرگۈزگەن
كە دەفەرمۇي: دوو مەردنەكە و دوو ژيانەكە بەم جۆرىيە: لەدۇنيادا
دەمان مەرىئىي و لەگۆردا زىندۇومان دەكاتەو بەم پىرسىيار لىكىردن،
پاشان دەمانمەرىئىيەتەو، ئەمجار لەقىيامەتدا زىندۇومان دەكاتەو .

۳- رۆژى قىيامەت تاوانباران دان بەتاوان و كوفرى خۇيان دا دەنىن
پەشىمانن بەلام بىسۈودە، داواى گەرانەو دەكەن بۇ دۇنيا بەلام
گەرانەو نەبى.

۴- پەرۋەردگار چەندەن بەلگەى داناون لەبۇنەو ھەببون و
تاك و تەنھەى و بەتوانايى خودان، ھەركەسىك پىروانىتە ئاسمانەكان
و مانگ و خۇرو ئەستىرەكان چۆم و جۆگا و ساراو گۆگىيەى ناو
زەوى ، سەبىرى دەرياكەن و چۆنىيەتى باران بارىن بىكات ، دەزانى
خودايەكى تاك و تەنھاو خاۋەن دەسەلات و زانا ئەم بۇنەو ھەرى
بەدەپىئانەو و بەپىۋەى دەبا...

۵- خودا پىغەمبەرانى بۇيە نادرون ئادەمىزادان بىرسىنن لەرۆژى
مەشھەر و رۇبەرۋوبۇنەو لەگەل خودا .

۶- رۆژى قىيامەت رۆژىكە ھەمۇو ئادەمىزادانى تىدا زىندۇكراۋەتەو و
لە دەشتىكى كاكى بەكاكى دا كۆكرانەو، ھەمۇو كەس بەئەندازەى
كىرگەنەكانى پاداش و سزا ۋەردەگىرى، ھەمۇو كەس بەدەردەۋەن و
ھىچ شىتەك لەخودا نەپىنى نىيە، لەو رۆژەدا دەردەكەۋى كە
غەظمەت و سەلتەنەت ھەر بۇخودايەو بەغەدالەتكارى سزاو
پاداشتى بەندەكانى دەداتەو.

هه ندی له دیارده تر سناکه کانی روژی قیامت

وَأَنْذَرَهُمْ يَوْمَ الْأَرْزَفَةِ إِذِ الْقُلُوبُ
لَدَى الْحَنَاجِرِ كَظْمِينَ مَالٍ لِلظَّالِمِينَ مِنْ حِمِيمٍ وَلَا شَفِيعَ
يُطَاعُ ﴿١٨﴾ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ﴿١٩﴾
وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَقْضُونَ
بِشَيْءٍ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٢٠﴾ أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي
الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ
كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَءَاثَارًا فِي الْأَرْضِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ
يَذُوبُهُمْ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاكِ ﴿٢١﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ
كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ إِنَّهُ
قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٢﴾

لهوه پیتش ناماژهی بهوه کرد: که خودا پیغه مبه رانی بویه نار دوون
ئاده میزاده کان بترسینی له روژی قیامت، روژی بهیه ک گیشته وهو
زیندوبوونه وه ۱۱ نه مجار هه ندی دیمه نی سامناکی نهو روژه راده نوینی
بو نهوهی کافره کان له روداوی نهو روژه بترسینی و واز له کوفرو بی دینی
خویان بهینن.

ده‌فهرموی: ﴿وَأَنذَرَهُمْ يَوْمَ الْآزِفَةِ إِذَا الْقُلُوبُ لَدَى الْحَاجِرِ
كَاطْمِينَ﴾ نهی پیغه‌مبهر! نهو کافرو موشریکانه بترسیته لهرژی
قیامت بۆ نهوی وازیینن له‌کوفرو بی‌دینی، بیانترسیته له رودای رۆژیک
که ناده‌میزاد خهریکه دلّیان له‌شوینی خۆی هه‌لده‌که‌ندری و به‌رزبیتته‌وه بۆ
قورگیان ، واته: دلّیان نه‌وه‌نده ته‌نگ و خه‌فته‌بار ده‌بن، خهریکه دلّیان
له‌قورگیان بیتته ده‌ری.

﴿مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حِمٍ وَلَا شَفِيعٌ يُطَاعُ﴾ نیه بۆ کافرو سته‌مکاران
دۆست و خزم و دلّسۆز سودیان پی‌یگه‌یه‌نن تکاکارو شه‌فاعه‌تکاریان نین،
نه‌گهر هه‌شیان بی شه‌فاعه‌تبیان لی‌وه‌رناگیری.

قیامت هه‌ردی و گومان له‌رابوونی‌دا نیه، هه‌ر شتی‌کیش هاتنی
مسۆگهر بی نزیکه، ده‌گوتری: (كُلَّ آتٍ قَرِيبٍ) هه‌رچه‌نده له‌دیدي
ناده‌میزادانه‌وه هاتنی قیامت دووربی و رابوونی بو‌ه‌غری، وه‌لی
لای خودا نزیکه، وه‌کو له‌شوینی‌کی‌تردا ده‌فهرموی: ﴿اِقْرَبْتَ السَّاعَةَ وَ
اِنْشَقَّ الْقَمَرُ﴾ (القمر/۱). یان ده‌فهرموی: ﴿اَتَىٰ اَمْرَ اللّٰهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوْهُ﴾
(النحل/۱).

نه‌جار په‌روه‌ردگار نه‌وه راده‌گه‌یه‌نی: که زانیاری ته‌واوی ده‌رباره‌ی
کارو کرده‌وه هه‌لس و کهوتی هه‌موو ناده‌میزادان هه‌یه هه‌موو شتی‌کی
کۆنترۆل کردوه. ده‌فهرموی: ﴿يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ﴾
په‌روه‌ردگار ناگاداری هه‌موو شتی‌که ، ته‌نانه‌ت غه‌یانه‌تی چا‌ویش
ده‌زانی‌که یه‌کێک به‌ غه‌یانه‌ت سه‌یری شتی‌کی حه‌رام ده‌کا خودا
ناگای لییه، هه‌روه‌ها شارا‌ودی نیو دل و ده‌روونه‌کانیش ده‌زانی، نه‌و
خه‌یال و خه‌ته‌رانه‌ی به‌سه‌ر دلّدا راده‌بورن خودا پی‌یان ناگاداره و ده‌زانی
چین و چی نین.

به‌کوردی و به‌کورتی زانیاری خودا همه‌موو شتیکی کۆنترۆل کردوو،
 گه‌وره‌بی یان بچوک کهم بی یان زۆر، ناشکرا بی یان نه‌یتی خودا
 به‌ته‌واویی پی‌ی ده‌زانی و ناگای لییه‌تی، ده‌ی با ناده‌میزاد حه‌یا له‌خودا
 بکه‌ن بزائن: که خودا چاوی لییانه و هیچ کرده‌وو هه‌لسوکه‌وتیکی ئه‌وان
 له‌خودا په‌نامه‌کی نه‌، که سیک ته‌ماشاکردنی چاوی خائین بزانی دیاره
 شتی تری لی گوم نابی.

﴿والله یقضی بالحق﴾ په‌روه‌ردگار به‌هه‌ق و عه‌داله‌تکاری حوکم ده‌کا،
 پاداشی چاکه‌به‌چاکه ده‌داته‌وو خراپه‌ش به‌خراپه، هه‌رکه‌س شیای چی بی
 ئه‌وه‌ی دینیته‌وه‌ پی، هه‌ر خودا له‌و رۆژه‌دا حوکم و بریاری به‌ده‌سته‌و
 دادگایی عه‌داله‌تکارییه.

﴿والذین یدعون من دونه لایقضون بشیء إن الله هو السميع
 البصیر﴾ ئه‌و بت و سه‌نه‌مانه‌ی جگه له‌خودا ده‌یان په‌رستن هیچیان
 له‌بارانیه و هیچیان پی‌ناکری و هیچ حیساییکیان بۆ ناکری، بی‌گومان
 خودا شنه‌واو بینایه‌و هه‌رچی ده‌یکا له‌زانیاریه‌وه هه‌لده‌قوتی و به‌ته‌واوی
 همه‌موو شتیکی لی‌ده‌زانی، له‌روانگه‌ی ئه‌و زانیاریه ره‌هایه‌وه پاداش و
 سزای همه‌موو که‌س به‌گویره‌ی کرده‌وه‌کانیان ده‌داته‌وه.

ئه‌و قوره‌یشییانه ئه‌و خه‌لکه بی‌دین و کافرو مولحیدانه پی‌ویسته
 به‌خۆیاندا بچنه‌وه و له‌خودا بترسن ﴿أو لم یسیروا فی الارض
 فینظروا کیف کان عاقبة الذین من قبلهم﴾ ئه‌وه بۆه‌ند له‌نه‌ته‌وه
 له‌ناوبراوه‌کانی رابووردوو وه‌رناگرن، بۆچی ئه‌وانه‌ی په‌یامی ئیسلام ره‌ت
 ده‌که‌نه‌وه سورن له‌سه‌ر کوفرو ئیلحادی خۆیان بۆچی گه‌شت و
 گوزار ناکه‌ن به‌ناو زه‌وی‌دا؟ بۆچی به‌چاوی وردبینی‌یه‌وه سه‌یری شوینه‌واری
 رابووردوان ناکه‌ن و بزائن ئه‌و گه‌ل و نه‌ته‌وه پیشینه‌نه‌ چییان
 به‌سه‌ر هاتوو، چ عه‌زاب و سزایه‌ک گرتیه‌وه تیکیه‌وه پی‌چان و له‌ناوی

بردن! له کاتیکدا ﴿کانوا هم اشد منهم قوّة و آثاراً فی الارض فاخذهم الله بذنوبهم و ما کان لهم من الله من واق﴾ ئەو گەل و نەتەوہ رابووردوانە زۆر لە موشریکە قوریشییەکان و کافرانی سەردەمیش بە هیژو تواناتر بوون ، قەلاو شوراو بالەخانەیان لە هی قورەیشییەکان گەورەترو بڵندتر و پتەوتر بوون.

خودا بە ھۆی تاوان و سەرپیچیانەوہ، ئەوانە ی لەناو بردن و کەس نەبوو دیفاعیان لی بکا، کەس پارێزگاری نەکردن، دە ی با قورەیشییەکان و ھەموو کافر و مولحیدو ستەمکارو تاوانباریک لە ھەموو چەرخ و زەمانیکدا بترسن لەوہ ی: کە خودا چی بەسەر ئەو گەل و نەتەوہ رابووردووانە دا ھێنا بەسەر ئەوانیشی بینئ ، چۆن ئەوانی لەناو برد ئەمانیش بەو دەردە بەری.

ئەجار ھۆی لەناو بردنی نەتەوہ ستەمکارەکان دیاریی دەکاو دەفەرموی: ﴿ذلک بالّهم کانت تأتیهم رسلهم بالبینات فکفروا فاخذهم الله، انه قوي شدید العقاب﴾ ئەو ھیلاک و لەناو بردنەیان بە ھۆی ئەوہوہ بوو کە پیغەمبەرەکانیان دەھاتنە لایان و بانگەوازیان دەکردن بۆ ئیمان ھێنان و خودا پەرستی ، کەچی ئەو گەل و نەتەوہ بەدکارانە پەیامی پیغەمبەرانیان رەتدەکردەوہ، ئیتر خودا بە ھیلاکی بردن و ولاتی بەسەردا وێران کردن، بیگومان خودا خاوەن ھێژ و عەظەمەتە ، خاوەن ھەڵمەت و شەوکتە ، ھەرچی بیهوی دەیکا، ھیچ شتیک نیه بەرگە ی بگريئ ، عەزابی توندو تیژە، بۆ ئەوانە ی سەرپیچی فەرمانەکانی دەکەن، دە ی ئیوہیش ئە ی موشریکەکانی قورەیش و ھەموو ملھوړو ستەمکاران پەند لەبەھیلاک چوونی ملھوړانی رابووردوو وەر بگرن و بەخۆتاندا بچنەوہ، بائێوہش وەکوو ئەوانتان بەسەر نە یە.

چیرۆکی حەزەرەتی موسا لە گەڵ فیرعەون و هامان دا

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا
 وَمُسْلَطِينَ مُبِينٍ ﴿٢٣﴾ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَهَمَّانَ وَقَارُونَ
 فَقَالُوا سِحْرٌ كَذَّابٌ ﴿٢٤﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ مِنْ
 عِنْدِنَا قَالُوا اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ وَاسْتَحْيُوا
 نِسَاءَهُمْ وَمَا كَيْدُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿٢٥﴾
 وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَىٰ وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ
 أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ ﴿٢٦﴾
 وَقَالَ مُوسَىٰ إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ
 لَا يَأْتِي مِنْ يَوْمٍ الْحِسَابِ ﴿٢٧﴾

لەو پێش پەرەردگار تەسەلای پێغەمبەری هێناوە بەو دڵی
 داوە: کە ملهپرو موشریکه‌کانی رابووردو سەرەنجامیان بەهێلاکچون و
 فەوتان بوو ، ئەوەتا ناسەوارو کەلاوەکۆنیان تا یستاش ماون و ئێوارەو
 بەیانی قورەیشییەکان لەکاتی سەفەر و گەشت و گوزار دا دەیانبینن،
 تەجار لیڤەدا بەچیرۆک و بەسەرھاتی حەزەرەتی موسا تەسەللای دڵی
 دەداتەو، لەم روانگەو: کە حەزەرەتی موسا وێرای موعجیزە ی تاشکراو
 جوړاو جوړی لەسەر راستی پێغەمبەریەتیە کە ی کەچی فیرعەون و

هامان و قارون به‌درویان خسته‌وه ، په‌یامه‌که‌یان ره‌تکرده‌وه ، وتیان: سیحریازه، دروژن و فیتنه‌جوئه، به‌لام سهره‌نجام سهرکه‌وتن بۆ موسا و شوینکه‌وتوانی بوو، به‌مه‌ش موژده به پیغه‌مبه‌ری نیس‌لام ده‌دا که سهرکه‌وتن و سهر‌فرازی دونیاو قیامت همر بۆ ئه‌وه .

ده‌فهرموی: ﴿وَلَقَدْ ارسلنا موسىٰ بآياتنا وسلطان مبين﴾ بی‌گومان ئیمه موسامان کرده پیغه‌مبه‌رو به‌موعجیزه‌ی جوړاو جوړه‌وه ره‌وانه‌مان کرد ﴿الی فرعون و هامان و قارون﴾ بۆ سهر فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی که پاشای میصر بوو، هامان وه‌زیرو یارمه‌تیده‌ری بوو و قارونیش ده‌وله‌مه‌ندترین سهرمایه‌داری ئه‌و روژگاره بوو.

﴿فقالوا: ساحر کذاب﴾ ئه‌و مله‌پورانه ده‌رباره‌ی ئه‌و پیغه‌مبه‌ره موعجیزه ناشکراو نمایانه وتیان: ئه‌مه سیحریازو دروژن و فیتنه‌یه، که ده‌لی: پیغه‌مبه‌رم درۆ ده‌کا، ئه‌و به‌لگه و نیشانانه‌ی ده‌یاننوتنی له‌سهر پیغه‌مبه‌ریتی خو‌ی سیحرو چاوبه‌سته‌کی‌یه.

ئهم به‌درو‌خسته‌نه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ران و ره‌تکرده‌نه‌وه‌ی په‌یامه‌که‌یان داب و نه‌ریتی‌کی سهرتاسه‌ری گهل و نه‌ته‌وه مله‌پورو گومراکان بووه. وه‌کوو له نایه‌تی‌کی تر‌دا ناما‌ژه بۆ ئه‌وه ده‌کاو ده‌فهرموی: ﴿كذلك ما اتی الذین من قبلهم من رسول الا قالوا: ساحر او مجنون، اتواصوا به بل هم قوم طاغون﴾ (الذاریات/۵۲-۵۳).

به‌تایبه‌تی ناوی فیرعه‌ون و هامان و قارونی هینا، چونکه ئه‌وانه سهرانی مله‌پورو قسه‌پرو‌یشتوو بوون ، نه‌وانی‌دی شوینکه‌وتوو گو‌پرا‌یه‌لی بی‌ده‌سه‌لات بوون، هه‌موو سهرده‌می‌تکیش دونیا‌خو‌رو مله‌پور، گو‌ی بۆ به‌لگه‌و موعجیزه راناگرن، همر خیرا په‌نا ده‌بن بۆ زه‌برو زه‌نگ و هی‌زو هه‌ول ده‌ده‌ن له‌و ری‌گه‌وه به‌ره‌رکانی په‌یامی هه‌ق بکه‌ن بۆ‌یه ده‌فهرموی: ﴿فلما جاءهم بالحق من عندنا﴾ که ئه‌و پیغه‌مبه‌ره له‌لایه‌ن ئیمه‌ود

به‌به‌لگه و موعجیزه‌ی حق و ناشکراوه ره‌وانه‌کرا و هاته ناویان و بانگه‌وازی‌کردن، پشتیان لی‌هه‌ل‌کردو و په‌یامه‌که‌یان ره‌ت کرده‌وه.

﴿قالوا: اقتلوا أبناء الذين آمنوا واستحيوا نساءهم﴾ مله‌وره‌کان (فیرعه‌ن و هامان و قارون) وتیان: ده‌ست بکه‌نه‌وه به‌ته‌نفیز‌کردنی یاسای له‌وه‌پیش‌تان ده‌رباره‌یان، به‌م جوړه زاروکه نیترینه‌کانیان بکوژن و میینه‌کانیان به‌یئلنه‌وه، بو ته‌وه‌ی زور نه‌بن و نه‌بنه جیگای مه‌ترسی، نیترینه‌کانیان له‌ناو‌به‌رن = میینه‌کانیان مه‌ره‌خس بکه‌ن باپی‌بگه‌ن ده‌یانکه‌ینه کاره‌که‌رو خرمه‌تی خو‌مانیان پی‌ده‌که‌ین!

وادیاره نه‌مه جاری دووهم بووه نه‌م یاسا مله‌وری و سته‌مکاریه ده‌رباره‌ی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل په‌پړه و بکری، جاری په‌که‌م: که له‌پیش له‌دایک‌بوونی هه‌زرتی موسادا بووه، بو ته‌وه بووه که‌نه‌هیتری پی‌بگاو زوو له‌ناو بجی، جاری دووهمیش: له‌ده‌ست‌پیکردنی بانگه‌وازی هه‌زرتی موساو یاساکه خرایه‌وه گه‌ر. به‌لام فرت و فیلی فیرعه‌ون سه‌رنه‌که‌وت، نه‌وه‌بوو هه‌زرتی موسا به‌ر نه‌و یاسا مندال کوژییه نه‌که‌وت و رزگاری بو، جاری دووهمیش به‌هه‌مان شیوه پلانه‌که‌یان بی‌سود بوو.

﴿وما کید الکافرين الا في ضلال﴾ فرت و فیلی کافر و خودا نه‌ناسان گومراییه و سوو‌ده‌خش نیه، نه‌خشه و پلانیکه نه‌تیجه به‌ده‌سته‌وه ناداو پیچه‌وانه‌ی مه‌به‌ست دیتته‌وه.

وه‌کوو زانیمان فیرعه‌ون له‌پیش له‌دایک‌بوونی هه‌زرتی موسادا یاسای نیترینه‌کوژی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیلی ده‌رکرد و په‌پړه‌وی کرد، نه‌مجار داوی ده‌رکردنی نه‌م یاسایه و له‌ژیر تیشکی مانای نه‌م نایه‌ته‌ی نیړه‌دا دوو بیرو بو‌چوونان لا په‌یدا ده‌ین:

١- ویده‌چی نه‌و فیرعه‌ونه‌ی نه‌و یاسایه‌ی ده‌رکردووه مردبی و وه‌لی عه‌ده‌و جینشینی هاتبه‌نه سه‌رته‌خت و نیتر نه‌و یاسا نیترینه‌کوژییه

وه لا خرابی و کاریان پی‌ته‌کردبی، هه‌تا ئه‌و کاته‌ی حه‌زهره‌تی موسا بانگه‌وازیی خۆی ده‌ست پیکردوه‌و روه‌پروی فیرعه‌ونی تازه‌ بوته‌وه، ئه‌م فیرعه‌ونه‌ تازه‌یه‌ش ئاگاداری ژبانی حه‌زهره‌تی موسا بووه‌و زانیویه‌تی: که به‌مندالی له‌باله‌خانه‌ی فیرعه‌ون دا پینگه‌یشتوه‌و، هه‌روه‌ها ئاگاداری یاسای له‌وه‌ پێش بووه‌، : که بریتی بوو له‌کوشتنی مندالی نێرینه‌ی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل و مه‌ره‌خه‌سکردنی مێینه‌کانیان! ئیتر دارو ده‌سته‌که‌ی ره‌هنومایی ده‌که‌ن که یاسا کۆنه‌که‌یان بجه‌نه‌وه‌ گه‌ر سه‌ره‌له‌نوێ ده‌ست بکه‌نه‌وه‌ به‌کوشتنی نێرینه‌کانیان به‌تایبه‌تی مندالی ساحیره‌کان و ئه‌وانه‌ی ئیمانیان به‌موسا هیناوه‌ .

۲- ئیحتیمالی دووه‌م ئه‌وه‌یه‌ فیرعه‌ون هه‌ر ئه‌و فیرعه‌ونه‌بی که موسای له‌ خۆگرت و به‌خێوی کرد، وه‌لی به‌تێپه‌رپه‌وونی رۆژگار یاسای نێرینه‌ کۆژیه‌که‌ی سوابی و ئه‌وه‌نده‌ توندوتیژی تێدانه‌مابی، یان هه‌ر کاری پی‌ته‌کردبی و پووچی کردبێته‌وه‌، دارو ده‌سته‌که‌ی ره‌هنومایی ده‌که‌ن بۆ وه‌گه‌ر خه‌ستنه‌وه‌ی ئه‌و یاسا سه‌مه‌کارییه‌ و تایبه‌تی ده‌که‌ن به‌وانه‌ی ئیمانیان به‌موسا هیناوه‌و شوینی که‌وتوون، به‌لام وادیاره‌ فیرعه‌ون بۆخۆی رایه‌کی تری هه‌یه‌ و ده‌یه‌وێ هه‌لسوکه‌وتیکی‌تر دژی موسا په‌یره‌وبکا، ده‌فه‌رموی:

﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ﴾ لێم گه‌رێن با موسا بکوژم و له‌سه‌رچاوه‌وه‌ ئه‌و بانگه‌وازیه‌ بکوژینمه‌وه‌، وا دیاره‌که‌سانێک هه‌بوون دژی ئه‌وه‌بوون موسا بکوژری، پێیان وابوو هه‌ کوشتنی موسا کێشه‌که‌ چاره‌سه‌ر نا‌کاو له‌وانه‌یه‌ جه‌ماوه‌ر کێشه‌که‌ بقۆزنه‌وه‌و به‌شه‌هیدی بزائن و راهه‌په‌رینی‌ک دژی دام و ده‌زگای داپلۆسیته‌ری فیرعه‌ون ئه‌نجام بدری، ئه‌مانه‌ش به‌تایبه‌تی دوا‌ی ئیمانه‌هینانی ساحیره‌کان له‌ فستیقاله‌ جه‌ماوه‌رییه‌که‌دا پتر پتر تی‌ده‌چی. یان ویده‌چی هه‌ندی له‌راویژکارانی

فیرعون له‌دلی خویان دا ترسیک دایگرتین و ترسابن له‌وی خودای موسا
تۆله‌یان لی‌سینی، چونکه بتپه‌رسته‌کان پروایان به فره خودایی هدی،
له‌وانه‌یه پییان وابوو بی خوداکه‌ی موسا پاریزگاری لی‌ده‌کا و ناهیللی
ده‌ستدریژی بکریته‌سر. قسه‌ی فیرعون که ده‌لی: ﴿ولیدع ربّه﴾
ره‌تکرده‌وی بیروبو‌چوونی نمو جوړه که‌سانه بوو.

له‌وانه‌شه فیرعون نم قسه‌یدی به‌ته‌وسه‌وه به‌خه‌لکه‌که گوتبی بو
گالته پیکردن بوو بی!

نه‌جار فیرعون پاساو بو کوشتنی موسا ده‌هینیتته‌وه، به‌لکه‌ی به‌هیزی
ته‌ویه ده‌لی: ﴿إلّٰی اُخاف اَنْ یَّبدل دینکم اَوْ اَنْ یَّظْهَر فی الْاَرْضِ
الْفَسَاد﴾ نه‌من ده‌ترسم ناینتان بگوړی و بیرویاوهرتان تیک بدا، واتان
لی‌بی واز له‌به‌ندایه‌تیکردنی من به‌ینن و بتپه‌رستی نه‌کن! ده‌ترسم
بتاڅخاته سر نایینی خوی و واتان لی‌یکا به‌کتاپه‌رستی په‌یره و بکه‌ن یان
دووبه‌ره‌کی بڅخاته ناو خه‌لکه‌وه و پشیوی و ئازاوه به‌ریابی و به‌مه‌ش
ناسایشی ولات تیک بچی.

له‌به‌رامبر نم جبه‌روت و مله‌وپیه‌ی فیرعوندا موسا په‌نا به‌خوا
ده‌گری و خو ده‌خاته ناو نه‌و قه‌لا پته‌وه‌وه، ده‌فرموی: ﴿وقال موسیٰ اِلّٰی
عذتُ برّبّٰی وربکم من کلّ متکبر لا یؤمن بیوم الحساب﴾ حه‌زهرتی
موسا ﷺ فرموی: من په‌نا ده‌گرم به‌خودای خوّم و خودای ئیوه‌ش
له‌زه‌ره‌رو زیانی هه‌موو مله‌وپیکی وه‌کوو فیرعون و هاو وینه‌کانی ، په‌نا
ده‌گرم به‌خودا: که‌بانپاریژی له‌زیانی هه‌موو کافرو مله‌وپیکی بی‌پروا و
ملنه‌ده‌ر بو حق و راستی؛ ته‌وانه‌ی پروایان به‌هاتنی روژی قیامت نیه.

ره‌تدانه‌وی حه‌زهرتی موسا ﷺ ره‌تدانه‌ویه‌کی جهرگیر بوو، هه‌م قسه
بوو ، هه‌م کرده‌وه بوو . به‌گویره‌ی داخوازی حال و مه‌قام بوو، واته: نه‌ی
فیرعون! نه‌وی تو وت له‌روانگی لاقرتی و گالته‌کرده‌وه

په‌نا به‌خودابه‌ری و هاوار له زاتی پاکی بکا بۆ ئه‌وه‌ی له خراپه‌و شوومی ئه‌وان بیپاریزی.

ده‌فه‌رموی: ﴿قل: اللهم فاطر السموات والأرض، عالم الغيب والشهادة انت تحكم بين عبادك فيما كانوا فيه يختلفون﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر رۆبکه‌ره خوداو هاواری لی بکه‌و هانای بۆ‌به‌ره‌و بلی: ئه‌ی خوداو‌هن‌دی بوونه‌وه‌ر، ئه‌ی به‌ده‌یه‌ینه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وی، ئه‌ی زاناو ئاگادار به‌سه‌ر هه‌موو نه‌ینێ و ئاشکرایه‌ک دا، هه‌ر ئه‌تۆ رۆژی قیامه‌ت کێشه‌و نیزاعی ناو به‌نده‌کانت یه‌کالا ده‌که‌یته‌وه‌، پاداشتی چاک به‌چاکه‌که‌ر ده‌ده‌یته‌وه‌، سزای تاوانبار ده‌ده‌ی له‌سه‌ر تاوانه‌کانی، حه‌ق و به‌تال جودا ده‌که‌یه‌وه‌، کێشه‌و نیزاعی ژیا‌نی دونیا‌یان ناهێلی.

ئیمام موسلیم و ئه‌بو داود و ه‌ی‌ت‌ریش فه‌رموده‌یه‌کیان له‌ خاتو عایشه‌وه‌ ر‌ی‌وایه‌ت کردوه‌، ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ که‌ شه‌و هه‌ل‌ده‌ستایه‌وه‌ بۆ شه‌و نوێژ نوێژه‌کانی به‌م دوعایه‌ ده‌ست پێ ده‌کرد (اللهم رب جبريل وميكائيل واسرافيل، فاطر السموات والأرض عالم الغيب والشهادة انت تحكم بين عبادك فيما كانوا فيه يختلفون اهدنی لما اختلف منه من الحق باذنك انک ته‌دی من تشاء الی صراط مستقیم)^(۱).

ئیمامی ئه‌حمه‌د ئه‌و فه‌رموده‌یه‌ی پیشه‌وه‌ی ر‌ی‌وایه‌ت کردوه‌ که‌ فه‌رمویه‌تی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: هه‌ر که‌سی به‌ د‌ل‌سۆزی بلی: (اللهم فاطر السموات والأرض، عالم الغيب والشهادة انی اعهد الیک فی هذه الدینا انی اشهد أن لا اله الا انت وحدک لا شریک لک، وأن محمدا عبده و رسولک، فانک ان تکلنی الی نفسی تقربنی من الشر و تباعدنی من الخیر وانی لا اثق الا برحمتک فاجعل لی عندک عهدا توفینیه يوم القیامه انک لاتخلف المیعاد) ئیلا خودا رۆژی قیامه‌ت به‌فریشته‌کانی ده‌فه‌رموی: ئه‌و به‌نده‌یه‌م عه‌ده‌یه‌یانی له‌ ته‌ک دا‌کرد‌وم واده‌ی منی بۆ جی به‌ جی بکه‌ن ئیتر ده‌بخه‌نه‌ به‌هه‌شته‌وه‌.

۱- رواه مسلم في صلاة المسافرين (۷۷۰) باب (۲۶) الدعاء في صلاة الليل وقيامه.

مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٣﴾
 وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلُ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكٍّ
 مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ حَتَّى إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ
 مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ
 مُرْتَابٌ ﴿٣٤﴾ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ
 أَتَاهُمْ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ ءَامَنُوا كَذَلِكَ
 يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ ﴿٣٥﴾

لهو پیش په‌روه‌ردگار باسی نه‌وه‌ی کرد که فیرعه‌ون هه‌ره‌شه‌ی
 کوشتنی له‌هه‌زه‌تی موسا کرد، نیت له‌دیدو پروانگهی خه‌لکه‌وه‌واهه‌ست
 کرا که کوشتنی هه‌زه‌تی موسا مسوگه‌ره‌و هیج هیتیک نیه‌بتوانی
 فیرعه‌ون له‌وه‌لویتسه‌ی پاشگه‌ز بکاته‌وه، به‌ته‌ه‌ده‌داو مله‌وره‌یه‌وه‌ده‌لی:
 من موسا ده‌کوژم باخودا که‌ی نه‌هیلئ و به‌رگری لی‌بکا، فیرعه‌ونیش
 فیرعه‌ونه و مله‌وره‌پکی سته‌مکاری بی‌ویژدانه و هیتله‌ر له‌چاوی‌پا ناوی
 ده‌ستنوئژی به‌موفه‌ره‌ک ده‌شیا .

ئالیره‌دا هیتی ئیمان خو‌ی ده‌نوئنی و ئازایه‌تی و برپا پته‌وی
 موسولمان ده‌رده‌که‌وی. کابرایه‌کی بۆره‌پیاو نه‌هامانه‌و نه‌قارونه، به‌لام
 خودا هیدایه‌تی داوه‌و نووری ئیمان له‌دلی‌دا چه‌سپاوه ، نایه‌وی پئی بزانه
 که ئیمانی هیناوه، دیته‌قسه‌و په‌نجی ناره‌زایی به‌رزه‌کاته‌وه، خوئنی
 خۆی ده‌کاته‌کاسه‌وه و گوی به‌سه‌ره‌نجام نادا، ده‌که‌وئته‌نه‌صیحه‌ت و
 نامۆزگاریی کردنی فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی، زۆر به‌لیزانی و ژیرانه

به‌رگری له چه‌زهره‌تی موسا ده‌کا . ده‌یه‌وی له‌و برپاره‌یان ژیوانیان
بکاته‌وه ، جۆره‌ها به‌لگه‌یان بۆ دینیته‌وه...!!

ده‌فه‌رموی: ﴿وَقَالَ رَجُلٌ مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ: أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا
أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ، وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ﴾ واته: پیاگێک
له‌داروده‌سته‌که‌ی فیرعه‌ون و قه‌صری پاشایه‌تی: که‌له‌ناو دلی خۆی دا
ئیمانی هێنا‌بوو ، نه‌یویست بوو که‌س پێی بزانی، هاته‌ ناخاوتن و
په‌نجی ناره‌زایی ده‌رپری و تی: نه‌وه چۆن رێگه به‌خۆتان ده‌دن پیاوێک
بکوژن هه‌موو تاوانه‌کانی نه‌وه‌ن ده‌لی: خودای من (الله)یه؟

به‌ج عه‌قلێک ئیوه پرکێشی نه‌و کاره ده‌که‌ن و په‌نا بۆ کوشتنی که‌سیک
ده‌جێن بانگه‌وازی‌تان ده‌کا بۆ خودا په‌رستی و یه‌کتا په‌رستی له‌و حال بۆ
پشتگیری بانگه‌وازییه‌که‌ی موعجیزه‌ی جۆراو جۆری خستوونه‌ روو،
موعجیزه‌کانی گه‌واهی‌ده‌رن له‌سه‌ر راستی پێغه‌مبه‌رایه‌تی و په‌یامه‌که‌ی،
ده‌ی که‌سیک نه‌وه حالی بێ بۆ ده‌بی بکوژری؟! که‌ی که‌سیکی ناوا مرۆف:
دۆست و خودا په‌رست و بانگ یێژی حه‌ق و عه‌داله‌تکاریی شیای
کوشتنه؟ ئیتر وادیاره فیرعه‌ون له‌و هه‌ل‌ئێسته‌ی پاشگه‌زی‌بووه‌ت‌ده‌ به‌لای
که‌مه‌وه ته‌ن‌فی‌زکردنه‌که‌ی دواخست .

ئیب‌ن‌وعه‌بباس ده‌فه‌رموی: له‌داروده‌سته‌که‌ی فیرعه‌ون نه‌ه‌نا ئه‌م کابرایه
و ه‌اوسه‌ری فیرعه‌ون موسو‌لمان بوون و ئیمانی هێنا‌وه . هه‌ره‌ها نه‌و
کابرایه‌ش که‌هه‌والی به‌ موسا دار و تی: ﴿يَا مُوسَى إِنَّ الْمَلَأَ يَأْتِكَرُونَ بِكَ
لِيَقْتُلُوكَ﴾ القصص/٢٠

نه‌ه‌جار کابراي خاوه‌ن باوه‌ری موسو‌لمان، شه‌ش به‌لگه‌ نا‌راسته‌ی فیرعه‌ون و
کاربه‌ده‌ستانی ده‌ربار ده‌کا و ده‌لی:

١- ﴿وَإِنْ يَكُ كَاذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ، وَإِنْ يَكُ صَادِقًا يُصِيبْكُمْ بَعْضُ الَّذِي
يَعْدُكُمْ﴾ نه‌ی خه‌لکینه! نه‌ی پیار ما‌قول و نه‌نجومه‌نی راوێژر

کاربه‌دهستانی ده‌ربار! ئەم کابرایه : که موسایه و بانگه‌وازیی خوداپه‌رستی و یه‌کتابه‌رستی ده‌کا، ئەگەر درۆ بکا هۆیالی درۆ‌کردنه‌که‌ی له‌ئەستۆی خۆیه‌تی، خودا له‌دونیاو قیامت سزای ده‌داته‌وه، ئیوه‌ش هه‌قتان نه‌بی به‌سه‌ریه‌وه. خۆ ئەگەر راست بکات و پیغه‌مبه‌ری و به‌پیر بانگه‌وازییه‌که‌یه‌وه نه‌چن « ئەوه به‌ته‌ئکید هه‌ندی له‌وه‌ره‌شانه‌ی لی‌کردوون دینه‌جی و تووشی نه‌هامه‌تی و نه‌گبه‌تی ده‌بن » که‌وابی وازی لی‌بینن و چیتان به‌سه‌ر خۆی و گه‌له‌که‌یه‌وه نه‌بی با ئیمانی پی‌بینن و شوینی بکه‌ون.

۲- ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ﴾ هه‌یگومان ئەگەر موسا هه‌قی به‌ده‌سته‌وه نه‌بی، دۆرزن بی داوای پیغه‌مبه‌ریتیه‌که‌ی راست نه‌بی و خودا به‌موه‌جیزه‌ کۆمه‌کی پی‌نه‌کا، خودا ریسوای ده‌کا و به‌هیلاکی ده‌با ، چ پیوست نا‌کا ئیوه بیکوژن و خۆتانی پتوه ماندو بکه‌ن !!

۳- ﴿يَا قَوْمِ لَكُمْ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ظَاهِرِينَ فِي الْأَرْضِ ، فَمَنْ يَنْصُرُنَا مِنْ بَأْسِ اللَّهِ إِنْ جَاءَنَا نَهْزَى گه‌ل و نه‌ته‌وه‌که‌م ئەوه خودا ژيانی جیهانی بۆ ئاسان کردوون ، فەرمانه‌وه‌ایی به‌فراروانی پێداون، بالاده‌ستی کردوون به‌سه‌ر نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل دا و به‌ئاره‌زووی خۆتان ئاغایه‌تیان به‌سه‌ره‌وه ده‌که‌ن، خۆتان ئاغا و کوێخای ناخی میصرن و هه‌رچی بیلێن و بتانه‌وه‌ی جی‌به‌جی‌ی ده‌که‌ن، ده‌ی له‌پاساوی ئەم جاهو سه‌لته‌نه‌ته‌ی پێتان‌دراوه سوپاسی خودا بکه‌ن و شوین په‌یامی پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی بکه‌ون، بترسن له‌ سزاو تۆله‌ی سامناکی.

جا ئەگەر ئیوه سه‌ره‌پێچی په‌یامی موسا بکه‌ن و خودا تۆله‌ی لی‌ستاندن و عه‌زابی بۆ سه‌ر ناردن ، کێ له‌عه‌زابی سه‌ختی خودا ده‌مانپاریزی؟ دلێابن ئەگەر خودا عه‌زابی سه‌ختی خۆی بنیڕی، ئەو سوپا و نامێرو هه‌یه‌ی شانازی پتوه ده‌که‌ین هه‌یج دادمان ناداو هه‌یچمان

لی‌ناگپرتته‌وه . به‌لام فرعه‌ون سوور بوو له‌سهر هه‌لویتستی مله‌ورانیه‌ی
خۆی و گوئی بیستی نامۆزگاری دلسۆزانه‌ی کابرای موسولمان نه‌بوو،
به‌لککوو:

﴿قال فرعون ما أريكم إلا ما أرى وما أهديكم إلا سبيل الرشاد﴾
فیرعه‌ون له‌وه‌لامی کابرای خاوه‌ن ئیمان دا وتی: من رازی نابم جگه‌ له‌و
ریبازه‌ی من په‌سه‌ندی ده‌که‌م چ ریبازی دیکه‌ په‌پیره‌و بکه‌ن، نه‌وه‌ی من
پیم باشه‌و په‌پیره‌وی ده‌که‌م ده‌بی ئیوه‌ش نه‌وه‌تان به‌لاوه‌ باش بی‌و په‌پیره‌وی
بکه‌ن، دلنیا‌بن من ته‌نها شاره‌زایی ئیوه‌ ده‌که‌م بو ریبازی راست و
دروست و سه‌رفرازی و به‌خته‌وه‌ریی . من پیم باشه‌ موسا بکوژن و
له‌کوژی بکه‌نه‌وه ، له‌م ریگه‌ چاره‌ زیاتر هیچ ریگه‌ چاره‌سه‌ری تر په‌سه‌ند
ناکه‌م، ئیتر دارو ده‌سته‌و نه‌ته‌وه‌ی فیرعه‌ون گوئیان به‌نامۆزگاری بابای
موسولمان نه‌دا، و گوئی بیستی فرمانی فیرعه‌ون بوون و خۆیان تووشی
هیلاکه‌ت کرد.

وه‌کوو له‌ نایه‌تیکی تر‌دا ناماژه‌ بو نه‌وه‌ ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿فَاتَّبِعُوا
امر فرعون وما امر فرعون برشید﴾ (هود/۹۷) یان ده‌فه‌رموی: ﴿واضِلْ
فرعون قومه وما هدی﴾ (طه/۹۷) .

فیرعه‌ون سه‌رکرده‌یه‌کی خائین به‌گه‌ل و ولات بوو، مله‌وپرو
سته‌مکاربوو، چه‌وسپنه‌رو بی‌ویژدان بوو ، خۆی و گه‌له‌که‌ی تووشی
نه‌هامه‌تی دونیا و قیامه‌ت کرد، جاوه‌نه‌بی میژووی که‌ونا‌رای ئاده‌میزاد
ته‌نها فیرعه‌ونی تیدا بووبی و به‌س به‌لکوو به‌هه‌زارانی وه‌کوو فیرعه‌ونی
به‌خۆوه‌ بینیه‌و و ده‌بینی، هه‌ر سه‌رکرده‌و رابه‌رو پاشاو ریش سپی‌و
به‌رپرسیکی ولات به‌زه‌بی به‌خۆی شوین که‌وتوو ژێرده‌سته‌کانیدا نه‌یه‌ته‌وه
فیرعه‌ونیکه‌ بو خۆی و گه‌ل به‌ق‌ر ده‌دا و ولات ویران ده‌کا.

لەهەموو سەردەمیك و رۆژگاریك دا نمونەیی فیرعەون بەسەدان و بەهەزارانە ، چاو خوردكەووە بپروانە بەدەگمەن نەبی بەرپرس و سەركردهو رابەریكی دلتسۆزو خەمخۆری گەل و ولات نابینی ، بەلام خائین و ستەمكارو ملهوپرو خۆبەرست لەهەژمار نایەن و خودا لەشەرو نەگبەتی ملهوپران بانپاریتۆی!

لەحەدیشی صەحیح و چەسپاری موسلیم و بوخاری دا لەمەعقلی کۆری یەسارەو فەرموودەیک ریوایەت کراوە دەفەرمۆی: (ما من عبد یسترعیه الله رعیة یموت یوم یموت ، وهو غاشی لرعیته الا حرم الله علیه الجنة، وان ریحها لیوجد من مسیره خمس مائة عام) هەر بەندەیک خودا بەرپرسیاریەکی گەل و ولاتی بداتە دەست و خیانیەتیان لی بکا، کەمرد جینگای دۆزەخەو خودا بۆنی بەهەشتی لی یاساغ دەکا، هەرچەندە بۆنی بەهەشت ئەوەندە خۆش و زۆرو کەسکونە پێنج سەد سالا ری دەپروا لەدوورەو بۆنی دەکری!

٤- ﴿وقال الذي آمن: يا قوم اني اخاف عليكم مثل يوم الأحزاب مثل داب قوم نوح و عاد و ثمود و الذين من بعدهم﴾ بابای موسولمان ئەو پیاگەیی لەنەتەو هی فیرعەون خودا هیادیەتی دابوو، ئیمانی بەموسا هینا بوو، دریژەیی بەنامۆژگاریەکانی داو وتی: ئەی گەل و نەتەو کەم، ئەگەر ئیمان بەپەیامی موسا نەهینن، ترسم هدیە تووشی عەزابی سەختی دونیا و قیامەت ببن، ترسی ئەوهم هدیە چی بەسەر ئەو گەل و نەتەوانەیی گەلەکۆمەکیان لە پێغەمبەرەکانیان کرد بەسەر ئێوەش بی.

دەترسم ئێوەش ئەگەر پڕوا بەپەیامی موسا نەکەن بەدەردی گەلی نوح و گەلی عادو ئەموود و ئەو نەتەوانەیی دوا ئەوان : کە خودا لەناوی بردن - بچن، چۆن خودا ئەوانی ریشەکیش کرد ئێوەش قەلاچۆ بکات ، ئەو میژوو شایەتە پەرورەدگار لەسەر سەرپێچی و ملهوپری، ئەو گەل و

نه ته وانه ی له ناو بردن و کهس نه بوو دیفاعیان لی بکا و بیانپاریزی !! بۆ خۆیان سته میان له خۆیان کرد .

﴿وما الله يريد ظلماً للعباد﴾ دلتیابن خودا نایه وی سته م له بهنده کانی بکا . به بی تاوان نهو گهل و نه ته وانه ی ریشه کیش نه کردوون، به لکوو له سه ر سه ریچی کردن و تاوان له ناوی بردوون!

ه- ﴿ويا قوم ائني اخاف عليكم يوم التناد، يوم تولون مدبرين ما لكم من الله من عاصم﴾ نه ی گهل و نه ته وه کهم نه من جگه له عه زابی دونیا و له ناوچوونی به کۆمه لتان ترسی نه وه م هه یه تووشی عه زابی قیامه تیش بن، به ته تکیدیش تووش ده بن، تووشی عه زابی روژی هاوار هاوار و بانگ لیک کردن ده بن، له هه موو لایه که وه هه ر بانگ کردن و پارانه وه و راپیتچکردن و بگهرو به رده یه، فریشته بانگی ئاده میزاد ده کهن، به هه شتی بانگی دۆزه خی و دۆزه خی بانگی به هه شیتان ده کهن.

وه کوو له نایه تیکی تردا ئاماژه بۆ نه وه ده کاو ده فهرموئ: ﴿ونادی اصحاب الجنة اصحاب النار ان قد وجدنا ما وعدنا ربنا حقاً فهل وجدتم ما وعد ربكم حقاً؟ قالوا: نعم﴾ (الأعراف/۴۴) یان ده فهرموئ: ﴿ونادی اصحاب الاعراف رجالاً يعرفونهم بسيماهم﴾ (الأعراف/۴۸) یان ﴿ونادی اصحاب النار اصحاب الجنة ان افيضوا علينا من الماء او مما رزقكم الله﴾ (الأعراف/۵۰).

ههروه ها ده ترسم تووشی عه زابی روژی قیامه ت بن؛ نهو روژه ی له ترسی دۆزخ هه لدین، یان له ویستگه ی مه حشهروه راپیتچ ده کرین بۆ لای دۆزه خ، کهس پشتگیریتان لی ناکا و له خۆتان ناگرئ، کهس شه فاعه تتان بۆ ناکات، دیمه نی راکردن و هه لاتنی قیامه تی نهو مله ورو دهره به گ و سته مکارو خۆبه زلزانانه زور گونجاوه له گهل نازو فیزو که لله په قی دونیا یان. که سیك له دونیادا نه وه هه لوستی بی، ده بی

له‌قیامت دا ئەوه حالێ بێ. ﴿وَمَنْ يَضِللِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ﴾ كەسیك خودا گومرای بكا كەس نیه بتوانی هیدایه‌تی بدا. ئەمه ئاماژە‌کردنیکی ناسکی تێدایه بۆ قسه‌كه‌ی فیرعه‌ون: ﴿وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ﴾ (غافر/٢٩).

٦- ﴿وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلِ الْبَيِّنَاتِ فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ ، حَتَّى إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ: لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا﴾ له‌كۆتاییدا سه‌ركۆنه‌یان ده‌كا به‌وه كە‌باوك و باپیرانیان هه‌لۆیستی ناشیرینیان به‌رامبه‌ر هه‌زهره‌تی یوسف (عليه السلام) نواند ، ئەوه‌یان ئاراسته‌ ده‌كا كه به‌درۆخستنه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ران دیارده‌یه‌کی باوی باوك و باپیرانیان بووه، بێگومان له‌روژگاری خۆیدا هه‌زهره‌تی یوسف هاتۆته‌ سه‌ر باوك و باپیرانتان و موعجیزه‌و به‌لگه‌ی له‌سه‌ر راستی پێغه‌مبه‌رایه‌تی خۆی نواندو بانگه‌وازیی کردن بۆ خودا‌په‌رستی و یه‌كتا‌په‌رستی، كه‌چی به‌درۆتان خسته‌وه، واته‌ باوك و باپیرانتان به‌درۆیان خسته‌وه و به‌رده‌وام به‌رامبه‌ر په‌یامه‌كه‌ی له‌شك و گومان دا بوون ، یوسف (عليه السلام) و هه‌موو ئەو پێغه‌مبه‌ران‌ه‌ی له‌دوا ئەوه‌وه هاتوون به‌درۆتان خسته‌وه، كاتیكیش هه‌زهره‌تی یوسف له‌دونیایا ده‌رچوو، وتتان: ئەوه ئیتر خودا دوا‌ی ئەو هیچ پێغه‌مبه‌ریك ره‌وانه‌ ناكات!

شایانی باسه‌ ئەمه یه‌كه‌مجاره‌ قورئان ئاماژه‌ ده‌كا بۆ پێغه‌مبه‌ریه‌تی هه‌زهره‌تی یوسف و ره‌وانه‌کردنی بۆ سه‌ر ئەه‌لی میصر، له‌وه‌پێش زانیمان كه‌ هه‌زهره‌تی یوسف گه‌یشته‌ ئەوه كه‌ بکریته‌ ئەمینه‌داری گه‌نجینه‌و رزق و رۆزی ولاتی میصر به‌لكو بوو به‌عه‌زیزی میصر كه‌ گه‌وره‌ترین پله‌و پایه‌ی ئیداری ئەو ولاته‌ بوو، واته‌: وه‌ك سه‌ره‌ك و هه‌زیران وابوو.

بۆیه ئێمه ده‌توانین ب‌لێین: چونكه‌ هه‌زهره‌تی یوسف ده‌سه‌لآت و فه‌رمان‌په‌وایی هه‌بووه تا له‌ژیان دا‌بووه خه‌لكه‌كه‌ به‌ئاشکرا نه‌یان‌توانیوه

به‌بره‌ره‌کانی بکه‌ن و په‌یامه‌که‌ی ره‌ت بکه‌نه‌وه، به‌لام کاتیک که له‌دو‌نیا
 ده‌رچوه‌ترس و خو‌فیان نه‌ماوه، ئیتر که‌ف و کو‌لی ناو ده‌روونی خو‌یان
 هه‌ل‌پ‌شتوه، پی‌خو‌ش‌حالی خو‌یان به‌مردنه‌که‌ی ده‌ر‌پ‌یوه، بیرو‌یا‌وه‌ری
 یه‌کتا‌په‌رستیان ره‌ت‌کر‌د‌و‌ته‌وه، به‌هه‌موو عه‌ق‌لی خو‌یان گه‌یشته‌ نه‌وه که
 ئیتر خودا له‌وه‌دوا پی‌غه‌مبه‌ری‌تر نانی‌ری.

﴿كذلك يضل الله من هو مسرف مرتاب﴾ ناوا به‌وجو‌ره هه‌ر که‌سی
 زی‌ده‌پ‌ه‌وی‌بکا له‌تاوان و شک و گو‌مانی هه‌بی‌ ده‌ریاره‌ی نایینی خودا
 گو‌م‌رای ده‌کا و سه‌ری لی‌ده‌شی‌وتی.

نه‌جار وه‌صفی نه‌و جو‌ره ئاده‌میزاده نه‌گبه‌تانه ده‌کاو ده‌فه‌رموی:
 ﴿الذين يجادلون في آيات الله بغير سلطان اتاهم﴾ نه‌و زی‌ده‌پ‌ه‌وانه له‌تاوان
 دا و نه‌و دل‌پ‌ر شک و گو‌مانانه که‌سانیکن، به‌بی‌ نه‌وه‌ی به‌ل‌گه و
 نیشانه‌یه‌کیان بۆ هات‌بی ده‌مه ده‌می‌یانه ده‌ریاره‌ی نایه‌ته‌کانی خودا،
 به‌نا‌هه‌ق به‌ره‌نگاری هه‌ق ده‌که‌ن، ده‌یانه‌وی به‌فوو ته‌ستی‌ره‌ی پر‌شن‌گداری
 نایینی خودا بکو‌ژ‌یتنه‌وه.

﴿كبر مقتاً عند الله و عند الذين آمنوا﴾ زۆر گه‌وره‌و تر‌سناکه له‌لای
 خودا و موسو‌لمانان نه‌و کی‌شه‌و جیداله‌ی نه‌وان به‌نا‌هه‌قی ته‌نجامی ده‌ده‌ن،
 چونکه کی‌شه‌و جیدالی بی‌نا‌غه‌یه، بۆیه خودا ده‌یی‌وغ‌زیت‌ی و سزای دانا‌وه
 بۆ نه‌وانه‌ی نه‌و کاره ده‌که‌ن، موسو‌لمانان ده‌یی‌وغ‌زیت‌ن و هه‌ر که‌سی‌ک
 بی‌کا ده‌نگی لی‌داده‌پ‌رن و گه‌ت و گو‌ی له‌گه‌ل ناکه‌ن.

﴿كذلك يطع الله على كل قلب متكبر جبار﴾ ناواو به‌و جو‌ره خودا
 چۆن دلی جیدال‌که‌ران و دل‌پ‌ر له‌گو‌مانی کۆر‌کرد. دلی هه‌موو سه‌ره‌ره‌ق و
 خو‌به‌زل‌زان‌یک‌ی سه‌ته‌م‌کار مۆر ده‌کا، هه‌ر که‌سی‌ک پو له‌هه‌ق وه‌ر‌گ‌پ‌ری‌و
 به‌ده‌سه‌لات و زه‌بوون و هه‌زاران بچه‌وس‌یت‌یت‌ه‌وه، سو‌کایه‌تیان پی‌بکا و

کوست و بریان بکا، خودا دلی مۆر ده‌کا و له نیعمه‌تی یه‌کتاپه‌رستی
بی‌به‌شی ده‌کا، شیاوی عه‌زابی سه‌ختی دۆزه‌خی ده‌کا .
(الشعیی) ده‌لی: هه‌ر که‌سی‌ک به‌ناهه‌ق دوو ئاده‌میزاد بکوژی به‌جه‌بیار
له‌قه‌له‌م ده‌دری. قه‌تاده ده‌لی: هه‌ر که‌سی‌ک به‌ناهه‌ق یه‌کی‌ک بکوژی له‌پیری
جه‌بیار حسیب ده‌کری .. موقتیل ده‌لی: (متکبر) که‌سی‌که‌ مل نه‌دا بو
یه‌کتاپه‌رستی ،(جبار) که‌سی‌که‌ به‌ناهه‌ق ئاده‌میزاد بکوژی و به‌مله‌وپی
بیانچه‌وسیتیتته‌وه .

فیرعه‌ون قه‌ئس ده‌بی و گاته‌ به‌په‌یامی موسا ده‌کات

وَقَالَ فِرْعَوْنُ

يَهْمَنُ ابْنُ لِي صِرْحًا لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ ﴿٣٦﴾
الْأَسْمَاتِ فَأَطَّلِعُ إِلَى اللَّهِ مُوسَى وَإِنِّي لأُظَنُّ كَذِبًا
وَكَذَلِكَ زَيْنَ فِرْعَوْنَ سُوءَ عَمَلِهِ وَصَدَّ عَنِ السَّبِيلِ
وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ ﴿٣٧﴾

له‌وه‌پیش وه‌صفی فیرعه‌ونی کرد به‌وه‌ که‌ خۆبه‌زلزان و چه‌وسیتنه‌ره‌وه‌و
مرۆڤ کوژ بووه‌ ، نه‌جار لی‌ره‌دا نمونه‌ی سه‌ره‌رقی و خۆبه‌زلزانی و
مله‌وپی‌که‌ی ده‌هیتیتته‌وه‌ ده‌فه‌رموی:

﴿وقال فرعون یاهامان ابن لی صرحاً لعلی ابلغ الأسباب
السموات فأطلع الی الله موسی وانی لأظنه‌ کاذباً﴾ فیرعه‌ونی پادشا
به‌هامانی وه‌زیری گوت: نه‌ی هامان ده‌ست به‌کاربه‌ بجۆ قه‌لا یه‌کم بو

دروست بکه به‌شکو بگه‌مه نهو ئاسۆ دووره‌ده‌ستانه و ئاسۆ
دووره‌ده‌سته‌کانی ئاسمانه‌کان تا له‌وێرا پروانه خودای موسا، بزاتم ئاخۆ
ده‌یدۆزمه‌وهو شتی واهه‌یه؟ بینگومان من پێم وایه درۆ ده‌کا و چ خودای
وه‌ها نین که موسا باسی لێوه ده‌کا.

فیرعه‌ون مه‌به‌ستی به‌م قسانه‌ی گالته‌کردن بوو به‌په‌یامی موسا و
ره‌تدانه‌وه‌ی بانگه‌وازییه‌که‌ی بوو، له‌هه‌مان کاتدا ویستی سه‌ر
له‌داروده‌سته‌که‌ی تێک بداو له‌سه‌ر کوفرو فیرعه‌ون په‌رستی بیانیه‌یلێته‌وه‌.
گالته‌ی به‌عه‌قلیان کردو سوکایه‌تی پێکردن، نه‌وانیش هێنده ده‌به‌نگ بوون
پروایان پێ‌کردو شوینی که‌وتن، ملکه‌چی فه‌رمان و جله‌وگیره‌کانی بوون.
﴿كَذَلِكَ زَيْنَ لَفِرْعَوْنَ سَوْءَ عَمَلِهِ وَصَلَّٰهُ عَنِ السَّبِيلِ، وَمَا كَيْدُ
فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ﴾ ئابه‌و جوژه گومراویستی‌یه به‌و شیوه نه‌حه‌قی و
نه‌فامی‌یه فیرعه‌ون کاری گه‌ندی خۆی به‌جوان زانی، کاری ناشیرینی بو
جوان کرا، واته: له‌گومراییی و سه‌رپێچی کردن دا زێده‌ره‌ویی کردو له‌سه‌ر
مله‌وڕیی و بوغراییی خۆی به‌رده‌وام بوو، شه‌یتان ریگای عه‌داله‌ت و حق
په‌رستی لی‌به‌ست، و نه‌یه‌یشت په‌یره‌وی بکا، فرت و فیلی فیرعه‌ون بو
له‌خشته‌بردنی خه‌لکانی دیکه، هه‌مووی خه‌ساره‌مه‌ندی و به‌دبه‌ختی‌یه، چی
له‌پێناوی فرت و فیله‌کانی دا خه‌رج بکا به‌فیڕۆ ده‌چی و هیچی لی‌شین نابێ.

ئامۆژگاری پیاوه ئیمانداره‌که‌ بو گه‌ل و نه‌ته‌وه‌که‌ی

وَقَالَ الَّذِي

ءَامَنَ يَقَوْمِ اتَّبِعُونِ أَهْدِيَكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴿٢٨﴾
يَقَوْمِ إِنَّمَا هَٰذِهِ الدُّنْيَا مَتَعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ

دَارُ الْقَرَارِ ﴿۳۹﴾ مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا
 وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْتَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ
 فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿۴۰﴾
 ﴿۴۱﴾ وَيَقُومُ مَالِي أَدْعُوكُمْ إِلَى النَّجْوَةِ وَتَدْعُونَنِي إِلَى
 النَّارِ ﴿۴۲﴾ تَدْعُونَنِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأُشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ
 لِي بِهِ عِلْمٌ وَأَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى الْعَزِيزِ الْغَفَّارِ ﴿۴۳﴾ لَاجِرَمَ
 أَنَّمَا تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ
 وَأَنْ مَرَدَّنَا إِلَى اللَّهِ وَأَبَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ
 ﴿۴۴﴾ فَسَتَذْكُرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ وَأَفِئْضُ أَمْرِ إِلَى
 اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِصِيرُ الْعِبَادِ ﴿۴۵﴾ فَوَقَّهُ اللَّهُ سَيِّئَاتِ
 مَا مَكَرُوا وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ ﴿۴۶﴾ النَّارُ
 يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا
 آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ ﴿۴۷﴾

وپرای تهو هدموو چاوپا وکردنه‌ی فیرعه‌ون، سه‌رباری تهو سه‌ره‌قی و
 دل‌ره‌قیه‌ی فیرعه‌ون، بابای موسولمان کۆلی نه‌دا و سوور بوو له‌سه‌ر
 نامۆژگاری و نه‌صیحه‌تی خۆی، بۆ دواجار زۆر به‌راشکاوی په‌یامی خۆی

ئاراسته کرد و سی‌جار بانگه‌وازی دلس‌وزانه‌ی به‌نه‌ته‌وه‌که‌ی راگه‌یاند. له‌جاری یه‌که‌مدا به‌شی‌وه‌یه‌کی کورت بانگه‌وازی کردن بۆ قبول‌کردنی په‌یامی حه‌زرتی موسا، له‌دوو‌ه‌جارو سی‌یه‌جاردا به‌شی‌وه‌یه‌کی دوورو دریش و ته‌فصیل نامیتز بانگه‌وازی ئاراسته‌کردن؛ بسانگی کردن بۆ ئیمان‌ه‌ینان به‌خودا، نه‌جار ترساندن له‌بو‌غرابوون به‌دونیا و هه‌لینان بۆ کارکردن بۆ قیامت، نه‌جار به‌راوردیه‌کی کرد له‌نیوان خودا‌پهرستی و بته‌پرستی‌دا، نه‌جار نه‌وه راده‌گه‌یه‌نی که نه‌و پشتی به‌خودا به‌ستوه و هه‌موو کاریکی خۆی حه‌واله‌ی نه‌و خاوه‌ن ده‌سه‌لاته ره‌هایه‌کردوه.

ده‌فه‌رموی: ﴿وَقَالَ الَّذِي آمَنَ: يَا قَوْمِ اتَّبِعُونِ أَهْدِكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ﴾
نه‌و بابایه‌ی ئیمانی ه‌ینابوو له‌قه‌ومی فیرعه‌ون وتی: ئه‌ی نه‌ته‌وه‌که‌م! گه‌لۆ شوینم بکه‌ون، چیتان پی‌یژم به‌قسه‌م بکه‌ن، خاتر جه‌م بن شاره‌زایتان ده‌که‌م بۆ ریبازی خیر و سه‌رفرازی هه‌ردوو جیهان، نه‌ویش شوین که‌وتنی نه‌و په‌یامه‌یه که موسا ه‌یناویه‌تی. هه‌لبه‌ته‌ ئه‌م قسه‌یه‌ی بابای موسولمان به‌شی‌وه‌یه‌کی ناراسته‌وخۆ ناماژه‌ی نه‌وه‌ی تیدایه که ریبازی فیرعه‌ون ریبازی گومراییه.

نه‌جار ناماژه به‌هیچ و پوچی ژيانی دنیا ده‌کا، و ده‌فه‌رموی: ﴿يَا قَوْمِ إِنَّمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ﴾ گه‌لۆ! خاتر جه‌م بن ئه‌م ژيانی دنیا به‌هر تاویکه‌و ده‌پریتسه‌وه، که‌خایه‌ن و بی‌وه‌فایه، چه‌ندێک دریش بکیشی مردنی له‌دوايه‌و کۆتایی دی، ژيانی رۆژی دوايي به‌رده‌وام و نه‌پراوه‌یه، بۆ هه‌تا هه‌تایه و مردنی به‌دوادا نایه، خه‌لکی له‌و رۆژه‌دا ده‌کرینه‌ دوو پتر به‌هه‌شتی و دۆزه‌خی، به‌خته‌وه‌ر و کامه‌ران که‌سیکه له‌ژيانی دنیا‌دا هه‌ول بدات بۆ نه‌وه‌ی به‌هه‌شتی بی، نه‌گه‌ت و به‌دبه‌خت که‌سیکه هه‌ول بدات دۆزه‌خی بی.

﴿من عمل سیئة فلا یجزی الاّ مثلها، ومن عمل صالحاً من ذکر او انثی وهو مؤمن ، فأولئك یدخلون الجنة یرزقون فیها بغیر حساب﴾
 که‌سیک تاوانی: نه‌نجام بدا له‌روژی قیامه‌تدا همر به‌ئەندازە‌ی تاوانه‌که‌ی
 تۆله‌ی لی‌ده‌سه‌ندری، که‌سیکی‌ش کرده‌وه‌ی چاک بکا -چ نی‌ری‌ی چ می‌بی-
 واته: به‌گویره‌ی فەرمان و جلّه‌وگیری خودا هه‌ل‌سوکه‌وت بکا، بر‌وای به‌تاک
 و ته‌نهایی خودا هه‌بی، همر نه‌وانه ده‌چنه ناو به‌هه‌شته‌وه‌و له‌ززه‌ت و
 خو‌شی به‌رده‌وام نه‌بر‌اوه‌یان ده‌دریتی، پاداشتیان بی‌هه‌ژمارو بی‌حیسابه،
 دووچه‌ندانه‌و^{هه‌ب}چه‌ندانه پاداشتیان ده‌دریته‌وه، نه‌مه‌ش له‌پروانگه‌ی فه‌زل و
 ره‌حمه‌تی خوداوه‌یه:

نهم نایه‌ته بنه‌مایه‌کی سه‌ره‌کی‌یه بۆ ده‌ره‌ینانی نه‌حکامی شه‌رعی
 له‌بواری جینایات دا، زۆر یاسا و قانونی لی‌ده‌رده‌هینری نه‌وه‌ده‌گه‌یه‌نی
 تۆله‌ستانده‌وه به‌(مثل) واته: به‌ئەندازە‌ی تاوان ری‌گه پێ‌دراوه و
 مه‌شروعه زیاد له (مثل) نا‌په‌وايه و له‌سنوور ده‌رچوونه .

﴿یا قوم! مالی ادعوکم الى التّجاة و تدعونني الى التّار﴾ گه‌لۆ! هۆی
 چیه من بانگه‌وازیستان ده‌که‌م بۆ ری‌گای سه‌رفرازی و رزگار‌بوون له‌نا‌گرو
 شاد‌بوون به‌به‌هه‌شت به‌هۆی نی‌مانه‌ینانتان به‌خودا و بر‌وابوونت‌ان به
 پی‌غه‌مبه‌ران و یه‌ک‌تاپه‌رستی ، که‌چی ئیوه بانگه‌وازییم ده‌که‌ن بۆ کرداری
 خراب و ری‌بازی به‌ره‌و دۆزه‌خ و به‌دبه‌ختی هه‌تا هه‌تایی؟؟ بۆچی داوام
 لی‌ده‌که‌ن هاوه‌ل بۆ خودا دا‌بنی‌م و بپه‌رستی بکه‌م؟؟

نهری بۆچی ﴿تدعونني لاّ کفر بالله واشرك به ماليس لي به علم وانا
 ادعوکم الى العزيز الغفار﴾ ئیوه بانگی من ده‌که‌ن و هه‌لم ده‌نی‌ن بۆ
 نه‌وه‌ی بر‌وام به‌تاک و ته‌نهایی خودا نه‌بی و هاوه‌لی بۆ دا‌بنی‌م؟! له‌کاتی‌کدا
 نه‌و شته‌ی که‌ده‌تانه‌وی بی‌که‌مه هاوه‌لی خودا هی‌چ به‌ل‌گه‌یه‌کم نیه له‌سه‌ر
 خودایه‌تی نه‌و شته، نه‌دی به‌چ عه‌قلێک بی‌که‌مه هاوه‌لی خودا؟!

وه لحال من بانگه‌وازیستان ده‌که‌م بۆ شه‌وه‌ی ئیمان بینن به‌خودایه‌ک
 هه‌رچی صیفاتى ئولو هیئت هه‌یه‌ تى‌یدایه‌، هه‌رچی صیفاتى جه‌لال و
 جه‌مال هه‌یه‌ هه‌یه‌تی. خودای من خودایه‌کى خاوه‌ن تواناو ده‌سه‌لاته‌، زۆر
 به‌ناسانى ده‌توانی تۆله‌ له‌سه‌رپی‌چیکاران بستی‌ن لی‌خۆشبووه‌ و تاوانپۆشه‌
 بۆ شه‌وانه‌ی تۆبه‌ده‌که‌ن و بۆلای شه‌و ده‌گه‌رینه‌وه‌.

ئە‌جار جه‌ختی له‌سه‌ر پرۆپوچی بیروباوه‌رکه‌یان کرده‌وه‌و وتی: ﴿لاجرم
 انّ ماتدعونى اليه ليس له دعوة في الدنيا ولا في الآخرة﴾ شتی‌کی
 به‌لگه‌ نه‌ویست و چه‌سپاوه‌، عه‌قل ده‌یسه‌لمی‌نئى و واقیع ده‌یچه‌سپی‌نئى
 شه‌وه‌ی ئیوه‌ داوام لی‌ده‌که‌ن له‌به‌ترستى و هاوه‌لدانان بۆ خودا، شه‌و شه‌ی
 ئیوه‌ به‌خودای ده‌زانن و په‌رستش بۆ ده‌که‌ن، ئە‌گه‌ر بانگی لی‌یکه‌ن وه‌لام
 ناداته‌وه‌، نه‌له‌دونیاداو نه‌له‌قیامت دا سود به‌عیباده‌تکه‌ره‌که‌ی
 ناگه‌یه‌نئى، ناشنه‌وی و نایینئى، شه‌دی چۆن به‌که‌لکی خودایه‌تی دی؟!

نونه‌ی ئە‌م نایه‌ته‌ نایه‌تی‌کی تره‌ ده‌فه‌رموی: ﴿ومن اضل ممن يدعو من
 دون الله من لا يستجيب له الى يوم القيامة، وهم عن دعائهم غافلون، واذا
 حشر الناس كانوا لهم اعداء وكانوا بعبادتهم كافرين﴾ (الاحقاف/٦-٥).
 یان ده‌فه‌رموی: ﴿ان تدعوهم لا يسمعوا دعاءكم ولو سمعوا ما
 استجابوا لكم، ويوم القيامة يكفرون بشرككم﴾ (غافر/١٤).

ده‌بی‌ کى له‌و که‌سه‌ بی‌ عاقلتر بی‌ داری‌کی داتاشراو به‌ردی‌کی راسته‌و
 پاسه‌ کراو بی‌هه‌رستئى، یان گۆرو قسنی پیاو چاکێ‌ک بکاته‌ نزرگای خۆی و
 به‌ده‌وری دابسوپی‌ته‌و پی‌ی وابی‌ شه‌و مردوه‌ به‌هانایه‌وه‌ دی و سودو قازانجی
 بی‌ده‌گه‌یه‌نئى، هاواری لی‌یکاو لی‌ی‌پیارپیه‌وه‌!

﴿وان مردنا الى الله، وان المسرفين هم اصحاب النار﴾ بی‌گومان
 سه‌ره‌نجام گه‌رانه‌وه‌مان بۆلای خودایه‌، هه‌موومان ده‌مرین وه‌هه‌موومان
 زیندو ده‌کری‌ینه‌وه‌و ده‌چینه‌وه‌ به‌رقابی په‌حه‌متئى، شه‌وده‌م هه‌موو که‌سی‌ک

به‌گویره‌ی کرده‌وی خۆی مامه‌له‌ی له‌گه‌ڵ ده‌کری، پاداشی چاکه به‌هه‌شتی رازاوه‌یه و سزای خراپه ئاگری دۆزه‌خه.. ته‌جاوه‌زکاران و زیده‌په‌وان، نه‌وانه‌ی روچون له‌ گومرایی و کوفر و بیدیینی دا ئه‌هلی ناو دۆزه‌خن و ده‌خرینه‌ ناوی و بۆ هه‌تا هه‌تا هه‌تایه تی‌یدا ده‌می‌ننه‌وه..

نه‌جار بابای ئیماندار نامۆژگارییه‌کانی به‌ وته‌یه‌کی جوان و شیرین و کاریگه‌ر کۆتا پێ هیناو دا وای لی کردن بیر له‌ داهاتوی خۆیان بکه‌نه‌وه و دووربین وورد بین بن، روی تیکردن و وتی:

﴿فستذكرون ما أقول لكم ان الله بصير بالعباد﴾ گه‌لۆ! داهاتوو نزیکه، له‌وه به‌ولاره راستی قسه‌کانی منتان بۆ ده‌ر ده‌که‌وی، نه‌و ده‌مه نامۆژگارییه‌کانی منتان دینه‌وه بیر، ده‌زانن نامۆژگاری و هه‌ول و ته‌قه‌للای من له‌گه‌لتان چهند دلسۆزانه‌یه، به‌لام نه‌و کاته‌ی ئه‌م راستییانه‌تان بۆ ده‌ر ده‌که‌وی، گوێگرتن و په‌شیمان بوونه‌وه سودی نیه، کار له‌کار ده‌ترازی و وه‌ختی ته‌کلیف و به‌ر پرسیاری به‌سه‌ر ده‌چی، کاتی حساب لی‌کۆلینه‌وه و سزاو پاداشته!

﴿وأفوض أمري الى الله﴾ من ئیستا پشت به‌خودا ده‌به‌ستم و داوای کۆمه‌کی هه‌ر له‌و ده‌که‌م بۆ نه‌وه‌ی له‌ هه‌موو خراپه‌و سه‌رپی‌چیه‌ك بپاریزی، له‌ تۆله‌ی داب‌پان و دوورکه‌وتنه‌وه لی‌تان نه‌توانن زیانم پێ بگه‌یه‌نن.

﴿ان الله بصير بالعباد﴾ بێ گومان خودا بینایه به‌به‌نده‌کانی، ناگاداری هه‌موو کارو کرده‌وه‌یه‌کیانه، ته‌نانه‌ت شاراه‌ی ناو دلیان ده‌زانی و ئاگای له‌ خییانه‌تی چاوی به‌نده‌کانیه‌تی. ده‌زانی کێ شیای هیدایه‌ته هیدایه‌تی ده‌دا، کێ شیای گومرایی به‌ له‌گومرایی خۆی دا ده‌یه‌یلتیه‌وه، به‌م جوړه ئیماندار هۆزی فیرعه‌ون نامۆژگاری خۆی کردو جیهادی خۆی نه‌نجامدا، وته به‌نرخه‌کانی خۆی له‌ویژدانی میژوودا تۆمار

کرد، له‌بهرام‌بهر نه‌نجومه‌نی مله‌وپرانی فیرعه‌ون و فیرعه‌ون خۆی‌دا په‌یامی حه‌قی را‌گه‌یان‌دو بو‌یرانه خاله‌کانی له‌سهر پیته‌کان دانا، موقاتیل ده‌لی: دوا‌ی نه‌م حیوارو نامۆ‌ژگار یکردنه بابای ئیماندار وه‌کیتوی که‌وت و قا‌چاغ بوو، دارو ده‌سته‌ی فیرعه‌ون بو‌یان نه‌گیراو نه‌یان‌توانی زیانی پی‌بگه‌یه‌نن.

ده‌فه‌رموی: ﴿فوقاه الله سينات مامكروا﴾ ئیتر پهر وه‌ردگار بابای ئیمان‌داری له‌ناکامی نه‌و پیلان و فرت و فیلانه‌ی ده‌یان‌کردن پزگار کردو نه‌یه‌یشت زیانی پی‌بگه‌یه‌نن، هه‌روه‌کوو چۆن له‌وه‌و پی‌ش حه‌زهره‌تی موسای له‌پیلانه‌که‌یان پزگار کرد: که له‌شوینیک‌کی تر‌دا ناما‌ژه‌ی پی‌ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿ياموسى ان الملا ياتعونك ليقتلوك﴾ (القصص/۲۰).

له‌قیامه‌تیش دا له‌ناگری دۆزه‌خ ده‌پیار‌تزی، ﴿وحاق بال فرعون سوء العذاب﴾ هه‌رچی نه‌وانه‌ش: که سه‌ربه‌فیرعه‌ون بوون به‌لای سامناک له‌ناو خۆی گرتن و تیکیه‌وه پێ‌چان و له‌ناو ده‌ریادا خنکان‌دی، له‌قیامه‌تیش دا ده‌خ‌ریته ناخۆش‌ترین شوینی دۆزه‌خه‌وه.

نه‌جار شیوه‌ی عه‌زابه‌که‌یان دیاری ده‌کاو ﴿سوء العذاب﴾ شی‌ده‌کاته‌وه، ده‌فه‌رموی ﴿النار يعرضون عليها غدواً وعشياً، ويوم تقوم الساعة أدخلوا آل فرعون أشد العذاب﴾ واته: گیانی فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی دوا‌ی نه‌وه‌ی له‌ده‌ریا دا خنکان و ژیا‌نی دو‌نیا‌یان له‌کیس چوو، له‌جیهانی به‌رزه‌خیا‌ن دا تا پۆ‌ژی به‌ری گیانه‌کانیا‌ن نیشانی نا‌گر ده‌درین و جا که قیامه‌ت هات، جه‌سته‌و گیانیان یه‌ک ده‌گرنه‌وه‌و زین‌دو ده‌بنه‌وه‌و پاپی‌چی سارا‌ی مه‌حشهر ده‌کرین و به‌فریشته‌کان ده‌گوت‌ری: فیرعه‌ون و تا‌قمه‌که‌ی تو‌ر بده‌نه ناخۆش‌ترین شوینی دۆزه‌خه‌وه. نه‌م نایه‌ته به‌لگه‌یه‌کی به‌هێزه له‌سهر هه‌بوونی عه‌زابی ناو گۆ‌ر، نه‌وه ده‌گه‌یه‌نی که دوا‌مردن جۆره عه‌زابی‌ک هه‌یه بو‌تا‌وانباران.

تیمامی بوخاری و موسلیم و هی تریش له عه بدوللای کوری عومهره وه
 ریوایت ده کمن ده لئ: پیغه مبه رﷺ فهرموی: (ان احدکم اذا مات عرض
 علیه مقعده بالغداة والعشي، ان كان من اهل الجنة فمن اهل الجنة،
 وان كان من اهل النار فمن اهل النار، يقال له هذا مقعدك حتى يبعثک
 الله الیه يوم القيامة) هدریه کئ له ئیوه: که مرد به یانی و ئیواره شوینی
 خوی نشان ده درئ، جا نه گهر به هه شتی بئ شوینی به هه شتی نشان
 ده درئ، نه گهر دۆزه خیش جیگای خوی له دۆزه خ نشان ده درئ، پئی
 ده گوترئ نه وه شوینی تویه هه تا خودا رۆژی سه لا زیندوت ده کاته وه
 ده تهینتیه نه وئ.

له ئیبنو مه سعوده وه ریوایت کراوه ده لئ: پیغه مبه رﷺ فهرموی:
 گیانی هۆزی فیرعه ون و کافرانی تر به یانی و ئیواره به سه ر ئاگردا
 راده نوئرین و پییان ده گوترئ: نه مه مه نزلگای ئیوه یه، به کورتی نه م
 نایه ت و هه دیسانه بنه ماو چه سپینه ری نه وه ن: که عه زابی به رزه خ حه ق و
 چه سپاوه شک و گومانی تیدا نیه، تیمامی بوخاری له خاتو عایشه وه
 ریوات ده کا، ده فهرموی: ده رباره ی عه زاب گوپ پرسیارم له پیغه مبه رﷺ
 کرد له وه لام دا فهرموی: (نعم عذاب القبر حق) به لئ عه زابی ناو گوپ
 هه یه و حه ق و چه سپاوه.

ده مه ده می ئیوان سه رانی کوفرو شوینکه وتوانیان له ناو دۆزه خ دا

وَإِذْ يَتَحَاوُونَ فِي
 النَّارِ فَيَقُولُ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا
 لَكُمْ تَبَعًا فَمَا هَلَ أَنْتُمْ مُعْتَبَرُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِنَ النَّارِ

﴿٤٧﴾ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّ اللَّهَ
 قَدْ حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ ﴿٤٨﴾ وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ
 جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِّنَ الْعَذَابِ ﴿٤٩﴾
 قَالُوا أَوَلَمْ تَكُنْ تَأْتِيكُم رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا
 بَلَى قَالُوا فَادْعُوا مَا دُعُوا الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿٥٠﴾

ئەمە سەرئای چیرۆکی تەر، چیرۆکی گشتی یەو تاییبەت نیە
 بە فیرەدون و دارو دەستە کە یەو، هەموو سەرانی کوفرو شوین کە وتوانیان
 دەگریتەو. . پەیوەندی نێوان ئەم کۆمەڵە نایەتە لە گەڵ هی پێشەو دە
 لەم پڕوەو یە: بڕی لە نامۆزگارییەکانی ئیماندارە کە هی ھۆزی فیرەدون
 باسی چۆنیەتی دۆزەخ بوو، ئەجار بەم بۆنەو لێردا چیرۆکی
 تێک گیران و دەمە دەمیی نێوان سەرانی کوفرو شوین کە وتوانیان نمایش
 دەکاو دەفرموی:

﴿وَاذْ يَتَحَاوُونَ فِي النَّارِ، يَقُولُ الضَّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا: اإنا كنا لكم
 تبعاً فهل أنتم مغنون عنا نصيباً من النار؟﴾ ئە ی پێغەمبەر! بەمەبەستی
 پەندو نامۆزگاری ئەو حال و وەزە بۆ گەلە کەت باس بکە، کە تێکرا
 کافرەکان -بە فیرەدون و گەلە کە یەو- لە ناو ئاگردان و بە کێشە
 دین و دەکەونە دەمە دەمی: جا مسکین و بێ ھێزەکانی دنیا بەملھورو
 خۆبەزێزانەکانیان دەبیژن ئێمە وابەستە ی ئیو بووین، شویتان کەوتین،
 ملکەچی فرمان و جەو گیریە کانتان بوین، ئایا ئیو ئیستا بەشێک لە
 عەزابی دۆزەخان بۆ لە ئەستۆ دەگەن؟ ئیو نە تانھێشت ئێمە شوین

پەيامی پتغەمبەرەن بکەوین، بەقسەى ئیو گومرا بووین، بەهۆی
شۆینکەوتنمان بۆئێوه تووشی ئەم عەزابە سەختە هاتووین، دەلەجیاتى
ئێمە بەشێک لەو عەزابە هەلبگرن!

بەلێ ئەمە دیمەنێکە لەدیمەنە سامناکەکانى قیامەت، ئیستا سەرانی
کوفرو شۆینکەوتوانیان لەناو ئاگردا، کێشەیان تێکەوتوو و کەوتونە
سەر زەنشتکردنى یەکتى، چلکاو خۆرو ملکەچ و بێ هیژەکان
لەگەڵ ملهوپو دنیا خۆرەکان دا دۆزەخ لە خۆی گرتوون چەندێک هاوار
بکەن و بلێن:

ئێمە بێ دەسەلات بووین، زۆرمان لى کراوە نەمانتوانیوه سەر پێچى
ئاغاگانان بکەین، دادیان ناداو قسەیان لى وەر ناگیرى، چونکە ئەوانە
خودا پێزى مەرفایەتى پێ بەخشیبون لە دەستیان داوه، کە سایەتى خۆیان
نەپاراستوو، پێزى خۆیان نەگرتوو، بە دەستى خۆیان و بەویستى
خۆیان خۆیان کردووە بەمێگەلە بزن و مەرو لیخوپ دراوان، لەکەسایەتى و
نازادى و مەرفایەتى خۆیان دابەزیون خۆیان کردۆتە دار دەستى ملهوپان،
پۆژى لە پۆژان بەخۆیان دانەچوونەوه، پەنجەى ناپەزاییان دژى ملهوپان
بەرز نەکردۆتەوه، چیان پێ گوتراوه گوتووینە بەلێ بەسەر چاوو دەس
بەسنگەوه بوون، گەورەکانیان پێبازى گومرايان نیشان داوان و ئەوانیش
پەپەرەیان کردووە، دەى ئەم وابەستەبون و شۆینکەوتنە کوێرانە دادى
نەدان و لەگەڵ ملهوپانیاان لە دۆزەخ خێندنران.

ئەجار بەمالوێرانى خۆیان زانیوه کەوتوونە قسەو داوا دەکەن رابەرو
گەورەکانى دونیايان بەشێک لە عەزابى دۆزەخیان بۆ لەئەستۆ بگرن و
کەمێک تازاریان لى سوك بکەن، وەکوو لە دنیا دا وایان تى دەگەیانندن لە
مالوێرانى دەیانپاریزن، پزگارى و نازادیان پێ دەبەخشن .

﴿قال الذين استكبروا: انا كل فيها، ان الله قد حكم بين العباد﴾
 ملهوپرو خۆبهزلزانه کانی جیهان وه لآمی ژێر دهسته کانیان دهدهنهوه
 دهلێن: ئێمهو ئێوه بهکۆمهڵ واین له دۆزهخ دا ئێمه حاکمان له ئێوه
 خراپتره (نهگهر کهچهڵ دهرمانکهر بوايه دهرمانی سهري خۆی دهکرد!)
 بهچ هیتزو توانایهك بهشێك یان ههموو عهزابی ئێوه له ئهستۆ بگرین،
 نهگهر بمانتوانایه عهزایمان له خۆمان دوور دهخستهوه! ئێمه هیچمان بۆ
 ناکرێ و چ دهسهلاتیکمان نیه، تهوه واقعی حالهو بریاری خودای دادوهرو
 دادپهروه، بهگوێرهی عهدهاتهکاری خۆی بریای داوه له نیوان بهندهکانی
 دا ههندیکیان بۆ بهههشت و ههندیکیان بۆ دۆزهخ، عهزاب و سزای
 سامناکی خۆی بهسهرمان دا دابهش کردوه، ههركهسه بهگوێرهی کردهوهی
 خۆی تۆلهی لی دهسهندری، وهکوو له نایهتییکی تردا ناماژه بهوه دهکاو
 دهفهرموی: ﴿قال: لكل ضعف ولكن لا تعلمون﴾ (الاعراف/٣٨).

جا: که له ملهوپرهکان ناهومید بوون، نهجار هانا بۆ لیپرسراوکار
 بهدهستانی دۆزهخ دهبن، داویان لی دهکهن بۆیان له خودا بپارینهوه،
 بهلام بێ سوده!

دهفهرموی: ﴿وقال الذين في النار لخزنة جهنم: ادعوا ربكم يخفف
 عنا يوما من العذاب﴾ تهوانهی لهناو ئاگردان بهلیپرسراوانی دۆزهخ
 دهبیژن تکتان لی دهکهن بۆمان لهخودا بپارینهوه، بهشکوو بهتهندازهی
 پۆژێك سزیمان لهسهر ههلبگرێ، شهفاعهتمان بۆ بکهن، بۆمان بپارینهوه،
 ههرچۆنێك بێ تۆژی سزیمان لهسهر سوک بکهن، کاربهدهستانی دۆزهخ
 خێرا وه لآمی گورچکپرو ناهومیدیان دهدهنهوه .

﴿قالوا: او لم تك تأتيكم رسلکم بالبينات؟﴾ دهلێن: تهوه چۆن پوتسان
 دی باسی پزگار بون و سوککردنی عهزاب بکهن، تهري ئێوه نهبوون
 پیغهمبهران بهبهلگه و نیشانهوه هاتنهناوتان و بانگهوازییان کردن بۆ

ئیمانیه‌نان و خودا پهرستی؟ به‌لگه‌و نیشانه‌ی راستی پیغه‌مبه‌رایه‌تی
خۆیان به‌ئیه‌ نیشان دا، ئیه‌یان له‌م سزاو عه‌زابه‌، ترساند؟ وه‌کوو له‌
نایه‌تیک‌ی تردا ده‌فرموی: ﴿الم یأتکم رسل منکم یقولن علیکم آیات
ریکم ویفذرلکم لقاء یومکم هذا؟﴾ (الزمر/۷۲) چهند دئسۆزانه‌ په‌یامی
خۆیان پی‌ گه‌یاندن و بانگه‌وازییان کردن؟!

﴿قالوا: بلی﴾ ته‌هلی جه‌ه‌نهم وتیان: به‌لئ: پیغه‌مبه‌رمان هاتنه‌
سه‌رو بانگه‌وازییان کردین ئیمه‌ به‌درۆمان خستنه‌وه‌، ئیمانان پی‌
نه‌هینان.. جا: که‌ ئاوا به‌و جۆره‌ دان به‌ تاوانانی خۆیان دا ده‌نین، فریشته‌
به‌ر پرسه‌کانی دۆزه‌خ به‌گالتیه‌وه‌ قه‌شمه‌ری پی‌ کردنه‌وه‌..

﴿قالوا: فادعوا، وما دعاء الکافرین الا فی ضلال﴾ پیتیان ده‌لئین: که‌
وایه‌، ده‌ بۆخۆتان هاوار بۆلای خودا بکه‌ن و وه‌پارپین ئیمه‌ دوعاو پارانه‌وه‌
بۆ که‌سیک نه‌نجام ناده‌ین له‌ ژیا‌نی دونه‌ی دا خودانه‌ ناس بووبی‌و په‌یامی
پیغه‌مبه‌رانی په‌تکرد بیتیه‌وه‌، موعجیزه‌ و نیشانه‌ی ناشکرای نه‌و
پیغه‌مبه‌رانه‌ی به‌درۆخستبیتیه‌وه‌، ئیمه‌ له‌ ئیه‌ بی‌ به‌رین و حاشا له‌وه‌ی
شه‌فاعه‌تتان بۆ بکه‌ین، نه‌گه‌ر بۆ خۆشتان بیارپینه‌وه‌ خاتر جام بن دوعاو
پارانه‌وه‌ی کافرو خودانه‌ناسان به‌شی هه‌ر به‌فیرۆ چوونه‌، هه‌رگیزاو هه‌رگز
نزایان لی‌وه‌ر ناگیرئ.

تیرمیزی له‌ نه‌بو ده‌راداوه‌ ریوایه‌تی کردوه‌، ده‌لئ برسیه‌تی یه‌خه‌ی
دۆزه‌خیان ده‌گری هه‌تا به‌ نه‌ندازه‌ی هه‌موو تازاری دۆزه‌خ پی‌ ناره‌حه‌ت
ده‌بن، هاواریان لی‌ هه‌لده‌ستی‌و داوای خۆراک ده‌که‌ن، خۆراکی ﴿الضریع﴾
یان پی‌ ده‌ده‌ن ده‌یخۆن و هیچ برسیایه‌تیان لا ناچی، هاوار ده‌که‌ن بۆ
خۆراک خواردنیکیان بۆ ده‌به‌ن قوت ناچی له‌بینیان ده‌گیرئ، بیرده‌که‌نه‌وه‌
له‌ دونه‌یدا: که‌شتئ وه‌هایان به‌سه‌ر ده‌هات ئاویان به‌سه‌ردا ده‌کردو به‌ئاو
قوتیان ده‌دا، هاوار ده‌که‌ن ئاویان فریابخه‌ن، ئاوی کولآتوویان بۆ ده‌بری،

که له دهم و چاویان نزیك ده بیته وه دهم و چاویان ده بر ژینی، که ده بخونه وه ریخوله کانیان کوتکوت ده کا، هارار ده که نه فریشته گزیره کانی دوزه خ بزیان وه پارتین ده تین: ﴿أولم تك تأتيكم رسلكم بالبينات؟ قالوا: بلى، فالوا فادعوا ومادعاء الكافرين الا في ضلال.﴾^(۱)

یارمه تیدانی خودا بو پیغه مبه رانی له دونیاو قیامت دا

إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهُدُ ﴿٥١﴾ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذِرَتُهُمْ
وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ﴿٥٢﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى
الْهُدَىٰ وَأَوْرَثْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ الْكِتَابَ ﴿٥٣﴾ هُدًى
وَذِكْرًا لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿٥٤﴾ فَأَصْبِرْ إِنِّي وَعَدَ اللَّهُ
حَقًّا وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ
وَالْإِبْكَرِ ﴿٥٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ
اللَّهِ يَغَيِّرُ سُلْطَانًا أَنَّهُمْ إِن فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ
مَّا هُمْ بِبَالِغِيهِ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ
الْبَصِيرُ ﴿٥٦﴾

۱- نهم فەرمووده یه تیرمزی ریوایه‌تی کردوو و نیسنادی زه عیغه له باسی ی جهه نهم دا (۲۵۸۶) باب (۵) هیناویه‌تی .

دەربارە‌ی سەبەب نزولی نایەتی (۵۶) ئیبنوئەبى لحاتم لە ئەبولعالیە‌وه
ریوایەت دەکا، دە‌ئى: جوله‌که هاتن بۆ‌لاى پێغه‌مبەر ﷺ باسى دە‌جالیان
کردو زوریان پێدا هە‌لگوت.

وتیان: لە ئیمە دە‌بى و لە‌پەرە‌گە‌زى ئیمە سەر هە‌لدە‌دا، بە‌هۆى ئە‌وه‌وه
دوئیا داگیر دە‌که‌ین، ئیتر پەرورە‌دگار نایەتی ﴿ان الذین یجادلون فی
آیات الله بغير سلطان اتاهم، ان فی صدورهم الاکبر ما هم ببالغیه،
فاستعذ بالله﴾ ی نازل کردو فەرمانى بە‌ پێغه‌مبەر کرد کە پە‌نا‌بگرئ
بە‌خودا لە‌ فیتنە‌ی دە‌جال.

جا نایە‌تە‌که دە‌ربارە‌ی موشریکە‌کانى مە‌که‌که نازل بووبئ، یان دە‌رحەق
جوله‌که‌کان هاتیبێتە‌ خوار، ماناکە‌ی گشتى یە‌و هە‌موو جیدال خوازو
کێشە‌کارێک دە‌گرێتە‌وه.

ئىبنوکه‌سیر ریوایە‌تە‌که‌ی ئە‌بولعالیە‌ی پئ تە‌واو نی‌و گومانى لە‌سەرە‌،
دە‌ئى پاست ئە‌وه‌یه: کە دە‌ربارە‌ی هە‌موو کافرێک هاتیبێتە‌ خوار.
دە‌فەر‌موئ: ﴿انا لنصر رسلنا والذین آمنوا فی الحیاة الدنیا و یوم
یقوم الا‌شهاد﴾ د‌ئیان ئیمە لە‌دوئیا‌دا یارمە‌تى پێغه‌مبەرانی خۆ‌مان و
هە‌موو ئە‌وانە‌ی ئیمانیان هێ‌ناو دە‌دە‌ین، پێغه‌مبەرانی شوێنکە‌وتوانیان
بە‌سەر دوژمنانیان دا سە‌ردە‌خە‌ین، هە‌رە‌ها لە‌ پۆ‌ژى قیامە‌تیش‌دا
کە‌ شایە‌تە‌کان پاست دە‌که‌ینه‌وه، فریشتە‌و پێغه‌مبەرانی و موسو‌لمانان
دە‌که‌ینه‌ شایە‌ت لە‌سەر ئە‌وه‌ پێغه‌مبەرانی پە‌یامى خۆ‌یان گە‌یان‌دو‌ه
گە‌ل و نە‌تە‌وه‌کانیان بە‌‌درۆیان خستونە‌وه.

لە‌قیامە‌ت دا سەرکە‌وتنە‌که ئاشکراو نمایانە‌، پێ‌ویست بە‌ موحادە‌لە‌و
کێشە‌ ناکا، شتیکی بە‌‌لگە‌ نە‌ویستە‌.. بە‌‌لام سەر کە‌وتنى خودا ناسان لە‌
دوئیا‌دا پێ‌ویستى بە‌‌لە‌سەر راوە‌ستان و تێفکرین هە‌یه، ئە‌وه‌تاو‌اده‌ی خودا
رون و ئاشکرایە‌و دە‌فەر‌موئ: ئیمە پش‌تگیری پێغه‌مبەرانی و موسو‌لمانان

ده‌که‌ین، له‌همان کاتدا ئاده‌میزاد به‌چاوی خۆیان ده‌بینن و بینوانه
پیتغه‌مبه‌ران شه‌هید کراون، ده‌ربه‌ده‌رو زیندانی کراون، نه‌زیه‌ت و
چهرمه‌سه‌رییان بینویه، هه‌روا موسولمانان هه‌یانبوه له‌سه‌ر ده‌ستی کافر
توشی دژوارترین سزاو کوشتن و برین بوون، ته‌ناه‌ت کۆمه‌له
موسولمانانی وا هه‌بووه فری دراوته ناو چالی ناگره‌وه.

﴿اصحاب الاخدود﴾ باشت‌ترین نمونه‌ی نه‌و حه‌قیقه‌ته‌ن، ئیستاش
له‌هموو کون و قوژبنی‌کی جیهان دا ده‌بینن و ده‌شنه‌وین: موسولمانان چ
حالی‌کیان هه‌یه به‌ده‌ست مله‌ه‌ورانی کوفره‌وه، هه‌ر له‌کوردستانی
خۆمانه‌وه بگه‌ره تافه‌له‌ستین و تونس و جه‌زائیر و زۆریه‌ی ولاتیانی‌تری
جیهان، هه‌ر موسولمانه‌و به‌ده‌ستی کوفره‌وه له‌قاقۆزه‌ پێچ‌راوه‌و
زه‌له‌له‌تیه‌تی، ده‌جه‌وسین‌ریته‌وه و قه‌لاچۆده‌کری‌ن، هه‌ر ده‌مه‌به‌ بیانویه‌که‌وه‌و
هه‌ر پۆژه له‌ ژێر په‌رده‌یه‌کی بریقه‌ دار دا، موسولمانه‌و ده‌کوژری، تالان
ده‌کری، راده‌گو‌ی‌زری له‌زیدو نیشتمانی خۆی ده‌ر ده‌کری، له‌سه‌ر خاك و
ناوی خۆی هه‌له‌هه‌ندری، ده‌ی کواوا ده‌ی خوداو کواسه‌ر که‌وته‌نی
موسولمانان به‌سه‌ر کوفر دا؟؟

بێگومان نه‌مه‌ ده‌رگایه‌کی به‌ر فراوانه‌ و شه‌یتان به‌ئاسانی ده‌توانی
لێیه‌وه‌ بچیته‌ ناودل و ده‌رونه‌وه‌ موسولمانی سافیلکه‌ له‌ خشته‌ به‌ری و
مه‌به‌ستی خراپی خۆی بیتیته‌ جی، بۆیه‌ پتویسته‌ ئیتمه‌ به‌وردبینی‌یه‌وه
سه‌یری نه‌و مه‌سه‌له‌یه‌ بکه‌ین و بزانی‌ن: که‌واده‌ی خودا راسته‌و
په‌تبه‌وونه‌ی تیدا نیه‌و هه‌موو کاتی دیته‌ جی وه‌لی خه‌لکی پتوه‌ره‌ کانیا‌ن
هه‌له‌یان تیدا‌یه‌و سه‌ر سه‌ره‌کی ده‌روانه‌ پوداوه‌کان و زۆرحه‌قائیق و
قییبه‌م پاشگو‌ی ده‌خه‌ن و مه‌زه‌نده‌ کردنه‌که‌یان هه‌له‌یه‌و گو‌ی‌رانه‌ به‌راورد
کردنه‌کانیا‌ن نه‌نجام ده‌ده‌ن!

به‌لّی قیاس و پیوه‌رو مه‌زنده‌کردنی ئاده‌میزاد که‌م و کوری تیدایه،
ماوه‌یه‌کی کورت و پانتاییه‌کی که‌می تیدا به‌رچاو گیراوه، به‌راورد
کردن و پیوه‌ره‌کان هی ئاده‌میزادن و شمولی نین، پیوه‌ری ته‌واو و گشتی
پیوه‌ری په‌روه‌ردگاره، ته‌و قه‌زییه که له‌پانتاییه‌یه‌کی به‌ربلاوی کات و
شوین دا راده‌نویتی سنور ناخاته نیتوان ته‌م چه‌رخه‌و چه‌رخیکی تر، یان
ته‌م شوینه‌و شوینیکی تر..

جا نه‌گهر له‌م پروانگه‌وه‌و به‌گویره‌ی ته‌و پیوه‌رو به‌راورد‌کردنه برپوانینه
قه‌ضییی بیروباوه‌ری ئیسلامی و رپیازی خودا په‌رستان، ته‌وه ده‌بینین
به‌بئی شک و گومان بیرو باوه‌ر سهر که‌وتوه و سهرده‌که‌وی، سهر که‌وتنی
بیرو باوه‌ریش سهر که‌وتنی هه‌لگره‌کانیه‌تی له‌حه‌قیقه‌ت و واقع دا
هه‌لگرانی ته‌م بیرو باوه‌ره که‌سایه‌تی و بونیکیان نیه له‌ده‌ره‌وه‌ی بوونی
بیرو باوه‌ره‌که‌یان دابی.

یه‌که‌م شتیك: که بیرو باوه‌ر داوا له‌ موسولمانان ده‌کا ته‌وه‌یه: که
خۆیان له‌ پیناوی دا به‌خت بکه‌ن، خۆیان به‌ه‌وتینن بیرو باوه‌ریان به‌ر قه‌رار
و ئاشکرا بئ، هه‌روا خه‌لکی به‌کورت بینی ده‌ره‌واننه مانای سهر که‌وتن
سهر که‌وتنیك به‌سهر که‌وتن ده‌زانن خۆیان پیوه‌ گرتبی و پیوه‌ری ته‌وان
بیگریتته‌وه! به‌لام له‌ راستی دا جو‌ری سهر که‌وتنه‌ زۆرو جیا‌جیان، جاری و
ده‌بئی سهر که‌وتن له‌ به‌رچاوی کورت بینان له‌ شیوه‌و روخساری تیشکان دا
خۆی ده‌نویتی، بۆ نمونه‌ حه‌زهره‌تی ئیبراهیم که‌ چوار په‌لیان به‌ستن و
به‌مه‌نجه‌نیک هه‌لیاندایه‌ ناو ئاگره‌وه و له‌بیرو باوه‌ری خۆی په‌شیمان
نه‌به‌وه‌و وازی له‌ بانگه‌وازی کردن بۆی، نه‌هینا، ئایا ته‌مه‌ مه‌وقیعی
سهر که‌وتنه‌ یان تیشکانه‌؟

له‌واقعی حال داو له‌پروانگه‌ی بیرو باوه‌ره‌وه‌ ته‌وه ته‌و کاته‌ی حه‌زهره‌تی
ئیبراهیم عليه السلام په‌له‌به‌ست کراو خرایه‌ ناو مه‌نجه‌نیکه‌وه له‌سهر تروکی

سهرکه‌وتن دابوو، هه‌روه‌کوو چۆن نه‌و کاته‌ی له‌ناگره‌که هاته‌ده‌روه
سهرکه‌وتن بوو، نه‌وه‌یان شیوه سهرکه‌وتنیکه و نه‌مه‌یان شیوه
سهرکه‌وتنیکه تره، به‌رواله‌تیش زۆر لیک دورن و لیک جیان! به‌لام
له‌پراستی دا زۆر لیک نزیکن و هه‌ردوو حاله‌که سهرکه‌وتن!

حه‌زهره‌تی (حسین) ره‌زای خودای لی‌بی-که به‌و شیوه مهرگه‌ساته‌خۆی
هاوه‌لانی شه‌هید کران، نایا نه‌وه سهرکه‌وتن بوو یان تیشکان بوو؟؟
به‌رواله‌ت و له‌دیدي کورت بینانه‌وه به‌پێوه‌ری پرکه‌م و کورپی ئاده‌میزاد
تیشکان و ژیر که‌وتن بوو، وه‌لی له‌حه‌قیقه‌ت و واقع داو به‌پێوه‌ری
پراستی و شمولی سهرکه‌وتن بوو، سهرکه‌وتنیکه گه‌وره، چونکه هیچ
شه‌هیدیکه ریگای پراست و خودا په‌رستی و ئازادی هێنده‌ی هه‌زهره‌تی
حسین له‌دلو ده‌روونی موسولمانان دا خۆی نه‌چه‌سپاندوه.

شه‌هید بوونی (حسین) و هاوه‌لانی له‌سارای که‌ریه‌لا بۆته خۆینی
سیاوه‌حش و وشک نابیتته‌وه، یادکردنه‌وه‌ی نه‌و دیمه‌نه موچه‌که به‌جه‌سته‌ی
شیعه‌و ناشیعه‌و موسولمان و ناموسولمان دا دینی! به‌لکو هه‌ندیکیان
وه‌کول دینی و ده‌یانگریه‌نی، تا ئیستاو له‌مه‌و دواش خۆینه‌که‌ی
گه‌شبو بوته ره‌مزو پانتایه‌کی زۆر له‌ جیهانی ئیسلامی یادی سالانه‌ی
ده‌که‌نه‌وه، ماته‌مینی بۆ ده‌گیژن هه‌رچه‌نده ماته‌مینی‌یه‌که به‌گویره‌ی
شرع په‌نگه په‌سه‌ند نه‌بی و به‌لکوو زۆریه‌ی دیارده‌کانی نه‌و ماته‌مینی‌یه
له‌چار چیه‌ی ئایینی ئیسلام دا جیگای نابیتته‌وه، به‌لام له‌واقع دا
شه‌هید بوونی هه‌زهره‌تی حوسین به‌و و شیوه تراژیدیایه سهرکه‌وتنیکه
بی وینه بووه.

زۆر شه‌هید هه‌ن له‌میژووی که‌ونا رای ئاده‌میزاد دا به‌ شه‌هید
بوونه‌که‌یان خزمه‌تیکه وه‌های قه‌زییه‌که‌یان کردوه، نه‌گه‌ر هه‌زار سال
له‌ژیان دا بوونایه‌و هه‌ول و تیکۆشانیان بکردایه نه‌یاندته‌وانی نه‌م خزمه‌ته

پیشکەش بکەن، یەکیکی وەکوو قازی محمد (پیشەوا) ئیعدام کردنە کە ی بووبە رەمزو خزمەتییکی گەورە ییرو باوەرە کە ی کرد! بریندار بوونی شیخ مەحمودو جەبەس و زیندانی و نەفی کردنی تائەو پەری سنوور خزمەتی قەضیە کوردی کرد. هەڵهاتنی مەلا مستەفای بارزانی بەخۆی هەڤالانیەو سالانی (١٩٤٦/١٩٤٧) لە کوردستانی عێراقەو بەناو سی کوچکە (عێراق ، ئێران ، تورکیا) داو بەرپنەو لە ناوی ئاراس و پەنا هەندە بوونی لەولاتی سوفیەت تیشکان نەبوو بەلکوو سەرکەوتن بوو! سەرکەوتنێکی گەورەو کەم وێنە.

کۆرەو دووملیۆن کەسە کوردە کە بەهاری سالی ١٩٩١ زاینی بەرەو سنورەکانی تورکیا و ئێران سەرکەوتنێکی بی وێنە ی بۆ گەلی کوورد دەستە بەر کرد، دە ی کەوابی سەر کەوتن کامە یە و تیشکان چیە؟! چۆنیان پێناسە بکەن و چۆنیان لێک جیا بکەنەو ؟

پیش هەموو شتێک پێویستە ئێمە پێدا چوونەو یەکی ورد بکەن و بەو زانیاری و مەزندە کردنە پوالتیە ی خۆمان دا بچینەو، پێوهری سەرکەوتن و ژێر کەوتنی حەقیقی بزانی و دەست نیشانیان بکەن، لایەنێکی تر هە یە پێویستە بەرچاو بگیری، بەلێ راستە وادە ی خودا بۆ پیغەمبەرائی و شوێنکەوتوانیان هەمیشە بەردەوامە، خودا خێلافول وەعدی نیە، بەلام پێویستە حەقیقەتی ئیمان لەو دل و دەروانە دا خۆی بنوینی و بچەسپی: کە ئەو وا دەو بەلێنە خودایی یە بەسەردا تەببیق دەکری..

پێویستە ئەو هەش بزانی: کە ئیمانی راست و حەقیقی لە دل و دەرونیك دا دەبی و گەشە دەکا، کە هیچ جوهرە هاو ئەدانیکی تێدا نەبی بۆ خودا، ئیمانی راست و حەقیقی کاتیك لە دل دا پەیدا دەبی: کە ئەو دلە بە دل سۆزی رۆبکاتە خودا پشت هەر بە خودا ببەستی بەقەزاو

قده‌ری خودا دلتیا بی، خاتر جهم بی له‌وهی: که هه‌رخودا هه‌لسورپینه‌ری
کاره‌کانیه‌تی، دلتیابی له‌وهی: که چاک نه‌هیه خودا به‌چاکی
بزانئ، هه‌رچی خودا به‌سه‌ری بیئ پی‌ی پازی بی، قبولی بی، جا
کاتیک ناده‌میزاد گه‌یشته نه‌و پله‌و مه‌قامه، نیتر هیچ پیشنیاریک
بۆ خودا ناکا، هه‌موو شتیک هه‌واله‌ی خودا ده‌کاو هه‌ر به‌لایه‌کی به‌سه‌ر
بی خۆی بۆ راده‌گری و به‌خیری ده‌زانئ، نه‌مه‌ش مانایه‌که
له‌مانای سه‌رکه‌وتن، سه‌رکه‌وتن به‌سه‌ر زات و شه‌هوت دا، نه‌مه
جوړیکه له‌سه‌رکه‌وتنی داخلی و سه‌رکه‌وتنی خاریی بی نه‌و
ده‌سته‌به‌ر نابئ!

سه‌رکه‌وتن له‌دونیا دا دوو جوړه سه‌رکه‌وتنی مه‌عنه‌وی سه‌رکه‌وتنی
حیسی، سه‌رکه‌وتنی مه‌عنه‌وی وه‌کو بۆردانی به‌رامبه‌ر به‌لگه‌ی به‌هیزو
نیشانه‌ی ناشکرا، یان به‌ده‌سته‌به‌ر بوونی شکۆمه‌ندی بۆ که‌سیک و
بلا‌وبونه‌وه‌ی بیروباوه‌ر و په‌یامی، وه‌کوو نه‌و شکۆمه‌ندی و نه‌رده‌ی خودا
به‌حه‌زه‌تی داود و سوله‌یانی به‌خشی و به‌ درۆخه‌ره‌وه‌کانیان پيسوا بوون،
وه‌کوو سه‌رکه‌وتنی حه‌زه‌رتی موحه‌مه‌د ﷺ به‌سه‌ر موشریکه‌کانی مه‌که‌داو
په‌هاو‌یشتنی نه‌و ده‌وله‌ته به‌هه‌رچوار لای خۆی دا.

سه‌رکه‌وتنی (حسی) یش بریتیه له‌ فه‌وتاندن و تۆله‌ ساندنه‌وه
له‌به‌درۆخه‌ره‌وه‌کان، وه‌کو خنکاندن فی‌عه‌ون و قه‌ومه‌که‌ی، وه‌کوو
کوشتنی سه‌رانی قوره‌یش له‌غه‌زای به‌درداو به‌دیل گرتنی هه‌ندیکی‌تریان و
ده‌ست به‌سه‌راگرتنی مال و سامانیان.. هتد.

سه‌رکه‌وتن له‌قیامه‌ت دا به‌ بریتیه له‌وه له‌دۆزه‌خ رزگاری و بچییه
ناو به‌هه‌شته‌وه، شوینی خۆش و رزاه‌ت به‌نسبب بسبی، به‌دیتنی
په‌روه‌ردگار شادببی و هاوه‌لی پیغه‌مبه‌ران و پیاو چاکان بی.

وہ کوو لہ نایه‌تیکی تردا ناماژہ بہوہ دہ‌کا و دہ‌فرموی: ﴿فَاُولٰٓئِكَ مَعَ
الَّذِينَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّدِيقِیْنَ وَالشَّهَدَاءِ وَالصَّالِحِیْنَ
وَحَسَنَ اُولٰٓئِكَ رَفِیْقًا﴾ (النساء/٦٩) .

خودا پەرستان پاداشتی خۆیان وەر بگرنه‌وه‌و تاوانباران تۆله‌ی کرده‌وه
کانیان لی ب‌سهندری، پ‌یسوا ب‌ک‌ر‌ین و توپ در‌ین‌ه‌ ناو دۆزه‌خه‌وه
﴿یوم لا ینفع الظالمین، معذرتهم ولهم سوء الدار﴾ نه‌و پۆژه‌ی شایه‌ته‌کان
پاست دهنه‌وه‌و شایه‌تی دده‌ن، پۆژیکه‌ عوزر خواهی له‌سته‌مکاران وەر
ناگیری، فیدیه‌و قوربانیان ده‌ست ناکه‌وی، نه‌گەر ده‌ستیشیان ب‌که‌وی لییان
وەر ناگیری، چونکه‌ عوزر و بیانه‌و کانیان پوچ و بی‌ناغه‌ن، پ‌ه‌مه‌ت و
به‌زه‌یی خودا نایانگریته‌وه‌، خراپ‌ترین شوینی حه‌وانه‌یان بۆ ناماده‌ کراوه‌،
که دۆزه‌خه‌و ناخۆش‌ترین مالی قیامه‌ته‌..

نه‌جار هه‌ندی دیارده‌ی یارمه‌تی خودا له‌دونیادا بۆ خۆشه‌ویستانی
پاده‌نوینی و د‌ه‌فرموی: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسٰی الْهُدٰی، وَاَوْرَثْنَا بَنِیْ اِسْرَآئِیْلَ
الْکِتَابَ هُدٰی وَذِکْرٰی لِاَوَّلٰی الْاَلْبَابِ﴾ سویند بی، ئیمه‌ نامه‌ی ئاسمانی و
پیغه‌مبه‌رایه‌تیمان به‌ موسا به‌خشی، ته‌ورات نه‌حکامی شهرعی و یاسای
ژیانی تیدا بوو، پ‌ینمویی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیلی له‌خۆگرتبوو، موعجیزه‌ی
جۆراو جۆرمان پیدا بوو بۆ نه‌وه‌ی بینه‌ به‌لگه‌ له‌سه‌ر پ‌استی
پیغه‌مبه‌رایه‌تیه‌که‌ی، نه‌جار دوا له‌دونیا ده‌رچوونی موسا له‌ ژیان
ته‌وراتمان بۆ کردنه‌ که له‌پور و چین له‌دواجین بۆیان مایه‌وه‌، داهاتوو
له‌پابوردو و ه‌ریان گ‌رت و پ‌ینموی بوو بۆ خاوه‌ن ئاوه‌زان،
ه‌یدایه‌تده‌رو یادخه‌ره‌وه‌ بو بۆ نه‌وانه‌ی خاوه‌ن عدقل و فامن، وه‌کوو له‌
نایه‌تیکی تردا ناماژہ به‌وه‌ کاو د‌ه‌فرموی: ﴿اِنَّا اَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِیْهَا
هُدٰی وَنُورٌ یَّحْکُمُ بِهَا النَّبِیُّوْنَ﴾ (المائدة/٤٤).

ئەمە غوونەییەکی یارمەتیدانی خودایە بۆ فرستادەکانی،
یارمەتیدانی (حسی) و مەعنەوی، نازلکردنی نامەی ئاسمانی و ھیدایەت،
بەکەلە پور گرتنی تەورات بۆ بەنوئسرا ئیلی چین لە دواي چین .

ئەجار لەروانگەي یارمەتیدانی خودا بۆ پیغەمبەرائی فەرمان
بە پیغەمبەری ئیسلام دەکا: کەپشوو درێژ بێ لەبەرەمبەر ھەلس وکەوتی
موشریکەکان دا، خۆراگر بێ لەسەر بانگەواز یکردن، خۆراگر بێ لەسەر
بەدرۆخستنەوێ قورەیشیەکان، خۆراگر بێ لەسەر ئەزیەتدان، لەسەر
خۆفشکردنەوێ بەتال و ناحەق، لەسەر بالا دەستی ناحەق بۆ ماوہیەک،
خۆراگر بێ لەسەر مودارا کردن و ھەڵکردن لەگەڵ خەلک دا، دەفەر موی:

﴿فَاصْبِرْ اِنْ وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا، وَاسْتَغْفِرْ لِلذَّنْبِكَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ
وَالْاَبْكَارِ﴾ ئەي پیغەمبەری خۆشەویست! پشوو درێژیە لەسەر
بانگەوازیکردن و خودا پەرستی لەبەرەمبەر ئەزیەتدانی قورەیشیەکان،
و ەکو چۆن پیغەمبەرائی پشوو سەبریان گرتوو و لەبەرەمبەر
ھەلویتستی ناشرینی گەلەکانیان دا پشوو درێژ بوون، سەبر بگرە، چونکە
ئاکامی سەبر خێرو فەرە، خاتر جەم بە خودا یارمەتیت دەداو لە
ناحەزانت دەتپاریژی.

وادەي خودا بۆ یارمەتیدانی خۆشەویستانی پاشگەزبونەوێ تیدا نیە،
ھەمیشە تۆبە و ئیستیغفار لەتاوانت بکە - ئەگەر ھەبێ - یان تۆبەو
ئیستیغفار بۆ خۆیان تاعەت و خێرو ثواب زیاد دەکا، یان بۆ ئەوێ
موسولمانان چاوت لی بکەن، ئەگینا پیغەمبەر مەعسومەو خودا
لەتاوانی بەرو دواي خۆش بوو، یان لەروانگەي (حسانات الابرار سیئات
المقرین) ەو تەماشای دەکری، ھەر ەو ھا بەردەوام بەلەسەر تەنزیھو
تەسبیحات و سوپاسکردنی پەرورەدگار لەسەرەتای پۆژو کۆتای دا،
بەیانێ و ئیوارە خەریکی تەسبیح و حمدو ثنابە، مەبەستەکە ئەو یە

همیشه سهر گهرمی خدا پهرستی ولی پارانوهو همدو سوپاس به یان لهو دووکاته‌دا نویژ بکه، یان مهبه‌ست نه‌ویه پاریزگاری کردنی پی‌نج نویژه‌کانت بکهو به‌رێک و پێکی له‌کاتی خۆیان دا نه‌نجامیان بده..

نه‌جار هۆی ده‌مه ده‌می و کێشه‌کاری موشریکه‌کان به‌یان ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿ان الذين يجادلون في آيات الله بغير سلطان آثمهم، ان في صدورهم الا كبر ما هم بالفيه﴾ دلنایابه نه‌وانه‌ی موحاده‌لەت له‌گه‌ل ده‌که‌ن ده‌رباره‌ی نایه‌ته‌کانی قورنان و ده‌یان‌ه‌وی به‌شتی پر و پوچ و به‌تال به‌رنگاری حق بوه‌ستن، هیچ به‌لگه‌و نیشانه‌یه‌کی راستیان به‌ده‌سته‌وه نیه، هیچ به‌لگه‌یه‌کیان له‌خوداوه بۆ نه‌هاتوه، که‌چی به‌ر به‌ره‌کانی په‌یامه‌که‌ت ده‌که‌ن، نه‌وانه دل‌یان فیزو خۆیه‌زلزانی تیدا جیگیر بووه، له‌ناستی حق دا سهر ره‌ق و دل‌په‌شن، قبوولی هیچ شتیکی حق و راست ناکه‌ن، ته‌نانه‌ت یه‌ر له‌قبولکردنیشی ناکه‌نه‌وه، به‌ته‌مای نه‌وه‌ن به‌سهر پیغه‌مبه‌ردا سهر بکه‌ون و بۆری بده‌ن، خۆیان بینه‌گه‌وره‌و قسه‌رۆش‌توی ولات و پله‌ی پیغه‌مبه‌ریان بدریتی! وه‌لی دلنایابن پی‌ی ناگه‌ن و نه‌وه‌یان بۆ ده‌سته به‌ر نابێ، چی بکه‌ن و چهند هه‌ول بده‌ن خودا ناینی خۆی سه‌رده‌خاو ئالای حق به‌رزو شه‌کاوه ده‌کا، قسه‌و کرده‌وه‌ی تاوانباران نرخ‌ی نابێ و هیچیان بۆ ناکرێ، ناسنی سارد ده‌کو‌تن و سه‌ریان دای له‌به‌رد، که‌وابێ ..

﴿فاستعذ بالله، انه هو السميع البصير﴾ نه‌تۆ په‌نابگره به‌خودا له‌فرت و فیلتی نه‌و چه‌قه چه‌ناوانه، داوا بکه خودا له‌شه‌رو نه‌گبه‌تی نه‌وانه بتپارێزی، بیگومان خودا شنه‌وايه به‌قسه‌کانیان و بینایه به‌کرده‌وه‌کانیان، هه‌رچی ده‌یلێن ده‌ی بیسی و هه‌رچی ده‌یکه‌ن ده‌ی بینێ، هیچی لی گوم نابێ و ناهیلی به‌سه‌ریان‌ه‌وه به‌چی.

برې به لگه و نيشانه له سهر هه بوونی خوداو دهسه لات و
حیکمهت و کارامه‌ی

لَخَلَقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ
خَلْقِ النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾
وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾
إِنَّ السَّاعَةَ لَآيِيَّةٌ لَّارِيبَ فِيهَا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٩﴾ وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ
إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ
دَاخِرِينَ ﴿٦٠﴾ اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الَّيْلَ لَتَسْكُنُوا
فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ
وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٦١﴾ ذَٰلِكُمْ
اللَّهُ رَبُّكُمْ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاَن تُوَفَّوْنَ
﴿٦٢﴾ كَذَٰلِكَ يُؤَفِّقُ الَّذِينَ كَانُوا يَٰتِيَتِ اللَّهُ يَجْحَدُونَ
﴿٦٣﴾ اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ قَرَارًا وَالسَّمَاءَ

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَصَوِّرْكُمْ فَاَحْسَنَ صُوْرَكُمْ وَرَزَقْكُمْ مِّنَ
الطَّيِّبَاتِ ذٰلِكُمْ اِلٰهُكُمْ رَبُّكُمْ فَتَبَارَكَ اِلٰهُ رَبِّ
الْعٰلَمِيْنَ ﴿٦٤﴾ هُوَ الْحَيُّ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ فَادْعُوْهُ
مُخْلِصِيْنَ لَهُ الدِّيْنَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٦٥﴾

نهم کۆمه له نایه ته زۆر په یوه ستن به نایه ته کانی پيشوویانه وه، دريژه
پيده ري ته وجیهاته کانی رابوردون، نه وه بوو له وه پيش ره دی نه وانه ی
دایه وه: که کيشه و جیدال دهر باره ی نایه ته کانی خدا به ریا ده کمن و به بی
به لگمو ده لیل ټینکاری زیندو بوونه وه یان کرد.

نه مجار له م کۆمه له نایه تانه دا (ده) به لگمو نیشانه له سر هه بوونی
خوداو تواناو ده سه لاتی په های هیئانه وه، بو نه وه ی بیانکاته به لگه
له سر رابوونی قیامت، دروستکردنی ناسمانه کان و زه وه ی و گوږانی
شه و ورژو بوونی زه وه ی به شوی نیشته جی بوونی ناده میزادو دروستکردنی
ناده میزاد بهو شیوه جوان و ړیک و پیکه و رزق و ړوژی پیدانی پاک و
خاوین و به تام و له ززه ت، سه لاندنی تاک و تنهای خودا و سیفه تی
حیه یاتی نه زه لی و نه به دی بو خودا، ده فمرموی،

۱- ﴿لَخَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ اَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ﴾، ولکن اکثر
الناس لا یعلمون ﴿بیگومان به دیه یئانی ناسمانه کان و زه وه ی و نه وه ی
ټیټیان دایه له زینده وه رو عاله مه کانی نه فلاك و نه ملاک و ناو و هه واو
گه نجینه و کاناکان گه وره ترن له دروستکردنی ناده میزاد چ له سه ره تاوه چ
له دروستکردنه وه ی ړوژی قیامت دا، جا که سیټک بتوانی نه و عاله مه
جوړاو جوړانه به دی بیټی بیگومان ده توانی شتی له وه بچو کتر دروست

بکا، نهمه له روانگو دیدی ئاده‌میزاد خو‌یانه‌وه، ئه‌گینا به‌نیسه‌ت
خو‌واوه شتیک نیه ناسان بی و شتیک قورسی بی، به‌لکوو هه‌موو شتیک
لای خودا چون یه‌که‌و ماندو بونی تیدانیه!

وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ئاماژه‌ی به‌مه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿او لیس
الذین خلق السموات والأرض بقادر علی ان یخلق مثلهم﴾ (یس/۸۱)
یان ده‌فرموی: ﴿اولم یروا ان الله الذی خلق السموات والأرض، ولم
یعی بخلقهن بقادر علی ان یحیی الموتی، بلی انه علی کل شیئ
قدیر﴾ (الحاقاف/۳۳)، نهمه شتیک حه‌قیقه‌ته‌و به‌لگه‌ی زۆر و جو‌راو
جو‌ری له‌سه‌ره وه‌لی زوریه‌ی زۆری ئاده‌میزادان پی نازانن، نازانن خودا
چهند خاوه‌ن ده‌سه‌لات و به‌توانایه، بیر له‌به‌لگه‌و نیشانه‌کانی خودایه‌تی
خودا ناکه‌نه‌وه.

ئه‌جار په‌روه‌ردگار ته‌مسیل و ته‌شبه‌ییکی په‌وان سازده‌دا، کیشه‌کاری
خاوه‌ن به‌لگه‌و بو‌ره‌هان به‌بیناو لی‌زان له‌قه‌لم ده‌دا ده‌فرموی :
﴿وما یتوی الأعمی والبصیر﴾ چون یه‌ک نین کو‌رو چاو ساغ، که‌سیک
له‌سه‌ر بنه‌مای به‌لگه‌ی پوچ جیدال بکا که‌ی وه‌کوو ئه‌و که‌سه
وایه به‌به‌لگه‌و نیشانه‌ی راست و به‌هێزه‌وه موجاده‌له ده‌کا! هه‌رگیز
کافری به‌لگه‌ پوچ و بیرنه‌که‌ره‌وه وه‌کو موسو‌لمانی خاوه‌ن
به‌لگه‌و بیرکه‌ره‌وه نیه.

﴿والذین آمنوا وعملوا الصالحات ولا المسیئ قلیلا ما تتذکرون﴾
هه‌روه‌ها چۆن یه‌ک نین ئه‌و که‌سانه‌ی بو‌ونه خاوه‌ن باوه‌رو کرده‌وه‌یان چاکه
له‌گه‌ل خراپه کاران دا، چۆن موسو‌لمانی ئاکار چاک وه‌کوو کافری په‌فتار
به‌د وایه؟ که‌ی به‌یه‌ک چاو سه‌یر یان ده‌کری؟ چهند که‌ من ئه‌و
ئاده‌میزادانه‌ی بیر ده‌که‌نه‌وه‌و به‌م ته‌شبه‌یه‌و ته‌مسیلانه پهند ئامێز ده‌بن!
زۆر ده‌گه‌منن ئه‌وانه‌ی موسو‌لمانی فه‌رمانبه‌ر دارو کافری سه‌ره‌پ‌چی‌کار.

لیک جیا ده‌که‌نه‌وه، زۆر کهس هه‌یه وه دوکه‌سیکی کافر که‌وتوو و به‌موسولمانی ده‌زانی، په‌یامی کوفری پێیه و نهم به‌لایه‌وه په‌سندوه خۆی له پیتناو دابه‌خت ده‌کاو خۆی به‌شه‌هید ده‌زانی.

دوای رانواندنی به‌لگه له‌سه‌ر رابوونی قیامت، هه‌والی هاتنی راده‌گه‌یه‌نی و ده‌فهرموی: ﴿ان الساعة آتیه لا‌ریب فیها، ولکن اکثر الناس لا‌یعلمون﴾ دل‌نیابن قیامت راده‌بی و هیچ شک و گومان له هاتنی دانیه و حه‌تمه‌ن دی و نزیکه، بروا تان پێی هه‌بی و خۆتانی بۆ حازر بکه‌ن، وه‌لی زۆریه‌ی ناده‌میزاد نه‌و راستی‌یه نازان و بروایان به‌هاتنی پۆژی قیامت نیه، چونکه نه‌فام و کورت بینن.

﴿وقال ربکم دعونی أستجب لکم، ان الذین یستکبرون عن عبادتی سید خلون جهنم داخرین﴾ په‌روه‌ردگار هه‌والی نه‌وه‌مان ده‌داتی: که هه‌رکاتی به‌نده‌کانی هاواریان لی کردو به‌ندایه‌تیان کرد به‌هانایانه‌وه دی. ده‌فهرموی: نه‌ی به‌نده‌کانم هاوارم لی بکه‌ن، لیم بپارێنه‌وه دوعاتان گیرا ده‌که‌م، چونکه دوعاو پارانه‌وه بۆ خۆی عیباده‌ته، به‌لکوو کاکله‌ی عیباده‌ته، دوعا بریتیه له‌وه‌ی له‌خودا بپارێنه‌وه بۆ هینانی سودو لابرنی زیان، بۆ سه‌ر فرازی دونیاو قیامت، بۆ به‌مراز گه‌یشتن و شاد بوون به‌به‌هه‌شت، نه‌وه‌شمان له‌یاد نه‌چی پارانه‌وه له‌غه‌یری خودا بی‌سودو بی‌بایه‌خه ته‌نیا خودا ده‌توانی دوعا قبوول بکاو مه‌به‌ست بپێنێته جی..

فه‌رمانی به‌به‌نده‌کانی کردوه اکه‌لی‌ی بپارێنه‌وه و واده‌ی داوه قبوولی پارانه‌وه که‌شیان بکا، واده‌و به‌لێنی خوداش حه‌ق و راستن و پاشگه‌ز بوونه‌وه‌ی تیدا نیه، بینگومان نه‌وانه‌ی له‌به‌رامبه‌ر خودا داخۆیه‌زل ده‌زانن و لی‌ی نا‌پارێنه‌وه‌و یه‌ک‌تاپه‌رستی نه‌نجام ناده‌ن، له‌وه‌به‌ه‌ولاوه به‌زه‌لیلی و سه‌رشو‌ری ده‌چنه ناو دۆزه‌خه‌وه، نایه‌ته‌که ئاماژه به‌وه ده‌کا:

که پەروەدگار رقی لەوانەییە کە دوعای ئاراستە ناکەن و لی‌ی ناپارێنەو، داوای پەحمەت و بەخششی لی‌ی ناکەن، داوای دابین کردنی پیوستتیاتی دونیاو قیامەتی لی‌ی ناکەن.

ئیمام ئەحمەدو بوخاری و خواوەنانی کتیبە حەدیسەکانی وەکوو تیرمیزی و ئەبو داودو ئەسائی و ئیبنو ماجەو هی‌تیش فەرموودەییەکیان لە (النعمان) ی کۆری بەشیرەو پێوایەت کردووە دەلی: پێغەمبەر ﷺ فەرموو: (الدعاء هو العبادة) ئەجار نایەتی ﴿أَدْعُونِي استجب لكم.. الآية﴾ خۆتێندەو، فەرموودەییەکی‌تر هەییە صەحیح و راستە حاکم لە ئیبنو عەبباسەو پێوایەتی کردووە دەفەرموو: (افضل العبادة الدعاء) گەورەترین عیبادەت و دوعاو پارانەوێیە لەخودا، هەروەها دەلی: پێغەمبەر ﷺ فەرموو: (من لم يدع الله غضب عليه) کەسێک لەخودا ئەپارێتەو خودا رقی لێیەتی.

٢- بەلگەی دووهم و سییەم ئەوێیە: کە دەفەرموو: ﴿الله الذي جعل لكم الليل لتسكنوا فيه والنهار مبصرا﴾ پەروەردگار خودایەکی وەهایەشەو پۆژی بەدیھێنان و شەوی وادروست کردووە فێنک و تاریک و خامۆش بێ بۆ ئەو تێیدا ئارام بگرن و بخەون، وزەو نیشاتتان تازە بپێتەو، ماندویی هەلسۆپان و کار کردنتان بھەسیتەو، زەویشی وا دروست کردووە پوناک و گونجاو بۆ ئیشکردن و تێدا هەلسۆپان و هاتو چۆ، هەولدان بۆ دەستەبەر کردنی پۆیوی و پێداویستی ژیان و ئەنجامدانی کارو پیشەو ئەمرکەکانی ژیان.

﴿ان الله لذو فضل على الناس، ولكن أكثر الناس لا يشركون﴾ بێگومان پەروەردگار بەم نێعمەتە جوړاو جوړانەیی: کە بەخشیونی بەئادەمیزاد خاوەن فەزل و بەخششە بەسەر ئادەمیزاد دا وەلی زۆربەیی زۆری ئادەمیزاد سوپاسی ئەو هەموو نێعمەتانەیی خودا ناکەن و دانیان

پیدا نانین، جا یان کافرو بی‌پروان و نینکاری بوونی خودا و نیعمه‌ته‌کانی ده‌کهن، یان خاوه‌ن پروان به‌لام که‌مترخه‌م و سپله‌و پینه‌زانن، نمونی نهم نایه‌ته له‌قورئان دا زۆرن وه‌کوو ده‌فرموی: ﴿ان الانسان لکفور﴾ (الحج/٦١) یان ده‌فرموی: ﴿وقلیل من عبادي الشکور﴾ (سبا/١٢) .

٤-٥- به‌لگی چواره‌م و پینجه‌م ﴿ذلکم الله ربکم﴾، خالق کل شیء لا اله الا هو فانی توفکون ﴿تهوه‌ی تهو شتانه‌ی به‌جی هیناوه‌و به‌دی‌هیناوه ﴿الله﴾ یه‌و خودای نیویه به‌دی‌هینه‌ری هه‌موو شتیکه، هیچ خودانین جگه له تهو، که‌س یاره‌مه‌تی نه‌داوه له‌دروستکردنیان دا، ته‌دی چۆن ئیوه سهر پیچی ده‌کهن له عیبادت بۆ کردنی دا، چۆن رو وهرده‌گیپن له‌یه‌کتاپه‌رستی و به‌ندایه‌تی بۆ کردنی دا؟

به‌ج عه‌قلێک بت و سه‌نهم ده‌په‌رستن، به‌ندایه‌تی بۆ شتیک ده‌کهن نه‌سودی هه‌یه نه‌زیان، هیچی پی دروست ناکری و بۆخوی دروستکراوه !! سهرغج‌دانیتکی سهر پی‌یسی له‌بوونه‌وه‌ر، ئاده‌میزاد سهر سام ده‌کا، خه‌یالیش په‌ی پی ناباو پیتی کۆنترۆل ناکری، نهم زه‌وییه‌ی ئیمه له سهری ده‌ژین به‌شتیکه له ملیۆن به‌شی قه‌واره‌ی خۆر واته: خۆر ملیۆنێک جار له‌زه‌وی گه‌وره‌ تره، خۆریش بۆ خۆی یه‌کیک له‌ نزیکه‌ی سه‌د ملیۆن خۆری نزیکترین مه‌جهره لیمانه‌وه، تائیتستا زانیاری ئاده‌میزاد نزیکه‌ی سه‌د ملیۆن مه‌جهره‌ی ده‌رخستوه، که له‌بۆشایی به‌رفراوانی له ته‌ندازه به‌ده‌ردا بلاو بوونه‌وه، ده‌ی ته‌مه به‌شیکی زۆر زۆر که‌می بوونه‌وه‌ره، به‌نیسه‌بت بونه‌وه‌ره‌وه ههر باسی ناکری! به‌لام وێپرای که‌می ته‌و به‌شه پی‌زانراوه‌ی بوونه‌وه‌ر، که‌چی بیر لی‌گردنه‌وه‌ی سهر سوپمان په‌یدا ده‌کا و هه‌ست و خه‌یالیش له‌کار ده‌خا چونکه وه‌کوو ده‌لێن: مه‌سافه‌ی نیوان زه‌وی و خۆر نزیکه‌ی نه‌وه‌دو سی ملیۆن میده.

به لّام نهو مه جهره یه ی: که خۆر له فه له کی داهه لده سوړی و به پرواته
خۆر تابیعیه تی، چونکه نهو قوتره که ی نزیکه ی سهد هه زار ملیۆن سالی
پروناکی (ضوئی) یه، سالی (روناکی) یش به شهش صد ملیۆن میل
مه زنده ده کری، چونکه خیرایی پروناکی سهدو هه شتاو شهش هه زار میله
له چرکه یه ک دا. نزیکترین مه جهره لیمانه وه ههوت سهدو په غا هه زار سالی
(پروناکی) یه ..

به لّی نوسین له و باره وه زۆری ده وی و تابیریشی لی بکه یه وهو خه یال
ههوا په روازایی ناگه یه نه غجام و ده بی به ناچار ی برپا به خاوه نی نهو
بوونه وه ره بکه ی!

له لایه کی تره وه سه یر بکه و پروانه نه م ئاسمان و زه مین و خۆرو مانگ و
ئاوو هه وایه چهند له گه ل ژیا نی ئاده میزادا ده گونجین و چهند له خزمهت
نیمه دان!

بۆ نمونه ته گهر زه وی له بهرام بهر خۆردا به ده وری خۆی دا هه لئه سوړایه
نهو ه شهو و پۆژ دروست نه ده بون، نه جگر نه گهر زه وی به خیرایی تر به ده وری
خۆی دا هه لئه سوړایه هیه چ خانوو به ره و بینای بهرز خۆیان نه ده گرت و
یه ک بهر ده بونه ته پ و تۆزی ناو بۆشای، خۆ نه گهر سوړانه وه که ی
به ده وری خۆی دا هی دی تر بوا یه، هه رچی ئاده میزاد هیه یان به گهر ما یان
به سه ر ما له ناوده چوون، که و ابو نه م هه لئه سوړانه ی نیستای زه وی
هه لئه سوړانیکی گو نجاو و له باره له گه ل ژیا نی زینده وه ره کان و پینگه یشتنی و
گه شه کردنی پوه و دره خت دا، نه گهر زه وی به ده وری خۆی دا
هه لئه سوړایه هه مو و ده ریا و ده ریا لوو شه کان ئاو یان تیدا نه ده ما.

خۆ نه گهر تو یه ککی زه وی چهند مه تر یکی تر نه ستور تر بوا یه ثانی ئوکسی دی
کار بۆن هه مو و ئوکس جینه که ی هه لئه مژی! ئیتر نه و ده م ژیا ن نه ده بوو.
خۆ نه گهر ههوا له و ئاسته ی نیستای بهرز تر بوا یه واته: له جیات ی

ئەۋەى ۲۱% بى، ۵۰% و زىاتر بوايە، ئەۋە ھەموو شتىكى شياو بۆ
گپرگرتن گپرى تىبەر دەبوو، بەجۆرىك وى دەچوو بە يەكەم پرشكى برو
سكەو چەخماخە: كە پىرى درەختىك دەكەۋى گپر لە دارەستانىك بەربوايە،
خۆ ئەگەر پىزەى ئۆكسجىن لەھەۋادا دابەزىايە بۆ ۱۰% زۆر شتى پىتويست
بۆ ژيان و ژيار و پىتشكەوتن كەمتر دەستە بەر دەبوون .

نەجار پەرۋەردگار ئەۋە رادەگەيەنى: كە گومپراى و پرو ۋەرگىپران لە
ئايىنى ھەق و راست نەخۇشى يەكى كۆنى ئادەمىزاد، و زۆربەى زۆرى
گرتۈنەۋە، دەفەرمۈى: ﴿كذلك يۇلك الذين كانوا بايات الله
يجحدون﴾ بە تەرزو شىۋەى ئەمان، گومپرا بون و سەريان لى تىكچوو
ھەموو ئەۋەندىنىكارى ئاياتى خودايان كىردو ۋە ھاۋەلىيان بۆ بەرۋە ۋە زانىۋە
لەپىيازى راست لايان داۋە، ھىچ بەلگە ۋە دەلىلىكىيان پىنە، بەلگە ۋە
بەنەقامى و نەزانى و ھەۋا ۋە تارەزو پەپىرەۋى ئەۋە پىبازە چەۋتەيان كىردو .

۶- بەلگەى شەشەم و ھەۋتەم لەسەر بەتوانايى خوداۋ كارزانى و
ھىكەتى ئەۋەيە: كە دەفەرمۈى: ﴿الله الذي جعل لكم الأرض قرارا
والسماء بناء﴾ پەرۋەردگار خودايەكى ۋەھايە زەۋى بۆ ئىۋە كىردو
بەنشىمەن، ئاسمانىشى لە سەربەرز كىردو ئەۋە، زەۋى ۋەھا بۆ بەدىھىنەۋە
دەتوانن تىيدا جىگىرىن و لەسەرى بژىن و بىناۋ بالە خانەى تىدا دروست
بەكەن، بەناۋ شىۋە ۋە ساراۋ پەناۋ پاسارى دا بگەپىن، ئاسمانىشى بۆ
كىردون بەسەقىيىكى قائم و تۆكەۋە ۋە پاراۋە، بەئەستىرەى زۆرۋ پرشنگدار،
پاگىرى كىردو ۋە ناھىلى تىك بىرۋى و كون و قەۋارەى تىكەۋەن، بەپراستى
خوداى ھەق ئەۋە خودايەيە: كە ئەۋە كارو صنەتەيەتى، ئەۋە تۈناۋ
دەسەلاتىيەتى.

نەجار دۋاى ئاراستە كىردى ھەندى بەلگە لە بونەۋەرو دياردەكانى،
چەند بەلگەيەكى تىر دەھىنەتەۋە لە چۆنيەتى خودى ئادەمىزادەكان

خۆیانەوه و دەیانکاته نیشانەی خودایەتی و تواناو دەسەلاتی، ئەوانەش بریتین لە دروستکردنی ئادەمیزاد و جوانکردنی شیوە و روخساری و گونجانی ئەندامەکانی بۆ جۆرەها کارو کردەوهی پێویست بۆ ژیان، هەروەها فەراھەم هێنانی رزق و روژیی بۆی

٨-٩ - بەلگەی هەشتەم و نۆیەم ئەوەیە: دەفەرموی: ﴿وَصَوَّرَكُم فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ، وَرَزَقَكُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ﴾ ئێوەی لە جوانترین شیوە و روخساردا دروستکردووە، قامەتی راست و دەستو قاجی گونجاو بۆ دابینکردنی پێداویستی یەکانی ژیان، ئەبجار خۆشتەین خواردن و خواردنەوهی بۆ رهخساندن.

﴿ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ، فَبَارِكْ لَهُ رَبَّ الْعَالَمِينَ﴾ ئا ئەو خودا خاوەن دەسەلات و بەتوانایە (الله) یەو خودای ئێوەیە، هەر ئەو خودایە و کەسی تر بەکەلکی خودایەتی نایە، بەرزو پیرۆزی بۆ خودایە کە بەدیھێنەری بوونەوەرە، دەی هەمووتان ئەو بەرهی ئادەمیزاد و جندۆکە هەمیشە خودا بە بەرزو پیرۆز بگرن، هیچ کەم و کورپیەکی بۆ بەرپەوا مەزانن، بێ ھاوێل و مەندال و خێزانە، موحتاجی بەکەس نیەو هەموو کەس موحتاجی ئەو.

١٠ - بەلگەی دەیەم ئەوەیە: دەفەرموی: ﴿هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ﴾ ئەو خودایە ئاوا بونەوهری هێناوەتە دی، زیندووە و قەت نامری، ئەزەلی و ئەبەدی، هیچ خودا نین جگە لە ئەو، دەی کەوايە: بەدڵسۆزی عیبادهتی بۆ بکەن و یەکتا پەرستی بکەن دان بەخودایەتی و پەروردگاریەتی دابنێن، چونکە هەر ئەو شیاوی خودایەتیە.

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ حەمد و سەناو سوپاسی بێ پایان هەر بۆ خودایە و هەر ئەو شیاوی خودایەتیە، هەر ئەو خودای بوونەوەرە.

جله و گیری له عیباده‌تکردن بو غه‌یری خودا

قُلْ

إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءَنِي
 الْبَيِّنَاتُ مِنْ رَبِّي وَأُمِرْتُ أَنْ أُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٦﴾
 هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ
 يُخْرِجُكُمْ طِفْلاً ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ ثُمَّ لَتَكُونُوا
 سُيُوخًا وَمِنْكُمْ مَنْ يُنَوِّفُ مِنْ قَبْلِ وَلِتَبْلُغُوا أَجَلاً مُسَمًّى
 وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾ هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ فَإِذَا
 قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٦٨﴾

له‌وه پئش به‌لگه‌ی به‌توانای و تاك و ته‌نهایی خودای رانواندن،
 سیفاتی جه‌لال و گه‌وه‌ری خودای به‌یان کردن، نه‌جار به‌ئوسلوپیکی
 نه‌رم و نیان جله‌وگیری له‌بتپه‌رستی کرد، نه‌جار به‌لگه‌ی جله‌وگیری به‌کانی
 له‌بتپه‌رستی نمایش ده‌کا، به‌لگه‌کان له‌بوونه‌وه‌ر و خودی
 ناده‌میزاده‌کان خو‌یان دا هه‌یه، به‌لگه‌کانی ناو بوونه‌وه‌ر چوارن، شه‌وو
 رۆژ و ئاسمان و زه‌وی، نه‌جار سئ به‌لگه‌شی له‌خودی ناده‌میزاده‌کان
 خو‌یانه‌وه‌ خستنه‌رو، دروستکردن و رێك و پیکی جه‌سته‌و پزق و پزوی
 پاك و خاوین..

ئەجار لىرەدا دروستبۈۈنى ئادەمىزادو چۆنىەتى قۇناغەكانى ژيان ھەر
لە كۆرپەلەبى يەۋە تا لە دايكېون و مندالى و گەنجى و كاملى و پىرى و
پاشان مردن.

دەفەرموى: ﴿قُلْ اِنِّى نَهَيْتُ اَنْ اَعْبُدَ الَّذِيْنَ تَدْعُوْنَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ،
لَمَّا جِئْتُ الْيَنۡبِىۡاتِ مِنْ رَبِّىۡ﴾ ئەى پىغەمبەرى خۇشەويست
بەموشرىكەكانى گەلەكەت بلى: من جەلو گىرىم لى كراۋە: كە عىبادەتى
غەيرى خودا بكم، ھەرگىز خودا پازى نابى ھاۋەلى بۆ دابىرى و لە
جىاتى ئەۋبەت و ۋەنەم بپەرستى، ئەم جەلو گىرىيەم كاتىك لى كراۋە كە
بەلگەى نەقلى و بەلگەى عەقلىم بۆ ھاتن، ئاياتى قورئان و ئەۋ ھىزو
توانايەى خراۋەتە ناو عەقلى سەلىمەۋە بۆ دۆزىنەۋەى خودا
بەيە كىناسىنى، فەرمانم پى كراۋە: كە گەر دنكەچ و پابەندى فەرمان و
جەلو گىرىيەكە پەرۋەردگارم، بە دىسۆزى پەرستىشى بۆ بكم.

﴿هُوَ الَّذِى خَلَقَكُمْ مِنْ تَرَابٍ ثُمَّ مِنْ نَظْفَةٍ، ثُمَّ مِنْ عِلْقَةٍ، ثُمَّ يَخْرِجُكُمْ
طِفْلًا، ثُمَّ لَتَبَلَّغُوا أَشَدَّكُمْ، ثُمَّ لَتَكُونُوا شِوْخًا، وَمِنْكُمْ مَنْ يَتُوفىٰ مِنْ
قَبْلِ، وَلَتَبَلَّغُوا أَجْلًا مَّسْمًى، وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾ پەرۋەردگار خودايەكى
ۋە ھاىە باۋە گەۋرەى ئىۋە: كە ئادەمە، لەقۇر دورستى كىردە، پاشان
ئىۋەى لە دىۋە مەنىيەك دروستكىردە، پاشان كىردونى بەخۆئىنپارە و
گۆشتىپارە، پاشان دەتانهىنئىتە دەر بەزارۋكى و ئەجار بە خۇتان دادىن و
ھىزو توانا پەيدا دەكەن و دەگەنە ھەرپەتى تاقتە، پاشان دەگەنە قۇناغى
پىرى و كاملى بون، ھىندىكتان بەر لەۋە پىر بىن دەمرن و ئەۋ مەرگ و
ئەجەلەى بۆتان دىارى كراۋە پى دەگەن و توشتان دى. تا لە ئاكام دا
فام بكمەنەۋە، لەسەر نجامى خۇتان وردىبنەۋە.

دروستكىردنى ئادەم لە خۇل راسستىيەكەۋ پىش ۋەدى ھاتنى
ئادەمىزادە، گل بنەماى ژيانەۋ ژيانى ئىنسان لەۋ پەيدا بوۋە، جگە

له‌خودا کەس نازانی چۆن ژيانە سەر سورپه‌ینه‌ره پەیدا بووه، چۆن ئەم
روداوه گرنگ و گەورەیه لەمیژووی زەوی دا هاتۆتە کایەوه؟

ئەجار دواي پەیدابونی ئادەم و حەوا بەو شێوە سەرسورپه‌ینه‌ره، نیتەر
ئادەمیزاد لەپڕیگەي زاو زیۆه زۆر بون و گەشەیان کرد، ئەمەش لەئاکامی
بەیه‌ک گەیشتنی تۆمی نیژ بەهێلکۆکەي میینه‌وه و جیگیر بوونیان
لەرەحمی میینه‌که دا، ئەجار کە قۆناغی خوێنپارە و گۆشتپارە و
کۆرپەلەي دەپڕی و دیتە گۆرپەپانی ژیانەوه ئەمەش دواي تێپەرۆ بوونی
چەند قۆناغیکی جۆراو جۆرو چروپر، کە ئەگەر بەوردی سەیری بکەین و
لی‌ی ورد بینەوه بۆمان دەر دەرکەوی: کە ئەو قۆناغانەي بەسەر ئادەمیزاد
دی‌ی لەسکی دایکی دا زۆر گرنگ ترو سەر سورپه‌ینه‌ر ترن لەو قۆناغانەي
دواي لەدایکبوون بەسەری دا دی.

قۆناغەکانی ناو پەرەم قۆناغی سەر سورپه‌ینه‌رو سەپرو سەمەرەن،
هەتا زانیاری پزیشکی بەگشتی و (علم‌الاجنة) بەتایبەتی پێش
بکەوی و گەشە بکا، باشتەر دەستی قودرەتی خودا دەرەکەوی، بە‌لێ
کاروانی کۆرپە‌لە، هەر لە نۆتفەیی‌یه‌وه تالەدایکبوون کاروانیکی
سەرنج پراکێشەو بەهۆی پێشکەوتنی زانیاری پزیشکی‌یه‌وه زۆرمان لی
زانیوه، بەتایبەتی بەهۆی زانیاری دەرپارەي حەمل و لەدایکبوون و
چۆنیەتی جیناتەکانەوه زۆر لایەنی قۆناغەکانی ژيانی کۆرپە‌لەمان
بۆدەرکەوتوو، وە‌لێ ئاماژە کردنی قورئان بۆ ئەو قۆناغانە بەو
شێوە وردە کارییه پێش‌ه‌زارو چوراسەدو ئەوه‌ندە سائە، کاریکە
پێویستە هە‌لۆیستەي لەسەر بکەین نابێ‌ی خاوەن عەقل و فام هەروا بە‌لام
سەرلایي بەسەری دا تێپەرن و بیری لی‌تەکەنەوه، بۆیه لەکۆتای نایەتەکەدا
فەر‌موی: ﴿وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾.

نه جار به لگه کی تر له سهر هه بوونی خوداو تاک و تنهایی و
 به دهسه لاتی زاتی پاکی راده نوینی، بۆیه دوبه دوای پانواندنی نهو به لگه
 گۆرانکار بیانهو قوناغه جیا جیا نهی له بوونهو مرداو له خودی ژبانی
 ناده میزاد دا همن، وه کوو گۆرانی شهو و پۆژو قوناغه کانی ژبانی
 ناده میزاد، به لگه کی تر لهو گۆران و گواستنوه سهر له بهریه ناپاسته
 ده کاو ده فرموی:

﴿هو الذي يحي ويميت، اذا قضى امرا فانا يقول له كن فيكون﴾
 پهرو مردگار خودایه کی و هابه، ژبان ده به خشی و وهی ده گرتنهوه،
 ده ژینی و ده مرینی، ژبان و مردن به دهست خویهتی، کهسی تر دارای
 نهوهی نه، ههر کاتی ویستی کارێک نه غام بدا، ههر نهوهنده پیی
 دهلی ببهو ده بی، به ویستی نهو له کاتی دیاریکارودا دیته دی هیچ
 پیوهی مانلو نابێ.

تۆ له ستاننهوه لهوانه ی به ناحق ده رباره ی نایه ته کانی خودا
 کیشهو جیدایانه

الَّذِينَ كَذَبُوا
 بِمَا كُنَّا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٧٠﴾
 إِذَا الْأَغْطُلُ فِي أَعْتَقِهِمْ وَالسَّالْسِلُ يُسْحَبُونَ ﴿٧١﴾
 فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ ﴿٧٢﴾ ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ أَيْنَ

مَا كُنتُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٢﴾ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَلْ لَمَّ
 نَكُنْ نَدْعُوا مِنْ قَبْلُ شَيْئًا كَذَلِكَ يَضِلُّ اللَّهُ الْكَافِرِينَ ﴿٧٤﴾
 ذَلِكَ بِمَا كُنتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنتُمْ
 تَمْرَحُونَ ﴿٧٥﴾ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فِئْتَسْ
 مَوْى الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٦﴾

دوابه‌دوای رانواندنی چۆنیه‌تی پیدای بوونی ژیا‌نی ناده‌میزاد و له‌ژیر
 تارمای دیمه‌نی ژیان و مردن دا، له‌بەر پۆشنای حه‌قیقه‌تی به‌دییه‌ت‌ان و
 ده‌ست‌ه‌نگینی په‌روه‌رد‌گاردا، دیاره‌ به‌ر پا‌کردنی کێشه‌و جیدال له‌ نایاتی
 خودا دا جینگای په‌خنه‌یه‌و قێزه‌ونه، به‌درۆ‌خستنه‌وه‌ی پی‌غه‌م‌به‌ران کاریکی
 خراب و ناپه‌سه‌نده، بۆیه له‌روان‌گه‌ی دیمه‌نی‌ک له‌دیمه‌نه‌کانی پۆژی
 قیامه‌ته‌وه هه‌ره‌شه‌ی ترسناکی لی‌کردن و فه‌رموی:

﴿الْم تَرِ إِلَى الَّذِينَ يَجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنَّى يَصْرِفُونَ﴾ نه‌وه سه‌رت
 سو‌ر نامی‌نی نه‌ی مو‌حه‌مه‌د؛ له‌و مو‌شریکه سه‌ره‌ره‌قه کێشه‌کارانه‌ی
 به‌نا‌حق و به‌نا‌ره‌وا، به‌بی به‌ل‌گه‌و شایه‌تی به‌روا‌پێ‌کراو مو‌جاده‌له له‌باره‌ی
 نایه‌ته‌کانی خودا ده‌که‌ن و ده‌یان‌ه‌وی به‌فو‌و چرای په‌رس‌نگداری نی‌سلام وه‌کو
 ژیت‌ن، سه‌یر بکه نه‌و گه‌وج و نه‌فامانه چۆن پو‌له‌گو‌م‌پرا‌یی ده‌که‌ن و به‌و
 هه‌موو به‌ل‌گه‌و نیشانانه هیدایه‌ت وه‌رنا‌گرن!

به‌ل‌گه‌کان به‌هێ‌ژن و نایه‌ته‌کان ناشکران و دا‌خوا‌زی نه‌وه‌ن قه‌ناعه‌تیان
 پی‌ بکه‌ن و بب‌نه گه‌وا‌هید‌ه‌ر له‌سه‌ر تا‌ک و ته‌نه‌ایی خودا، که‌چی نه‌وان
 ها‌وه‌لی بۆ به‌ ره‌وا ده‌زانن و به‌په‌رستی ده‌که‌ن.

﴿الذین کذبوا بالکتاب و بما أرسلنا به رسلاً﴾ ئەو موشریکه نەفامانە ئەوانەن قورئان بە درۆ دەخەنەوه، بانگه‌وازی پێغه‌مبەری ئیسلام بۆیه‌کتاپه‌رستی پەت دەکەنەوه، نایانەوی بە‌دڵسۆزی عیباده‌ت بۆ خودا بکری، مل کەچ ناکەن بۆ شەریعه‌ت و یاسای هەلبژاردەیی خووا، شەریعه‌تی گونجاوو بە‌خه‌وه‌ر نامیز پاشگۆی دەخەن، ئای: کەنەفام و کەودەنن؟! چەند لاسارو بێگۆین!!

﴿فسوف يعلمون﴾ لەوه بە‌ولاه بۆیان دەرده‌که‌وی سزای کوفرو بپه‌رستیان چەند بە‌ئێشه‌و چەند سامناک و ریسوا کەرە!! هەرچەندە ئەوان پێغه‌مبەریکیان بە‌درۆخستۆته‌وه، په‌یامیکیان پەت کردۆته‌وه، وه‌لێ لێراستی‌دا هەموو پێغه‌مبەرائیان بە‌درۆخستونه‌ته‌وه و په‌یامیکی ئاسمانییان پەت کردۆته‌وه، چونکە په‌یامی ئیسلام هەموو ئایینه‌ ئاسمانیه‌کانی تیدا کۆ بوونه‌وه‌و پوخته‌ی هەموو ئایینه‌کانه‌، که‌وابوو که‌سیک په‌یامی ئیسلام پەت بکاته‌وه‌و وه‌کو ئەوه‌ وایه‌ هەموو په‌یامیکی ئاسمانی پەت کردبێته‌وه، هەموو پێغه‌مبەریکی بە‌درۆ خستبێته‌وه.

ئەجار ناوه‌رۆکی هه‌رپه‌شه‌که‌ روون ده‌کاته‌وه‌ و ده‌فه‌رموی : ﴿إِذَا الْاَغْلَالُ فِيْ اَعْنَاقِهِمْ، وَالسَّالَالُ يَسْحَبُونَ ثُمَّ فِي النَّارِ يَسْجُرُونَ﴾، لەوه بە‌ولاه ئەو بە‌درۆخه‌ره‌وه‌ سه‌ره‌قانه‌ ناکامی کرده‌وه‌کانی خۆیان ده‌زانن: کاتیك: تۆقیان له‌ مل ده‌کری و به‌زنجیر پاده‌کێشرێن به‌ناو. ئاوی کول‌تودا پیستیان داده‌ پلۆخی گۆشتیان داده‌پزی و هه‌لده‌وه‌ری ئەجار به‌ ناگر ده‌سوتیندرێن.

وه‌کو له‌ نایه‌تیکی تردا ئاماژه‌ به‌م مانایه‌ ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿هَٰذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمَجْرَمُونَ، يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَهَا بَيْنَ حَمِيمٍ اَنْ﴾ (الرحمن/۴۳-۴۴) یان ده‌فه‌رموی: ﴿خُذُوْهُ فَاَعْتَلُوْهُ اِلٰی سِوَاءِ الْجَحِيْمِ،

ثم صلبوا فوق راسه من عذاب الحميم ذق انك انت العزيز الكريم ان
هذا ماكنتم به تمترون ﴿الدخان/٤٧-٥٠﴾.

ئەجبار پرسیاری سەرکوتانەووەو ریسوا بوونیان ئاراستە دەکری و
سەرزنەشتیان دەکری لە سەر هاوڵەدانان بۆ خوداو بپەرستیان.
دەفەرموی: ﴿ثم قيل لهم: اين ماكنتم تشركون من دون الله؟ قالوا:
ضلوا عنا، بل لم نكن ندعو من قبل شيئا، كذلك يضل الله الكافرين﴾
واتە: ئەم جاره لە لایەن فریشتەو پێیان دەگوتری: کوان ئەوانەى ئێو
دەتانکردن بە هاوڵاتی خوداو لە جیاتی خودا پەرستشتان بۆ دەکردن؟ لە
کوێن ئەو بت و صەنەمانەى بەندایەتیا بۆ دەکرا؟ بۆچی لەم سزاسەختە
پرزگارتان ناکەن؟ ئەمڕۆ بۆچی فریاتان ناکەون؟!

و ئەلام دەدەنەووەو دەلێن: لیمان و ن، نایان بینین، خۆ ئێمە لەدونیاش دا
هیچمان نەدەپەرست، واتە: بۆمان دەرکەوت ئێمە شتێکمان نە پەرستووە
سودی هەبێ، ئەو شتانەى ئێمە پەرستشمان بۆ کردون نەسودیان هەیه و نە
قازانج نەدەبیسن و نەدەشنەون. بەم جوۆرە خودا کافران گومراوێکاو
سەریان لێ دەشیوێنێ، چونکە عیبادهتی شتێکیان کردووە شیایوی سزای
دۆزەخى کردون.

ئەجبار پەروەردگار هۆی عەزابدانیا برون دەکاتەووەو دەفەرموی:
﴿ذلكم بما كنتم تفرحون فى الأرض بخير الحق، وما كنتم ترحون﴾
سائەمە گۆری گیانتان بێ! باش بزائن ئەم گومراکردن و عەزابدانەتان بە
هۆی ئەووەوێه: کە ئێو لە دنیا دا لەسەر زەوى بە تاوانکردن کەیف و
دەهاتی دلتان بەوێه خۆش دەبوو: کە سەریبۆچی فەرمانی خوداتان دەکردو
پەيامی پێغەمبەرانتان پەتەکردەو، شانازیتان بە کوفرو بێدینى
خۆتانەو دەکرد و بادى هەوار بووون. دەيسا کەوابی ﴿ادخلوا ابواب
جهنم خالدين فيها، فبئس مشوى المتكبرين﴾ لەدەرگاگانى دۆزەخەو

بچنه نهو دیوو بو هه‌تا هه‌تایه تییدا بپننه‌وه، ئای که جیگه‌ی
خۆبه‌زلزانه‌کان جیگایه‌کی ناخۆشه! هاوار بۆیان و کهس به‌حالیان نه‌بی.

خۆ راگرتن و پشوو درێژی سه‌رکه‌وتن وه‌دی دینی

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَكَيْمًا
نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ ﴿٧٧﴾
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ
وَمِنْهُمْ مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ
بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ فُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ
هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ ﴿٧٨﴾

له‌سه‌ره‌تای سوره‌ته‌که‌وه تا ئی‌ره قسه ده‌رباره‌ی پوچی مه‌نه‌ج و
رتیبازی کیشه کاران بوو: که به‌ناپه‌وا ده‌رباره‌ی نایه‌تی خودا
موجاده‌له‌ده‌که‌ن، نه‌جار لی‌رده‌ا فه‌رمان به‌ پی‌غه‌مبه‌ر ده‌کا: که‌له به‌رامبه‌ر
نه‌زیه‌تدان و سه‌ر په‌قی موشریکه‌کاندا پشوو درێژی، دل‌نیای ده‌کاله‌سه‌ر
سه‌رکه‌وتن و زالبون به‌سه‌ر ناحه‌زانی دا ده‌فه‌رموی:

﴿فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ﴾ نه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست! دان به‌خۆتا
بگه‌رو پشوو درێژه به‌رامبه‌ر هه‌لوتیستی نامه‌ردانه‌ی هه‌ندی له‌گه‌له‌که‌ت،
گوی به‌هاش و هۆشی نه‌وان مه‌ده، چونکه خودا واده‌ی سه‌رکه‌وتنی
پیداوی، واده‌ی خودایش پاشگه‌ز بوونه‌وه‌ی تییدا نیه هه‌ر دیته‌ جی.

﴿فاما نرينك بعض الذي نعدهم أو نتوفينك فإلينا يرجعون﴾
 نه‌گه‌ر هه‌ندیک له‌و هه‌ره‌شانه‌ی لی‌مان کردون وه‌کوو کوشت و دیل کردنی
 رۆژی به‌در نیشانت بده‌ین، یان مه‌رگت به‌سه‌ردا بی‌نین پی‌ش عه‌زابدانیان،
 هه‌رچۆنیک بێ هه‌ر بۆلای ئیمه‌ ده‌گه‌رینه‌وه‌، هه‌موو لایه‌ک بۆلای خۆمان
 ده‌هینینه‌وه‌و حیساب و کیتابی‌ان له‌گه‌ل ده‌که‌ین، نه‌وسا به‌گویره‌ی کردار و
 هه‌لس و که‌وتیان سزایان ده‌ده‌ین، نمونه‌ی ئه‌م نایه‌ته‌ نایه‌تیکی تره‌:
 که‌ده‌فه‌رموی: ﴿فاما نرينك بعض الذي نعدهم فانا منهم منتقمون او
 نرينك الذي وعدنا هم فانا عليهم مقتدرون﴾ (الزخرف/۴۳).

ئه‌جار په‌روه‌ردگار دل‌خۆشی پی‌غه‌مبه‌ری خۆی ده‌داته‌وه‌و ده‌فه‌رموی:
 ﴿ولقد أرسلنا رسلا من قبلك، منهم من قصصنا عليك ومنهم من لم
 نقصص عليك﴾ دل‌نایه‌ له‌پیش تۆش دا گه‌لی پی‌غه‌مبه‌رمان ناردن بۆ
 سه‌ر گه‌له‌کانیان، سه‌رگۆزه‌شته‌ی هه‌ندیکیانمان بۆ گێڕاویته‌وه‌، هه‌یشه‌ن
 باس‌مان نه‌کردون سه‌رگۆزه‌شته‌و ژياننامه‌یانمان بۆ نه‌گێڕاویته‌وه‌، له‌سوره‌تی
 (النساء/۱۶۴) دا هه‌مان مانای هێناوه‌و ده‌فه‌رموی: ﴿ورسلا قد
 قصصناهم عليك من قبل ورسلا لم نقصصهم عليك﴾.

به‌گویره‌ی فه‌رموده‌ی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ ئه‌و پی‌غه‌مبه‌رانه‌ی سه‌ره‌به‌وردیان
 نه‌گێڕدراوه‌ته‌ زۆر زۆر ترن له‌وانه‌ی سه‌ر گۆزشته‌یان گێردراوته‌وه‌. ئیمامی
 نه‌حمه‌د له‌ ئه‌بوزه‌ره‌وه‌ رپوايه‌ت ده‌کا: که‌ ده‌فه‌رموی: وتم: نه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری
 خودا! ژماره‌ی (نیگا بۆ کراوه‌کان) پی‌غه‌مبه‌ران چه‌نده‌؟ پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ
 فه‌رموی: (مائة الف واربعة وعشرون الفاء، الرسل من ذلك ثلاث مئة
 وخمسة عشر، جمعا غفيرا) ژماره‌ی نیگا بۆ کراوان سه‌دو بیست و چوار
 هه‌زاره‌، له‌وانه‌ سی‌سه‌دو پازده‌یان ره‌وانه‌ کراون، واته‌: ره‌سولن پی‌رێکی
 زۆرن، له‌م کۆمه‌له‌ زۆره‌ نه‌وانه‌یان: که‌ له‌ قورئان دا ناویان هاتوه‌و
 بیست و پینج پی‌غه‌مبه‌رن.

﴿وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ هیچ کامی لهو پیغه مبه‌رانه بۆی نه‌بووه و نه‌یتوانیوه به‌بی‌تیزی خودا موعجیزه‌یه‌ك راست بکاته‌وه و نیشانی نه‌ته‌وه‌که‌ی بدا، هر موعجیزه‌یه‌ك که‌نواندویانه به‌فرمانی خودابوه و خودا بۆی نه‌نجام داو.

نه‌مه مه‌وزوعی‌کی کۆن و چه‌سپاوه، تایبته‌ نیه به پیغه مبه‌ری ئیسلامه‌وه، به‌لکو پیش پیغه مبه‌ری ئیسلام پیغه مبه‌ران زۆر بوون. خودا چیرۆکی مه‌ندیکانی بۆ گێراوینه‌وه و زۆریانی بۆ باس نه‌کردوین، هر پیغه مبه‌ری‌ك هاتبیته سەر گه‌ل و نه‌ته‌وه‌یه‌ك روه‌پوی به‌درۆخستنه‌وه و ره‌تکردنه‌وی په‌یامه‌که‌ی بۆته‌وه، هه‌موویان داوایان لێ کراوه موعجیزه بنۆین هه‌موویان ئاواته خوازی نه‌وه بوون خودا موعجیزه‌ی وایان له‌سەر ده‌ست ناشکرا بکا خیرا نه‌ته‌وه‌که‌ی ئیمانی پی‌ بێنن، پی‌ی خۆشبووه سهرکه‌وتوو بی‌ی له‌په‌یامه‌که‌ی دا...

به‌لام په‌روه‌ردگار ویستویه‌تی فروستاده‌کانی واپه‌روه‌رده‌بکا سه‌بری ره‌ه‌ایان هه‌بی، بزائن: ئه‌رکی نه‌وان پیغه مبه‌ری‌تی و په‌یام گه‌یاننده، په‌یدابوونی موعجیزه به‌ده‌ست خودایه‌و به‌ویستی نه‌و ده‌بی، هه‌روه‌ها بۆ نه‌وه‌ی ئاده‌میزادان به‌گشتی له‌وه‌ه‌ حالێ بن: که‌ سروشتی خودایه‌تی و سروشتی پیغه مبه‌ری‌تی لێك جیابکه‌نه‌وه، بزائن پیغه مبه‌ران ئاده‌میزادن و خودا هه‌لبێژاردون بۆ نه‌و ئه‌رکه‌ پێرۆزه، نه‌وان ناتوانن له‌سنوری خۆیان ده‌ربچن و ناشیان‌ه‌وی ده‌رچن، هه‌روه‌ها بۆ نه‌وه‌شه ئاده‌میزادان بزائن: که‌ دوا که‌وتنی موعجیزه‌و داواکارییه‌کانیان له پیغه مبه‌ران ره‌حه‌ته، چونکه‌ خودا بریاری داوه هه‌رکاتی له‌سەر داواکاری و په‌لپ گرتنی گه‌ل و نه‌ته‌وه‌یه‌ك موعجیزه له‌سەر ده‌ستی پیغه مبه‌ری‌ك ده‌رکه‌وت و دوا‌یی ئیمانیان پی‌ته‌هینا نه‌وه یه‌که‌سەر خودا غه‌زه‌بیان لی‌ ده‌گری‌و سزایان بۆ نازل ده‌کا، که‌وابی دواکه‌وتنی موعجیزه‌و وه‌غرانی ره‌حه‌تی خودایه‌ بۆیان.

﴿فاذا جاء أمر الله قضی بالحق، وخسر هنالك المبطلون﴾ همر کاتئ وهختی دیاریکراو بۆ عه‌زابدانیان هات له‌دونیا‌دا یان له‌قیامه‌ت دا نیت‌ر خودا به‌عه‌دالته‌ت حوکم و بریاری خۆی ده‌رده‌کاو کیشه‌ی نیوان خودا په‌رستان و کافران یه‌کالا ده‌کاته‌وه، پیغه‌مبه‌ران و شوینکه‌وتوانیان به‌مرا‌زده‌گه‌یه‌نی و کافرو سه‌رپیچیکاران گیروده‌ی عه‌زایی سه‌خت ده‌بن، ده‌ی که‌وابی تۆ ته‌ی موحه‌مه‌د دان به‌خۆتا بگه‌رو پشوو درێژ به‌، چاو له‌ پیغه‌مبه‌رانی پیش خۆت بکه‌و چاو‌ه‌روانی حوکم و بریاری خودا به‌ .

چهند به‌لگه‌و نیشانه‌ی تر له‌سه‌ر هه‌بوونی خوداو
تاک و ته‌نهای زاتی پاک

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَنْعَامَ
لَتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا تَكُلُونَ ﴿٧٩﴾ وَلَكُمْ فِيهَا
مَنْفَعٌ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى
الْفَلَاحِ تَحْمَلُونَ ﴿٨٠﴾ وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَأَيَّ آيَاتِ
اللَّهِ تُنْكِرُونَ ﴿٨١﴾

له‌وهو پیش به‌دورو درێژی و نه‌وه‌نده‌ی پیتیست بی هه‌ره‌شه‌ی له‌کافره
سه‌ر په‌قه به‌درو‌خه‌ره‌وه‌کان کرد، نه‌جار لی‌ره‌دا سه‌ر له‌نوی ده‌ست ده‌کاته‌وه
به‌به‌لگه‌ هی‌نانه‌وه له‌سه‌ر هه‌بوونی خوداو تاک و ته‌نهای زاتی پاک،
نیعه‌ته‌ جو‌راو جو‌ره‌کانی به‌سه‌ر به‌نده‌کانی‌دا راده‌نوینی و ده‌فه‌رموی:
﴿اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَنْعَامَ لَتَرْكَبُوا مِنْهَا، وَمِنْهَا تَكُلُونَ﴾ واته‌(الله)

خودایه‌کی وه‌هایه ناژه‌لی بۆ سودی ئیوه دروست کردون، وشترو ره‌شه ولاخ و مه‌رو بزنی وه‌ها دروست کردون: که ئیوه بتوانن به‌ویستی خۆتان سودیان لی‌وه‌رگرن، بۆ نه‌وه‌ی هه‌ندیکیان به‌کار بیتن بۆ کالاً گواستنه‌وه‌و سواری و شیر لی‌خواردن و سه‌رپرینیان و گوشت خواردنیان بۆ نمونه وه‌کوو حوشت: که هه‌موو نه‌م سودانه‌ی لی‌ده‌بینری، ره‌شه ولاخ گوشتی ده‌خوری و شیری ده‌دۆشری و جوتیشی پی‌ده‌کری، بزنی و مه‌ر گوشتیان ده‌خوری و شیریان ده‌دۆشری و هه‌مووشیان زاوو زی‌ده‌کهن، مه‌رو بزنی خوری و مه‌ره‌زو موو کۆلک و به‌رگنیان لی‌وه‌رده‌گیری و که‌لوپه‌لی پی‌ویستیان لی‌دروست ده‌کری، بۆیه ده‌فه‌رموی:

﴿وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ، وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ، وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفَلَكِ تَحْمَلُونُ﴾ ئیوه له‌و ناژه‌لانه گه‌لی‌که‌لی‌تری وه‌رده‌گرن و پی‌داویستی خۆتانیان لی‌نه‌نجام ده‌ده‌ن، خوری و موو مه‌ره‌زه‌و به‌رگن و کۆلکیان لی‌ده‌برنه‌وه، پۆن و ماست و په‌نیرو که‌شکیان لی‌ده‌گرن، هه‌روه‌ها بۆ نه‌وه‌ی بارو بارگه‌نه‌تانی پی‌بگوێزنه‌وه، کالأتان له‌ولاتیکه‌وه بۆ ولاتیکی تر به‌رن، به‌ناسانی له‌وشکانی دا به‌پشتی هه‌ندی‌که‌ له‌و ناژه‌لانه‌و له‌ده‌ریادا له‌سه‌ر گه‌می ئیوه‌ی ئاده‌میزاد به‌خۆتان و کالأتانه‌وه هه‌لده‌گیرین و سوار ده‌کری‌ن له‌ولاتیکه‌وه بۆ ولاتیکی تر ده‌برین و مه‌به‌ستی خۆتان دیننه‌دی.

بی‌گومان نه‌و مه‌به‌ستانه‌ی له‌دلی ئاده‌میزاد دا هه‌ن و کاتی‌خۆی به‌هۆی نه‌و وه‌سائیلانه‌وه پی‌یان گه‌پشته‌و مه‌به‌ستی گرنگ و سه‌ره‌کی بوون، پیش داهینانی نامیری گواستنه‌وه‌ی نه‌مپۆ: که ترومبیل و قه‌تار و فرۆکه‌و که‌شتی جۆراو جۆرن، جگه‌ له‌و که‌شتیه‌ سه‌ره‌تاییانه‌و پشتی نه‌و ناژه‌لانه‌و وه‌سائیلی تر نه‌به‌وه، ئیستاش و پیرای نه‌و پیشکه‌وتن و داهینانه‌ی له‌وه‌سائیلی گواستنه‌وه‌و گه‌شت و گوزاردا په‌یدا بووه، هه‌ندی‌شوین و

شیوو دول و ریگاو بان همن به‌هوی پستی نهو ناژه‌لانه وه‌نبی ناده‌میزاد
پییان ناگاو کالایان بو نابری، چونکه ریگاو بانه‌کانیان هیئنده ته‌سک
وتروسکن همرجی پیی نهو ولا‌خانه‌یان تیدا ده‌بیته‌وه .

نونه‌ی نه‌م نایه‌ته نایه‌تیکی تره که ده‌فرموی ﴿والانعام خلقها لكم
فيها دفاء ومنافع ومنها تاكلون، ولكم فيها جمال حين تريحون وحين
تسرحون، وتحمل اثقالكم الى بلد لم تكونوا بالغيه الا بشق الانفس،
ان ربكم لرؤوف رحيم﴾ (النحل/۵-۷) .

نه‌جار دوا‌به‌دوای نهو هه‌موو به‌لگانه‌ی رایناندن ده‌بار‌ه‌ی ده‌سه‌لات و
به‌توانایی خودا، ده‌فرموی: ﴿ویریکم آیاته، فأي آيات الله تنكرون﴾
بی‌گومان په‌روه‌ردگار نیشانه‌ی خودایه‌تی و ده‌سه‌لاتی خو‌ی نیشانی
به‌نده‌کانی ده‌دا، هه‌موو به‌لگه‌کان ناشکراو نمایانن، هه‌موو یان گه‌واهی
نه‌وه ده‌ده‌ن: که خودایه‌کی تا‌ک و ته‌نها و خاوه‌ن حکمه‌ت و ده‌سه‌لات
به‌دی هیئان و خاوه‌نیانه، ده‌ی که‌وا‌یه، ئیوه چ نایه‌تیکی خودا په‌ت
ده‌که‌نه‌وه! دان به‌کامه‌یان دانانین؟!

خو نیشانه‌کان هیئنده ناشکران هه‌رکه‌سی‌ک تو‌زقا‌ل‌یک عه‌قلی هه‌بی
ئینکارییان نا‌کا، چونکه ئینکاری کر دنیان نه‌فامی و گه‌وجی‌یه،
هه‌رکه‌سی ئینکاری نایه‌ته‌کانی خودا بکا خو‌ی هه‌ل‌ده خه‌له‌تی‌نی، یان
لا‌سایی ده‌کاته‌وهو به‌به‌تال موجد‌ه‌له ده‌کا، هه‌موو کائیناتیکی ناو
بو‌ونه‌وه‌ر تاکه تاکه‌و به‌کو‌م‌دل گه‌وا‌هید‌ه‌رن له‌سه‌ر هه‌بوونی خودایه‌کی
بالا‌ده‌ست و کار دروست:

له‌دی‌باجه‌ی کی‌تابی حوسنی عالم هه‌روه‌ره‌ق لاده‌م
ده‌بینم مه‌بجه‌سی وه‌سفت له‌هه‌رفه‌صلی له‌هه‌ر بابی (بی‌توشی)
شاعیری عه‌ره‌بیش ده‌لی:

وفي كل شيء له آية تدل على أنه واحد

هه ره شه له سه ره که شی و کی شه کاران ده باره ی نایاتی خودا، کاتی که
هه ره شه کان دینه جی، نیمان ده هیئن به لام بی سووده

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرُ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ
قُوَّةً وَأَثَارًا فِي الْأَرْضِ فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾
فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرِحُوا بِمَا عِنْدَهُمْ
مِنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٨٣﴾ فَلَمَّا
رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَحَدُّهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ
مُشْرِكِينَ ﴿٨٤﴾ فَلَمْ يَكُ يَنْفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا سُنَّتَ
اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ وَخَسِرَ هُنَا لِكَ الْكَافِرُونَ ﴿٨٥﴾

نهم سوره ته پیکهاتوه له دووبه ش، به شیک ده باره ی تولوهیه ت و
قودره ت و حیکمه تی خودا، به شیکیش ده باره ی هه ره شه کردنه له کافرو
سته مکاره کان، نهم کۆمه له نایه ته ی ئیره: که کۆتای سوره ته که یان پی
هیتراره پدیوه ندی هه یه به به شی دووه مه وه: که هه ره شه له وانه ده کا
کی شه و جیدال به رپا ده که ن ده باره ی نایه تی خودا، نه وانه ی پیغه مبه ر
به درۆده خه نه وه، به مال و مندالتی دونیا یان بۆ غرابون و له خو یان بایی
ده بن، نه وانه کاتی عه زابی خودا به خه یان ده گری نیمان ده هیئن به لام

ئىمانهينانى كاتى تەنگانەو غەمەرەيە بى سوده وداديان نادا.
 دەفەرموى: ﴿أفلم يسيروا في الأرض، فينظروا كيف كان عاقبة الذين
 من قبلهم كانوا اكثر منهم واشد قوة وآثارا في الأرض، فما
 أغني عنهم ماكانوا يكسبون﴾ نايانەو جەدەلچيانە بەولاتان دا
 نەگەرپاون سەيرى شوينەوارو كەلاوەكۆنى نەتەوہياخى بووہكانى راپووردويان
 نەکردووہ، لەوگەشت و گوزارانەيان دا بيريان لەناكامى ئەو گەل و نەتەوہ
 بەدرۆخەرەوانە نەکردۆتەوہ؟ شوينەوارى گەلەياخى بووہكانيان نەديوہ چۆن
 بەسەريەك دا رەمباون و ديمەنى سامناك و سەرنج پاكيشيان ئەوہ
 دەگەيەنى: كە بەھۆى سەريپچيكردن و بە درۆخستەوہى پيغەمبەرەان
 خودا بە عەزابى سەخت خۆى لەناوى بردون.

باقورەيشيەكان دڤيانبەن ئەو گەل و نەتەوانە زۆر لەوان بەشان و
 شەوگەت تەريوون، مال و سامانيان لەوان زياتر بووہ، شورەو قەلاو
 سەنگەرەو بەرەبەستيان لەقورەيشەكان تۆكەترو پتەو تر بوون. پيشەسازى و
 ئاوەدانى و فەنن و زانياريان لەوان پتر و پيشەكەوتوتر
 بووہ، كاتىك عەزابى خودا يەخەى گرتن هيچ شتێك دادى نەدان و هيچ
 شتێك فريايان نەكەوت، شوراو بالەخانەى دەستكردو قايم و قۆليان،
 ئەشكەوتى لەشاخ داپراويان لەعەزابى خودا نەپياراستن، رەنجەرۆ
 خۆيان، ئەوہبوو:

﴿فلما جاءتهم رسلهم بالبينات فرحوا بما عندهم من العلم، وحاق
 بهم ماكانوا به يستهزئون﴾ كاتىك فروستادەكانى خودا يەك بەدوا
 يەك دا هاتنە سەريان بەبەلگەى ئاشكراو موەجيزەى گەورەوہ،
 بانگەوازيان كردن بۆ ئىمانهينان و خودا پەرستى، ئەوان هيچ گوڤيان پى
 نەدان و پرويان تى نەکردن، بەوزانيارىيە تىكەل و پىكەلەى خۆيان بۆ
 غرابون و سەريان لى شتوا، ئەو ئەفسانەو گومان و بىرو بۆ چونە

بی‌بناغانه یان^(١) لی بوون به زانیاری و دلیان پی خوش کردو کردیانه پهیره وو پرژگرامی خو یان و شوینی که وتن، کاتیکیان به خو زانی عه زابی خودا دهره ی دان و له هه مو لایه که وه گیرۆده بون و نه وه ی گالته یان پی ده هاتی و به لایانه وه نه فسانه بوو دو چاری بون و تیکیه وه پیچان، نه وه هه مو بانگه وازیسه کران و موعجیزانه یان نشان دران هیچ گوئیان پی نه دان، که چی..

﴿فلما راوا بأسنا، قالوا امنا بالله وحده وكفرنا بما كنا به مشركين﴾ کاتیک عه زابی سه ختی ئیمه یان بینی ئیمانیان به خودا هیئاو که وتننه تۆیه و په شیمانبوونه وه، وتیان: ته نها خودا شیایوی په رستش بو کردنه و نه و بت و صه نه مانه ی ئیمه ده مان په رستن هیچ نین و به که لکی خودایه تی نایه ن.

به لام ﴿فلم ينفعهم ايمانهم لما راوا بأسنا﴾ ئیمانه یان که یان بی سود بوو له وکاته دا که عه زابی ئیمه یان دی، چونکه ئیمانه یان کاتی غه رغه ره و سه ره مهرگه، ئیمانه یان کاتی ئاوا نرخ ی نیه، ئیمانی ناعیلاجی و بی دهره تانی یه ئیمانه یان قه ناعت و ئیختیاری نیه، بو نمونه فیرعه ونی میصر کاتیک تینی بو هات و که وته خنکان و غه رغه وه وتی: ﴿آمنتُ انه لا اله الا الذي آمنت به بنو اسرائيل، وانا من المسلمين﴾ (یونس/٩٠) یه کسه ر خودا وه لامی دایه وه وتی: ﴿آلآن وقد عصيت قبل وكنت من المفسدين﴾ (یونس/٩١) ئیمانی لی قبول نه کرا چونکه کاتیک ناده میزاد به و حاله ده گا ئیتر ما وه ی ته کلیفی له سه ر نامیئی و هیچ نرخیک بو ئیمانه یان نابی.

١- بو نمونه ده یانگوت: ﴿وما يهلكنا الا الدهر﴾ (الجماعه/٢٤) یان: ﴿لو شاء الله ما اشركنا ولا آباؤنا﴾ (الانعام/١٤٨) یان: ﴿من يحيي العظام وهي رميم﴾ (يس/٧٨).

﴿سنة الله التي قد خلت في عباده، وخسر هنالك الكافرون﴾ نهمه
 برپاریکی گشتی و همیشهی پهرودگاره، دهربارهی همو و نه
 نادمیزادانهی کاتی غمرغمره و دیتنی عهزاب ئیمان دههینن، نه
 جوړه ئیمانیهینانه بایه‌خی نیو قبول ناکړی، نهمه داب و نه‌ریتیکی
 همیشهی پهرودگاره دهربارهی همو و گدل و نه‌تووه‌کانی
 رابردو، له‌وکاته‌دا: که کافرو بی‌دین عهزابی خودا ده‌بینن و نه‌جل
 یه‌خه‌یان ده‌گری، خه‌ساره‌تمه‌ندی خو‌یان بو‌پون ده‌بیته‌وه و ده‌زانن: که کار
 له‌کار تراز‌اوه.

له‌فهرمووده‌ی صحیح و چه‌سپاودا هاتووه: پیغه‌مبهر فهرموویه‌تی:
 (ان الله تعالى يقبل توبة العبد ما لم یغرغر) خودا تو‌به‌ی به‌نده‌ی خو‌ی
 وهرده‌گری به‌مه‌رجیک نه‌گاته‌ حالته‌تی سهره‌ مهرگ و غمره‌غمره، کاتیک
 گیان بگاته‌ بینه‌قاقای و فریشته‌ی گیان‌کیشان ببینی ئیتر توبه‌ وهرنا‌گیری
 و په‌شیمانی بی‌سوده، که‌وابی با‌کافرو تا‌وانباران بترسن و پیش وخت
 فریا‌خو‌یان بکه‌ون، کاتیک ئیمان به‌ینن سودی ه‌بی، وختی: په‌شیمان
 ببندوه‌ لی‌یان وهر بگیری ه‌ل له‌کیس خو‌یان نه‌ده‌ن و فرست بقوزنه‌وه.

بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم

سوره‌تی (فصلت)

نهم سوره‌ته به‌و ناوه‌ ناو‌نراوه، چونکه له‌سهرتای سوره‌ته‌که‌دا
 ده‌فهرمو‌ی: ﴿كتاب فصلت آية..﴾

نهم سوره‌ته چاره‌سهری چو‌نیه‌تی بیرو با‌وهر و بنه‌ماکانی بیرو با‌وهر
 ده‌کا، با‌سی تا‌ک و ته‌نهای خودا ده‌کا، با‌سی ژیان‌ی قیامت ده‌کا،
 با‌سی نی‌گا‌و پیغه‌مبهریتی ده‌کا، با‌سی چو‌نیه‌تی بانگه‌وازی‌کردن بو‌

خوداپه‌رستی و شیوازه‌کانی ده‌کا، سوره‌ته‌که سهر له‌بهر توژیینه‌وه و رونکردنه‌وه‌ی بنه‌ماکانی عه‌قیده‌یه، به‌لگه هینانه‌وه‌یه له‌سهر نه‌وه بنه‌مایانه.

نیشانه‌کانی تاك و ته‌نهای خودا راده‌نوینی، هه‌په‌شه له‌سته‌مكارو سه‌رپی‌چیکاران ده‌کا، تیکشکاندنی مله‌پرو بو غرا بووه‌کانی میژوو مان بو ده‌گێڕیتته‌وه دیمه‌نی ریسوا‌بوون و گێڕۆده‌بوونیان له‌پژژی قیامت دا راده‌نوینی، نه‌وه پون ده‌کاته‌وه که ته‌نها به درۆخه‌ره‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ران له نه‌جنده‌و ئاده‌میزاد پروا به‌و حه‌قیقه‌ته‌ ناشرایانه‌نا که‌ن و گه‌ردنکه‌چی فه‌رمانی خودا نابن، له‌کاتێک دا ئاسمان و زه‌وی و مانگ و خۆرو فریشته هه‌موویان سوژده بو خودا ده‌به‌ن و گه‌ردنکه‌چی فه‌رمانی په‌روه‌ردگارن.

په‌یوه‌ندی نه‌م سوره‌ته به‌هه‌ی پێشه‌وه له‌دوو‌خاڵی سه‌ره‌کیدا په‌نگ ده‌داته‌وه:

یه‌که‌م: هه‌ردوو سوره‌ته‌کان به‌وه‌صفی قوتانی پیروژ ده‌ست پی‌ده‌که‌ن.
دووه‌م: هه‌ردو سوره‌ته‌که هه‌په‌شه له‌کافرو جه‌ده‌له‌چیه‌کان ده‌که‌ن، سه‌ره‌نشت و لۆمه‌یان ئا‌راسته ده‌که‌ن، نه‌وه‌تا له‌کۆتای سوره‌تی پێشه‌وودا هه‌په‌شه‌و لۆمه‌ی ئا‌راسته‌ی کافره‌کان کردو فه‌رمووی: ﴿اَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْاَرْضِ... الْاَيَةِ﴾ (٨٢) له‌به‌شی یه‌که‌می نه‌م سوره‌ته‌ش دا جاري‌کی‌تر هه‌په‌شه‌ی لی‌کردن و فه‌رموی: ﴿فَاَنْ اَعْرَضُوا فَقُلْ: اَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِّثْلَ صَاعِقَةِ عَادَ وَثَمُودَ﴾ (١٣).

ده‌باره‌ی حه‌قیقه‌تی تاك و ته‌نهایی خودا فه‌رموی: ﴿قُلْ اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحٰى اِلٰى اِنَّمَا الْهٰكُمُ اِلٰهٌ وَّاحِدٌ فَاسْتَقِيمُوا لَهٗ وَاسْتَغْفِرُوهُ وَوَيْلٌ لِّلْمُشْرِكِيْنَ﴾ یان ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ اِنْكُمْ لَتَكْفُرُوْنَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِيْ يَوْمِيْنَ وَتَجْعَلُوْنَ لَهٗ اَنْدَادًا؟ ذٰلِكَ رَبُّ الْعٰلَمِيْنَ﴾.

دەربارەى مەوزوعى قىيامەتیش دەفەرموی: ﴿وَلِلْمُشْرِكِينَ الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ، وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ﴾ .

دەربارەى مەوزوعى نیگا و پیڤه مبهرایه تیش: کە دەتوانی بە مەوزوعى سەرەکی سوره‌تە کە حیساب بکری: دەفەرموی: ﴿حَمْدُ تَنْزِيلٍ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ كِتَابُ فَصَلَتْ آيَاتِهِ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ، بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ، وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكْثَرِ مَا تَدْعُونَا إِلَيْهِ، وَفِي أَذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنَكَ حِجَابٌ، فَاَعْمَلْ إِنَّا عَامِلُونَ، قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ...﴾ .

دەربارەى چۆنیەتی بانگەوازیکردن و ڕەوشتی بانگخوازانی نیسلام دەفەرموی: ﴿وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَلَا تَسْتَوِ الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ، ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ، فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ...﴾

کۆتای سوره‌تە کە شى به‌وه هیناوه: کە به‌روه‌ردگار واده‌ی داوه به‌ئاده‌میزاده‌کان: کە له هه‌موو سهرده‌م و پۆژگاریک دا هه‌ندى له نه‌ینى بوونه‌وه‌ر یان نیشان بدا، نیشانه‌ی تاک و ته‌نهای خودایان له‌بونه‌وه‌رو خودی خۆیان دا نیشان بدا.

موشریکه‌کان روله قورئان وه‌رده‌گیرن و پێیان سه‌یره
پیڤه‌مبه‌ر ئاده‌میزاد بێ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدٌ ۞ تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۞ كِتَابُ فَصَلَتْ
ءَايَاتُهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۞ بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ

أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٤﴾ وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ
 مِّمَّا نَدْعُونَ إِلَيْهِ فِيءَاذَانَا وَقَرُّ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنَكَ حِجَابٌ
 فَأَعْمَلْ إِنَّا نَعْمِلُونَ ﴿٥﴾ قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَىَّ
 أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ فَاستَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوا ۗ وَوَيْلٌ
 لِلْمُشْرِكِينَ ﴿٦﴾ الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ
 هُمْ كَفِرُونَ ﴿٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
 أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٨﴾

﴿حم﴾ = حامیم نهم پیتہ پچر پچرانہ وہ کوو لہ سہرتای سوره‌تی
 (البقرة) و سہرتای ہندی سوره‌تی تریش دا ناماڑہ مان بۆ کرد ناگادار
 کردنہوی ناده میزادہ لہ سہر سہر ناسایی قورٹان و تہ حددا کردن و
 بۆردانی ٹینس و جیننہ لہ سہرئہوہ: کہ ناتوانن نمونہی قورٹان
 بخندہرو: ناماڑہ بہوش دہکا: کہ تہو رستہو نایہت و وشانہی لہ دوا تہو
 پیتہ پچر پچرانہ دہ خویندرینہوہ زۆر گرنگ و بایہ خدارن و پتویستہ
 بہ ہہندیان بگرین .

﴿تنزيل من الرحمن الرحيم﴾ نهم قورٹانہ گرنگہ بایہ خدارہ و
 موعجیزہ گہورہیہ لہ لایہن خودای خاوەن رەحم و بہزہیی یہوہ نازل کراوہ،
 تہو خودایہی نهم قورٹانہ یان نهم سوره‌تہی بہ نیگا بۆ پیغہ مہرہی خوئی
 ناردوہ خاوەنی رەحمەت و بہزہیی بہر فراوان و رہہایہ بۆ بہندہکانی،
 لہ دونیادا بۆ ہہموو کەس بہ لکوو بۆ ہہموو زیندہوہران بہ گشتی و

له‌قیامت دابۆ موسولمانان به‌تایبه‌تی، ئەم قورئانه شیفا به‌خشه. بۆ
 هه‌موو گەل و نه‌ته‌وه‌یه‌ك به‌تاك و كۆیان‌ه‌وه، ر‌ه‌حه‌ته بۆ هه‌موو عاله‌م
 به‌ئاده‌میزاد و غه‌یری ئاده‌میزادیشه‌وه، ر‌ه‌حه‌ته بۆ ئەوانه‌ی په‌یره‌وی
 ده‌كه‌ن و شوێنی ده‌كه‌ون، ر‌ه‌حه‌ته بۆ هه‌موو زینده‌وه‌ران، چونكه قانۆن و
 یاسایه‌کی له‌ خۆگرتوه‌ خێری هه‌موو كه‌سی تێدايه، کاریگه‌ره‌ له‌بیره‌ بۆ
 چۆن و هه‌ئس و كه‌وتی ئاده‌میزادا، نه‌ك هه‌ر بۆ موسولمانان به‌لكوو بۆ
 هه‌موو عاله‌م! ئەوانه‌ی به‌ویژدانه‌وه سه‌یری میژوو ده‌كه‌ن و له‌پروانگه‌ی
 مرۆفایه‌تیه‌وه ده‌پواننه‌ پۆلی قورئان له‌بۆاری ژیا‌نی ئینسان دابه‌گشتی
 هه‌ست به‌م حه‌قیقه‌ته‌ ده‌كه‌ن و دان به‌م راستی‌یه‌دا ده‌نێن.

له‌ شوێنێکی تردا قورئان بۆ خۆی جه‌خت له‌سه‌ر ئەم حه‌قیقه‌ته‌
 ده‌کاته‌وه‌ ده‌فه‌رموی: ﴿وما ارسلناک الا رحمةً للعالمین﴾ (الانبیاء/۱۰۷)
 په‌یامی تۆ ئەم موحه‌مه‌د ر‌ه‌حه‌ته بۆ گشت عاله‌م!

﴿کتاب فصلت آیاته‌ قرآنا عربیا لقوم یعلمون﴾ ئەم قورئانه
 په‌راویکی ئاسمانییه، نایه‌ته‌کانی شیکراونه‌وه، ماناکانی پۆن و ناشکران،
 به‌زمانی عه‌ره‌بی نێردراوه‌ته‌ خوار بۆ ئەوه‌ی لی‌ تێگه‌یشتنی ئاسان بی،
 ماناکانی گری‌ کوێر که‌یان تێدانه‌یه، وشه‌ ورسته‌ کانی ره‌وان و شیرین،
 ئەوانه‌ی زاناو تێگه‌یشتون له‌ره‌وانی و به‌لاغه‌تی قورئان حالێ ده‌بن.

﴿بشیرا و نذیرا، فاعرض أکثرهم، فهم لا یسمعون﴾ ئەم قورئانه
 مژده‌ به‌خشه‌ به‌موسولمانان و خۆشه‌ویستانی خودابه‌هه‌شت، له‌پادا‌شتی
 په‌یره‌وی کردنیان به‌ قورئان و کاری‌کردنیان پ‌سی، هه‌ره‌شه‌ له‌کافره‌کان
 ده‌کا به‌دۆزه‌خ چونکه‌ پێچه‌وانه‌ی فه‌رمانی ^{هه‌و}جله‌و گیریه‌کانی قورئان
 هه‌ئس و كه‌وت ده‌كه‌ن، سورن له‌سه‌ر به‌درۆخسته‌نه‌وه‌ی په‌یامی خودا،
 وه‌لی‌ زۆربه‌ی زۆری ئەوانه‌ پرویان له‌هه‌ره‌شه‌ی قورئان و بانگه‌وازییه‌کانی
 وه‌رگێراوه، ئەوانه‌ گوی‌ بیستی نامۆژگاری و په‌یامی قورئان نین،

به‌دلسۆزی و بیرو فامه‌وه گویّ له نایه‌ته‌کانی ناگرن، قبوولی حوکم و برپاره‌کانی ناگهن و دلی خۆیانی بۆ ناکه‌نه‌وه. زۆربه‌ی زۆریان پشتیان تێکردو گۆییان لیّ نه‌گرت، هه‌ولیان ده‌دا، قورئان کاریان تیّ نه‌کا، به‌لکوو هه‌میشه له‌هه‌ولّ و ته‌قه‌للایّ نه‌وه‌دا بوون: که جه‌ماوه‌ر هه‌لبێنن بۆ نه‌وه‌ی گویّ بۆ قورئان نه‌گرن، نه‌وه بوو به‌جه‌ماوه‌ریان ده‌گوت:

﴿ لَا تَسْمَعُوا هَذَا الْقُرْآنَ وَالْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُونَ ﴾ جاری واده‌بوو گۆییان لیّ بوو به‌لام خۆیان لیّ بیّ ناگا ده‌کرد . ﴿ وَقَالُوا: قُلُوبُنَا فِي اكْثَرِ مَا تَدْعُونَا اِلَيْهِ، وَفِي آذَانِنَا وَقْر، وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنَكَ حِجَابٌ فَاَعْمَلْ اَنْتَا عَامِلُونَ ﴾ ده‌یانگوت دلّمان له‌ناوپه‌رده‌یه‌کی قایم و پته‌ودایه، نایه‌ته‌کانی قورئانی تیّوه ناچن و پیّی ناگهن، گویچکه‌مان قورقوشمی تێکراوه‌و هیچ نابیسّی، له‌نیوان ئیّمه‌و تۆدا په‌رده‌و به‌ربه‌ست هه‌یه، په‌یوه‌ندیان نابێ. لیّمان گه‌رپّی بانئیشی خۆمان بکه‌ین و به‌کاری خۆمانه‌وه خه‌ریک بین.

یان مه‌به‌ستیان نه‌وه‌یه: بلێن: ئیّمه هیچ بایه‌خێک به‌قسه‌و کردارت ناده‌ین هه‌ره‌شه‌و واده‌ت به‌هیچ نازانین، چیت پیّ‌ده‌کریّ بیکه‌و رامه‌وه‌سته: نه‌وه‌ی هه‌ره‌شه‌مان پیّ لیّ‌ده‌که‌ی به‌یینه‌ دی و نه‌نجامی بده‌ بیّ منه‌ت به‌و ئیّمه هیچ منه‌ت لیّ‌نازانین، نه‌تۆ چیت له‌ده‌ست دی‌بیکه، ئیّمه سه‌رگه‌رمی کاری خۆمانین، دوا‌ی نه‌وه‌ی باسی هۆکاری ئیمان نه‌هیتانی کافره‌کانی کرد، نه‌بجار فه‌رمان به‌پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌کا: که پیّیان بلێ: نه‌و ناده‌میزادیکه وه‌کوو نه‌وان و ناتوانی به‌زۆره‌ ملیّ موسوّلمانیان بکا.

ده‌فه‌رموی: ﴿ قُلْ اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ اِلَىٰ اَنَّمَا الْهَكْمَ وَاحِدٌ فَاسْتَقِيمُوا اِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ ﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر! ولامی قه‌ومه‌که‌ت بده‌ره‌وه‌و پیّیان بلێ: من ناده‌میزادیکم وه‌کوو ئیّوه، ته‌نها جو‌داوازی نیوان من و ئیّوه نه‌وه‌یه نیگام بۆ کراوه‌و په‌یامم بۆ هاتووه به‌ئاده‌میزادی بگه‌یه‌نم، نه‌من ناتوانم به‌زه‌خت ئیّوه بجه‌مه‌ سه‌ر ریگای خودا په‌رستی، نه‌من

ئه‌وه‌نده‌م له‌سه‌ره په‌یامی خوداتان پی‌ بگه‌یه‌م، پوخته‌ی ئه‌و په‌یامه‌ش بریتیه له دووشتی سه‌ره‌کی: زانیاری و کرده‌وه بنه‌مای زانیاری به‌کتابه‌رستی‌یه، چونکه خودای حق به‌کیکه و نابیی به‌ دوو، (الله) خۆی خودایه‌و خاوه‌نی بوونه‌وه‌ره، که‌س هاوه‌لی نیه‌و بئی شه‌ریکه، بت و سه‌نده‌م و مله‌پور و چه‌وسینه‌وه‌ره کان خودا نین، وه کیلی خوداش نین و هیچیان شیاوی په‌رستش بۆ کردن نین.

بنه‌مای کرده‌وه‌ش (استقامه) و تۆیه‌و په‌شیمان بوونه‌وه له تاوان و کوفه‌، به‌ندایه‌تی‌کردن و دلسۆزییه له‌خودا په‌رستی دا داوای لی‌خۆشبون له‌تاوانه، بنه‌مای تاوانیش هاوه‌ل‌دانانه بۆ خودا، بۆیه ده‌فه‌رموی: ﴿وَوَيْلٌ لِلْمُشْرِكِينَ الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ، وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ﴾ هاوارو شیوی دۆزه‌خ بۆ ئه‌و موشریکانه: که له ته‌ك خودادا شتی‌تریان قوت کردۆته‌وه‌و کردویانن به‌ هاوه‌لی خودا، و یژدانیان نیه‌و مروّف دوستی نازانن، یارمه‌تی هه‌ژارو بئی نه‌وایان ناده‌ن، مال و سامانی خۆیان له پێگه‌ی خودا داخه‌رج ناکه‌ن، بپروایان به‌پڕۆژی به‌رئ نیه‌و زیندو بوونه‌وه به‌درۆ ده‌زانن.

په‌روه‌ردگار شیوی وه‌یل: که شیوی‌که له‌دۆزه‌خ دا یان (وه‌یل) به‌مانا هاوارو بابه‌رۆ بئی، دایناوه بۆ ئه‌وانه‌ی سئ ره‌وشتیان تێدان:-

١- هاوه‌ل‌دانان بۆ خودا: که پێچه‌وانه‌ی به‌کتابه‌رستی‌یه.

٢- نه‌دانی زه‌کات: که نیشانه‌ی بئی ویژدانییه.

٣- بپروا نه‌بوون به‌پڕۆژی قیامه‌ت.

به‌لام ئه‌وه‌ی که لی‌ره‌دا ده‌مانه‌وی ئاماژه‌ی پی‌ بکه‌ین ئه‌وه‌یه: ئه‌م نایه‌ته (مه‌ککیه) واته له مه‌که‌که نازل بووه. زه‌کاتیش: که پایه‌یه‌که له‌پایه‌کانی ئیسلام، له‌سائی دووه‌می کۆچی دا فه‌رز کراوه، که‌وابی ده‌بی بلێن: بنه‌مای زه‌کات و زه‌کاتدان له‌سه‌ر ده‌می پێش کۆچیش دا هه‌به‌وه،

نمدهی له سالی دووهمی کوچی نازل بوو چه سپا، دیاریکر دنی به شه کانی
زه کات بووه.

هندهی له موفه سرین پییان وایه، مدهست به زه کات لیره دا
ثیمانیه تان و خوپا ککرده ویه له هاوه لدانان و بته رستی.

﴿ان الذين آمنوا وعملوا الصالحات لهم اجر غير ممنون﴾ بیگومان
نموانه ی ثیمانیه هیناوه کرده و ی باشیان نه نجام داوه، به گویره ی
فرمانی خوداو جلدو گیریه کانی هه لسو که وتیان کردوه، نموانه لای
خودا پاداش و پاساوی بی منه تیان هدی، قمت نابریته وه و کوتای نایه.

به لگه له سهر هه بوونی خودا و که مالی ده سه لات و

دانایی زاتی پاکی

قُلْ اَيْنَكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ

الْاَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُۥٓ اُنْدَادًا ذٰلِكَ رَبُّ الْعٰلَمِينَ ﴿٩﴾

وَجَعَلَ فِيهَا رَوٰسِيۢمٍ مِّنۡ فَوْقِهَا وَبَرَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا اَقْوَاتَهَا فِيۤ

اَرْبَعَةِ اَيَّامٍ سَوَآءٌ لِّلسَّآبِلِينَ ﴿١٠﴾ ثُمَّ اَسْتَوٰى اِلَى السَّمَآءِ وَهِيَ دُخَانٌ

فَقَالَ لَهَا وَلِلْاَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا اَوْ كَرْهًا قَالَتَا اٰنٰنَا طَآٓئِعِينَ ﴿١١﴾

فَقَضٰهُنَّ سَبْعَ سَمَوٰتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَاَوْحٰى فِي كُلِّ سَمَآءٍ اَمْرَهَا

وَزَيَّنَّا السَّمَآءَ الدُّنْيَا بِمَصْبِيحٍ وَحِفْظًا ذٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ

الْعَلِيمِ ﴿١٢﴾

له‌وه‌پیش په‌روه‌ردگار فهرمانی کرد به‌بنده‌کانی: که‌یه‌کتاپه‌رستی بکن، خودا به‌تاک و ته‌نها بناسن، له‌تولوه‌یه‌ت و ربوبیه‌ت دا، نه‌جارجار به‌لگه‌ده‌ینیتته‌وه‌له‌سهره‌بوونی زاتی پاک‌ی و ده‌سه‌لاتی په‌هاو هیکمه‌ت و دانایی له‌هموو کاریکی دا.

به‌شیک له‌و به‌لگانه‌به‌دییه‌نانی ناسمانه‌کان و زه‌ویه‌له‌ماوه‌یه‌کی کورت دا، ده‌ی خودایه‌ک نه‌وه‌صیفه‌ته‌کانی بن، چون ده‌کری بت و صه‌نم بکرینه‌هاوه‌ل و هاوشانی ده‌فهرموی:

﴿قُلْ أَنتُمْ لَكُمْ رُحُومٌ﴾ (رب العالمین) نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویست له‌روی سهر زه‌نشته‌وه‌به‌گهل و نه‌ته‌وه‌به‌تپه‌رسته‌که‌ت بلی: نه‌وه‌ئیوه‌چون و به‌چ عه‌قلیک برپا به‌و خودایه‌ناکه‌ن: که‌زه‌وی له‌ماوه‌ی دوو‌پوژیک دا به‌دییه‌ناوه‌، واته: به‌دوو قوناغ دروستی کردوه‌، قوناغیک به‌شیوه‌ی کوره‌یه‌کی گازی به‌دییه‌ناوه‌قوناغی دووه‌م له‌کوره‌ی گازییه‌وه‌کردویه‌تی به‌و ماده‌و پیکه‌اتانه‌ی ئیستا له‌سهریه‌تی.

ده‌ی خودایه‌ک نه‌وه‌تواناو ده‌سه‌لاتی بی، چون ئیوه‌رپگه‌به‌خوتان ده‌ده‌ن که‌نه‌وپه‌یکه‌رو دارو به‌رده‌بی گیانانه‌، یان فریشته‌و جندوکه‌و شتی‌تر بکه‌نه‌هاوه‌لن خودا؟ به‌چ عه‌قلیک نه‌وانه‌ده‌که‌نه‌هاوشانی خودای بونه‌وه‌ر؟ نه‌و خودایه‌ی نه‌وه‌تواناو ده‌سه‌لاتیه‌تی نه‌وه‌خودای بونه‌وه‌ر، به‌خیو که‌رو رزق و پوژیده‌ری ئاده‌میزادو جندوکه‌و هه‌موو گیانله‌به‌رانه‌به‌دییه‌ننه‌رو خاوه‌نیانه‌، نه‌و هه‌لیان ده‌سوپینن. خودایه‌ک نه‌وه‌صیفاتی بن، چون ئیوه‌هه‌ندی له‌دروستکراوانی خوی ده‌که‌نه‌هاوشانی؟!

بیگومان خودای مه‌زن زه‌وی له‌دوو‌ماوه‌و دوو قوناخ دا دروست کردوه‌، نه‌جارجار به‌دوو قوناغی‌تر(دوو‌ماوه‌ی‌تر) باقی مه‌صالیحه‌کانی‌تری سهرزه‌وی وه‌کو ناوو هه‌واو نه‌و شتانه‌ی پیویستق بۆ ژیان تییدا به‌دی هی‌ناون،

ئەجار ئاسمانەکانی ئە دوو قۆناغ (دووماوە)ی‌تردا دروست کردووە و هینانیه کایەووە. ئەجار ئەو شتانەی کە بۆ خوشگوزەرانى ئادەمیزادو گیانلەبەرانى‌تر پێویستن خولقاندنى، ئەوەش لەسێ شتى سەرەکی دا خو دەنوینن:-

١- دەفەرموی: ﴿وَجَعَلَ فِيهَا رِوَاسِي مِّنْ فَوْقِهَا﴾ پەرەردگار کێوەکانی لەسەر زەوی وەکوو گۆلمیخ بەدی هینان، ئەو کێوانە تەوازونى زەوی دەپاریزن و ناهیتلن وەشەقشەقە بکەوی و گیانلەبەرانى سەرى راتلەقیئى. هەروەها ئاویان تێدا کۆ دەبیته‌وه و دەبنە عامباراوە‌کان و کانزایان تێدا یەو ئادەمیزاد سوودیان لى دەبینن، دەکرێنە دیاردەو نیشانەى پێگایان، ئاوو هەوا لەپێسى دەپاریزن. پارێزگارى هەروەکان دەکەن.

٢- ﴿وَبَارِكْ فِيهَا﴾ زەوی پر خێرو فەر کردووە، گل و خۆلەکەى بوو تە سەرچاوەى رزق و پۆزى، سەروەت و سامانى کانزای جوراو جورى تێدا فەراهم هیناوە.

٣- ﴿وَقَدَّرْ فِيهَا أَقْوَاتَهَا﴾ رزق و پۆزى زیندەوەرانى سەرى مەزەندە کردووە، هەموو کون و کەلەبەرێکی زەوی واگونجاندووە: کەبەکەلکی جورە زیندەوەرێک بێ.

﴿فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِّلنَّاسِ لِيْن﴾ پەرەردگار، بەدی هینانى زەوی و پێک کردنى بۆتێدا ژيان و پەخساندنى بژێو بۆ هەموو گیانلەبەر و درەخت و پووەکی لەچوار پۆژدا (لەچوار قۆناغ دا) ئەنجام داوە بۆ هەموو ئەوانەى هەول و تەقەللای پەیدا کردنى بژێو دەدەن.

یان هەموو ئەو پێداویستیانەى ژيانى لەچوار پۆزى تەواو بێ کەم و زیاد دا بەدی هیناوە، ئەمە ولامە بۆ هەموو ئەوانەى بەسروشت پرسیار دەکەن و دەلێن: زەوی و ئەوێ تێدا یە لەچەند ماوە دا دروست کراوە؟!

بێگومان ئەم پۆژانە روژانیکی تایبەتین و خودا دەزانێ ماوەکیان چەندە، لەپۆژانی ناسای سەر زەوی نین. چونکە ئەم روژو شەو ناسای یانەی سەر زەوی دواي دروستکردنی زەوی پەیدا بوون .

جاوەکوو چۆن زەوی شەوو روژی هەیه، ئەستێرەکانی تریش شەو روژی خۆیان هەیه و لەشەوو روژی گۆی زەوی جودان، هەندیکیان درێژتر و هەندیکیان کورتترن، ئەو پۆژانەی سەرەتا زەوی تیدا دروستکراوە و دواي کێوکهژی تیدا کراون بەلەنگەر و بژیوی بۆ زیندەوهران تیدا دیاری کراوە، روژی ناسای ئیستا نەبون و بەپێوەریکی تر مەزەندە کراون و ئیمە چیان لی نازانین، وەلی ئەوەمان لا ناشکرایە کە لەم روژو شەو ناسای یە ئیستای زەوی درێژترن.

نزیکترین شتێک: کە ئیمە بتوانین تەصەوری بکەین و زانیاریمان پەي پێ بەری ئەوەیه: ئەو پۆژانە بریتین: لەو ماوە دورو درێژانەی چاخ لەدواي چاخ بەسەر زەوی دا تێپەریون، تازەوی لە قۆناغی گرو گرکان و بلیسەو بوو تە مادەیه کی رەق و تۆیکلەکی پتەو سوو، وای لی هات بەکەلکی تیدا ژیان بێ، ئەم ماوە نینتقالیه بە گۆیرەي ئەو تێۆرە زانستیانهي ئیستا زانیان بەدەستیان هێناوە و پروایان پێیانە بەنزیکی دوهزار ملیۆن سالی ناسای سەر زەوی مەزەندە دەکری.

ئەوێشان لەیاد نەچی ئەو تێۆرە مەزەندە و بیرو بۆچونی راستین و لەناکامی لیکۆلینەو لەشاخ و داخ و توێژینەو لە توێژەکانی زەوی و مەزەندە کردنی تەمەنی گۆی زەوی سەریان هەلداوە و خراونە رو، کەوابوو ئیمە لەتەفسیرکردنی نایەتەکانی قورئان دا ئەو تێۆرە ناکەینە سەنگی محەك و سەودەر سەد بەراستیان نازانین و نایانکەینە تەفسیر بۆ نایەتەکانی قورئان، ئەو تێۆرە هێشتا نەبوونە حەقیقەتی زانستی و لەقۆناغی تەعدیل و قبولکردن و وەرەتکردنەوێدان، لەوانە بەراستی و بێنە حەقائیقی

زانستی و متمانهیان پێبکری، لهوانه شه ههله بن ورهت بکری نهوه. نهوهی: که ئیستا به لای زانایانهوه پهسهندهو وی چوو هه تیۆریه: که دهلی: زهوی کوریه کی ناگرین بووه گرگانیک بووه وهکوو حالێ ئیستای خۆر، بهلکو ههه پارچهیهک بووه له خۆرو له بهر هۆیهک له هۆیهکان لی ئیجابۆتهوه، نهوه ماوهیهکی زۆر دورو درێژی گهرهک بهووه تا توێکله کهی ساردبوتهوه وههق بووه، ئیستا ناوهروکی زهوی گرگانیکه بهرد دهتوێتتهوه!!

جا ههه به گۆیهی نهو تیۆرانه: که زهوی له حالهتی گرکانی بهوه ورده ورده سارد بووهو توێکله کهی رهق بوو، سهههتا بهوه چهند توێژه شاخیکێ زۆر سهخت و رهق و کهوتنه سهیهک، ههه زۆر زوو دهریاکانی لی پهیدا بوون، نهههش بههۆی بهیه کههیشتنی ئیدرو جین بهپێژهی (٢) و ئۆکسجین بهپێژهی (١).

نههجار ناوو ههوا بهیه کهوه کاریگهری خۆیان نواند بوو و ههه کردنی شاخه سهختهکان و ورده بهردو ناوه لوکه کهی گلی لی پهیدا بوو گونجا بوو نهوهی کشت و کالێ تیدا بکری، ئیتر باو باران پێکهوه شیوو دۆلیان تیدا پهیدا کردون و چال و کهله بهریان پێ کردنهوه، هیندهیان نههمدیوو نهو دیو کردو تهرووشکیان کردهوه، وای لی هات بگرنجی بوو کشت و کال تیدا کردن، ههه موو شتیکی نههه سهه زهوییه له ئاکامی پوخان و بنیاتنانهوه پهیدا بووه!

بێگومان توێکلی گزی زهوی ههه میسه له گۆران و جم و جۆل دایه، دهه ریاشه پۆل دهه وای کاری تی دههکا، ناوی دهه ریا دهه بیسته هههه و بههه دهه بیستهوه ههه وری لی پهیدا دهه بی و ناوی شیرینی لی دهه باری و کانی دا کانیاو ههله دهه قوێن چۆم و شیوهکان لافاو دروست دهه کهن، بههناو زهوی دا جههه ریان دهه کهن و پۆلی خۆیان له گۆرانی شاخ و بههه دی زهوی دا دهه گێن،

وردو هاریان ده‌کمن، دیانگویتزنه‌وه، پهنگی سورو پەش و سپی و زهردیان لی‌په‌یدا ده‌بی، به‌تیپەر بوونی هەزاران و ملیونه‌ها سال‌به‌سەر ئەم گۆران و گۆرانکاریانەدا زۆر عەمەلییاتی کیمیای لێناو مادەکانی زەوی دا دروست بوون، به‌فرو سه‌هۆل‌به‌ندان، بارو بۆران، گەرماو خۆره‌تاو پوناکی و تاریکی، تەرپوو وشکی هاتوو چۆی گیانلێهران و خواردن و خۆراکیان، هەناسەدان و هەلمژینیان، پیسای وزیل و زالیان، ئەمانە هەموویان پۆلی خۆیان دەگێرن لێ گۆرانکاری مادەکانی زەوی دا.

ئەگەر گوێ بۆ زانستی (جیۆلۆجیا) و زانازەوی ناس و بەردو شاخناسەکان پابگرین شتی سەیر و سەمەرە دەبیسین، بەسەدان و بە هەزاران نمونەمان دەخەنەبەر چاو بۆ نمونە دەلێن: کاتی: زەوی بەرەو سارد بوونەوه چوو توێکڵەکی پەق بوو تەنها بەردی ناگرین هەبوو، دوایی ناوو هەواو باو باران، خۆره‌تاو گەرما سه‌هۆل‌به‌ندان و سەرما، پۆلی خۆیان تێدا گێران و سروشتی ئەو شاخ و بەردانە یان گۆپی و هەندێ نەرمیان کردن بۆ ئەوهی بتوانی پەرچە پەرچە بکری و بۆ دروستکردنی خانوبەرە سودیان لی‌وهر‌بگیتی، هەندێکی تر لەو شاخ و داخانە والی‌کردووە کان و کانزایان لی‌دەر‌به‌یتتری و ببنا کان و مەکوێ مادە بەنرخەکان، لەوانە هەمووی گرنگ تر ئەوهیە: کە لەم بەردە ناگرینە پەقانه: کە بەکەلکی لە سەر ژیان نایە، گلێکی بەدیھێناو بۆ ژیان گونجاو و پیشوازیکردن لەزیندەوهران.

ئەم کاروانە دورو درێژەیی کە بەسەر زەوی دا هاتوو و زانیاری تازە مەزەندەیی دەکا، یارمەتیمان دەدا بۆ تیگەیشتن لەمانای (ایام) لە نایه‌تی ھووجەل فیها رواسی من فوقها، وبارك فیها، وقدر فیها اقواتها فی أربعة ایام! دا: کە نازانین کورتی و درێژیان چەندە و چۆن؟ تەنها ئەوێندە دەزانین ئەو پۆژانە پۆژی ناسایی سەر زەوی نین.

﴿ثم استوی الى السماء، وهي دخان، فقال لها وللأرض ائتيا طوعا أو کرها، قالتا أتینا طائعين﴾ واته: پاش دروستکردنی زهوی، روی کرده به‌دیہتانی ناسمان وویستی به‌گویره‌ی حیکمه‌ت و دانایی خوئی ته‌واوی بکاو بیہیتته سہر حالی ناسایی نیستای...

لہو قوناغدا ناسمان بریتی بوو لہ کیتلہ گازیکی تاریک و شیوہ دوکەل، یان ھەلەم و (سەدیم)بوو، خودا فەرمانی پیکرد: کہ پێک بێ و بیتە کایەوہ، خۆرو مانگ و نەستیرەکانی بیتەدی، وەکوو چۆن فەرمانی بەزەوی کرد: کہ شیوو دۆل و چۆم کانیاو و گژوگیاو درەخت و پیدایستی یەکانی‌تری ژیانی: تیدا بیتەدی، بەتەواوی خولقاو ھاتەکایەوہ، ئیتەر ناسمان و زەوی پیکەوہ ملکہ‌چ و بە‌گویره‌ی ویستی خودا ھاتنە دی و حالی ناسایی نیستایان بەخۆیانەوہ بینی.

لیبەدا پرسیارێک دیتە پیشەوہ، نەویش نەوہیہ:-

نایا کام لەناسمان و لەزەوی لەپیش یەکتەر دا دروستکراون؟ چونکہ بە‌گویره‌ی نایه‌تی ﴿ثم استوی الى السماء...﴾ دەبێ زەوی لەپیش ناسمان دا دروستکراپی، بە‌گویره‌ی نایه‌تی ﴿والارض بعد ذلك دحاها﴾ (النازعات/۳) دەبێ ناسمان لەپیش زەوی دا بە‌دی ھینرابی.

نیمامی رازی بۆ وەلامی ئەم جۆرە پرسیارە و تەوفیق خستن لەنیوان نایەتەکان دا دەفەرموی: پەرورەدگار لەسەرەتادا لەماوہی دوورپۆژ(قوناغ) دا زەوی بە‌دیہتاناوہ پاشان ناسمانی دروست کردوہ، ئەجار زەوی ھینایە سەر ئەم حالە‌ی نیستا و گونجاندی بۆ تیدا ژیانی گیانلەبەران، بەم جۆرە دژایەتی لەنیوان نایەتەکان دانامینی^(۱) زەوی ملکہ‌چ و فەرمانبەر دارە، بەردەوام لەگەردایەو بە‌گویره‌ی یاسای کیشندە‌ی زەویانە‌ی خوئی (الجازیة الارضية) لە ھەلخولان دایە، خۆر ماکەکە‌یەتی و بۆ لای

خۆى كېشى دەكا، لەھەمان كات دا خۆرىش بەدەۋرى خۆى دا ھەلدەخولى،
بەھەلخولانىكى بەدەۋام، زەۋى دوجۆر ھەلخولانى ھەيە، ھەلخولانىكى
بەدەۋەرى خۆى دايە و ھەلخولانىكى، بەدەۋرى خۆردايە، خۆرىش دوو
جۆر ھەلخولانى ھەيە، ھەلخولانىكى بەدەۋەرى خۆى دايە و ھەلخولانىكى
بەدەۋرى ئەو خۆرانەدەيە: كە لەخۆى زەبەلاح ترن!

ئەجار پەرەردگار باسى دروستکردنى زەۋى كرد، باسى پىكەيتنانى
ئاسمانەكان و ياساۋ نىزاميان دەكاو دەفەرموى: ﴿فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ
فِي يَوْمَيْنِ، وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا﴾ واتە ئاسمانەكانى پىك ھېئان
لەدووقۇئاغ دا يان بەدووماۋە (دورپۇژ) پىكى خست، ئەمە جگە لەو چوار
قۇئاغ (چوار پۇژەي: كەزەۋى تىدا دروستكردە، كەۋابوۋ ماۋەي
دروستكردن و بەدەيھېئانى ئاسمانەكان و زەۋى شەش رۇژ (شەش ماۋە)
شەش قۇئاغى پىچوۋە، ۋەكوۋ لەئايەتتىكى تردا ئاماژە بەۋە دەكاو
دەفەرموى: ﴿خُلِقَ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ﴾ (الاعراف/۵۴) ھەر
والە پىتېج سۈرەتى تردا ئاماژە بەۋ پاستىيە كراۋە^(۱).

موجاھىد دەفەرموى: ھەر پۇژى لەو شەش پۇژە بەئەندازەي ھەزار
سالى ئاسايى ئىمە بوون، كە دەفەرموى: ﴿وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا﴾
ۋاتە: ئەۋياساۋ نىزامەي: كە پىي ھەلدەسورپىن ئەنجامى دان و پىكى خست.
قەتادە: دەفەرموى: ۋاتە مانگ و خۆر و ئەستىرەكانى تىدا بەدەيھېئان،
فرىشتەي دروست كردن، دەرياو چۆم و ئاوۋ ھەۋاي تىدا ھېئانە دى.

ماۋەتەۋە بزانين مەبەست بە (السماء) چيە؟ لە پاستى ئىمە بەتەحدىد
نازانين مەبەست بە (سماء) چيە. ۋى دەچى ئەندازەيەك لە دوورى بى،
ۋى دەچى ھەر مەجەرەيەك ئاسمانىك بى، لەۋانەيە شتى تر بى، خودا بۆ
خۆى دەزانى!

۱- يونس/۳، ھود/۷، الفرقان/۵۹، السجدة/۴، ق/۳۸.

﴿وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظٍ﴾ ناسمانی دونیامان به‌ئەستێرە
 رازاندۆتەو، لەهەمان کات دا ئامیری پارێزگارین و پەرژینن بۆ ئەوێ
 شەیاتینی توخن ناسمان نەکەون، هەروەها ئەستێرەکانمان لەلیکدان و لێک
 خشاندن پاراستون، هەموو یان بەرێک و پێکی دێن و دەچن و پێی خۆیان
 لێ تێک ناچێ، هەموو ئەو قەبارە بچوک و زەبەللاخانە هەر لەزەرە
 تەمە جەرە لە بۆشایی بەر فراوان دا دەستی قودەرەت دەیانەیتێ و
 دەیانباو جەرپو مەنگەنەو ماکیه‌یان ناسوین، وزو توانایان لێ نابێ، بە
 شێوەی دیاریکراو ناکاتی و دیاریکراو لەگەردا دەبن،
 ﴿ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ﴾ ئەو یاسا و نێظامە رێک و پێکە
 نەخشە کێشان و دەست رەنگینی خودای بالا دەست و زانایە .

هەره‌شه کردن له‌موشریکه‌کان به‌عه‌زابێک له‌شێوه‌ی

عه‌زابی عادو سه‌مود

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ
 عَادٍ وَثَمُودَ ﴿١٣﴾ إِذْ جَاءَتْهُمْ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ
 خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً
 فَإِنَّا لِنَايِمًا أَرْسَلْنَا بِهِ كُفْرُونَ ﴿١٤﴾ فَأَمَّا عَادُ فَاسْتَكْبَرُوا فِي
 الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً أَوَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ
 الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ
 ﴿١٥﴾ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ نَحْسَاتٍ لِنَنْذِرَهُمْ

عَذَابَ الْآخِرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَىٰ وَهُمْ لَا يُنصَرُونَ ﴿١٦﴾ وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَىٰ عَلَى الْهُدَىٰ فَأَخَذَتْهُمُ صَاعِقَةُ الْعَذَابِ الْهُونِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٧﴾ وَبَجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَنْقُونَ ﴿١٨﴾

له‌وه پئیش باسی پشت هه‌لکردنی بته‌رسته‌کانی کرد، که له‌به‌رنه‌فامی و سه‌رره‌قی خویان و پیرای به‌لگه‌ی هه‌بوونی جوراو جور له‌سه‌ر هه‌بوونی خودای تاک و ته‌نها و خاوه‌ن ده‌سه‌لاتی ره‌ها ئیمان ناهینن، ئیتر فه‌رمانی به‌ پیغه‌مبه‌ری خۆی کرد: که کافره‌کان بترسیئن له‌ عه‌زایی پرنیش و سامناکی وه‌ها که تووشی قه‌ومی عاد و سه‌مود هات.

ده‌فه‌رموی: ﴿فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ: أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادَ وَ ثَمُودَ﴾ ته‌ی پیغه‌مبه‌ر! به‌ته‌رسته‌ سه‌ر ره‌قه‌کانی قوره‌یش بلی: نه‌گه‌ر ئیوه و پیرای نه‌و هه‌موو به‌لگه‌ ناشکرایانه له‌سه‌ر راستی په‌یامه‌که‌م، پشت هه‌لبکه‌ن و به‌پیر بانگه‌وازییه‌که‌مه‌وه نه‌یه‌ن و ئیمان به‌تاک و ته‌نهای خودا نه‌هینن، بیر له‌بونه‌وه‌ر نه‌که‌نه‌وه، نه‌وه من له‌ عه‌زاییکی کوشنده ده‌تانترسیئنم، عه‌زاییک بشوبه‌یته‌ نه‌و عه‌زابه‌ کوکوژو ریشه‌ کیشکه‌ره‌ی تووشی قه‌ومی عاد و سه‌مود هات و له‌ناومان بردن، هه‌ره‌شه‌ که ترسناکه‌و گونجاوه له‌گه‌ل سه‌ر ره‌قی و بوغرابی موشریکه‌کانی قوره‌یش، که‌و پیرای هه‌بوونی نه‌و هه‌موو به‌لگانه‌ ملیان نه‌ده‌دا بو ئیمانیه‌تیا و گالته‌یان به‌بانگه‌وازیه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ر ده‌هات.

ئینبو ئیسحاق ده‌رباره‌ی نه‌م هه‌ره‌شه‌یه‌ چیروکتیک ده‌گیرته‌وه ده‌لی: پوژتیک عوتبه‌ی کوری ره‌بیعه‌ که به‌ریش سپی و پیاو ماقول ده‌ژمی‌ردرا

له‌دیوه‌خانی قوره‌یش دا دانیشتبوو، له‌و کاته‌دا پیغه‌مبه‌ریش ﷺ به‌ته‌نیا
له‌مزگه‌وتی کابه‌دا بوو، عوتبه‌گوتی: ئه‌ری خزمینه! بۆچی نه‌چم بۆلای
موحه‌مه‌د هه‌ندی و وویژی له‌گه‌ل دا بکه‌م، سا به‌لکوو به‌قسه‌م بکاو
واز له‌ بانگه‌وازیه‌که‌ی بهیئنی و ئه‌وکاته‌چی بوی ناماده‌ین بیده‌ینی
ئه‌مه‌ش کاتیك بوو حه‌مزه موسولمان بوووه‌ خه‌لکی تریش په‌یوه‌ندیان به
پیغه‌مبه‌روه‌ ده‌کرد و موسولمان ده‌بوون.

هه‌موو دانیشتوانی دیوه‌خان وه‌لامی عوتبه‌یان دایه‌وه‌و وتیان ئه‌ی
(ئه‌بوله‌لید) ته‌گبیره‌که‌ت په‌سه‌نده‌ هه‌لسه‌ بچۆ بزانه‌ به‌لکو و سه‌رکه‌وتوو
بی، عوتبه‌ هه‌لسا چوو بۆلای پیغه‌مبه‌ر و پئی‌گوت: ئه‌ی برازای شیرینم!
تۆ بۆ خۆت ده‌زانی ئیمه‌ چهند رێزت لی‌ده‌گرین و چهند خاوه‌ن پله‌و پایه‌ی
له‌ناو هۆزدا!!

ئێسته‌یش تۆ به‌م بانگه‌وازی و په‌یامه‌ت نا‌زاویه‌کی گه‌وره‌ت بۆ
گه‌له‌که‌ت دروست کرده‌، دووبه‌ره‌کیت ناوه‌ته‌وه: گالته‌ به‌عه‌قل و
بیروبو‌چونیان ده‌که‌ی، په‌خنه‌ له‌ خودا‌کانیان ده‌گری، باوک و باپیرانی
پیشوویان به‌گومرا ده‌زانی بنج و بناغه‌ی هۆزو عه‌شیره‌تی قوره‌یشت
روخاندوه‌ و به‌رده‌وامیشی له‌روخاندن، گوێ رابگره‌ بادووسی قسه‌و
نامۆزگاری هه‌یه‌ پیت بلێم..

پیغه‌مبه‌ر ﷺ فەر‌موی: ئه‌ی (ئه‌بوله‌لید) قسه‌ی خۆت بێژه گویم
گرتوه‌، عوتبه‌ وتی: ئه‌ی برازای خۆم ئه‌گه‌ر تۆ به‌م بانگه‌وازی و
په‌یامه‌ت مه‌به‌ستت مال و سامانه‌، وه‌ره‌ وازیینه‌، شه‌رتی پیاوان بۆ
ئه‌وه‌نده‌ت مال و سامان بۆ کۆیکه‌ینه‌وه‌ بیه‌ ده‌وله‌مه‌ندترین که‌سمان،
ئه‌گه‌ر ده‌ته‌وی پله‌و پایه‌ت به‌رزبیته‌وه‌، ئه‌وه‌ ده‌تکه‌ینه‌ گه‌وره‌و قسه‌
رویشتوی قوره‌یش و بۆ تۆکه‌س نه‌توانی په‌نجه‌ به‌ئاودا بکا، ئه‌گه‌ر
ده‌ته‌وی بیه‌ پاشاو فرمان‌په‌وا، ئه‌وه‌ هه‌ر له‌ ئێستاوه‌ ده‌تکه‌ینه‌ مه‌لیکی

هه لی خه له تاندوی! عوتبه وتی: وه لا که یفی خوتانه، نه وه رای منه و
نیوه ش چی ده کهن بیکه ن! (١).

نه مجار شیوه ی عه زابه هه ره شه پی لیکراوه که به یان ده کاو ده فره موی:
﴿اِذَا جَاءَتْهُمْ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ اَیْدِهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ اَلَا تَعْبُدُوا اِلَّا اللّٰهَ﴾ نه و
گه ل و نه ته وانه، عه زابی خودا یه خه ی گرتن کاتیک پیغه مبه رانیان هاتنه
سه ریان و په یامی خودایان پی گه یاندن و فره مانیان پی کردن
به یه کتاپه رستی، گه ل و نه ته وه کانیان به درزیان خستنه وه، وتیان:
پیغه مبه ر نابی ناده میزاد بی، به لکوو ده بی فریشته بی.

﴿قَالُوا: لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً، فَاِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ﴾ به
پیغه مبه ره کانیان گوت، نه گه ر خودا بیویستایه پیغه مبه ر بنی ری
فریشته ی ده ناردن، ناده میزادی نه ده کردنه پیغه مبه ر نیوه ی ناده میزاد
چ ریرو نرخیکتان به سه ر نیمه وه هه یه؟ نیمه برپوا به نیوه ناکه ین و
شوینتان ناکه وین.

نه مجار به دوورو دریژی باسی چۆنیه تی له ناو چونی گه لی عادو سه مود
ده کاو ده فره موی: ﴿فَاِنَّمَا عَادُ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ
اَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً؟﴾ گه لی عاد له سه رزه وی ته که ببورو خۆیه زلانیان نواند،
نیمانیان به خوا نه هیئاو پیغه مبه رانیان به راست نه زانین، خۆیان به سه ر
خه لکی ترده هه لده نایه وه و بو غرا بوون و له خۆیان بایی بوون، وتیان: کی
له نیمه به هیژ تره؟ کی ده توانی نیمه به زینی؟ نیمه بالا به رزو ده ست و
مه چه ک قه وی شان و مل پانین، هه یچ شتیک ناتوانی نیمه بو ویستی خۆی
مل که چ بکا، مه به ستیان نه وه بوو: نه وه عه زابه ی بۆیان دی ده توانن
پوچی بکه نه وه نیتر په روه ردگار به شیوه ی سه ر زه نشتکردنه وه په دی

١- فی ظلال القرآن ج ٧/٢٣٣، ته فسیری (المنیر) له م باروه چیو کتکی تری هیئاوه و
ناوه پوکیان لیک جودایه .

دانه‌وه و فەرموی : ﴿أولم يروا ان الله الذي هو اشد منهم قوة؟ وكانوا بآياتنا يجدون﴾ نایا نازانن و بیر ناکه‌نه‌وه، له‌گەڵ کێ دا بەربەرەکانی دە‌کەن، ئەو کەسە ی ئەوان بەربەرەکانی له‌گەڵ دە‌کەن خودای بونە‌وه‌ره، بە‌دییه‌تێه‌ری مە‌خلوقاتە، خاوه‌نی هە‌موو هی‌زو توانایە‌که، هە‌لمە‌ت و عە‌زابی توندو تی‌ژه، دە‌توانی سامناکترین سزایان بە‌سە‌ردا بدا، هەر چی بی‌ه‌وی بی‌ ده‌بی، ئەوان دە‌زانن نایاتی ئی‌مه‌ حق و چه‌سپاوو ئاشکران، وه‌لی له‌خت و خۆ‌پایی ئینکاری دە‌کەن، مو‌ع‌ج‌یزه‌ی گه‌وره‌و بی‌وێ‌نه‌ی وه‌کوو قورئان پە‌ت دە‌کە‌نه‌وه، بی‌گومان ئە‌و خودایه‌ی ئە‌وانی دروست کرد‌وه له‌وان بە‌هی‌زتره، ئە‌و ئە‌وتۆ‌زه هی‌زو توانایه‌ی پی‌ به‌خشیون، وه‌لی مله‌پوو بو‌غ‌را‌بو‌وه‌کان بیر ناکه‌نه‌وه.

ئە‌جار پە‌روه‌ردگار جۆری سزا‌که‌ی ع‌ادو سه‌مود پ‌وون دە‌کاته‌وه و ده‌فە‌رمو‌ی: ﴿فأرسلنا عليهم ريحا صرصراً في أيام نحسات، لنذيقهم عذاب الخزي في الحياة الدنيا، ولعذاب الآخرة أخزى، وهم لا ينصرون﴾ پە‌شه‌بایه‌کی توندو سارد‌مان نارد‌نه‌ سه‌ر، تا بلی‌تی سارد‌و ده‌نگ گه‌وره‌و وێ‌ران‌که‌ر، به‌سه‌ر هەر‌چی دا پ‌رۆ‌یش‌تایه‌ ده‌پ‌رواندو تی‌کی ده‌دا، ده‌یک‌رده وێ‌ران‌وه کە‌س تی‌دا نه‌ماو، نه‌مه‌ش له‌پ‌رۆ‌ژان‌تی‌کی شوم و نه‌گه‌ت‌دا وه‌کو له‌نایه‌تی‌کی تردا ماوه‌ی پ‌ۆ‌ژو شه‌وه‌کان دیاری ده‌کا‌و ده‌فە‌رمو‌ی: ﴿سخرها عليهم سبع ليال وثمانية ايام حسوما﴾ (الحاقه/۷).

ئاکامی ئە‌و عە‌زابە‌ش ئە‌وه‌بوو له‌دو‌نیادا عە‌زابی پ‌یسواکه‌رو تی‌ک شک‌ینه‌رمان پی‌ چه‌شتن له‌پاسا‌وی خو‌ به‌ل‌زان‌ی و فیزه‌ونیان پ‌یسوامان کردن، با دل‌نیا‌ش بن له‌قیامە‌ت دا عە‌زابی توند‌وتی‌ژت‌رو پ‌یسواکه‌رت‌ریان پی‌ ده‌چی‌ژین، کە‌س نی‌ه یار‌مه‌تیده‌ریان بی، کە‌س عە‌زابی خودایان لی‌ ناگ‌ی‌پ‌ت‌ه‌وه، کێ دە‌توانی بە‌ره‌نگاری ویستی خودا بی‌ت‌ه‌وه؟

نه‌جار تاوانی سه‌مود باس ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُوا الْعَمَىٰ عَلَى الْهُدَىٰ﴾ هۆزی سه‌مودیش ریگای حق و راستیمان بۆ پروونکردنه‌وه، حق و به‌تالمان بۆ لیک جیا کردنه‌وه، پیغه‌مبه‌رمان بۆ ناردن، موعجیزه‌مان له‌سه‌ر ده‌ستی پیغه‌مبه‌ره‌کانیان نیشان دان، سه‌رنجمان راکیشان بۆ نه‌وه‌ی له‌به‌لگه‌ که‌ونی‌ه‌کان ورد ببنه‌وه، پروو بکه‌نه‌ خودا ناسی و یه‌کتا‌په‌رستی، که‌چی نه‌وان کوفرو بی‌دینیان هه‌لبژارد، رویان کرده سه‌رپیچی و یاخی بوون، پیغه‌مبه‌ره‌کانیان به‌درۆ خستنه‌وه، پشتیان له‌بان‌گه‌وازیسه‌که‌یان هه‌لکردو موعجیزه‌کانیان به‌بی‌نرخ سه‌یر کرد، ته‌نانه‌ت نه‌و حوشره‌ که‌ موعجیزه‌ی راستی پیغه‌مبه‌ریتی هه‌زهره‌تی صالح بوو پیزیان لی نه‌گرت و سه‌ریان بری.

نیتەر ﴿فَأَخَذْتَهُمْ صَاعِقَةً الْعَذَابِ الْهُونِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ گرمه‌و ناله‌و بوومه‌له‌رزه‌ی عه‌زایی ریسواکه‌ر گرتنی و تیکیه‌وه پیتجان، به‌لایه‌کی گه‌وره‌و سامناک یه‌خه‌ی گرتن.

﴿وَلَنَجْزِيَنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ﴾ صالح و نه‌وانه‌ی ئیمانیان پی هینابوو رزگارمان کردن، نه‌و عه‌زابه‌ سه‌خته‌ نه‌ی‌گرتنه‌وه!

جوۆی عه‌زایی کافره‌کان له‌قیامه‌تدا

وَيَوْمَ يُحْشَرُ

أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٩﴾ حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ

عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَرُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾

وَقَالُوا لَجُلُودِهِمْ لَمْ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي

أَنطَقَ كُلُّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿۲۱﴾
وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَن يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَرُكُمْ
وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِّمَّا تَعْمَلُونَ
﴿۲۲﴾ وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرَدْتُمْ فَاَصْبَحْتُمْ
مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿۲۳﴾ فَإِنْ يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ وَإِنْ
يَسْتَعْجِلُوا فَمَآ هُمْ مِنَ الْمُعْجِلِينَ ﴿۲۴﴾ وَقِضْنَا لَهُمْ
قُرْآنًا فَرَزَيْنَا لَهُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ
الْقَوْلُ فِي أَمْرٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ
كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿۲۵﴾

ده باره ی سه بده نزولی نایه نسی ﴿وما کنتم تستترون...﴾ نیمام
نه حمده و بوخاری و موسلیم و تیرمذی له نیینو مه سعوده وه ریوایه تیان
کردوه ده فهرموی:

دهستم به پهرده ی کابه وه بوو، سی کهس هاتن؛ کابرایه کی قورپه یشی
دوو زاوای که له خیتیلی ثقیف بوون، یان کابرایه کی ثقه فی و دوو زاوای
قورپه یشی، ههرسیکیان گه دهو گیپال گه وره بوون، کهم عه قل و نه فام
بوون، دهستیان کرد به قسه ی وا، تا نیستا شتی وه هام نه بیستبوو،
یه کیکیان وتی: نیوه پیتان وایه خودا قسه ی نیمه ده بیسی؟ یه کیکی
تریان وه لامی دایه وه، وتی: نه گهر دهنگ بهرز بکه ینه وه گوئی لیمانه،

نه‌گەر به‌نزمی ناخاوتنی خۆمان نه‌نجام بده‌ین گوئی لی‌مان نیه، سییه‌میان
وتی: نه‌گەر گوئی له‌هه‌ندیکی بی، گوئی له‌هه‌مووی ده‌بی. منیش چومه
خزمدت پیغه‌مبه‌رو نه‌م قسانه‌م بۆ گێرایه‌وه ئیتر په‌روه‌ردگار نایه‌تی
﴿وما کنتم تستزّون أن یشهد علیکم سمعکم ولا أبصارکم ولا
جلودکم﴾ هه‌تا ﴿من الحاسدین﴾ نازل کرد.

په‌یوه‌ندی نه‌م کۆمه‌له‌ نایه‌ته‌ به‌هه‌ی پیتشه‌وه‌ له‌م پوووه‌وه‌یه:

که له‌ نایه‌ته‌کانی پیتشودا په‌روه‌ردگار ده‌سه‌لّاتی خۆی له‌سروشتی
بوونه‌وه‌ردا پاگه‌یاند، هه‌روه‌ها ده‌سه‌لّاتی خۆی له‌میژووی ئاده‌میزادا
پوون کرده‌وه، ئیستا ده‌سه‌لّات و توانای خۆی له‌سه‌ر خودی ئاده‌میزاده‌کان
دیاری ده‌کا، نه‌وه‌ نهایشت ده‌کا که بوونه‌وه‌ر به‌گشتی و نه‌فرا‌دی ناوی
به‌تایبه‌تی به‌گیاندارو بی‌گیانیه‌وه، به‌لکوو هه‌موو نه‌ندامی‌کی جه‌سته‌و
هه‌موو خانه‌و زه‌ریه‌کی ناو بوونه‌وه‌ر ملکه‌ج و پا‌به‌ندی فه‌رمانی خودایه،
ته‌نانه‌ت چاوو گوێچکه‌و پیتست و ده‌ست و قاچ به‌فه‌رمانی خودا له‌خۆدی
خاوه‌نی خۆیان ده‌ده‌ن، ده‌فه‌رمووی:

﴿ویوم یحشر أعداء الله إلى النار فهم یوزعون﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ر!
پوداوی نه‌و پۆژه بۆ قور‌ه‌یشیه‌کان باس بکه‌و بیان‌ترسی‌نه‌ بۆ نه‌وه‌ی
به‌خۆی‌اندا بچنه‌وه‌و واز له‌سه‌ر ره‌قی خۆیان بێنن؛ نه‌و پۆژه‌ی دووژمنانی
خودا له‌سارای مه‌حشه‌ردا کۆ ده‌کرێنه‌وه‌ بۆ نه‌وه‌ی حق و حیسانیان
له‌گه‌ل بکری و نه‌جا به‌پاله‌په‌ستۆ بۆ دۆزه‌خ به‌پێ بکری، پیتشیان
پاده‌گیری بۆ نه‌وه‌ی پاشه‌تایان پیتیان بگه‌ن و یه‌کتر بگرنه‌وه‌و بلاو نه‌بنه‌وه،
به‌کۆمه‌ل به‌ره‌و دۆزه‌خ راپیتج بکری.

﴿حتى إذا ما جاؤوها شهد علیهم سمعهم وأبصارهم وجلودهم بما
كانوا یعملون﴾ هه‌تا ده‌گه‌نه‌ لای دۆزه‌خ و راده‌وه‌ستیتزین پرسیاریان
لی‌ده‌کری له‌ تاوانه‌کانیان، جا نه‌گەر دانیان به‌تاوانه‌کانیان دا نه‌هیتا،

گوئچکه یان چاویان و پیستیان شایه تییان لی دده دن، هر تاوانیک ده دست کردیه تی ده ست ده بیته شایه ت به سهریه وه، به قاج بوی چوبی قاجی لی دهبی به شایه ت، نه گهر به پیستی کردییتی پیستی شایه تی له سهر دده ا. مه وقیفیکی هریجه و تا بلی جیگای سهر سورمانه ..

بوی به حه به سانه وه ده که ونه پرسیار کردن له گوئچکه و چاوو پیستیان ﴿وقالوا جلودهم لم شهدتم علينا﴾ نه ندانه کانی جه ستیهان به پیستیان دیزن نه وه بوی شایه تیتان لی داین؟

﴿قالوا: انطقنا الله الذي أنطق كل شيء﴾ نه ندانه کانی جه ستیهان وه لامیان دده نه وه ده لئین: به ده ست خومان نیه، خودا وه زمانی هیناوین، نه و خودایه ی هه موو شتیکی وه زمان هیناوه ئیمه شی وه زمان هیناوه، بیگومان نه و خودایه ی له دونیادا نامیری زمانی وه قسه هیناوه، ئیمه ی خستوته حاله تی ناخاوتن، بوی ناچارین شایه تیتان له سهر بده یین، وه کو له نایه تیکی ترده ده فرموی: ﴿اليوم نختم على اقواهم، وتكلمنا ایدهم وتشهد ارجعهم بما كانوا یکسبون﴾ ریس/۶۵ .

نه جار پهروه ردگار ده فرموی: ﴿وهو خلقکم اول مرة والیه ترجعون﴾ یه که جار خودا دروستی کردوون و هر بۆلای نه وه ده گهرینه وه^(۱).

نیمامی موسلیم له صه حیخی خوی داو به زرازو هی تریش له نه نه سی کوری مالیکه وه ریوایه تیان کردووه، ده لی: ئیمه له خزمه ت پیغه مبه ر بووین و که وته پیکه نین، دواپی فره مووی: ده زانن بوی پیکه نینم دی؟ ئیمه ییش وتمان خودا و پیغه مبه ری خودا باش ده زانن، فره مووی: به گو فت و

۱- ئیستا که سه عات و هه شت و نیوی شه وی ۸/۱۰/۲۰۰۱ ی ز هه واله کان رایانگه یان که ولاته یه کگرتوه کان هیرشی خوی بۆ سهر نه فغانستان ده ست پیکرد و شاری کابل و قندهار و جلال ناباد بۆردومان کران .

گوی بهنده له گهلّ خودادا پیّ ده که نم، بهنده به خودای خوئی ده لئی: ئه ریّ
پهروه ردگارم تو له ستم نامپاریزی؟ وادهت نه داومی که ستمم لی
نه که ی؟ پهروه ردگار ده فهرموئ: به لئی. بهنده که ده لئی: ده سا من که سیکم
به شایهت قبووله: که له خوّم بی، پهروه ردگار پیّی ده فهرموئ: کیفایه ته
تو ئه مرۆ بوّ خوّت شایه تى له خوّت بدهی.

فریشته کرده وه نووسه کان شایه تى بدهن، ئه مجار ده منی موّ ده کری و
به ئه ندامه کانی جهسته ی ده گوترى بکه ونه قسه و کرده وه کانی باس بکه ن،
ئیت نه ندامانی له شی ده که ونه شایه تیدان له سه ری.

ئه مجار پیّی ده گوترى: ده بوّ خوّت حیساب بوّ خوّت بکه و پرپار له سه ر
خوّت بده، ئه ویش به ئه ندامه کانی جهسته ی ده یه ژئ کوره مالتویران و
به فتاره بچن ئه من بوّ ئیوهم کرده وه له پیئاو ئیوه دا تووشی ئه م ده رده.
سه رییه بووم.

﴿وما كنتم تستترون أن يشهد عليكم سمعكم ولا أبصاركم ولا
جلودكم﴾ ئه م فهرمایشته یان له فهرمایشتی پهروه دگاره، یان که لامی
فریشته کانه، یان له وته ی (جلود) ه یان قسه ی هه ندیکیان به هه ندیکیان،
واته: له و ده مەدی دا که تاوانتان ده کردن نه تانده کرد به دزی ئه ندامه کانی
جهسته تانه وه ئه نجامیان بدهن، له وه نه ده ترسان: که ئه ندامه کانی
جهسته تان شایه تیتان لی بدهن، به لکوو شانازیتان به کوفرو بیدینییه وه
ده کردو به ناشکرا ملتان لی ده نا، یان ناتوانن تاوانه کانتان په رده پوش
بکه ن، چه ندیک به دزییه وه بیانکه ن خودا ناگای لییه.

﴿ولكن ظنكم أن الله لا يعلم كثيراً مما تعملون﴾ وه لی گومانتان
وابوو: که خودا زۆر له و تاوانانە ی ئیوه ده تانکردن ناگای لی نیه، بۆیه پر
کیشیتان کردن و خوّتان له کوفرو تاواندا نوغرو کرد. ﴿وذلك ظنكم الذي
ظننتم بربكم أرداكم فأصبحتم من الخاسرين﴾ ئاهو گومانه هه لیه تان:

که پیٚتان و ابوو خودا بیٚ ناگایه له‌زۆر له‌و تاوانانه‌ی ده‌یانکه‌ن، ئی‌وه‌ی هه‌لٚنا بۆ ئه‌وه‌ی مل له‌تاوان نیٚن، هه‌ر ئه‌وه‌ش بوو ئی‌وه‌ی توشی ئه‌و عه‌زابه سه‌خته کردو به‌فه‌تاره‌ی بردن.

﴿فَإِنْ يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَّهُمْ، وَإِنْ يَسْتَعْتَبُوا فَهُمْ مِنَ الْمُتَعَبِينَ﴾
 ئه‌گه‌ر دان به‌خۆیاندا بگرن و ئارام بگرن ئارامگرتن بیٚ هوده‌یه، ئه‌گه‌ر سه‌بریشیان نه‌بیٚ ئه‌وه دۆزه‌خ جی‌گایانه‌و خۆشیان بیٚ و ترشیان بیٚ له‌دۆزه‌خ پزگاریان نابیٚ، خۆ ئه‌گه‌ر بیانه‌ویٚ پاساو بۆ تاوانه‌کانیان به‌یٚنه‌وه‌و بیانوو بدۆزنه‌وه، ئه‌وه تازه ده‌رگای تۆبه‌و په‌شیمانبوونه‌وه داخراوه، عوززو پاساو که‌لکیان نه‌ماوه.

ئیمام ئه‌حمه‌دو ئه‌بو داودو ئیبنو ماجه له‌جابه‌وه‌و ریوایه‌تیان کردوه ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: (لَا يَمُوتُن أَحَدُكُمْ إِلَّا وَهُوَ يَحْسِنُ بِإِلَّهِ الظَّنِّ فَإِنْ قُومًا قَدْ أَرَادَهُمْ سُوءُ ظَنِّهِمْ بِإِلَّهِ) با هه‌ر که‌سی له‌ئی‌وه ده‌مری نیازی به‌خودا باش بیٚ، به‌ته‌ما ره‌حه‌ت و به‌زه‌یی په‌روه‌ردگاری بیٚ. چونکه‌ بێ‌گومان گه‌ل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک به‌هۆی به‌دگومانیانه‌وه به‌فتاره‌ چوون، دونیا گۆڤه‌پانی کرده‌وه‌یه، قیامه‌ت خانه‌ی پادا‌شت و سزایه، که‌وابیٚ له‌قیامه‌ت دا بیانوو عوزر هی‌نانه‌وه بیٚ جییه، چه‌ندیک عوزر به‌یٚنه‌وه لی‌یان وه‌ر ناگیرٚ.

ئه‌مجار په‌روه‌ردگار هۆی مانه‌وه‌یان له‌سه‌ر کوفرو بی‌دینی را‌ده‌گه‌یه‌نی و ده‌فه‌رموی: ﴿وَقِضْنَا لَهُمْ قَرْنَاءَ فَزَيَّنُوا لَهُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ﴾
 له‌ناکامی دل‌ه‌قی و خراپه‌کاری سروشتی خۆیان، شه‌یاتینی و گومرا‌که‌ری جندۆکه‌و ئاده‌میزادمان به‌سه‌ردا بالآ ده‌ست کردوون، کرده‌وه‌ی را‌بردوو داها‌توویان له‌پیش چاو جوان کردوون و ده‌که‌ن، هه‌رچی خراپه‌کاری و بیر و باوه‌ری پوچ و بیٚ بناغه‌یه له‌به‌ر دل‌یان شیرینی ده‌که‌ن، بۆ ئه‌وه‌ی پتر له‌زه‌لکاوی گومرا‌یی‌دا نو‌غزو‌یان بکه‌ن، کاری ناشیرینیان

په‌نا به‌خودابه‌ری و هاوار له زاتی پاکی بکا بۆ ئه‌وه‌ی له خراپه‌و شوومی ئه‌وان بیپاریزی.

ده‌فه‌رموی: ﴿قل: اللهم فاطر السموات والأرض، عالم الغيب والشهادة انت تحكم بين عبادك فيما كانوا فيه يختلفون﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر رۆبکه‌ره خوداو هاواری لی بکه‌و هانای بۆ‌به‌ره‌و بلی: ئه‌ی خوداو‌هن‌دی بوونه‌وه‌ر، ئه‌ی به‌ده‌یه‌ینه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وی، ئه‌ی زاناو ئاگادار به‌سه‌ر هه‌موو نه‌ینێ و ئاشکرایه‌ک دا، هه‌ر ئه‌تۆ رۆژی قیامه‌ت کێشه‌و نیزاعی ناو به‌نده‌کان‌ت یه‌کالا ده‌که‌یته‌وه‌، پاداشتی چاک به‌چاکه‌که‌ر ده‌ده‌یته‌وه‌، سزای تاوانبار ده‌ده‌ی له‌سه‌ر تاوانه‌کانی، حق و به‌تال جودا ده‌که‌یه‌وه‌، کێشه‌و نیزاعی ژیا‌نی دونه‌یا‌ن ناهێلی.

ئیمام موسلیم و ئه‌بو داود و ه‌ی‌ت‌ریش فه‌رموده‌یه‌کیان له‌ خاتو عانیشه‌وه‌ ر‌ی‌وا‌یه‌ت کرده‌، ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ که‌ شه‌و هه‌ل‌ده‌ستایه‌وه‌ بۆ شه‌و نوێژ نوێژه‌کانی به‌م دوعایه‌ ده‌ست پێ ده‌کرد (اللهم رب جبريل وميكائيل واسرافيل، فاطر السموات والأرض عالم الغيب والشهادة انت تحكم بين عبادك فيما كانوا فيه يختلفون اهدنی لما اختلف منه من الحق باذنك انک ته‌دی من تشاء الی صراط مستقیم)^(۱).

ئیمامی ئه‌حمه‌د ئه‌و فه‌رموده‌یه‌ی پیشه‌وه‌ی ر‌ی‌وا‌یه‌ت کرده‌ که‌ فه‌رمویه‌تی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: هه‌ر که‌سی به‌ د‌ل‌سۆزی بلی: (اللهم فاطر السموات والأرض، عالم الغيب والشهادة انی اعهد الیک فی هذه الدینا انی اشهد أن لا اله الا انت وحدک لا شریک لک، وأن محمدا عبده و رسولک، فانک ان تکلنی الی نفسی تقریبی من الشر و تباعدنی من الخیر وانی لا اثق الا برحمتک فاجعل لی عندک عهدا توفینیه يوم القیامه انک لا تخلف المیعاد) ئیلا خودا رۆژی قیامه‌ت به‌فریشته‌کانی ده‌فه‌رموی: ئه‌و به‌نده‌یه‌م عه‌ده‌یه‌یانی له‌ ته‌ک دا‌کرد‌وم واده‌ی منی بۆ جی به‌ جی بکه‌ن ئیتر ده‌بخه‌نه‌ به‌هه‌شته‌وه‌.

۱- رواه مسلم في صلاة المسافرين (۷۷۰) باب (۲۶) الدعاء في صلاة الليل وقيامه.

له‌وه پیتش نه‌وه‌ی راگه‌یاند که شه‌یتانی جندۆ‌که‌و ئاده‌میزاد کرده‌وه‌ی به‌دو ریگای خراب له‌پیتش چاوی کافرو خراپه‌کاران جوان ده‌که‌ن، لی‌ره‌شدا نه‌وه‌ی پروون ده‌کاته‌وه: که هه‌ندی له‌و خراب جوان‌کردنه‌یان هه‌لئانیانه‌ بو کافره‌کان: که به‌ریه‌ره‌کانی قورئان بکه‌ن و نه‌هیلن بگاته به‌ر گوێچکه‌ی خه‌لکی و مه‌نهی بلاو بوونه‌وه‌ی بکه‌ن، کۆسپ و ته‌گه‌ره‌ بخه‌نه به‌رده‌م هه‌لگرانی و بانگخوازان و جوژه‌ها ناو و ناتۆره‌ی لی‌ بدۆزنه‌وه.

ده‌فهرمووی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا: لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ﴾ هه‌ندی‌که‌ له‌ کافره‌کان به‌هه‌ندی‌کی تریان‌یان ده‌گوت: کورینه ده‌خیلتان بین گوێ بو‌ ئهم قورئانه مه‌گرن، له‌کاتی‌که‌دا که گوێتان لی‌یه‌و ده‌خوێندریته‌وه‌ بیه‌که‌نه هه‌راو هوریاو ژاوه‌ ژاو، با که‌س لی‌ی حالی نه‌بی، بیه‌که‌نه فاک و فیک و چه‌پله‌ لێدان و گۆرانی گوتن، به‌لکو ده‌نگی ئیوه‌ زال بی، یان فەرمان‌به‌رداری فەرمان و جله‌و. گیریه‌ی‌که‌نی ئهم قورئانه مه‌بن به‌شیعرو سیحرو هه‌لبه‌ستراوی له‌قه‌له‌م بده‌ن، به‌لکو قسه‌که‌تان سه‌ر بکه‌وی و که‌س شوێنی نه‌که‌وی.

ریوایه‌ت کراوه: که پیتغه‌مبه‌ر ﷺ له‌مه‌که‌ به‌ده‌نگی به‌رز قورئانی ده‌خوێنده‌وه‌ بو‌ نه‌وه‌ی کافره‌کان گوێیان لی‌ بی، به‌لکو ئیمانی پی‌ به‌یئن، قوریه‌شیه‌کان ده‌یان‌کرده‌ گال و بوغل و چه‌پله‌ لێدان و فیکه‌ فیک و شیعر خوێندنه‌وه، وایان ده‌کرد گوێگره‌کان لی‌ی تی‌ نه‌گه‌ن.

ئیبنو عه‌بباس ده‌فهرمووی: نه‌بو جه‌هل خه‌لکی را‌ده‌سپارد و ده‌یگوت: که موحه‌مه‌د قورئانی خوێند ئیوه‌ به‌قوله‌ قول و گاله‌ گال به‌رویا بچنه‌وه‌ بو‌ نه‌وه‌ی نه‌زانی چی دیژی، ئه‌مه‌ به‌لگه‌یه‌ له‌سه‌ر نه‌وه: که قوریه‌شیه‌کانیش وه‌کو گه‌لی عادو سه‌مود پیتغه‌مبه‌ری خودایان به‌درۆ خستۆته‌وه. نه‌جار په‌روه‌ردگار هه‌ره‌شه‌ی توندیان ئا‌راسته‌ ده‌کاو ده‌فهرمووی:

په‌نا به‌خودابه‌ری و هاوار له زاتی پاکی بکا بۆ ئه‌وه‌ی له خراپه‌و شوومی ئه‌وان بیپاریزی.

ده‌فه‌رموی: ﴿قُل: اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر رۆبکه‌ره خوداو هاواری لی بکه‌و هانای بۆ به‌ره‌و بلی: ئه‌ی خوداو هندی بوونه‌وه‌ر، ئه‌ی به‌ده‌یه‌ینه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وی، ئه‌ی زاناو ئاگادار به‌سه‌ر هه‌موو نه‌ینێ و ئاشکرایه‌ک دا، هه‌ر ئه‌تۆ رۆژی قیامه‌ت کێشه‌و نیزاعی ناو به‌نده‌کانت یه‌کالا ده‌که‌یته‌وه‌، پاداشتی چاک به‌چاکه‌که‌ر ده‌ده‌یته‌وه‌، سزای تاوانبار ده‌ده‌ی له‌سه‌ر تاوانه‌کانی، حه‌ق و به‌تال جودا ده‌که‌یه‌وه‌، کێشه‌و نیزاعی ژیا‌نی دونیا‌یان ناهێلی.

ئیمام موسلیم و ئه‌بو داود و ه‌ی‌ت‌ریش فه‌رموده‌یه‌کیان له‌ خاتو عائیشه‌وه‌ ر‌ی‌وایه‌ت کردوه‌، ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ که‌ شه‌و هه‌ل‌ده‌ستایه‌وه‌ بۆ شه‌و نوێژ نوێژه‌کانی به‌م دوعایه‌ ده‌ست پێ ده‌کرد (اللهم رب جبریل ومیکائیل واسرافیل، فاطر السموات والأرض عالم الغیب والشهادة انت تحکم بین عبادک فیمَا کانوا فیه یختلفون اهدنی لما اختلف منه من الحق باذنک انک ته‌دی من تشاء الی صراط مستقیم)^(۱).

ئیمامی ئه‌حمه‌د ئه‌و فه‌رموده‌یه‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ ر‌ی‌وایه‌ت کردوه‌ که‌ فه‌رمویه‌تی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: هه‌ر که‌سی به‌ د‌ل‌سۆزی بلی: (اللهم فاطر السموات والأرض، عالم الغیب والشهادة انی اعهد الیک فی هذه الدینا انی اشهد أن لا اله الا انت وحدک لا شریک لک، وأن محمدا عبده و رسولک، فانک ان تکلنی الی نفسی تقربنی من الشر و تباعدنی من الخیر و انی لا اثق الا برحمتک فاجعل لی عندک عهدا توفینیه یوم القیامه انک لاتخلف الميعاد) ئیلا خودا رۆژی قیامه‌ت به‌فریشته‌کانی ده‌فه‌رموی: ئه‌و به‌نده‌یه‌م عه‌ده‌یه‌یانی له‌ ته‌ک دا‌کرد‌وم واده‌ی منی بۆ جی به‌ جی بکه‌ن ئیتر ده‌بخه‌نه‌ به‌هه‌شته‌وه‌.

۱- رواه مسلم في صلاة المسافرين (۷۷۰) باب (۲۶) الدعاء في صلاة الليل وقيامه.

جیڭاو نشینگه‌یانه، ساته وه‌ختیک لی‌ی دهر ناچن و نهو سزایه‌یان له‌کۆل نایته‌وه، نه‌مه‌ش پاداشی نه‌وه‌یانه: که ده‌یان‌گوت: قورئان که لامی خودا نیه و له‌خوداوه نه‌هاتوه!

ئەجگار کافرەکان لەدۆزەخ دا وەزمان دێن هاوار دەکەنە پەروەردگاریان: که گومراکه‌رانیان نیشان بدا بۆ نه‌وه‌ی تو‌له‌یان لی‌ی بسیننه‌وه... ده‌فرمو‌ی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا: رَبَّنَا أَرْنَا اللَّذِينَ أَضَلَّانَا مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ لِنَجْعَلَهُمَا تَحْتَ أَقْدَامِنَا لِيَكُونَا مِنَ الْأَسْفَلِينَ﴾ کافرەکان داویان کرد (داوا ده‌کەن) وتیان: خودایه؛ نه‌وانه‌ی له‌دو تاقمه‌ی ئاده‌میزادو جنۆکه ئیمه‌یان گومرا کردوه نیشانمان بده با بیانخه‌ینه ژیر قاچمانه‌وهو بیانساوینه‌وه، تو‌زیک داخی دلی خو‌مانیان پی بریژین، بیانکه‌ینه بنکلی ناو ناگرو بکه‌ونه (نه‌سه‌فه‌له سافیلینه‌وه) ژیر هه‌موانمان بکه‌ون، توندترین سزایان بدری.

پەروەردگار وه‌لامیان ده‌داته‌وه ده‌فرمو‌ی: هه‌مویان عه‌زابی دوو چهندانه‌یان هه‌یه، عه‌زابی گومراپی خو‌یان و گومراکردنی خه‌لکانی تپش وه‌کو له‌نایه‌تیکێ تردا ئاماژه به‌وه ده‌کاو ده‌فرمو‌ی: ﴿لِكُلِّ ضَعْفٍ وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ الاعراف/۳۸.

شه‌یتان و گومراکه‌ر وا ده‌بی ئاده‌میزاده وا ده‌بی جن‌دۆکه‌یه وه‌کو له‌نایه‌تیکێ تردا ده‌فرمو‌ی: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ﴾ (الأنعام/۱۱۲). یان ده‌فرمو‌ی: ﴿الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ﴾ (الناس/۶).

هه‌ندی له‌ موفه‌سسرین پی‌یان وایه مه‌به‌ست به‌شه‌یاتینی ئینس و جین تیبلیس و قابیل، چونکه نه‌و دوانه به‌ناحق کوفرو کوشتنیان داهینا، شه‌یتان فرمانی خودای شکاندو قابیلیش ئاده‌میزاد کوشتنی ناره‌وای داهینا، فرموده‌یه‌کی (مرفوع) هه‌یه تیرمیزی پیاویه‌تی کردوه

پشتگیری نهم ته فسیره دهکا، دهفهرمووی: (ما من مسلم یقتل ظلما الا کان علی ابن آدم الاول کفل من ذنبه لانه اول من سن القتل) هدر موسلمانیک به ناحق بکوژری، به شیک له تاوانه کھی له ته ستوی قاییلی کوری ناده مه، چونکه نهو یه کهم کهس بوو: که کوشتنی به نارپه وای داهینا.

وادهو به لینی خودا بو نهواندهی بهرده وامن له سهر خودا په رستی

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ
الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ
الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٣٠﴾ نَحْنُ أَوْلَىٰ أُولَئِكَمْ فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهَىٰ أَنْفُسُكُمْ
وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ ﴿٣١﴾ نَزَّلْنَا مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ ﴿٣٢﴾

دهرباره ی سهدب نزولی نایهتی ژماره (۳۰) ثیبنو عه بیاس دهفهرمووی: له شه ننی هزره تی ته بویه کری (صدیق) دا نازل بووه، نهوه بوو موشریکه کان گوتیان: (الله) به دیهینه رمانه، فریشته کان کچی نهون، نهم بتانهش لای خودا شه فاعه تمان بو ده کهن، هزره تی ته بویه کر وتی: (به دیهینه رمان خودایه و بی هاوهل و ژن و منداله، تاک و تنهاو بی تا تاجه موحه ممد به ندهو پیغه مبه ریه تی، بهرده وام بوو له سهر نهم بیرو باوره ..

په بویه ندی نهم کوچه له نایه ته به هی پیشه وه له م پوه ووه یه:

که له پیشه وه باسی حال و چونیته موشریکه کانی کرد، سهره نجام و سزایانی دیاری کرد، نه مجار باسی حال و چونیته موسولمانان دهکا،

سهره‌نجامیان دیاری ده‌کا، بۆ نه‌وه‌ی کافرو موسولمان لیك جیا بکاته‌وه،
پاك و پیس لیك هه‌لاویری، نه‌مه‌ش داب و نه‌ریتیکی قورئانه‌و نوسلوبی
وه‌هایه: ههر که باسی شتیکی کرد دژه‌که‌شی باس ده‌کا، باسی دوونیا
بکا، باسی قیامه‌تیش ده‌هیتی لیره‌شدا، که ههر‌په‌شه‌گه‌کافره‌کان کرد،
به‌شوین نه‌وه‌دا واده‌و به‌لینی پاداشی باش و ههر‌گیز نه‌براه‌ی
به‌موسولمانان داو فهرمووی:

﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا: رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا﴾ بیگومان نه‌وانه‌ی وتیان
خودامان (الله) یه دان به‌خودایه‌تی خوداو به‌تاك و ته‌نهایی دا ده‌نین و
بروایان وایه: ههر زاتی (الله) خودایه‌و ههر نه‌و شیایوی خودایه‌تیه‌و
به‌رده‌وامیش بوون له‌سهر نه‌و بیرو باوه‌ره‌و که‌سی تریان به‌خودا نه‌زانی،
پابه‌ندی فهرمان و نه‌هیه‌کانی په‌روه‌ردگار بوون و له‌سهر نه‌و حاله‌ش
مردون، نه‌وانه..

﴿تَنْزِلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا، وَأَبْشُرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي
كُنْتُمْ تُوعَدُونَ﴾ فریشته‌ی تاییه‌ت به‌یارمه‌تیدانی موسولمانان دینه
سه‌ریان و دلّیان خوش ده‌که‌ن، ترس و خۆفی داهاتوویان لی ده‌ره‌ویننه‌وه،
له‌ سئ حاله‌تی ته‌نگانه‌دا فریایان ده‌که‌ون مژده‌یان پی ده‌ده‌ن، له‌کاتی
مردندا، له‌گۆردا، له‌کاتی زیندوو بوونه‌وه‌دا.

وایان لی ده‌که‌ن ترسی داهاتوویان نه‌بی، به‌په‌رۆش نه‌بن بۆ نه‌و ژیان و
مال و حاله‌ی له‌دوونیا‌دا هه‌یانبووه‌و به‌جییان هیشتوه‌و، مزگینی چوونه
ناو به‌هه‌شتیان پی ده‌ده‌ن، به‌مه‌ش مرازیان حاصل ده‌بی و دلّیایی و
دلّئارامی رویان تی ده‌کا.

فریشته‌کان: که ده‌چنه لای موسولمانان دلّخۆشیان ده‌که‌ن پێیان ده‌لین:
﴿لَنَحْنُ أَوْلَىٰ بِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ ئیمه راسپیراوین: که
له‌ژیانی دوونیا‌تانداو له‌ژیانی قیامه‌تتاندا پارێزگاریتان بکه‌ین، له‌ژیانی

دوونیاتاندا یارمه‌تیتان بدهین بۆ کاری خیترو به‌فرمانی خودا بتانپاریتین له هه‌موو ناخۆشی و ته‌نگ و چه‌له‌مه‌یه‌ک، له‌ژایانی دواژایانی دونیا‌شتان دا له‌گه‌لتان دا ده‌بین، له‌ژایانی به‌رزه‌خدا نه‌نیس و هاوده‌متان ده‌بینن له‌کاتی زیندوو بوونه‌وه‌دا ترس و بیمتان لی ده‌په‌وینینه‌وه، له‌پردی سیرات ده‌تان په‌رپینینه‌وه، هاوپریتان ده‌که‌ین بۆ ناو به‌هه‌شت..

جا نه‌وکاته ﴿وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ، نَزَلًا مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ﴾ بۆ ئیوه هه‌یه له به‌هه‌شتدا هه‌رچی ئاره‌زو بکه‌ن، هه‌رچی بتانه‌وی و داوای بکه‌ن، ده‌ست له‌عاست بۆ‌تان ئاماده‌یه، ئه‌م هه‌موو نازو نیعمه‌تانه بۆ ئیوه به‌یده‌ست کراوه و دابینکراوه له‌لایه‌ن خودای لی‌خۆشبوو له‌تاوان و خاوه‌ن په‌حم و به‌زه‌یی.

بانگه‌وازی‌کردن بۆ رییازی خوداپه‌سه‌ندو شیوه‌ی بانگه‌وازی‌کردن

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ
إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٣﴾ وَلَا تَسْتَوِ الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ
أَدْفَعُ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ
وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴿٣٤﴾ وَمَا يُلْقْنَهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقْنَهَا
إِلَّا دُوحٌ عَظِيمٌ ﴿٣٥﴾ وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ
فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٦﴾

له‌م کۆمه‌له‌ نایه‌ته‌دا په‌روه‌ردگار وینیه‌ی بانگخوازانی ئیسلامان بۆ ده‌کیشی و نه‌رکه‌کانیان دیاری ده‌کا، هه‌لس و کهوت و په‌فتارو گوفتاری

موسولمان رۈن ده‌کاته‌وه، ره‌وشته‌کانی داعی ده‌ست نیشان ده‌کاو
پیغه‌مبەر ﷺ ته‌وجیه ده‌کا بۆ پابه‌ند بوون پییانه‌وه و موسولمانانیش
هه‌لده‌نی بۆ چاو لی‌کردنی، ده‌فهرموی:

﴿ وَمِنْ أَحْسَنَ قَوْلًا مَنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا، وَقَالَ أَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴾ ئیبنو عه‌بیاس ده‌فهرموی: مه‌به‌ست به ﴿مَنْ﴾ له‌ نایه‌ته‌که‌ دا
پیغه‌مبەر ﷺ هه‌روه‌ها هه‌ر که‌سی: به‌رنامه‌ی ته‌و په‌یره‌و بکا..

خاتوعانیشه‌و عی‌کریمه‌ و موجه‌ید ده‌فهرمون نایه‌ته‌که‌ ده‌رباره‌ی
بانگبێژه‌کان نازل بووه، به‌لام لی‌ره‌دا ئیشکالێک دیته‌ پی‌شه‌وه‌و نه‌ویش
نه‌وه‌یه‌ بانگ له‌مه‌دینه‌ دا‌هێنراوه‌و سوره‌ته‌که‌ مه‌کیه‌! نه‌بو حه‌ییاف
ده‌فهرموی: پی‌ویسته‌ بۆ ده‌فعی ته‌و ئیشکاله‌ بگوتری: نایه‌ته‌که‌ بانگده‌ره
کانیش ده‌گریته‌وه، نه‌ک ده‌رباره‌ی بانگده‌ر نازل بووه، ﴿مَنْ﴾ ئیستیفهامی
ته‌قریری ده‌گه‌یه‌نی‌ واته‌: که‌س له‌و که‌سه‌ باشتر نیه‌: که‌ ته‌وسی ره‌وشته‌ی
تێداین:

۱- بانگه‌وازی‌کردن بۆ یه‌ک‌تاپه‌رستی و به‌ندایه‌تی‌کردن بۆ خودای بونه‌وه‌ر،
به‌راستی بانگه‌وازی‌کردن بۆ خودا په‌رستی و یه‌کتا په‌رستی باشترین
قسه‌و گرفتاره‌ که‌ ناده‌میزاد ئاراسته‌ی برای ناده‌میزادی خۆی ده‌کا،
ده‌قه‌که‌ گشتی‌یه‌، هه‌موو بانگه‌وازی‌کارێک ده‌گریته‌وه‌ هه‌ر له‌
پیغه‌مبەر ﷺ خۆیه‌وه‌ تا ده‌گاته‌ ناخه‌مین که‌سیکی ئوممه‌تی ئیسلام:
که‌ بانگه‌وازیی نه‌نجام ده‌دا، به‌و ته‌و نووسین.

۲- کرده‌وه‌ی چاک و په‌سند، ته‌مه‌ش بریتییه‌ له‌ته‌نجامدانی هه‌موو ته‌و
فه‌رمانانه‌ی خودا فه‌رمانی به‌ته‌نجامدانیان کردوه‌، خۆبه‌ دوورگرتن
له‌و شتانه‌ی جلوه‌گیری لی‌کردوه‌.

۳- پابه‌ند بوون به‌ نایینی ئیسلام و کردنی به‌ به‌رنامه‌ی ژیان، واته‌
پابه‌ند بوون به‌ ئیسلامه‌وه‌، وه‌کو بیرو باوه‌ر و په‌یره‌وو پرۆگرام،

بەرپاستی ئەم سێ خالە بنەمای بانگەوازیکردن بۆ خودا پەرستی،
کەسێک بەدڵ ئەوە باوەڕی بێ، بەکردهوهش ئەو پەفتاری گوفتاری
بێ بەناشکرا خۆی بەموسولمان پۆلێن بکاو بلی من لە پیڕی
موسولمانانم، دەبێ کێ لەو کەسە باشتربێ کێ لەو خودا پێداوه
بەختەوهرتر بێ؟ دیاره کەس لەو باشت نیه و ئەو پەری خێرو بیڕی
بۆ خۆی دەستەبەر کردوه..

ئەجار دواى بەیانکردنی بنەماکانی بانگەوازیکردن بۆ خودا پەرستی،
پەفتاری بانگەوازیکەرەکان دیاری دەکاو پەوشتی جوان و ناشیرین لێک
هەڵدەهاوێڕێ و دەفرموی:

﴿ولا تستوی الحسنة ولا السيئة، ادفع بالتي هي أحسن﴾ هەر گیزاو
هەرگیز کرداری چاک و پەوشتی بەرزو جوان وەکوو پەفتاری بەدو کێدووی
ناشیرین نین، ناچنەریزی یەکتەرەو وەکوو یەک حیسابیان بۆ ناکرێ، چۆن
کردهوهیهکی جوان: کە بێتتە هۆی پەزنامەندیی خودا و پاداشتی باشی
لەسەر وەر بگیری و سود بەخش بێ بۆ ئادەمیزاد خۆیشی، وەکوو
کرداریکی بەدوناشیرین وایە: کە جێگای ناپەزنامەندیی خودایەو سزای
لەسەر دەدری؟!

کەوابێ ئەو بانگەوازیکەر پەوشتی پەسەند پەپەرەو بکەو بەچاکە خراپە
دوور بخەرەو، لەبەرەمبەر خراپەکاران دا چاکە پەپەرەو بکە، بەلکۆو
شەرمەزارین و بەخۆیان دا بچنەو و واز لەخراپەکاریی خۆیان بێنن!
جا کە تۆ لەبەرەمبەر خراپەیی خەڵک دا چاکەت کرد، ئە هەڵەو تاوانیان
بوردی، ئە شوێنی رق هەڵسان دانت بەخۆتا گرت و چاوت لەهەڵەو
خراپەیان پۆشی .

﴿فاذا الذي بينك وبينه عداوة كأنه ولي حميم﴾ نێتر لەگەڵ ئەو
کەسەدا: کە لەنێوان تۆ و ئەودا دوژمنایەتی هەیە دۆستایەتیەک پەیدا

دهبى هدر دهلى خۆشهويستىكى نزيك و دلسۆزه، دوژمن دهبيتته دوست،
 ناي كه ناكامىكى باش و بهنرخه، دوژمن بيتته دوست و برادره!
 ﴿وما يلقاها الا الذين صبروا، وما يلقاها الا ذو حظ عظيم﴾ قبوللى
 ئەم نامۆزگاريه ناكا مەگەر كەسێك خۆراگرو پشوو دريژ بى، بتوانى
 بەچاكە خراپە بپوچينيتهوه، خۆ بۆ ناخۆشى و نارهحتى رابگرى، كەسى:
 دەتوانى بەچاكە خراپە پرەوينيتهوه: كە خاوهنى بەختهوهريى دونياو
 قيامەت بى، بەشيكى باشى هەبى لەخپرو چاكە.

ئيبنوعەبباس لەتەفسىرى ئەم نايەتەدا دەفسەرموى: پەرورەردگار
 فەرمانى بەموسولمانان کردوه، كەلە كاتى رق هەلسان دا خۆراگرو پشوو
 دريژ بن لەگەڵ نەفامان دا بەحيلم و حەوسەلە بن، كە خراپەيان لەگەڵ
 كرا لىبوردەبى بەكار بێنن، هەر كاتێك وابوون خودا لەشەرى شەيتان
 دەيانپارێژى و دوژمن بۆيان دەبيتته بسراو خۆشهويستى دلسۆز، ئەجار
 پەرورەردگار پێگای چاره سەر كردنى وەسەوسەى شەيتان پون دەكاتەوهو
 رێنمويى ئادەمیزادەكان دەكا كەپەنايگرن بەخودا لەوەسەوسەو هەلداشتنى
 شەيتان و دارودەستەكانى.

دەفسەرموى: ﴿واما ينزغك من الشيطان نزغ فاستعذ بالله انه هو
 السميع العليم﴾ ئەى ئادەمیزاد! هەر كاتێك شەيتان وەسەوسەى
 خستەدلتەوه ويستى لەپێگەى چاكە كارى لات بداو نەهيلى لەبەرامبەر
 خراپەكارى خەلكى دا چاكەى بكەى، پەنا بگرە بەخودا لەشەرو نەگبەتى،
 داوا بكە خودا لەشەرو فرت و فيلى ئەو نەگريسه بپارێژى.

بێگومان خودا شەنە وایە بەپارێنهوهو پەناگرتنى تۆ، زاناو ئاگاداره
 بەوەسەوسەو ختوكەى شەيتان و عەزم و جەزمى ئادەمیزاد لەسەر
 كردهوهو بیرو باوهرى و دلسۆزى و راستگۆیى لەهەلوێستى دا.

نیام نہ حمد و تیرمیزی له نەبو سەعیدی خودرییەوہ پریوایەت دەکەن
 دەلی: ھەر کاتی پێغەمبەر ﷺ ھەلسایە بۆ نوێژ نەم دوایە ی دەخوێندو
 دەیفەرموو: (اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم من همزه
 ونفخه ونفثه) .

نۆنە ی نەم نایەتە نایەتییکی ترە، کە دەفەرموی: ﴿خذ العفو وامر
 بالعرف واعرض عن الجاهلین، واما یفزغک من الشیطان نزغ فاستعذ
 بالله انه سميع عليم، ان الذین اتقوا اذا مسهم طائف من الشیطان
 تذکروا، فاذا هم مبصرون﴾ (الاعراف ۱۹۹-۲۰۱).

بە لگە ی جوړاو جوړ له سەر ھەبوونی خوداو لە سەر
 تاک و تەنھایی و تواناو ھیکمەتی

وَمِنْ آيَاتِهِ
 اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ
 وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ
 إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٣٧﴾ فَإِنِ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ
 رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ ﴿٣٨﴾
 وَمِنْ آيَاتِهِ أَن تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ
 اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِ الْمَوْتِ إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
 قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾

له وه پيش نه وهى رونه كړده وه كه چاكترين كړدارو گوftar
بانگه وازي كړدنه بۆ نايى خودا، نه مجار ليړده دا په روه رډگار هه ندى به لگه
له سهر و جود و قودره ت و حيكمه تى خوى نمايش ده كا، ده فهرموى:

﴿ومن آياته الليل والنهار والشمس والقمر﴾ له به لگه و نيشانه ي
هه بوونى خودا و توانا و ده سه لاته تى، كاتى شه وروژ، تاريخى نه وو
رونكى نه م به شوين يه كدى دا هاتنيان و زياد بوونى نه م له سهر حيسابى
نه وو به پيچه وانه شه وه، هه روه ها دروست كړدى خورى پرته و به خش و
مانگى نورانى، به شوين يه كدا هاتنيان و هه ر يه كه يان له دائيره ي خوى دا
هاتو چويانه ..

بۆ هه ر يه كه يان ريړه ورو قوناغى خوى ديارى كراوه، خيږايى روشتنيان
به جوړي كه گونجاو و له بار به هاتو وچوى خورو مانگ نه ندازه ي شه وو روژ
حه فته و مانگ و سال ده زانرى، كاتى حه ج و نويژو روژو گرتن و كاتى
قه رزو مامه له وه وهرزه كانى سال ده زانرى، مانگ و خورو
نه ستيره كان و زه وي و ناسمانه كان هه مو و نه دماى جهسته ي بونه وه رن،
هه ميشه له كهردان بۆ خزمه ت كړدن، هه ر نه دما ميكي نه م بونه وه ره
به نه ندازه ي خوى نرخی هه يه وه له خزمه تى راستى و عه داله تكارى دايه:
كه واته: نيوه ..

﴿الّا تسجدوا للشمس ولا للقمر﴾ سوژده بۆ خورو بۆ مانگ مبه ن،
سوژده بۆ نه ستيره ي گه ش و گاي ره ش مبه ن ﴿و اسجدوا لله الذي
خلقهم ان كنتم اياه تعبدون﴾ به لكوو سوژده بۆ نه و خودايه به رن، كه
نه وانه ي دروست كړدون، هه ر نه و شياوى عيباده ت بۆ كړدنه، نه گهر راست
ده كه ن نيوه به ندايه تى هه ر بۆ نه و ده كه ن.

﴿فان استكبروا فالذين عند ربك يسجدون له بالليل والنهار وهم
لا يسأمون﴾ جا نه گهر كافره كان سوور بوون له سهر كوفرو بيتدينى و

دهمارگرتنى و خوڤان بهگه وره زانى و سوژدهيان بۆ خودا نه بردو يه كتا
پهرستيان نه نجام نه دا، هه نديكيان فريشتهيان پهرست و برتيكيان
تهستيتيره يان پهرست و كۆمه لتيكيان بوونه پاره پهرست و گرۆيه كيان
بتپهرست بوون به شيكيشيان هاوه لتيان بۆ خودا دانا.....هتد.

ئه وه باهه موو يان بزائن: فريشته: كه له خودا نزىكن و له ئاده ميزاد
باشترن تۆزقالتىك له ناستى به ندايه تى كردن بۆ خودا لوتبه رزى نانوئين..
به لكوو هه ميشه سه رگهرمى خودا پهرستى و به ندايه تى كردن، ماندو
نابن و چان نادهن، ئه وان چه نديك له خودا وه نزىك بن و خاوهن هيژو توانا
بن له خوڤان بايى نابن و بۆ غرايى رويان تى تاكا، ئه وان به هه موو هيژو
توانا يه كيان وه خالصانه و دلسۆزانه به ندايه تى بۆ خودا ده كهن.

ئه مجار دواى رانواندنى به لگه ي ده سه لاتى خودا له جيهانى بالا دا،
نیشانه ي ده سه لاتى خودا له زهوى دا غايش ده كاو ده فهرموى: ﴿ومن آياته
أنك ترى الارض خاشعة فاذا أنزلنا عليها الماء اهتزت وربت﴾ هه ندى
له به لگه و نیشانه ي ده سه لاتى خودا له سه ر زيندو بوونه وه هاتنى قيامه ت
ئه وه يه: كه تۆ كاتى و اهديه زهوى ده بيى سوته مه رۆو زهرد هه لگه راو، بى
شينايى و بى نيشات، كه چى: كه په روه ردگار، باران به سه ر زهوى دا
ده بارينى، ئيتر ئه و خاكه مردوه بى گيانه سوته مه رۆيه وه جم و جول
ده كه وى و فشه ل ده بى و گژو گيا ده روينى و جۆره ها گول و پوهك ده روى،
به جۆره ها په نگ و شيوه ي په نگاو په نگ خۆى ده نوئينى.

﴿ان الذي أحياها يحيي الموتى انه على كل شيء قدير﴾ هيگومان ئه و
كه سه ي ئه و زه وييه سوته مه رۆيه ي زيندو كردۆته وه مردوانيش زيندو
ده كاته وه، قيامه ت هه لده ستينى و هه شر به رپا ده كا، بيگومان ئه و
خودا يه خاوهن ده سه لاته به سه ر هه موو شتيك دا خاوهن هيژو توانا يه و
هيچى لى ياخى نابى.

هه‌ره‌شه له‌خودانه‌ناسان و به‌دوور گرتنی قورئان

له‌تانه و کهم و کوری

إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا أَفَمَنْ
يُلْقَى فِي النَّارِ خَيْرٌ أَمْ مَنْ يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ
إِنَّهُمْ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ
وَإِنَّهُمْ لَكَاثِبٌ عَزِيزٌ ﴿٤١﴾ لَا يَأْتِيهِ الْبَطْلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ
خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴿٤٢﴾ مَا يَقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ
لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ﴿٤٣﴾

له‌وه پیش بانگه‌وازی خه‌لکی کرد بو‌خودا په‌رستی، ئوسلوب و داب و
نه‌ریتی بانگه‌وازی‌کردنی به‌یانکرد، به‌لگهی له‌سه‌ر رابوونی قیامه‌ت و
زیندوبونه‌وه هینایه‌وه.

ئه‌جار لی‌ره‌دا هه‌ره‌شه له‌هه‌موو نه‌وانه ده‌کا: که گوی بو‌بانگه‌وازی
یه‌که ناگرن و له‌ئایه‌ته‌کانی بوونه‌وه‌ر وردنا‌بنه‌وه‌ه هه‌ول ده‌ده‌ن شو‌به‌ه و
گومان بخه‌نه ناو ئایه‌ته‌کانه‌وه‌ه کاریگه‌رییان پوچ بکه‌نه‌وه. ئه‌جار قورئان
وه‌صفی ده‌کاو دلنه‌وا‌ی پی‌غه‌مبه‌ر ده‌داته‌وه بو‌ئوه به‌هه‌لو‌یستی
ناشیرینی نه‌ته‌وه‌که‌ی دلته‌نگ نه‌بی، فه‌رمانی پی‌ ده‌کا: که پشوو درێژ‌بی
له‌ به‌رامبه‌ر نه‌زیه‌تدانیان دا، به‌رو وه‌رگێتانیان ته‌نگه‌ تاونه‌بی، چونکه
ئه‌وه عاده‌ت و هه‌لو‌یستی گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کانی پی‌شوو بووه، به‌رامبه‌ر
پی‌غه‌مبه‌ره‌کانیان ده‌فه‌رموی:

﴿ان الذين يلحدون في آياتنا لا ينفون علينا﴾ بیگومان نهوانه‌ی پرو له‌حق وهرده‌گیتن، قورئان له‌پله‌و پایه‌ی خو‌ی دا ده‌به‌زیتن و گۆرپانکاری تیدا ده‌کهن، پروا به‌حیکمت و ده‌سه‌لاتی خودا له‌بونه‌وهردا ناکهن، نهوانه له‌ئیمه‌شاراوه‌نین، پییان ده‌زانین، ئاگامان له‌هه‌لس و کهوتییانه، تۆله‌یان لی‌ده‌ستینین، ناهیلن ئاوا بۆیان سه‌ربچی.

نه‌جار جو‌ری تۆله‌ستانده‌که‌و سزادانه‌که‌یان دیاری ده‌کا، ده‌فه‌رموی: ﴿أفمن يلقي في النار خير أمن ياتي آمنا يوم القيامة﴾؟ نایا که‌سی: رو‌ژی قیامت^۱ تۆپزی تورپدریتته‌ناو دۆزه‌خه‌وه و له‌تۆله‌ی به‌درۆخستنه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ردا سزابدی، حالی باشته‌یان نه‌و که‌سه‌ی رو‌ژی قیامت دیتته‌سارای مه‌حشه‌ره‌وه‌و دنیایه‌له‌سه‌رنجامی خو‌ی و نه‌مین له‌عه‌زاب؟ بیگومان چۆن یه‌ک نین و ناخرینه‌تای ته‌رازوی یه‌کتره‌وه! مه‌به‌سته‌که‌نه‌ویه‌بی پروا یان رو‌ژی قیامت ده‌خرینه‌ناو دۆزه‌خه‌وه‌و موسولمانان نه‌مین له‌عه‌زاب و نا‌په‌حه‌تی‌په‌ده‌ی ئیوه‌بو خۆتان حوکم بده‌ن کام پیر حالی باشته‌ده‌بی؟

ده‌ی که‌وابی ﴿اعملوا ما شئتم انه بما تعملون بصير﴾ به‌ویستی خۆتان چی ده‌کهن بیه‌کهن، دنیابن خودا به‌کردارو په‌فتارتان ئاگا دارو بینایه‌و هیچی لی‌گوم نابی، به‌گویره‌ی کرده‌وه‌کانتان پاداش و سزاوهرده‌گرته‌وه، چاکه‌به‌چاکه‌خرابه‌به‌خرابه‌.

﴿ان الذين كفروا بالذكر لما جاءهم﴾ بیگومان نهوانه‌ی کفرن و پروا به‌قورئان ناکهن: که‌بۆیان نی‌راوه، به‌نا‌په‌وا په‌یامه‌که‌ی په‌تدکه‌نه‌وه، نه‌وانه به‌ده‌خت و چاره‌ش و به‌فتار چوون، له‌پاساری کوفر و بی‌دینیی خۆیان دا تۆله‌یان لی‌ده‌سه‌ندری.

نه‌جار سن‌صیغه‌تس قورئان به‌یان ده‌کا:

ده‌فه‌رموی: ﴿وانه لكتاب عزيز لا يأتيه الباطل من بين يديه ولا من

خلفه تنزيل من حكيم حميد ﴿ بىگومان ئەو قورئانەى ئەوان بپروايان
پىئىدەو رەتى دەكەنەو، بەرزو پىرۆزەو بەرپەرچى نادىتەو، ھى ئەو ەنىە
تانەى لى ئىدى، كەس ناتوانى پوچى بکاتەو، لەھىچ روىەكەو بەدرۆ
ناخىتەو، ھىچ نامەيەكى ئاسمانى نىە بەدرۆى بخاتەو، پارىزراو
لەھەموو كەم و كورپىيەك، خودا نازلى كىردو و ھەر ئەو یش دەپارىزى
و ەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ انا نحن نزلنا الذكر وانا له
لحافظون﴾ (الحجر/۹) .

نامەى خوداىەو كەتەلۆكى بوونەو ەرە، ھەرچى تىئىدايە لەفەرمان و
نەھى، لەئەحكام و ئامۆژگارى، لەسەر گورشتەو دىرۆك ھەموو پىرە
لەھىكمەت و دانايى، جىگاي ھەمدو سوپاسە، بەلكو گەورەترىن
نىعمەتى خودايە بۆ ئادەمىزاد، باشتىن ديارى ئاسمانە بۆ زەوى،
رۆشكەرەو ەى رىيازى ھەق و راستىە!

ئەجار تەسەللای پىغەمبەر ﷺ دەداتەو ئازارى رەتكرەو ەى
پەيامەكەى لەلايەن نەتەو كەيەو لەسەر لادەباو ھەلىدەنى بۆ ئەو ەى
بەھەلوىستى ئالەباريان دلتەنگ نەبى، فەرمانى پى دەكا بەصەبرو پشوو
درىۆى و بەردەوامبوون، لەسەر بانگەوازی يەكەى، دەفەرموى:

﴿ ما يقال لك الا ما قد قيل للرسل من قبلك، ان ربك لذومغفرة
وذو عقاب أليم﴾ ناگوترى بەتۆ لەلايەن ئەو موشرىك و بپەرستانەو
جگە لەو ەى بەپىغەمبەرانى پىش تۆ گوتراو، ئەو ەى دەربارەى تۆ
دەگوترى: كەساحىرى، دۆڭزنى، شاعىرى، شىتتى. . ھتد بەپىغەمبەرانى
پىشوو ش گوتراو، ئەوانىش وەكوو تۆ لەلايەن نەتەو كانىانەو
بەدرۆخراونەو: گالتەيان پى كراو، بوختانىان بۆ ھەلبەستراو، ئەوان
لەبەرامبەر ھەلوىستى ئاپەسەندى گەلەكانيان دا خۆراگرو پشوو درىۆ
بوون تویش وابو چاو لەوان بکە.

له‌م کۆمه‌له‌ نایه‌ته‌ی ئیژه‌دا په‌روه‌ردگار نیعمه‌تیکی تری خۆی به‌سه‌ر
قوره‌یشیه‌کان دابه‌یان ده‌کا: که قورئانی به‌زمانی عه‌ره‌بی نازل کردوه،
بیانوی بریون، چونکه‌ نه‌گه‌ر به‌زمانی غه‌یری عه‌ره‌بی قورئانی بناردایه
ئه‌و کات عه‌ره‌به‌کان بیانویان به‌ده‌سته‌وه‌ ده‌بوو، ده‌یانگوت تی‌ی
ناگه‌ین و نازانین چی تێدایه، به‌لام: که زمانی خۆیانه‌ ئه‌و بیانوه‌یان
بپاوه، ده‌فه‌رموی:

﴿ولو جعلناه قرآنا أعجميا لقالوا لولا فصلت آياته أعجمي
وعربي؟﴾ واته: له‌فه‌رزیك دا ئیحه‌ ئه‌م قورئانه‌مان به‌ غه‌یری زمانی
عه‌ره‌بی نازل بکردایه: کافه‌ه‌کانی قوره‌یش گه‌زافیان ده‌کیشاو ده‌یانگوت:
ئه‌وه‌ بۆ به‌زمانی ئیحه‌ نایه‌ته‌کانی نه‌هاتونه‌ خوارئ و شی نه‌کراونه‌وه، بۆ
ئه‌وه‌ی لێی حالئ بین و بزانی چئ تێدایه و باسی چی ده‌کا، ئیحه‌ عه‌ره‌بین و
له‌ زمانی عه‌جهم حالئ نابین، هه‌روه‌ها ده‌یانگوت: چۆن که‌لامی ناعه‌ره‌ب
بۆ عه‌ره‌ب ده‌نێردری؟ مه‌به‌سته‌که‌ ئه‌وه‌یه‌ قورئان عه‌ره‌بییه‌ بۆ تی‌ی
ناگه‌ن؟ نه‌گه‌ر به‌زمانی ناعه‌ره‌ب بنێردرایه‌ بیانویان به‌ده‌سته‌وه‌ ده‌بوو،
ده‌یانگوت چۆن ده‌بی نامه‌ به‌زمانی ناعه‌ره‌ب و نامه‌ بۆ نێردراو عه‌ره‌ب؟!
چۆن لێی حالئ بین و چۆن په‌په‌وه‌ی بکه‌ین؟

جا له‌کاتیک قورئان هه‌مووی عه‌ره‌بییه‌و ئیمانی پێ‌تاهێتن،
تی‌ی ده‌گه‌ن و پشتی لێ‌هه‌لده‌که‌ن، دیاره‌ ئه‌وانه‌ کوفه‌که‌یان زۆر قوله‌و زۆر
سه‌ره‌رق و دلهره‌قن، قورئان به‌زمانی خۆیان بۆیان نێردراوه
که‌چی ده‌لێن:

﴿قلوبنا في اكنة مما تدعونا اليه﴾ بیان ده‌لێن: ﴿وفى آذاننا وقر﴾
حه‌قیقه‌ت و راستی یه‌ك که‌له‌ناو ئه‌م که‌لامه‌ ئاسمانی دا هه‌یه‌ ئه‌وه‌یه:
﴿قل﴾ ئه‌ی موحه‌مه‌د! به‌و موشریکانه‌ بلێ: ﴿هو للذين آمنوا هدى
وشفاء﴾ ئه‌و قورئانه‌ هیدایه‌تده‌ری موسوڵمانانه، پێبازی حه‌ق و پراستیان

نیشان ددها شیفای دل و دهرنیانه، گومان و شوبه و پراپیان تیدا
ناهیلی، ریبازی ژانیان بۆ رون ده کاتهوه، رینگایه کیان نیشان ددها
به پیره و یکردنی سهرفرازی دونیاو قیامه تیان بۆ دهسته بهر ده بی، ههست
به سروشت و حهقیقه تی قورئان ده کهن و پیی به هره مه ند ده بن.

﴿والذین لا یؤمنون فی آذانهم وقر، وهو علیهم عمی﴾ نهواندی بپروا
به هه بون وتاک و ته نهایی خوداو پیغه مبه ریتی موحه مه دو په یامه که ی
ناکه ن، قورقوشم له گوێچکه یان دا هه یه و که لامی حه ق نابیس ن و لی تی
حالی نابن، نایانه وی تی بگهن، ترسی نه و هیان هه یه به رژه وه ندیه کانیا ن
له ده ست بچن، بۆیه نامۆزگاری یه کتریان ده کرد: که له غوه و هاش و
هۆشی بجه نه سه رو له کاتی خوێندنه وه ی دا ژاوه ژاوه مه راو مه ریا به رپا بکه ن بۆ
نه وه ی که س تی نه گاو نه زانن چی تیدا یه . نه بچار په روه ردگار جه خت
له سه ر ناماده نه بزونیان بۆ حالی بوون له قورئان ده کاته وه ده فهرموی:

﴿اولئك ینادون من مکان بعید﴾ حال و وه زعی نه و نه فامانه له
تینه گه یشتن و حالی نه بوون وه کوو حالی که سیك وایه له شویتیکی
دووره وه بانگی لی بکری، گوئی له ده نگیک هه یه به لام تی ناگا.
نه بچار نه وه رون ده کاته وه: که ره تکرده وی نامه ی ناسمانی داب و
نه ریتیکی کۆنی ئاده میزاده، گهل و نه ته وه کانی رابوردوش پیغه مبه رانی
خۆیان به درۆ خستۆ ته وه ..

ده فهرموی: ﴿ولقد آتینا موسی الکتاب فاختلف فیه﴾ نه ی پیغه مبه ر!
به هه لویستی قوره یشیه کان دلگران مه به و به لاته وه عه جایه ب نه بی، که
په یامه که ت ره ت ده که نه وه، چونکه نه وه داب و نه ریتیکی کۆنه، گهل
ونه ته و کان په پیره و بیان کردوه به رامبه ر پیغه مبه ره کانیا ن، بۆ نمونه ئیمه
موسامان کرده پیغه مبه رو ته وراتمان پێداو ناردمانه سه ر فیرعه ون و
نه ته وه که ی و نه ته وه ی ئیسرا ئیل، هه بوو ئیمانی پی هیتا و هه بوو

په پیامه که یان په تکرده وه، موسایان به دروخته وه، نه زه یه تیان دا، که وایی
 نه ی موحه محمد نه تو دلت به خونه مینی و بهر ته تکرده وه ی پیامه که ت
 له لایه نه وانه وه دلت ته نگ مهبه، خورابگره پشت به خودا بیهسته، وه کوو
 له نایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿فاصبر کما صبر اولوالعزم من الرسل﴾
 (الاحقاف/۳۵).

نهجار هۆی دواکهوتنی عهزاب بۆسه کافره کانی قورههش بهیان ده کاو ده فرموی: ﴿ولولا كلمة سبقت من ربك لقضي بينهم﴾ نه گهر له بهر نهوه نه بوايه که له پيش دا بریاری خودا بهوه ده رچووه: که به عهزابی کۆکۆر کافره قورههشیه کان له ناو نه باو ناسه وایان نه بریتسه وه کوو گه لی عادی سه مود، زوو عهزابی بۆ ده ناردن و له ناوی ده بردن، به لام حیکمه تی خودا واهاتووه: که تارۆژی قیامهت عهزابیان دواخوا و نهوکاته تۆله ی سه ریپچی و سه ره قیان لی بستینی، وه کوو له چهند نایه تی تر دا ئاماژه به وه ده کاو ده فرموی: ﴿بل الساعة موعدهم﴾ (القمر/ ٤٦) یان ده فرموی: ﴿ولكن يؤخرکم الى اجل مسمى﴾ (النحل/ ٦١).

نه گهر له بهر نهو برياره خودايي په پيشينه نه بوايه وه كوو
گه له پيشينه كان كوكوژي ده كردن، چونكه هو كاري به هيلاكېر دنيان تيدايه،
پيغه مېهر به درود ده خه نه وه پديامي قورئان په تده كه نه وه ﴿وانهم لفي شك
منه مريب﴾ بيگومان كافر ده كانى قوره يش له گومان دان به را مېهر قورئان و
په يامه كه ي رت ده كه نه وه.

نهجار پهروهردگار ياسای سزاو پاداش ديارى ده کاو ده فرموى: ﴿من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعليها، وما ربك بظلام للعبيد﴾
هر که سى له دنيادا کارىکى باش نه نجام بدا سوده کهى بو خويته تى،
که سى کيش خراپه ي کرد زيانه کهى له سهر خويته تى، هه موو که سى:
به گويره ي کرده وه کانى سزاو پاداش وهرده گريسته وه نيمان و باوهرى

پەسندی ھەبێ و کردەوێ چاک بکا بۆ خوێ قازانجەو دەبێتە ھۆی
بەختەوێی خوێ، ئەگەر لەخودا یاخی بێ و پەفتاری بەدبێ زیانەکە ی بۆ
خۆیەتی وەکوو لەنایەتییکی تردا دەفەرموێ ﴿وان لیس للانسان الا
ماسعی﴾ (النجم/٣٩) .

سوپاس بۆ خوا تەفسیری جوژنی بیست و چوار تەواو بوو .

پیرستی بابله ته کان

لاپه	بابسته
۳	هه ره شه لهوانه ی پیغه مبه ران به درۆده خه نه وه و مرگینی بۆ لهوانه ی شوینیان ده که ون
۷	بۆردانی بته پرسته کان و هه ره شه لی کردنیان
۱۱	دیارد ده کانی به توانایی خوداو زانیاری ره های
۱۹	په ره وردگار به سی سیه هه ره شه ئاراسته ی موشریکه کان ده کا
۲۰	ئاده میزاد سه لوه پی نه زانه له کانی ته نگانه هانا بۆ خودا ده باو له فده ره حی دا خودا نانس ی
۲۳	خودا له تاوان خوش ده بی نه گهر تاوانکار تۆ به بگا و به دلسۆزی نه رک ی سه رسانی نه نجام بدا
۲۸	په ره وردگار لی خوشبوونی خۆی پابه ند کردوه به دوومه رج
۳۰	وه زع و حالی موشریکه کان و خودا په رستان له رۆزی قیامه ت دا
۳۳	به لگه ی تاک و ته نهایی و خودایه تی په ره وردگار
۳۹	رابوونی قیامه ت و به کاکا کردنه وه ی کیشه کان و سزاو پاداش وه رگرتنه وه
۴۳	حال و وه زعی خودا په رستان و کافران له رۆزی قیامه ت دا دیمه نی به ری کردنی به هه شتیان و رای نه چکردنی دۆزه خیان
۵۰	سوره تی (غافر)
۵۲	سه رچاوه ی قورئان و حال و وه زع و هه لۆیعتی بی پروایان له ئاستی دا
۵۹	فریشه هه لگه ره کانی باره گای نه قده س (حمه العرش) موسو له مانایان خوش ده وین و ..
۶۴	کافره کان رۆزی قیامه ت دان به تاوانی خۆیان دا ده نین و خۆیان به شیای سزادان ده زانن
۷۱	نایه ته کان به گه تی و به چری نه م خاله یان له خۆ گرتوون
۷۳	هه ندی له دیارده ترسناکه کانی رۆزی قیامه ت
۷۷	چیرۆکی هه زه رتی موسا له گه ل فیرعه ون و هه مان دا
۸۲	چیرۆکی پیاوه موسو له مانه که ی قهومی فیرعه ون و دا کوکی کردنی له هه زه رتی موسا
۸۴	کابرای خاوه ن باوه ر شه س به لگه ئاراسته ی فیرعه ون و کار به ده ستانی ده ربار ده کا
۹۱	فیرعه ون قه لس ده بی و گالته به په یامی موسا ده کات
۹۲	نامۆزگاری پیاوه ئیمانداره که بۆ گه ل و نه ته وه که ی
۹۹	ده مه ده می نیوان سه رانی کوفرو شوینگه وتوانیان له ناو دۆزه خ دا
۱۰۴	یارمه تیدانی خودا بۆ پیغه مبه رانی له دونیا و قیامه ت دا
۱۱۴	بری به لگه و نیشانه له سه ر هه بوونی خودا و ده سلالت و حیکمه ت و کارامه یی

بابته	لایه
جلو گیری له عیبادهتکردن بۆ غهیری خودا	۱۲۳
تۆلستاندهوه لهوانه‌ی به‌ناحق دهریاره‌ی ئایه‌ته‌کانی خودا کیشه‌و جیدالیانه	۱۲۶
خۆراگرتن و بشوو دریزی سه‌رکه‌وتن وه‌دی دینی	۱۳۰
چهند به‌لگه‌و نیشانه‌ی تر له‌سه‌ر هه‌بوونی خودا و تاک و ته‌نهایی زاتی پاکی	۱۳۳
هه‌ره‌شه‌ له‌سه‌رکه‌شی و کیشه‌کاران دهریاره‌ی ئایاتی خودا، کاتیک	۱۳۶
هه‌ره‌شه‌کان دینه‌جی، ئیمان ده‌هینن به‌لام بی سووده	
سوره‌تی (فصلت)	۱۳۹
موشریکه‌کان روله‌ قورئان وه‌رده‌گیرن و بیان سه‌یره‌ پیغه‌مبه‌ر ئاده‌میزاد بی	۱۴۱
به‌لگه‌ له‌سه‌ر هه‌بوونی خودا و که‌مائی ده‌سه‌لات و دانایی زاتی پاکی	۱۴۶
هه‌ره‌شه‌ کردن له‌موشریکه‌کان به‌عه‌زاییک له‌شیوه‌ی عه‌زایی عادو سه‌مود	۱۵۴
جۆری عه‌زایی کافره‌کان له‌قیامه‌تدا	۱۶۰
له‌مه‌یه‌ دروستکردن له‌به‌رده‌م قورئاندا	۱۶۶
واده‌و به‌ئینی خودا بۆ له‌وانه‌ی به‌رده‌وامن له‌سه‌ر خودایه‌رستی	۱۷۰
بانگه‌وازیکردن بۆ رییازی خودایه‌سه‌ندو شیوه‌ی بانگه‌وازیکردن	۱۷۲
به‌لگه‌ی جۆراوجۆر له‌سه‌ر هه‌بوونی خودا و له‌سه‌ر تاک و ته‌نهایی و تواناو هیکمه‌تی	۱۷۶
هه‌ره‌شه‌ له‌خودانه‌ناسان و به‌دوور گرتنی قورئان له‌تانه‌ و که‌م و کوری	۱۷۹
سی‌هیکمه‌تی قورئان به‌یان ده‌کا	۱۸۰
جه‌ختکردنه‌وه له‌سه‌ر نه‌وه: که‌ قورئان به‌زمانی عه‌ره‌بییه	۱۸۲
پیرستی بابته‌کان	۱۸۷

